کتاب غیبت

مؤلف

شیخ جلیل محمد بن ابراہیم نعمانی

معروف بہ ابن ابی زینب

یکی از علماء قرن چہارم ہجری

ترجمہ

دانشمند معظم جناب آقای حاج سید احمد فہری زنجانی

ناشر

دار الکتب الاسلامیہ

طہران - بازار سلطانی

www.Ghaemiyeh.com
www.Ghaemiyeh.org
www.Ghaemiyeh.net
www.Ghaemiyeh.ir

ترجمه و متن غیبت نعمانی

مشخصات کتاب

سرشناسه : نعمانی، محمد بن ابراهیم، - ۳۶۰؟ق.
عنوان قراردادی : الغیبه. فارسی - عربی
عنوان و نام پدیدآور : ترجمه و متن غیبت نعمانی/ تالیف ابن‌ابی زینب محمدبن ابراهیم بن جعفرالکاتب‌النعمانی ؛ مترجم محمدجواد غفاری.
مشخصات نشر : تهران: دارالکتب‌الاسلامیه، ۱۳۸۷.
مشخصات ظاهری : ۴۶۸ ص.
شابک : ۵۰۰۰۰ ریال 978-964-440-387-3 :
وضعیت فهرست نویسی : فاپا
یادداشت : کتاب حاضر به "ملاء العیبه فی طول الغیبه" نیز نامیده می شود.
یادداشت : چاپ قبلی: نشرصدوق: ۱۳۷۶.
یادداشت : کتابنامه به صورت زیرنویس.
عنوان دیگر : ملاء العیبه فی طول الغیبه.
موضوع : محمدبن حسن (عج)، امام دوازدهم، ۲۵۵ق -
شناسه افزوده : غفاری، محمدجواد، مترجم
رده بندی کنگره : BP۲۲۴/۴/الف۲غ ۴۱ ۹۰ ۱۳۸۵
رده بندی دیویی : ۲۹۷/۴۶۲
شماره کتابشناسی ملی : م۸۵-۴۷۴۵۵

[مقدمه تحقیق]

[سخن ناشر]

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ
الحمد للّه الذی انجز وعده و نصر عبده و اعز جنده و هزم الاحزاب وحده
سپاس خداوندی را که در دومین سالگرد پیروزی انقلاب اسلامی برهبری زعیم عالیقدر حضرت آیة اللّه العظمی الامام خمینی ما را موفق به نشر این اثر نفیس فرمود.
اصل عربی این کتاب از مفاخر آثار شیعه است که با سعی و کوشش جناب آقای علی اکبر غفاری که در تصحیح و تعلیق آن مبذول داشتند احیاء گردید و در سه سال قبل توسط ایشان منتشر شد و با صلاحدیدشان برای استفاده هموطنان جهت ترجمه به حضرت حجة الاسلام آقای حاج سید احمد فهری زنجانی سپرده شد و اینک ترجمه کتاب در دسترس خوانندگان گرامی گذارده می‌شود امید است که این اثر مورد قبول حضرت بقیة اللّه الاعظم ارواحنا له الفداء قرار گیرد.
بهمن ماه 1359 ناشر
ترجمه الغیبة للنعمانی ،مقدمه،ص:4

ترجمه مقدّمه عربی

اشاره

بسمه تعالی

گزیده‌ای از زندگانی مؤلف

نام او محمّد و نام پدرش ابراهیم کنیه‌اش ابو عبد اللَّه، و ملقّب بکاتب نعمانی است و به ابن [ابی] زینب نیز معروف است.
وی از بزرگان محدّثین امامیّه در اوائل قرن چهارم است. نویسنده‌ای است خوش استنباط که نظریاتش در مسائل اسلامی صائب بوده، و در شناخت رجال حدیث و روایاتی که از آن نقل شده است سهمی بسزا دارد.
علم حدیث را از ثقة الاسلام محمّد بن یعقوب کلینی (رحمه اللَّه) آموخته و سهمی بیشتر از مکتب پر فیضش دریافت داشته و چون کتاب کافی را در نزد کلینی کتابت کرد او را کاتب کلینی گویند و بدین سمت مشهور گشته و در اثر نبوغ علمی و دقت نظر و جدیت فراوانی که در راه تحصیل علم و نشر احادیث از خود نشان میداد در نزد استادش کلینیّ مزیّتی بزرگ و مقامی برتر داشت، در مجالس درس شیخ شرکت میکرد و در همه اوقات ملازم آن بزرگوار بود. او چون تشنه کامی خشک- لب که هر گاه به آبی رسد حیات خویش را باز خواهد یافت به چشمه زلال علوم شیخ وارد و از آن سیراب بیرون شد و در اثر کوشش پی گیر و بی‌امانی که در راه تحصیل علم داشت به مقامی بلند از فهم احادیث و شناخت رجال آن دست یافت تا حدّی که احادیث صحیح و واقعی را از روایات ساختگی و بی‌پایه بخوبی باز می‌شناخت و آنقدر در این فنّ کار کرد تا محقّقی کامل گشت.
او از جمله دانشمندانی است که در تمام سنین جوانی و پیری در طلب علم
ترجمه الغیبة للنعمانی ،مقدمه،ص:5
و دانش مسافرتها کردند و روز و شب بر شنیدن و ضبط احادیث مشغول بوده‌اند.
نخستین بار سفری به شیراز کرد و در آنجا در سال 313 از عالم جلیل ابی القاسم- موسی بن محمّد اشعریّ- نوه دختری سعد بن عبد اللَّه- اخذ حدیث کرد «1» سپس بسوی بغداد رهسپار گشت و در آنجا از جماعتی از محدّثین مانند احمد بن محمّد بن سعید «ابن عقده» کوفیّ که بحق ستاره درخشان آسمان حدیث و پیر و پرچمدار علم و دانش بود اخذ حدیث کرد، و نیز از محمّد بن همّام بن سهیل بسال 327 «2» و از ابی علیّ احمد بن محمّد بن یعقوب بن عمّار کوفیّ و سلامة بن محمّد بن اسماعیل ارزنّی و غیر ایشان حدیث بیاموخت چنانچه نامهایشان را در زمره اسامی مشایخش ذکر خواهیم کرد. سپس بسوی شامات سفر کرد و در طبریّه «3»- بلاد اردن- از محمّد بن عبد اللَّه بن معمر طبرانیّ بسال 333 و از ابی الحارث عبد اللَّه بن عبد الملک بن سهل طبرانی «4» استماع حدیث کرد و داخل

دمشق شد و در آنجا نیز از محمّد بن عثمان بن علّان دهنیّ بغدادی احادیث را ضبط کرد و آنجا را نیز ترک گفته در اواخر عمرش به شهر حلب وارد شد و خداوند بزرگ سایه پر شکوه او را در آنجا گسترد و بر نشر معارف و اندیشه‌های اسلامی یاریش فرمود و از باران رحمت خویش سیرابش کرد و جامه زیبندگی و فضل را در برش نمود. و در آن شهر بود که بدر علومش درخشید و قدر و قیمتش بالا گرفت و در همان جا کتاب «غیبت» «5» را روایت کرد و بر ابی الحسین محمّد بن علی شجاعی قرائت کرد و او را نسبت به نقل

_____

(1) رجوع شود به ص 62 اصل کتاب.
(2) رجوع شود به ص 37 و 249 کتاب.
(3) رجوع شود به ص 39 کتاب.
(4) شاید در بغداد از او حدیث شنیده باشد رجوع شود به ص 93 کتاب.
(5) گویا روایت غیبت در سال 342 بوده چنانچه خواهد آمد.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،مقدمه،ص:6
محتویات کتاب اجازت فرمود: «1» و پیوسته این مرد بزرگوار در همه حالات و همه مکانها، چه در محل اقامت خویش و چه در سفر مشمول عنایات خاصه الهی بود تا اینکه قضای الهی سر رسید و در شهر شام بآغوش رحمت خداوندی پیوست و کبوتر مرگ بر بام او نشست و تراب قبر او را از دیده‌ها پنهان داشت. اینک ما از خدائی که نعمت فضل بر او ارزانی داشت خواستاریم که پیوسته باران رحمت خویش بر او ببارد تا جایی که او را در غرفه‌های بلند بهشتی در جوار پیامبر بزرگش محمّد (ص) و آل پاکش (ع) سکونت بخشد.
این بود آنچه که توانائی یافتیم از حالات و شخصیّت علمی مرحوم نعمانی جمع آوری کنیم.
نوشته‌های سودمند و پر قیمت او:
1- کتاب غیبت که همین کتابی است که مورد مطالعه شما خواننده عزیز قرار گرفته و من نمی‌توانم سخنی گویم که از ادای حق و بزرگی این تألیف پر ارج برآیم و نمی‌دانم به چه عبارتی اهمیّت و ارزش آن را باز گو کنم که این کتاب در باب موضوع خود بی‌نظیر است. و از هنگام تألیف مورد استفاده دانشمندان اسلامی قرار گرفته است.
2- کتاب الفرائض.
3- کتاب الرّد علی الاسماعیلیة.
4- کتاب التفسیر.
5- کتاب التسلّی «2».

_____

(1) ظاهرا وفاتش بعد از سال 342 بوده است.
(2) از حدیث مفصلی که در جلد دهم بحار طبع کمپانی در باب تعجیل خداوند در عذاب قاتلین امام حسین (ع) نقل شده بر می‌آید که کتاب تسلی از نعمانی است.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،مقدمه،ص:7
و بگمان من این چهار کتاب اخیر از جمله کتابهائی است که دست طغیانگر زمان آنها را از بین برده است. مرحوم شیخ حر عاملی (ره) بنا بر نقل صاحب ذریعة (ره) فرموده: من پاره‌ای از تفسیر او را دیده‌ام. و شاید مرادش از آن قطعه از تفسیر روایات مبسوطه‌ای است که مرحوم نعمانی با اسنادش به امام صادق (ع) آنها را روایت کرده و مقدمه تفسیر خویش قرار داده است. و این روایات بصورت جداگانه با خطبه مختصری تدوین گردیده و به «المحکم و المتشابه» نامیده شده است. و این کتاب به سید مرتضی علیه الرحمه منسوب است و اخیرا در ایران چاپ شده است. و همه آن را علامه مجلسی (ره) در کتاب بحار الانوار کتاب القرآن آورده است. (رجوع شود به الذریعه ج 4 ص 318)

1- احمد بن محمّد بن سعید ابو العبّاس کوفی معروف بابن عقده.
2- احمد بن نصر بن هوذة ابو سلیمان باهلی.
3- احمد بن محمّد بن یعقوب بن عمّار ابو علی کوفی.
4- حسین بن محمّد باوری که کنیه‌اش ابو القاسم میباشد.
5- سلامة بن محمّد بن اسماعیل ارزنی، ساکن بغداد.
6- عبد العزیز بن عبد اللّه بن یونس موصلی.
7- عبد اللّه بن عبد الملک بن سهل ابو الحارث طبرانی 8- عبد الواحد بن عبد اللّه بن یونس برادر عبد العزیز موصلی.
9- علی بن احمد بندنیجی.
10- علی بن الحسین [مسعودی] که در قم برای او حدیث گفته و گویا لفظ «مسعودی» در نسخه‌ها زیاد شده و ظاهرا منظور علی بن الحسین بن بابویه است.
11- محمّد بن الحسن بن محمّد بن جمهور قمی.
12- محمّد بن عبد اللّه بن جعفر حمیری.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،مقدمه،ص:8
13- محمّد بن عبد اللّه بن معمر طبرانی.
14- محمّد بن عثمان بن علّان دهنی بغدادی.
15- محمّد بن همّام بن سهیل بن بیزان ابو علی کاتب اسکافی متوفی 336.
16- محمّد بن یعقوب بن اسحاق الکلینی.
17- موسی بن محمّد ابو القاسم قمی.
اینها اسامی کسانی است که نعمانی کتاب غیبت را از آنان روایت کرده و غیر از ابی الحسین محمّد بن علی شجاعی کاتب و ابو غالب احمد بن محمّد الزراری متوفی 368 و ابو الرجاء محمّد بن علی بن طایب بلدی «1» کسی را نیافتم که از او روایت کرده باشد همچنان که تاریخ وفات و محل قبر او را در شام بنا بر تحقیق کامل بدست نیاوردم.
ترجمه از:
حسین استاد ولی

_____

(1) طبقات اعلام الشیعة: علمای قرن چهارم ص 230.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:1

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ
(1) حدیث کرد از برای ما شیخ ابو الفرج محمّد فرزند علیّ فرزند یعقوب فرزند ابی قره قنانیّ «1»- خدای رحمتش کند- او گفت: که حدیث کرد از برای ما ابو الحسین محمّد فرزند علیّ بجلّی کاتب- و لفظ از اصل او است «2» و من این نسخه را که نوشتم او باصل خود نگاه میکرد او گفت: حدیث کرد از برای ما ابو عبد اللّه محمد فرزند ابراهیم نعمانیّ در حلب «3».
سپاس خدای را که پروردگار جهانیان است و آن کس را که بخواهد براه راست رهبری کند بخاطر آنکه بندگان خود را از نیستی به هستی آورد و با زیباترین صورت آنان را صورتگری کرد و نعمت‌های ظاهری و باطنی را که در طول زمان بشمار نیاید چنانچه خود فرماید: (اگر نعمت خدا را بشمارید نتوانید که به پایانش برسید) بر آنان فرو ریخت بخاطر آنکه آنان را بسوی خود رهبری و بدرگاهش رهنمون شد تا بیاری خردهای پاک و دانش‌های رسا و آفرینش استوار و فطرت صحیح و نقش‌های زیبای طبیعت و نشانه‌های روشن، و دلیلهای آشکار، او را به پروردگاری شناختند و به یکتائیش اقرار نمودند.
آنگاه بهمراه این همه نعمت‌ها: برگزیدگان از خلق را بر انگیخت تا پیام او را

---

(1) قنانی با فتحه قاف چنانچه در اللّباب ابن اثیر است منسوب است به قنان بن سلمة ابن وهب بن عبد اللّه بن ربیعة بن الحارث بن کعب از طائفه مذحج و این شخص را نجاشی عنوان کرده و گفته است که محمّد بن علی بن یعقوب بن اسحاق بن قرّه کنیه‌اش ابو الفرج قنانی کاتب است او شخصی بود مورد وثوق و از بسیاری از دانشمندان حدیث استماع حدیث نموده و حدیث فراوانی نوشته است.
(2) یعنی از روی نسخه خود او قراءت میکرد و من مینوشتم.
(3) در نسخه‌ای چنین است: (حدیث کرد مرا محمّد بن علیّ ابو الحسین شجاعی کاتب حفظه اللّه او گفت حدیث کرد مرا محمّد بن ابراهیم ابو عبد اللّه نعمانی که خدای تعالی رحمتش کند در ماه ذی الحجه بسال سیصد و چهل و سه او گفت:) و در بعضی از نسخه‌ها بجای ابو الحسین (ابو الحسن) است و شاید این درست باشد.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:2
بمردم برسانند (1) و بآنان مژده رحمت دهند و آنان را از کیفر کردارها

بهراسانند و راهنما و یاد آور و ترساننده و رساننده باشند، گفتارشان از روی علم بود و با روح پاک مؤیّد، و با دلیلهای خود پیروز بودند. اهل باطل را با نشانه‌های الهی مقهور، و افکار خردمندان را با معجزه‌ها در اختیار خود گرفتند، پیغمبرانی که از دیگر مردم امتیاز داشتند زیرا عزیزان خدا بودند و از عالم غیب آگاه و از قدرت و توان خداوندی برخوردار چنانچه خدای تعالی فرماید: عالِمُ الْغَیْبِ فَلا یُظْهِرُ عَلی غَیْبِهِ أَحَداً إِلَّا مَنِ ارْتَضی مِنْ رَسُولٍ [فَإِنَّهُ یَسْلُکُ مِنْ بَیْنِ یَدَیْهِ وَ مِنْ خَلْفِهِ رَصَداً»] خدا دانای غیب است و کسی را بر غیب خود آگاه نگرداند مگر فرستاده‌ای را که جلب رضایت خداوند کرده باشد (که خدا برای او از پیش رو و پشت سر نگهبان و مستحفظ میگمارد) سورة الجنّ: 26.
خدا با آنان چنین کرد تا قدرشان در اجتماع، بالا رود و شخصیّت‌شان چشم گیر شود و با فرستادن آنان، مردم را بر خدا حجّتی نماند بلکه حجت خدا بر مردم تمام و رسا گردد.
سپاس، خداوندی را که با نعمت وجود محمّد (ص) بر ما منّت نهاد، کسی که پیش از همه آفریدگان به پروردگاری او اقرار نمود و سلسله پیامبران پاک خداوند که با منصب رسالت مرد مرا از کیفر کردارهای ناپسند بیم میدادند باو پایان یافت او محبوب ترین دوستان خدا نزد خدا بود و گرامی ترین پیامبران الهی بود و مرتبه‌اش از همه والاتر و از منزلت ویژه‌ای برخوردار بود آنچه بهمه پیامبران داده یک جا باو داد و چندین برابر بیشتر، در جایگاهی قرارش داد که برتری‌اش بر همه پیامبران هویدا شد تا آنجا که در آسمان با همه پیامبران نماز بجماعت گذاشت و در جمع‌شان منصب امامت گرفت و مقامش از همه شریف‌تر گشت پرچم شفاعت را بدست او سپرد نه بآنان.
او را بآسمان بالا برد تا در ملکوت اعلی هر چه بیشتر سیر کند و در جایگاه
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:3
مقدّمه مؤلّف جبروتش با او سخن گفت آنجا که از مراتب فرشتگان مقرّب گذشت و مقامات کروبیان و نگهبانان عرش را زیر پا گذاشت، (1) کتابی بر او فرو فرستاد که همه کتابهای پیشینیان را فرا گیر بود و بر همه دانش‌های فراوانی که در آنها بود شامل بود و بیشتر چنانچه فرمود «تِبْیاناً لِکُلِّ شَیْءٍ» ما قرآن را وسیله بیان هر چیز قرار دادیم چیزی در آن فرو گذار نشد.
سپس، خداوند عزّ و جلّ، ما را بوسیله محمّد صلّی اللَّه علیه و آله از گمراهی و کوری راهنمون شد و بواسطه او ما را از نادانی و نابودی نجات بخشید و بوسیله او و کتاب روشنگرش که بهمراه داشت و دینی که کامل کرد و ولایت پیشوایان پاک و راهبر که ما را بآنان رهبری فرمود ما را از هر گونه خود رأیی و خود سری بی‌نیاز کرد و بوسیله پیغمبر و امامان ما را

براه ترقّی انداخت.
درود خدا بر او باد و برادرش امیر مؤمنان که دوّمین او بود در فضیلت و همدست او بود در سختیها و تنگناها و شمشیر بزّان خدا بر کافران و نادانان و دست احسان و عدالت حق بود که از آستین او بیرون شده بود کسی که در هر شرائطی از راهی که داشت پا نکشید و در همه جا بهمراه حقّ بود و خزانه دار علم خدا و امانت دار راز حقّ و بر کارهای پنهان حق آگاهی داشت.
و درود بر امامان پاک از فرزندان او و نیکان و پاکان و نیکوکاران و کان‌های رحمت و جایگاه نعمت و ماه‌های تابان در تاریکیها و نور حق در میان خلق و دریاهای دانش و دروازه شهرستان سلامت که خدای عزّ و جلّ از مردم خواسته است تا در آن شهر در آیند و مباد که از شاهراه آن منحرف شوند آنجا که فرماید: ای کسانی که ایمان آورده‌اید همگی در سلم داخل شوید و پیرو شیطان مباشید که او دشمن آشکار شما است بهترین و شریف‌ترین و پاک‌ترین و پر افزایش ترین و تمام ترین و بالاترین و والاترین درود و سلام فراوان خدا بر او باد آنچنانچه خداوند را سزد و محمّد و آل او علیهم السّلام را شاید.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:4
(1) پس از ستایش و درود: از آنجائی که گروهی را می‌بینم که خود را بمذهب شیعه نسبت میدهند و به پیامبر خود محمّد و آل او بستگی دارند و امامت را معتقدند امامتی که خداوند بمقتضای رحمت خود آن را دین حق و زبان گویای راستین قرار داده و زینت بخش کسی که امامت را بپذیرد، و کسی را که اهل امامت باشد و از حمایت آن بهره‌مند باشد و سر رشته آن را بدست گیرد و نسبت بشروط آن وفادار باشد.
یعنی بر نمازها مواظب بوده و زکاة را بپردازد و در امور خیر پیشی گیرد و از کارهای زشت و ناپسند دوری گزیند و از دیگر آلوده‌گیها پاک باشد و خدا را بآشکار و نهان در نظر داشته باشد، و دل را بخدا مشغول کند و در فراهم ساختن موجبات قرب الهی جان و تن خویش را برنج افکند چنین کس را امامت، نجات بخش و زیبایی آفرین است.
ولی همین گروه دچار تفرقه گشته و آئین‌های گوناگون گزیده و واجبات الهی را بی‌اهمیّت شمرده و محرمات خدا را سبک انگاشته‌اند. بعضی‌ها بیش از اندازه بلند پروازی نموده و پاره‌ای بیش از حد کوتاه فکرند و در باره امام زمان و ولیّ امر و حجّت پروردگارشان که خداوندش با علم و احاطه برگزیده است چنانچه میفرماید: وَ رَبُّکَ یَخْلُقُ ما یَشاءُ وَ یَخْتارُ ما کانَ لَهُمُ الْخِیَرَةُ پروردگار تو آنچه را که میخواهد می‌آفریند و می‌گزیند، آنان را حقّ اختیار در کارهایشان نیست «1».
همگی آنان بجز اندکی در شک و تردید افتاده‌اند از ناحیه آزمایشی که در

زمینه غیبت آن حضرت است با اینکه این غیبت را رسول خدا (ص) از پیش فرموده و امیر المؤمنین خبر آن را داده است و در خطبه‌ها و سخنرانیها که از آن حضرت نقل شده است از این گرفتاری سخن گفته است و دانشمندان حدیث و روایت اخبار این غیبت را از فرزندان علی و امامان یکی پس از دیگری نقل نموده‌اند (2) بطوری که یکنفر

_____

(1) القصص: 68.

ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:5

از امامان نیست مگر اینکه در این باره پیش گوئی کرده و این پیش آمد را محقّق دانسته و آزمایشی را که خدای تبارک و تعالی در این باره دارد توصیف فرموده.

و سبب این غیبت همانا کارهای زشت و کردارهای ناپسند و پیروی هوای نفس و دنیای زود گذر که بر آخرت جاودانی‌اش مقدّم داشته‌اند و دنباله روی خواسته‌های نفس، و حقّ‌های ضایع شده که باعث جلب خشم خدای عزّ و جلّ است می‌باشد.

این شک و تردید هم چنان در دلهای آنان نفوذ میکند چنانچه امیر المؤمنین علیه السّلام در سخنی که با کمیل بن زیاد در باره دانش‌جویان و دانش پژوهان دارد میفرماید: یا کسی است که اهل حقّ را پیروی میکند ولی بدون آنکه چشم بصیرتی داشته باشد.

و از این رو با نخستین شبهه‌ای که باو روی دهد، شکّ در دل او می‌نشیند تا آنکه آنان را بوادی گمراهی و حیرت و کوری و ضلالت میکشاند و کسی از آنان باقی نمی‌ماند بجز افراد کم و اندکی که بر دین خدا ثابت قدم و بریسمان خدا چنگ زده‌اند و از راه راست منحرف نشده‌اند و آنان گروهی هستند که در راه حقّ آنچنان پایدارند که بادهای مخالف، آنان را از جایگاه خودشان تکان نمیدهد و گرفتاریها بحال آنان زیانی نرساند و سراب‌های فریبا آنان را فریب ندهد.

آنان دین حقّ را نه بخاطر مردم پذیرفته‌اند تا بخاطر آنان نیز از دین خارج شوند چنانچه در روایتی از ابی عبد اللّه جعفر بن محمّد علیهما السّلام بما رسیده که فرموده است: کسی که در این دین بوسیله مردم داخل شود همان مردم او را از دین بیرون میبرند هم چنان که در دینش داخل کرده بودند و کسی که بوسیله کتاب و سنّت دین را پذیرفته باشد کوهها از جایگاه خود حرکت کنند ولی او در دین خود هم چنان ثابت و پابرجا میماند.

(1) و بجان خودم سوگند هر آنکه گم گشته و حیران و سرگردان گردید و از حقّ

ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:6

بازگشت و دست بدامن مردم باطل پرست شد آنچه بر سرش آمده از آن

بوده است که کمتر با روایت و علم سر و کار داشته و درک و فهم نداشته است این تیره روزان اگر بدنبال علم هم رفتند نخواستند که خود را بزحمت انداخته و از کان‌های خالص علم آن را بدست آورند و باز گو کنند.
گذشته از آنکه اگر هم روایت میکردند ولی معنای روایت را درک نمیکردند مانند آن بود که روایت نکرده‌اند چنانچه جعفر بن محمّد علیهما السّلام فرموده است:
قدر و منزلت شیعیان ما را در نزد ما از آنجا بشناسید که چقدر از ما روایت کرده‌اند و چه اندازه از روایات ما فهمیده‌اند زیرا روایت نیاز بفهم دارد و اگر یک روایت را بفهمی بهتر است از هزار روایت که نفهمیده باز گو کنی.
و بیشتر آنانی که بدین مذهب‌ها گرویده‌اند چند حالت دارند بعضی از آنان هستند که بدون تأمّل و دانش پیروی کرده و لذا با کمترین شبهه‌ای راه را گم کرده و سرگردان می‌شود.
و بعضی از آنان هدفش از پیروی دین و مذهب همانا دنیا و متاع دنیوی بوده است و از این رو همین که گمراه‌کنندگان و دنیا پرستان او را بسوی دنیا بکشند او نیز میل بدنیا نموده و دین را در راه دنیا از دست میدهد و فریب سخنان دروغ شیطانها را میخورد که خداوند در قرآنش آنان را توصیف فرموده آنجا که فرماید: شَیاطِینَ الْإِنْسِ وَ الْجِنِّ یُوحِی بَعْضُهُمْ إِلی بَعْضٍ زُخْرُفَ الْقَوْلِ غُرُوراً شیاطین انس و جنّ بمنظور فریب دادن حرفهای دروغ را بیکدیگر میرسانند «1» و آنکه فریب خورده است همچون تشنه‌ای است که نمکزار را از دور آب می‌پندارد و برق آن در چشم شخص تشنه هم چون موج آب مینماید تا آنگاه که به نزدیک آن رسد چیزی نمی‌یابد چنانچه خدای عزّ و جلّ فرموده است «2».

---

(1) النعام: 112.
(2) النور: 39.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:7
(1) و بعضی از آنان خود را باین مذهب آراسته تا ریا ورزد و ظاهر سازی کند و از این راه بریاستی که عاشق و دلباخته آنست برسد بدون آنکه بحقّ بودن آن معتقد باشد و یا خلوصی در کار خود بدست آورد خداوند او را بد منظر و بد حالش کند و عذابش را برای او آماده سازد.
و بعضی از آنان این مذهب را پذیرفته است ولی در باره صحّت گفتارش ایمانی ضعیف و اراده‌ای سست دارد و از این رو همین که چنین آزمایش که اولیاء خدا پیش از سیصد سال ما را بآن هشدار داده‌اند پیش می‌آید، متحیّر و سرگردان میایستد چنانچه خدای تعالی فرماید: کَمَثَلِ الَّذِی اسْتَوْقَدَ ناراً فَلَمَّا أَضاءَتْ ما حَوْلَهُ ذَهَبَ اللَّهُ بِنُورهِمْ وَ تَرَکَهُمْ فِی ظُلُماتٍ لا یُبْصِرُونَ

«1»: مانند کسی که آتشی برافروَزدَ و همین که گرداگرد اَو را روشن ساخت خداوند نور آنان را بگیرد و آنان را در تاریکیها که هیچ نه بینند واگذارد چنانچه فرماید: كُلَّما أَضاءَ لَهُمْ مَشَوْا فِيهِ وَ إِذا أَظْلَمَ عَلَيْهِمْ قامُوا «2» تا زمانی که آتش روشنائی می‌بخشد در پرتو آن راه می‌پیمایند و چون بتاریکی گراید از راه‌پیمائی باز ایستند.
کسی که خداوندش نصیبی از دانش داده باشد و او را بچیزی رسانده باشد که دیگری را بآن نرسانده و آنچه را که به برادران دینی او مشتبه است برای او روشن فرموده و در سرگردانیها آنان را بشاهراه رهبری فرموده و آنان را از مرتبه شک بروشنائی یقین آورده.
من تصمیم گرفتم که قربتا الی اللّه روایاتی را که از پیشوایان دینی رسیده است از زمان امیر المؤمنین (ع) تا آخرین امامی که از او روایتی در باره غیبت صادر شده نقل کنم و کسی که خداوند او را از فهم این غیبت و راه‌یابی بآنچه از ائمّه علیهم السّلام رسیده است دور داشته است چشم دل او را از فهم حقیقت و درک

---

(1) البقرة 17.
(2) البقرة 20.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:8
نور این غیبت کور کرده است (1) روایات صحیحی که اهل حقّ آنها را نقل کرده‌اند و بآن روایات معتقد هستند و دلیل مؤکّدی است بر وقوع این غیبت و آنچه را که اعلام کرده بودند تصدیق میکند.
و هر کس که خداوند باو صورت انسانی: زیباترین صورت عطا فرموده و گوشهای دل او را شنوا نموده و ذهن صاف باو بخشیده و فهم باو عنایت فرموده اگر در صحّت روایاتی که از رهبران پاک رسیده است چه در زمانهای گذشته دور و چه نزدیک از روایاتی که در باره غیبت رسیده و میگوید چنین غیبتی پیش خواهد آمد و حتما باید بشود و آن روایات را ما در این کتاب یک یک می‌آوریم، اگر در این روایات نیکو تأمّل کند و بقدر کافی فکر خود را بکار اندازد نه آنکه فقط بخواند و یا نگاه کند و بدون تأمّل از آن بگذرد و در روایتی که شبیه بدیگری است دقّت نظر نداشته باشد تا آنکه روشن شود که زیادتی لفظ در کلام امام بر حسب اختلاف الفاظی که راویان حدیث نقل کرده‌اند دلیل بر زیادتی معنا است.
اگر این چنین دقت نظر داشته باشد خواهد دید که اگر این غیبت با این همه روایاتی که در طول زمان از آن خبر داده‌اند واقع نمیشد دلیلی بر بطلان مذهب امامیّه بود ولی خدای تبارک و تعالی هشدارهای ائمّه را تصدیق فرمود و فرمایشات آنان را که در هر عصر یکی پس از دیگری فرموده‌اند تصحیح فرمود و شیعه را ملزم ساخت که تسلیم گردد و تصدیق داشته

باشد و از عقیده خودشان دست بر ندارند و درست بودن آنچه را که نقل کرده‌اند در دلهای آنان قوّت بخشید و اولیاء خدا نیز شیعیان خود را از اینکه هوای نفس، آنان را منحرف نماید و یا گرفتاریها دلهای آنان را مکدّر سازد بیم دادند و آزمایشی که از ناحیه خداوند در مورد خلق هنگام وقوع غیبت با طولانی بودن آن بعمل خواهد آمد، توصیف فرمودند تا هر که هلاک می‌شود از روی بینائی باشد و هر که زندگی مییابد از روی بینائی باشد زیرا که از امامان علیهم السّلام روایت شده آنچه که حدیث کرد ما را محمّد بن همّام و او گفت: ما را حدیث کرد
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:9
حمید بن زیاد کوفیّ و او گفت: (1) ما را حدیث کرد حسن بن محمّد بن سماعة او گفت: ما را حدیث کرد احمد بن الحسن میثمیّ از مردی از اصحاب ابی عبد اللّه جعفر بن محمّد علیهما السّلام که او گفت: شنیدم امام صادق می‌فرمود:
این آیه که در سوره حدید است وَ لا یَکُونُوا کَالَّذِینَ أُوتُوا الْکِتابَ مِنْ قَبْلُ فَطالَ عَلَیْهِمُ الْأَمَدُ فَقَسَتْ قُلُوبُهُمْ وَ کَثِیرٌ مِنْهُمْ فاسِقُونَ (نباشید مانند کسانی که از پیش بآنان کتاب داده شد و روزگار طولانی بر آنان گذشت پس دلهای‌شان سخت شد و بیشتر آنان از عقیده خود دست برداشتند) «1» در باره مردم زمان غیبت نازل شده است سپس خدای عزّ و جلّ فرماید: أَنَّ اللَّهَ یُحْیِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِها قَدْ بَیَّنَّا لَکُمُ الْآیاتِ لَعَلَّکُمْ تَعْقِلُونَ: همانا که خداوند زمین را پس از مرگش زنده می‌سازد براستی که ما آیات را برای شما بیان کردیم شاید بعقل گرائید، حضرت فرمود:
روزگار در آیه روزگار غیبت است.
و مقصود خدای عزّ و جلّ آنست که ای امّت محمّد یا ای گروه شیعه مانند کسانی نباشید که از پیش به آنان کتاب داده شد و روزگار طولانی بر آنان گذشت پس تأویل این آیه، در باره مردم زمان غیبت است و روزهای غیبت، نه غیر آنان از مردم زمانهای دیگر.
و همانا خداوند، شیعه را نهی فرموده از اینکه در باره حجّت خدا شک کنند و یا آنکه گمان کنند که خدای تعالی بقدر یک چشم بهم زدن زمین را از حجت تهی می‌سازد چنانچه امیر المؤمنین علیه السّلام در سخنی که با کمیل دارد فرماید:
(آری بخدا که زمین از حجّت خدا تهی نمی‌ماند یا آشکار و معلوم است و یا ترسان و پوشیده تا آنکه حجّت‌های خدا و دلیل‌های روشن‌گر او باطل نشود) و نهی فرموده شیعه را از اینکه شکّ و تردید بخود راه دهند و روزگاری بهمین حالشان بگذرد که دلهایشان سخت خواهد شد.

---

(1) فسق بمعنای بیرون شدن است.

ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:10
(1) سپس فرمود امام صادق (ع): مگر نشنوی که خداوند در آیه پسین همین آیه میفرماید: اعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ یُحْیِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِها قَدْ بَیَّنَّا لَکُمُ الْآیاتِ لَعَلَّکُمْ تَعْقِلُونَ: بدانید که خداوند، زمین را پس از مرگش زندگی میبخشد براستی که ما آیات را برای شما بیان کردیم شاید بعقل گرائید.
یعنی زمین را با عدل و داد حضرت قائم به هنگام ظهورش زنده می‌کند پس از آنکه با ستم پیشوایان گمراهی مرده باشد و تأویل هر یک از این دو آیه آن دیگری را تصدیق میکند.
و گذشته از این می‌بایست که فرموده امامان صلوات اللَّه علیهم در باره گرفتاری و زیر و رو شدن و غربال گشتن اندکی از افراد که مورد آزمایش قرار می‌گیرند و عقب گرد می‌کنند درست در آید که ما روایات آنان را در باب (گرفتاری شیعه به آزمایش و تفرقه و غربال) با سندهایش آورده‌ایم.
در اینجا نیز یک یا دو حدیث از همه آن روایات نقل می‌کنیم تا آنکه کسی نتواند انکار کند که از این گروه پیرو هوای نفس و دنیا دار چه پدید آمده است و آن روایتی است که ما را خبر داد احمد بن محمّد بن سعید ابن عقده کوفیّ مردی که در درستی و دانش او بحدیث و رجال، کسی از راویان هیچ خدشه‌ای نکرده است او گوید:
(حدیث کرد از برای ما علیّ بن الحسن التیملیّ «1» او گوید حدیث کرد از برای من دو برادرم احمد و محمّد فرزندان حسن بن علیّ بن فضّال از پدرشان و او از ثعلبة بن میمون و او از ابی کهمس و او از عمران بن میثم و او از مالک بن ضمره و او گوید).
(2) امیر المؤمنین بشیعیان خود فرمود: شما در میان مردم همچون زنبور عسل

---

(1) مقصود، علیّ بن حسن بن علیّ بن فضّال است و در پاره از نسخه‌های که علیّ بن الحسین نوشته شده است اشتباه نویسنده است.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:11
در میان پرندگان باشید که همه پرندگان او را ضعیف میپندارند و اگر بدانند که در اندرون جثّه کوچک آن چیست با او چنین رفتار نکنند، شما با مردم بصورت معاشر باشید ولی بدل و رفتارتان از آنان بر کنار باشید که دست آورد هر کس نصیب خودش خواهد گردید، و هر کس بروز رستاخیز با همان کس خواهد بود که دوستش می‌داشته، هان که شماها ای گروه شیعه هرگز آنچه را که دوست می‌دارید و ایده شما است نخواهید دید تا آنکه از شما یکی به روی دیگری تف کند و یکی آن دیگری را دروغگو بخواند و تا آنکه از شما بر این امر (امر ولایت) پای بر جا نماند مگر بقدر سرمه‌ای که در چشم کشند و یا نمکی که در خوراک ریزند و پیداست که آن بسیار اندک

است «1» من برای شما در اینجا مثالی بیاورم و آن اینکه مردی را گندمی باشد که آن را بباد داده و غربال نموده و پاکیزه ساخته و در اطاقی ریخته و در آن اطاق را بسته باشد پس از مدتی که در اطاق را باز کند به بیند که در میان آن گندم کرم بهم رسیده است برای بار دوّم گندم را از اطاق بیرون آورده و بباد داده و باز در اطاق بریزد و در اطاق را ببندد پس از گذشت زمانی آن را بیرون آورده و به بیند که باز کرم در آن افتاده کار گذشته را تکرار کند و چندین بار این عمل انجام گیرد تا آنکه بسته‌ای از آن بماند که دیگر کرم نتواند زیانی بآن برساند شما نیز این چنین باید گرفتاریها شما را خالص کند تا آنکه گروهی از شما بجای بمانند که گرفتاری نتواند بآنان زیان برساند.
و از امام صادق علیه السّلام روایت شده است که فرمود بخدا سوگند حتما شماها خالص خواهید شد بخدا سوگند حتما شماها براست و چپ پراکنده خواهید شد تا آنکه نماند از شما مگر کسی که خداوند از او پیمان گرفته باشد و ایمان را در دل

---

(1) در بعضی از نسخه‌ها چنین است (او قال فی الزّاد) یعنی یا آنکه فرمود نمکی که در توشه راه بردارند.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:12
او نگاشته باشد و او را با روح خود یاری کرده باشد.
(1) و در روایت دیگر از معصومین علیهم السّلام است که فرمود: تا آنکه از شما در این امر نماند مگر کمتر و باز کمتر و آن گروهی که بر این امر باقی میمانند و ثابت قدم و بر حق پای بر جا هستند همانها هستند که در حال غیبت مأمور بصیرند از آن جمله آنست که:
خبر داد بما علی بن احمد بندنیجی و او از عبید اللَّه بن موسی علویّ عباسیّ «1» و او از هارون بن مسلم و او از قاسم بن عروة و او از یزید بن معاویه عجلی:
از امام باقر علیه السّلام رسیده است در معنای آیه شریفه یا أَیُّهَا الَّذِینَ آمَنُوا اصْبِرُوا وَ صابِرُوا وَ رابِطُوا فرمود: صبر کنید بر ادای فرایض و پایداری کنید در برابر دشمن و ارتباط داشته باشید با امام منتظران و همین گروهند که امیر المؤمنین در باره آنان فرموده است که در راه هدایت از کمی رهروان وحشت نکنید، در روایتی که (با حذف سند از ما):
(2) اصبغ بن نباته گوید شنیدم از امیر المؤمنین که بر منبر کوفه می‌فرمود ای

---

(1) عبید اللَّه بن موسی علویّ از اعلامی است که در این کتاب فراوان نامش آمده است و در بسیاری از موارد عبد اللَّه گفته شده است گویا این

شخص همان عبید اللّه بن موسی رویانی باشد که در تهذیب التهذیب ج 7 ص 53 زیر عنوان (تمییز) آمده است و گفته است که کنیه‌اش ابو تراب است و از عبد العظیم بن عبد اللّه حسنی روایت کرده است و علیّ بن احمد بن نصر بندنیجی از او روایت کرده است ... و بعید نیست که عبد اللّه بن موسی هاشمی که در جامع الرواة بعنوان عبد اللّه بن موسی بن عبد اللّه بن الحسن بن علیّ بن ابی طالب علیهما السّلام آمده است همین شخص باشد چون باو لقب علویّ داده است. و خطیب در تاریخ بغداد از مشایخ ابن عقده، عبد اللّه بن موسی هاشمی را گفته است و ابن عقده و علی بن احمد بندنیجی در یک طبقه‌اند بلی در بسیاری از موارد (علوی عباسی) گفته است و گویا عبّاسیّ نسخه بدل علویّ است و نویسنده هر دو را نوشته است.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:13
مردم، من بوی هدایت را در هر جا که باشد استشمام میکنم و آن را بچشم می‌بینم ای مردم در جاده هدایت، به خاطر کم بودن رونده‌گان نهراسید که مردم بر سر سفره‌ای گرد آمده‌اند که کمتر سیر می‌شوند و بیشتر از کنار سفره گرسنه بر- می‌خیزند و از خدا باید یاری طلبید و مردم در رضا و خشم با یک دیگر هدف مشترک پیدا میکنند.
ای مردم، ناقه صالح را یکنفر پی کرد ولی خداوند همه آنان را گرفتار عذاب کرد چون همه بکار آن یکنفر راضی بودند بدلیل آنکه خدای تعالی فرماید:
فَنادَوْا صاحِبَهُمْ فَتَعاطی فَعَقَرَ فَکَیْفَ کانَ عَذابِی وَ نُذُرِ «1»: آن مردم، رئیس خود را خواندند تا آماده شد و ناقه را پی کرد ... و فرمود: «فَعَقَرُوها فَدَمْدَمَ عَلَیْهِمْ رَبُّهُمْ بِذَنْبِهِمْ فَسَوَّاها وَ لا یَخافُ عُقْباها» «2»: ناقه را پی کردند خدا هم آنان را بکیفر کردارشان هلاک کرد و شهرشان را با خاک یکسان کرد و هیچ باک از هلاک آنان نداشت.
هان که اگر از کسی در باره کشنده من پرسش کنند و او چنین پندارد که کشنده من بهره‌ای از ایمان دارد خود او قاتل من خواهد بود. ای مردم هر آن کس که در راه باشد سرانجام بآب می‌رسد و آن کس که بیراهه رود در بیابان سرگردان خواهد گردید، امیر المؤمنین این کلمات بفرمود و سپس از منبر فرود آمد.
و این کلمات بطریق دیگر نیز بما رسیده است ... جز اینکه در آن فرموده است: (در راه هدایت از کمبود اهلش نهراسید).
و در جمله‌ای که امیر المؤمنین فرمود: (هر آن کس که در راه باشد سرانجام بآب می‌رسد و آنکه بیراهه می‌رود در بیابان سرگردان خواهد ماند) اندیشمند را بیانی است شفا دهنده و دلیل است بر آنکه نباید نظام ائمّه را از دست داد و هشداری است که مبادا در وادی سرگردانی افتد

(1) که اگر کسی از آن نظام عدول کند و از

---

(1) القمر 30 و 31.
(2) الشمس 14 الی 16.

شاهراه بکنار رود و براست و چپ گراید و بگفتار بیهوده افرادی که در دینشان گرفتار آمده‌اند گوش فرا دهد که گفتار آنان هم چون پنبه پراکنده در فضا و مانند دور نمای شوره‌زار است که هم چون آب می‌درخشد چنانچه خدای تعالی میفرماید:

الم أَ حَسِبَ النَّاسُ أَنْ يُتْرَكُوا أَنْ يَقُولُوا آمَنَّا وَ هُمْ لا يُفْتَنُونَ وَ لَقَدْ فَتَنَّا الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَلَيَعْلَمَنَّ اللَّهُ الَّذِينَ صَدَقُوا وَ لَيَعْلَمَنَّ الْكاذِبِينَ «1» مردم گمان میکنند که با گفتن جمله: «ایمان آوردیم» بدون آنکه آزمایش شوند رها میشوند؟ در صورتی که مسلّم است که ما کسانی را که پیش از آنان بودند آزمایش نمودیم تا خداوند از راستگویان آگاه شود و دروغگویان را بشناسد.

چنانچه از پیغمبر روایت شده است که فرمود: مبادا با افرادی که گرفتاری دینی دارند بحث و گفتگو کنید زیرا مبتلای در دین تا مدتش بپایان نرسیده دلیل خود را می‌گوید و همین که مدتش به پایان رسید گناهانش شعله‌ور شده و یکباره او را می‌سوزاند. این روایت را عبد الواحد (با حذف سند از ما) از امام صادق و او از پیغمبر نقل نموده.

و من در این کتاب روایاتی را که بزرگان در باره غیبت و دیگر چیزهائی که تناسب با غیبت داشت از امیر المؤمنین و امامان راستین نقل نموده‌اند بآن مقداری که خداوند، توفیق عنایت فرمود و در نزد من حاضر بود گرد آوردم زیرا همه آن روایاتی که به من رسیده است نه در دسترس من است و نه حافظه‌ام توانائی ضبط همه آنها را دارد و البتّه آنچه دیگران نیز در این باره روایت نموده‌اند بمراتب بیشتر از آنست که من آنها را روایت نموده‌ام و روایات من نسبت بآنها ناچیز است.

(1) و من این روایات را به چند باب تقسیم نموده‌ام که نخستین باب در ذکر روایاتی است که در باره نگهداری سرّ آل محمّد است از نااهل و غیر مؤدّب به

---

(1) العنکبوت 2 و 3.

آداب اولیاء خدا و در باره پنهان داشتن چیزهائی است از دشمنان دین و ناصبی‌ها و مخالفان و دیگر گروه‌هائی که بدعت گذارند و در دین شک و تردید دارند و گروه معتزله که فضایل امیر المؤمنین را رد میکنند و تقدیم مأموم را بر امام و ناقص را بر تمام بر خلافِ فرمودهٔ خدا جایز می‌دانند که

خداوند می‌فرماید: أَ فَمَنْ یَهْدِی إِلَی الْحَقِّ أَحَقُّ أَنْ یُتَّبَعَ أَمَّنْ لا یَهِدِّی إِلّا أَنْ یُهْدی فَما لَکُمْ کَیْفَ تَحْکُمُونَ «1» (آیا کسی که راهنما بسوی حق است سزاوارتر است که از وی پیروی شود یا کسی که خود گمراه است و نیاز براهنمائی دارد شما را چه رسیده است؟ چگونه قضاوت میکنید؟).
و چنین قضاوت نتیجه آنست که بنظریه‌های گمراه‌کننده‌شان و دلهای کورشان خوش بینند چنانچه خدای تعالی می‌فرماید: فَإِنَّها لا تَعْمَی الْأَبْصارُ وَ لکِنْ تَعْمَی الْقُلُوبُ الَّتِی فِی الصُّدُورِ «2»: همانا کوری نه آنست که دیده‌ها نبیند بلکه کوری آنست که دلهائی در سینه‌هاست نابینا گردد، و چنانچه خدای تعالی فرماید: قُلْ هَلْ نُنَبِّئُکُمْ بِالْأَخْسَرِینَ أَعْمالًا الَّذِینَ ضَلَّ سَعْیُهُمْ فِی الْحَیاةِ الدُّنْیا وَ هُمْ یَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ یُحْسِنُونَ صُنْعاً «3»: (بگو آیا شما را بیاگاهانم که چه کسانی کردارهای زیان بارتر دارند؟ کسانی که در مسیر زندگی، راهشان گم گشته و چنین می‌پندارند که نیکو کارند).
و کسانی که فضائل ائمّه طاهرین و امامت آنان را انکار میکنند برای آن عنادیکه- از بدبختی- نسبت بأهل بیت پیغمبر «ص» در جانشان نشسته، پس از اتمام حجّت خدای که فرموده است وَ اعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِیعاً وَ لا تَفَرَّقُوا «4»: (بریسمان خدا چنگ بزنید و پراکنده نشوید).
(1) و حجّت رسول خدا بر آنان تمام است که در باره عترتش فرموده است که

---

(1) یونس 35
(2) الحج 46
(3) الکهف 104
(4) آل عمران 103
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:16
آنان راهنمایان و کشتی نجاتند و آنان یکی از دو چیز گرانمایه‌اند که خلیفه بودن آن دو و دست برنداشتن از آن دو را بر ما اعلام کرده است آنجا که فرموده است:
(من دو چیز گرانمایه در میان شما بعنوان جانشین بجای می‌گذارم: کتاب خدا و عترت من که اهل بیت منند ریسمانی است میان شما و خدا کشیده شده است یک طرف آن بدست خدا است و طرف دیگرش بدست شماست تا آن را در دست دارید گمراه نخواهید شد).
ولی بخذلان خدا گرفتار شدند چون این اعلام رسول خدا را سبک شمردند و بدست خود کردند آنچه کردند و کوری را بر بینائی و راهیابی مقدم داشتند چنانچه خدای عزّ و جلّ میفرماید: وَ أَمَّا ثَمُودُ فَهَدَیْناهُمْ فَاسْتَحَبُّوا الْعَمی عَلَی الْهُدی «1» امّا ثمود، پس آنان را راهنمائی کردیم ولی آنان کوری را از راهیابی دوست‌تر داشتند و چنانچه فرماید: أَ فَرَأَیْتَ مَنِ اتَّخَذَ

إِلهَهُ هَواهُ وَ أَضَلّهُ اللّهُ عَلی عِلْمٍ «2» آیا دیدی آن کس را که هوایَ نفس خود را بمعبودی خود گرفت و خداوند، او را دانسته گمراه کرد).
مقصود خدای عزّ و جلّ آنست که دانسته با حقّ عناد ورزیده و آن را سست گرفت و ردّ کرد، و باطل در کامش لذیذ و در دلش شیرین شد و آن را پذیرفت و خداوند بر مردم کوچکترین ستم روا ندارد ولی مردم بر خودشان ستم می‌کنند و عنادورزان با حقّ، کسانی هستند که با شیعه حقّ و دوستان راستان عناد میورزند و آنچه را که مؤمنان مورد اعتماد از اهل بیت رسول خدا روایت نموده‌اند انکار و ردّ می‌کنند و بخاطر جهالت و شقاوتی که دارند بر آنان خرده می‌گیرند و آنچه را که دشمنان اهل بیت روایت کرده‌اند می‌گویند و بر آن عمل میکنند (1) و خردها و رأی‌های

_____

(1) فصّلت 17.
(2) الجاثیة 23.

ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:17

خود را امام و پیشوای خود کرده‌اند نه آن کس را که خداوند از روی علم اختیارش فرموده است چنانچه فرماید وَ لَقَدِ اخْتَرْناهُمْ عَلی عِلْمٍ عَلَی الْعالَمِینَ «1» (ما آنان را با علم و آگاهی که داریم بر جهانیان برگزیدیم) و بامامت منصوبش کرده و او را برگزیده و بر او راضی شده.
و آنان همان کسانی هستند که آب شور و تلخ را بر آب شیرین گوارا مقدّم می‌دارند.
و بالجمله نخستین باب این کتاب در حفظ سر آل محمّد است که محفوظ داشتن دین خدا و پنهان داشتن علم برگزیدگان خدا از دشمنانشان که کارشان استهزاء و مسخره است به پیش گفتار شدن اولی‌تر است و دستوری که در این باره فرموده‌اند بامتثال سزاوارتر.
سپس باز پیش از هر چیز روایاتی را آوردیم که روشنگر ریسمان الهی است که ما مأموریم بآن چنگ بزنیم و از گرد آن پراکنده نشویم آنجا که فرماید:
وَ اعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِیعاً وَ لا تَفَرَّقُوا «2» بریسمان خدا همگی چنگ بزنید و پراکنده نشوید. و در همین ردیف روایاتی که در باره امامت رسیده است و اینکه امامت، منصبی است از جانب خدا و بگزینش خدا تعیین می‌شود چنانچه خدای تبارک و تعالی می‌فرماید: وَ رَبُّکَ یَخْلُقُ ما یَشاءُ وَ یَخْتارُ ما کانَ لَهُمُ الْخِیَرَةُ «3» پروردگار تو آنچه را که می‌خواهد می‌آفریند و می‌گزیند و آنان را (در کارهایشان) اختیاری نیست، و اینکه امامت پیمانی است الهی و امانتی است که هر امام باید بامام بعد از خود بسپارد.
(1) سپس روایاتی را که می‌گوید: امامان علیهم السّلام دوازده نفرند و آنچه را

_____
(1) الدّخان 33.
(2) آل عمران 103.
(3) القصص 68
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:18
که از قرآن و توراة و انجیل بر این مطلب گواه است آورده‌ایم.
سپس روایاتی که از طریق عامّه: (مخالفین و سنیان) رسیده است که امامان دوازده نفرند.
سپس روایاتی را در باره کسی که ادّعای امامت کند و کسی که امام نباشد ولی خود را امام پندارد و اینکه هر پرچمی که پیش از قیام حضرت قائم بر افراشته شود از جانب طاغوت است.
[و سپس حدیثی را که از طریق سنّیان در این باره رسیده است] «1».
سپس آنچه روایت شده است در باره کسی که نسبت به یکی از امامان شک کند و یا شبی را بصبح آورد که در آن شب امام خود را نشناخته باشد و یا بامامی که از جانب خدا نباشد معتقد باشد.
سپس آنچه روایت شده است در باره اینکه خداوند، زمین خود را از حجت تهی نمی‌سازد.
سپس آنچه روایت شده است که اگر در روی زمین بجز دو نفر باقی نماند یکی از آن دو حجت خدا خواهد بود.
سپس آنچه روایت شده است در غیبت امام علیه السّلام و آنچه را که امیر- مؤمنان و امامان بعد از او (ع) در باره غیبت فرموده‌اند و هشدار داده‌اند.
سپس آنچه روایت شده است در وظیفه شیعه در زمینه بردباری و خودداری و انتظار در حال غیبت.
سپس آنچه روایت شده است در باره جداسازی و پراکنده‌گی در زمان غیبت که دامنگیر شیعه می‌شود تا آنجا که بجز اندکی بر حقیقت پایدار نمی‌مانند.
سپس آنچه روایت شده است که پیش از قیام حضرت قائم علیه السّلام چگونه فشار و سختی روی میدهد.

_____
(1) این قسمت که در میان دو قوس است در اصل نیست و بعدا بآن اضافه شده است.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:19
(1) سپس آنچه روایت شده است در صفت آن حضرت و رفتارش.
سپس آیاتی که از قرآن در باره آن حضرت نازل شده است.
سپس آنچه روایت شده است در باره نشانه‌هائی که پیش از ظهور آن

حضرت رخ می‌دهد و بر قیام آن حضرت و نزدیک شدن زمان ظهور دلالت دارد.
سپس روایاتی را که از تعیین وقت ظهور و یا از نام بردن آن حضرت منع می‌کنند.
سپس آنچه را که امام قائم به هنگام قیامش از دست مردم نادان می‌بیند و گرفتار می‌شود.
سپس آنچه که در باره لشکر خشمناک آن حضرت رسیده است که یاران آن حضرت‌اند و در شماره آنان.
سپس آنچه در باره سفیانی رسیده است و اینکه او پیش از قیام قائم علیه السّلام بطور حتم باید خروج کند.
سپس آنچه در باره پرچم رسول خدا رسیده است و اینکه پس از روز جمل کسی آن پرچم را بر نخواهد افراشت مگر حضرت قائم و توصیف پرچم.
سپس آنچه که در بیان حالات شیعه بهنگام خروج حضرت قائم و پیش از خروج و بعد از خروج رسیده است.
سپس آنچه که روایت شده است که حضرت قائم دعوت نوینی را آغاز می‌کند و اینکه اسلام سر آغاز، غریب بود و سرانجام نیز همچون آغازش غریب خواهد گردید.
سپس آنچه روایت شده است در مدت حکومت حضرت قائم علیه السّلام پس از ظهورش.
(2) سپس آنچه روایت شده است در باره اسماعیل بن ابی عبد اللَّه و اینکه باطل‌گرایان-
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:20
و کسانی که از گوش شنوا بهره‌ای ندارند و از دانش بر کنارند ادعایشان در باره اسماعیل باطل است.
سپس آنچه روایت شده است که هر کس امام خود را بشناسد پس و پیش افتادن ظهور بحال او زیانی ندارد. و ما از خدا می‌خواهیم که باحترام وجه کریم و شأن عظیمش بر همه پاکان و بر گزیدگان از مردم روی زمینش و بر ریسمان محکمش و دست آویز استوارش که هرگز بریده نشود یعنی محمّد و فرزندان پاکش درود بفرستد و ما را در زندگی دنیا و آخرت در گفتارمان ثابت قدم فرماید و در زندگی و مرگ و رستاخیز، ما را بر نعمت دین حقّ که بر ما ارزانی داشته و بر دوستی اهل حق که آنان را کرامتی مخصوص عنایت فرموده و سفیران میان خود و مردم قرار داده است پایدار فرماید و ما را توفیق دهد تا سر تسلیم بر آنان فرود آریم و بآنچه دستور داده‌اند عمل کنیم و از آنچه ما را باز داشته‌اند باز ایستیم و در هیچ یک از گفتارشان تردید بخود راه ندهیم و در راستگوئی‌شان شکّی بدل نیاوریم، و ما را از یاران دینش در رکاب ولی خودش و به همراه کسانی که

با دشمن او براستی در جهادند قرار دهد تا بدین وسیله ما را نیز در کنار آنان بنشاند و در باغهای بهشتی افتخار همسایگی آنان را بما عنایت فرماید و یک چشم بر هم زدن بی‌کم و زیاد میان ما و آنان جدائی نیفکند که اوست خدای بخشنده و نوازنده.

(1) 1- (خبر داد ما را ابو العّباس احمد بن محمّد بن سعید ابن عقده کوفیّ «1» او

---

(1) ابو العبّاس احمد بن محمّد بن سعید بن عبد الرّحمن معروف بابن عقده است نجاشی گوید: این شخص مردیست و از حدیث‌دانان و مشهور بداشتن نیروی حافظه است و در باره حافظه او و عظمت حافظه‌اش حکایات مختلفی نقل شده است او کوفی و زیدی و جارودی بود تا بهمین عقیده از دنیا رفت و اصحاب ما که از او یاد کرده‌اند بخاطر آنست که با آنان آمیزش داشت و در کارهای آنان دخالت می‌کرد و منزلتی بزرگ داشت و مورد اطمینان بود و امین بود.
خطیب در تاریخش که بتاریخ بغداد معروف است در ج 5 ص 14 گوید: احمد شخصی پر حفظ و بسیار دانا بود همه ترجمه‌ها و ابواب حدیث و مشایخ حدیث را گرد آورد و روایت فراوانی کرد و حدیثش همه جا را گرفت و حافظان حدیث و بزرگان از او روایت کرده‌اند- تا آنکه گوید: و عقده پدر ابی العبّاس بدان جهت باین لقب ملقّب شد که تصریف و نحو را نیکو می‌دانست و در کوفه بکار ورق نویسی می‌پرداخت و آموزگار قرآن و ادبیّات بود.
سپس بدو واسطه از ابی علی نقار نقل کرده است که او گفته است دیناری چند از عقده بر خانه ابی ذر خزاز افتاد غربال آورد تا دینارها را بجوید، عقده گوید دینارها جستم و سپس باندیشه فرو رفتم و بخود گفتم مگر در دنیا بجز دینارهای تو دینار دیگری نیست؟
پس بغربال زن گفتم مسئولیت این دینارها بعهده خود تو است و براه افتادم و او را رها کردم، عقده فرزند ابن هشام را آموزش میداد همین که کودک بشعور رسید و دانش آموخت ابن هشام مبلغ قابل توجّهی به نزد او فرستاد او نپذیرفت و پس فرستاد ابن هشام باین گمان که مبلغ را کم انگاشته و پس فرستاده است دو چندانش کرد عقده گفت: من نه از آن رو که کم بود پس فرستادم بلکه بخاطر آن بود که کودک از من خواست تا قرآنش بیاموزم و در نتیجه، آموزش نحو و قرآن بهم در آمیخت و من حلال نمی‌دانم که از او چیزی ستانم گرچه همه دنیا را بمن بدهد.
و عقده زیدی مسلک بود و پرهیزکار و عبادت پیشه و بخاطر آن عقده‌اش نامیدند چون علم تصریف را نیکو بخاطر داشت و او بکار کتاب سازی می‌پرداخت و خطّی زیبا داشت و فرزندش ابو العبّاس از هر که در زمان ما بود بهتر حفظ حدیث مینمود. سپس مقداری از آنچه دلالت بر فراوانی

حدیث او و حفظ او و کتابخانه دارد گفته است تا آنجا که میگوید: صوری گفته است که ابو سعید مالینی بمن گفت: أبو العبّاس می‌خواست از جایی که بود بجای دیگر منتقل شود برای حمل کتابهایش افراد اجیر کرد و با باربرها شرط کرد که بهر یک برای هر یک کوله‌بار یک دانق بدهد اجرت باربری کتابهایش یک صد درهم شد و کتابهایش ششصد کوله‌بار شد، و بالجمله ابن عقده بسال 249 متولّد شده و بسال 332 در گذشته است بتاریخ خطیب ج 5 ص 22 و 23 مراجعه شود.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:21
گفت: حدیث کرد برای ما قاسم بن محمد بن حازم او گفت: حدیث کرد ما را عبیس بن هشام ناشری او گفت: حدیث کرد ما را عبد اللَّه بن جبله از سلّام بن ابی
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:22
عمره از معروف بن خرّبوذ از ابی الطفیل عامر بن واثله «1» او گفت:) امیر المؤمنین علیه السّلام فرمود: مگر دوست دارید که مردم، خدا و رسول را دروغگو پندارند؟ با مردم از آنچه شناسائی دارند سخن بگوئید و از آنچه انکار میکنند خودداری کنید.
(1) 2- (و حدیث کرد مرا أبو القاسم حسین بن محمّد باوری «2» او گفت حدیث کرد ما را یوسف بن یعقوب مقری [سقطی] در واسط «3» او گفت حدیث کرد مرا خلف بزّار از یزید بن هارون «4» از حمید طویل که گفت: شنیدم انس بن مالک گفت:)

---

(1) عامر بن واثله ابو الطّفیل کثانیّ لیثی صحابی است، ابن عدی گوید: او را با رسول خدا صحبتی بوده است و از آن حضرت نزدیک به بیست حدیث روایت نموده است و در روایاتش اشکالی بنظر نمیرسد، و صالح بن احمد از پدرش نقل می‌کند که ابو الطّفیل مکّی مورد اطمینان است.
(2) در بعضی از نسخه‌ها (بارزی) است و در بعضی (بازی) و در نسخه‌ای هم (باردی) است.
(3) یوسف بن یعقوب مقری واسطی را خطیب در تاریخ‌اش ج 14 ص 319 عنوان کرده است و از ابن قانع نقل می‌کند که او بسال 314 در واسط درگذشت.
(4) یزید بن هارون کنیه‌اش ابا خالد سلمی واسطیّ است و یکی از سرشناسان حافظان حدیث است که شهرتی بسزا دارد از دانشمندان سنّی مذهب علم رجال جمعی او را توثیق کرده‌اند مانند ابن معین و ابی حاتم و ابی زرعة و امثال آنان او از حمید بن ابی حمید طویل روایت میکند که حمید را عجلی و ابن خراش و ابن معین و ابو حاتم توثیق کرده‌اند و خلف بن هشام بزار از یزید روایت می‌کند و دارقطنی در باره خلف گفته

است که مردی بود عابد و فاضل و نسائی نیز او را توثیق کرده است چنانچه در تهذیب ابن حجر آمده است.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:23
(نگهداری سر آل محمّد «ص» از نااهل) شنیدم رسول خدا می‌فرمود: با مردم در باره آنچه قدرت شناخت آن را ندارند سخن نگوئید مگر دوست دارید که مردم، خدا و رسول خدا را دروغگو پندارند؟ (1) 3- (و حدیث کرد ما را احمد بن محمّد بن سعید ابن عقده او گفت: حدیث کرد ما را احمد بن یوسف بن یعقوب جعفی ابو الحسن او گفت حدیث کرد ما را اسماعیل بن مهران او گفت حدیث کرد ما را حسن بن علیّ بن ابی حمزه از عبد الاعلی ابن اعین او گفت):
امام صادق (ع) مرا فرمود ای عبد الاعلی کشیدن بار ولایت ما نه آنست که کسی آن را بشناسد و بپذیرد بلکه کشیدن آن آنست که آن را نگهداری کند و از نااهلش پوشیده کند، به شیعیان ما سلام ما و رحمت خدا را برسان و بآنان بگو که امام صادق بشما پیام داد که: خدا رحمت کند بنده‌ای را که به مردم آنچه را که می‌توانند درک کنند اظهار کند و از آنچه انکار میکنند خودداری کند و از این رهگذر دوستی مردم را نسبت بخودش و نسبت بما جلب نماید.
سپس امام (ع) فرمود کسی که بما اعلان جنگ می‌دهد زحمتش بر ما بیش از آن کس نیست که سخنی را که ما دوست نداریم بر زبان می‌راند.
(2) 4- (و حدیث کرد ما را احمد بن محمّد بن سعید او گفت: حدیث کرد ما را ابو عبد اللّه جعفر بن عبد اللّه از کتابش «1» در ماه رجب سال 208 او گفت: حدیث کرد ما را حسن بن علیّ بن فضّال او گفت حدیث کرد مرا صفوان بن یحیی از اسحاق ابن عمّار صیر في از عبد الاعلی بن اعین):
از امام صادق علیه السّلام که فرمود: فقطّ شناختن و دوست داشتن در این کار

---

(1) در این روایت سقطی هست زیرا احمد بن محمّد بن سعید بسال 249 متولّد شده است و اصل چنانچه گذشت و نیز خواهد آمد سال 268 است و جعفر بن عبد اللّه بن جعفر محمّدی در روایت مورد وثوق است و در نسخه‌ها به (محمّد بن عبد اللّه) تصحیف شده است.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:24
کافی نیست تا آنگاه که آن را از نااهلش پوشیده بداری و شما را همین قدر بسنده است که آنچه را که ما گفته‌ایم بگوئید و از آنچه ما لب بسته‌ایم لب به بندید که اگر شما گفته‌های ما را بگوئید و در ناگفته‌های ما تسلیم ما شوید ایمانی همانند ایمان ما خواهید داشت و خدای تعالی می‌فرماید: فَإِنْ آمَنُوا بِمِثْلِ ما آمَنْتُمْ بِهِ فَقَدِ اهْتَدَوْا (اگر آنان همانند شما ایمان داشته باشند

بطور مَسلّم راه حقیقَی را یافته‌اند).
علیّ بن الحسین علیهما السّلام می‌فرمود: به مردم آنچه را که می‌شناسند بگوئید و بیش از توانشان بار بر دوش آنان مگذارید که بوسیله ما آنان را فریب داده باشید.
(1) 5- (و خبر داد ما را عبد الواحد بن عبد اللَّه بن یونس موصلیّ او گفت: حدیث کرد ما را محمّد بن جعفر قرشیّ او گفت: حدیث کرد مرا محمّد بن حسین بن ابی الخطّاب «1» او گفت: حدیث کرد ما را محمّد بن غیاث از عبد الاعلی بن اعین او گفت):
امام صادق فرمود: بزیر بار امر ما رفتن نه تنها همین است که تصدیق آن شود و پذیرفته گردد، بلکه یک قسم آن عبارت است از پوشیده داشتن و نگهداری آن از نااهل، به آنان- یعنی بشیعه- سلام مرا و رحمت خدا را برسان و بآنان بگو امام صادق بشما می‌گوید خداوند رحمت کند بنده‌ای را که محبّت و علاقه مردم را نسبت بمن و نسبت بخودش جذب کند و آنچه را که با آن آشنا هستند برای آنان باز گو کند و آنچه را که انکارش کنند مستور بدارد. سپس بمن فرمود: به خدا

_____

(1) در بعضی از نسخه‌ها چنین است: (و خبر داد ما را عبد الواحد بن عبد اللَّه بن یونس موصلی او گفت: حدیث کرد از برای ما محمّد بن غیاث- تا آخر) و در این سند سقط هست و عبد الواحد موصلی برادر عبد العزیز است و کنیه‌اش أبو القاسم است و تلّعکبری از او بسال 326 حدیث شنیده است و گفته است که اوثقه است (صه).
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:25
قسم آنکه با ما آشکار می‌جنگد زحمتش بر ما سخت‌تر از کسی نیست که آنچه را که ما خوش نداریم در باره ما سخن گوید و حدیث را تا آخر نقل کرده است.
(1) 6- (و خبر داد ما را عبد الواحد بن عبد اللَّه او گفت: خبر داد ما را احمد بن محمّد بن رباح زهریّ «1» از محمّد بن عبّاس حسنیّ از حسن بن علیّ بن ابی حمزه بطائنیّ از محمّد خزّاز «2» او گفت):
امام صادق علیه السّلام فرمود: کسی که سخن ما را بزیان ما پخش کند مانند کسی است که حقّ ما را برخ ما انکار کند.
(2) 7- (و بهمین سند از حسن بن علیّ بن ابی حمزه از حسن بن سری «3» که گفت):
امام صادق (ع) فرمود: من سخنی با کسی میگویم و چون او از نزد من بیرون میرود سخن مرا آنچنان که از من شنیده است بازگو میکند و نتیجه گفتارش آن باشد که او را لعنت کنند و از وی دوری جویند. و مقصود آن حضرت آنست که حدیث را با کسی در میان می‌گذارد که معنایش را نتواند

کشید و شایستگی شنیدن آن را ندارد، و از این حدیث استفاده می‌شود که خواسته آن حضرت آنست که مطالب پوشیدنی میباید پوشیده بماند و ظاهر نشود (3) 8- (و به همین سند از حسن بن علیّ بن ابی حمزه از قاسم صیرفیّ «4» از ابن مسکان گفت): شنیدم

---

(1) او أبو الحسن احمد بن محمّد بن علی بن عمر بن رباح قلّاء سوّاق زهری است و در نقل حدیث مورد وثوق است چنانچه در خلاصه گوید: او از محمّد بن عبّاس بن عیسی روایت می‌کند که خود ثقه و کنیه‌اش ابو عبد اللّه است و محمّد بن عبّاس از پدرش و حسن بن علی بطائنی روایت می‌کند (جش) و در نسخه‌ای (جبلی) نوشته شده است بجای (حسنی).
(2) او محمّد خزّاز کوفی است که برقی او را در رجالش از اصحاب ابی عبد اللّه ابی عبد اللّه امام صادق علیه السّلام شمرده است.
(3) او حسن بن سری کاتب کرخی است خود ثقه است و کتابی دارد (جش).
(4) ظاهرا او قاسم بن عبد الرّحمن صیرفی است که شریک مفضّل بن عمر بوده است.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:26
امام صادق علیه السّلام می‌فرمود: گروهی مرا امام و پیشوای خود می‌انگارند بخدا قسم که من پیشوای آنان نیستم خدا لعنتشان کند هر چه که من پرده پوشی میکنم آنان پرده‌اش می‌درند من چنین و چنان می‌گویم آنان می‌گویند: مقصودش چنین و چنان بوده است من پیشوای تنها کسی هستم که مرا فرمانبردار باشد.
(1) 9- (و بهمین سند از حسن، از کرّام خثعمی که گفت):
امام صادق علیه السّلام فرمود: هان بخدا اگر دهنهای شما لجام داشت من بهر یک از شما آنچه را که بسود او بود می‌گفتم بخدا قسم اگر مردانی پرهیزکار می‌یافتم سخنانی میگفتم، و از خدا یاری می‌جویم، مقصود آن حضرت از پرهیزکاران، کسانی هستند که تقیّه نموده و از بازگو کردن پرهیز کنند.
(2) 10- (و به همین سند از حسن از پدرش، از ابی بصیر «1» که گوید):
امام باقر را شنیدم که می‌فرمود: رازی را خداوند بجبرئیل گفت و جبرئیل آن راز را بمحمّد گفت و محمّد بعلیّ سپرد و علیّ آن را بکسی که خدا خواست یکی پس از دیگری، و شما از آن راز در کوچه‌ها سخن میگوئید.
(3) 11- [و حدیث کرد ما را محمّد بن همّام بن سهیل او گفت: حدیث کرد ما را عبد اللّه بن علاء مذاریّ «2» او گفت: حدیث کرد ما را ادریس بن زیاد کوفیّ «3» او گفت

---

(1) مقصود: یحیی بن قاسم- یا ابی القاسم- اسدی است که نابینا بود و کنیه‌اش ابو بصیر بود اوثقه بود و آبرومند و بسال 150 در گذشت (جش).
(2) محمّد بن همّام بن سهیل بن بیزان ابو علی کاتب اسکافیّ یکی از استادان شیعه امامیه است و بسیار حدیث نقل کرده است بزرگواری است مورد اعتماد و دارای مقامی ارجمند، شیخ و علّامه در کتاب رجالشان او را عنوان کرده‌اند.
و خطیب در تاریخ بغداد گوید: ابو علی محمّد بن همّام بن سهیل در ماه جمادی الآخرة بسال 332 در گذشت و در (سوق العطش) مسکن داشت و در قبرستان قریش بخاک سپرده شد.
پایان، و مذار نام آبادی است در پائین زمین بصره و عبد اللَّه علاء مذاری ثقه بود و از سرشناسان اصحاب ما است چنانچه در فهرست نجاشی است.
(3) شاید (ادریس بن زیاد کفرثوثی) درست‌تر باشد اوثقه بود و اصحاب امام صادق علیه السّلام را درک کرده و از آنان روایت نموده است چنانچه در (صه) است.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:27
یکی از استادان ما گفت که):
(مفضّل (دست مرا گرفت) و گفت همان طور که من دست تو را گرفتم امام صادق دست مرا گرفت و مرا فرمود: ای مفضّل این کار تنها بگفتار نیست نه بخدا قسم تا آنگاه که کسی آن را نگهداری کند آنچنان که خدا آن را نگهداری فرموده و آن را شریف شمارد آنچنان که خدایش شریف دانسته و حقّش را بجا آورد آن چنان که خداوند دستور فرموده است] «1».
(1) 12- (و خبر داد ما را عبد الواحد با سندش از حسن از حفص بن نسیب فرعان) «2» که گوید: در آن روزها که غلام حضرت صادق معلّی بن خنیس کشته شده بود بخدمتش رسیدم مرا فرمود ای حفص من بمعلّی چیزهایی گفتم ولی او آنها را پخش کرد و بشمشیر گرفتار آمد من باو گفته بودم که ما را سخنی است که هر کس آن را بر ما نگهداری کند خداوندش نگهداری می‌کند و دین و دنیای او را نیز نگهداری فرماید و کسی که آن سخن را بر ما پخش کند خداوند دین و دنیایش را از او می‌ستاند.
ای معلّی کسی که سخن مشکل ما را پنهان نگهدارد خداوند آن را نوری در برابر

---

(1) این حدیث در بعضی از نسخه‌ها نیست و از این رو آن را در میان دو قوس نقل کردیم.
(2) در رجال کشّیّ (از حفص ابیض تمّار نقل کرده است که گفت: بمحضر

امام صادق علیه السّلام در آن روزها که معلّی بن خنیس را طلب می‌کردند- (و حدیث را با اضافه نقل کرده است) و پیدا است که هر دو خبر، یکی است و در کتابهای رجال (حفص بن ابیض تمّار- یا نیّار- عنوان شده است و در بعضی از نسخه‌های خطّی (حفص تمّار) است و ظاهرا همان (حفص بن نسیب بن عماره) است که شیخ در رجالش او را از اصحاب امام صادق (ع) شمرده است.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:28
دیدگان او قرار میدهد و در میان مردم عزّت باو میدهد «1» و کسی که سخن مشکل ما را پخش کند نمیمیرد تا آنکه زهر اسلحه باو رسد و یا حیرت زده از دنیا برود (در نسخه بحار- (کبلا) گفته است یعنی در زندان و زنجیر).
مترجم گوید: ظاهرا مقصود از متحیّر در این نسخه، حیرانی و سرگردانی در شهرها است یعنی کسی که اسرار آل محمّد را فاش سازد یا گرفتار دژخیمان حکومت جور شود و اعدامش کنند و یا آنکه باید فرار نموده و گمنام بمیرد.

(باب 2) (روایاتی که در تفسیر آیه شریفه وَ اعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِیعاً وَ لا تَفَرَّقُوا) (رسیده است).

(1) 1- (حدیث کرد ما را محمّد بن عبد اللَّه بن معمر طبرانیّ در طبریّه سال 333 و این مرد از هواداران یزید بن معاویه و ناصبی و دشمن اهل بیت بود «2» او گفت: حدیث کرد مرا پدرم و گفت: حدیث کرد مرا علیّ بن هاشم و حسین بن سکن «3» آن هر دو گفتند که حدیث کرد ما را عبد الرزاق بن همّام «4» او گفت خبر داد مرا پدرم از مینا غلام عبد

---

(1) در رجال کشّیّ است که (خداوند نوری در برابر دیدگان او قرار میدهد و با نیروئی در میان مردم مجهّزش میسازد).
(2) در بعضی از نسخه‌ها است که (یوالی، یعنی: یزید بن معاویه را دوست میداشت، و من الثّقات: و از افراد مورد وثوق بود) ولی مسلّما غلط است.
(3) علیّ بن هاشم بن برید بریدی خزاز را ابن معین توثیق نموده و احمد بن حنبل و نسائی گفته‌اند: بد نیست و ابن حبّان او را جزء موثقین آورده است و گفته است که در تشیع غلوّ داشت و ابو حاتم گفته است که: اظهار تشیع میکرد، چنانچه عسقلانی در تهذیب‌اش نقل کرده است. و اما حسین بن سکن قرشی اهل بصره بود و در بغداد ساکن شد خطیب در تاریخش ج 8 ص 50 عنوانش کرده و گفته است که بسال 258 در گذشت.
(4) عبد الرزاق بن همّام بن نافع حمیری از افراد مشهور است ابن حجر در تهذیبش ج 6 ص 311 عنوانش کرده و در باره‌اش سخن بدرازا گفته است و از صوری نقل کرده که صوری از علی بن هاشم و او از عبد الرزاق نقل می‌کند که گفت: از سه نفر حدیث نوشته‌ام و دیگر اهمیتی نمی‌دهم که از دیگران ننویسم، از ابن شاذکونی که پر حافظه‌ترین مردم بود نوشته‌ام و از ابن معین که از همه داناتر بعلم رجال بود نوشته‌ام و از احمد بن حنبل که از جمله کسانی بود که نیکو ثبت و ضبط میکرد نوشته‌ام و بالجمله عبد الرزاق از پدرش همام روایت کرده است و او از جمله کسانی است که از مینا بن ابی مینا زهری خزاز روایت کرده‌اند و او را ابن حبان از افراد مورد اعتماد شمرده است و ابن عدی گفته است از حدیث‌هایش روشن است که در تشیع غلو داشت.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:29ـ

الرّحمن بن عوف از جابر بن عبد اللَّه انصاریّ، او گفت): (1) هیئتی از یمن بخدمت رسول خدا آمدند رسول خدا فرمود یمنی‌ها شتابان آمدند و چون بخدمت آن حضرت رسیدند فرمود: گروهی هستند که دلهایشان نرم و ایمانشان محکم، و منصور از میان آنان برخیزد با هفتاد هزار سپاه و جانشین مرا و جانشین وصیّ مرا یاری می‌کند بند شمشیرهایشان از چرم

می‌باشد.
عرض کردند یا رسول اللَّه وصیّ شما کیست؟ فرمود همان کسی که خداوند بشما دستور داده است که دست از او بر مدارید و فرموده است (عزّ و جلّ) وَ اعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِیعاً وَ لا تَفَرَّقُوا «1» (همگی به ریسمان خدا چنگ بزنید و پراکنده نشوید) عرض کردند یا رسول اللَّه برای ما بیان فرمائید که این ریسمان چیست؟ فرمود همانست که خدا فرموده إِلَّا بِحَبْلٍ مِنَ اللَّهِ وَ حَبْلٍ مِنَ النَّاسِ «2» (مگر بریسمانی از خدا و ریسمانی از مردم) ریسمانی که از طرف خداست کتاب اوست و ریسمانی که از مردم است وصیّ من است عرض کردند یا رسول اللَّه وصیّ شما کیست؟ فرمود همان کسی که خدا در باره او این آیه فرستاده است: أَنْ تَقُولَ نَفْسٌ یا حَسْرَتی عَلی ما فَرَّطْتُ فِی جَنْبِ اللَّهِ «3» (تا کسی

---

(1) آل عمران 103.
(2) آل عمران 112.
(3) الزمر 56.

ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:30

بگوید: ای حسرت بر آنچه در جنب خدا کوتاهی نمودم).
(1) عرض کردند یا رسول اللَّه مقصود از جنب خدا چیست؟ فرمود همانست که خداوند در باره‌اش می‌فرماید: وَ یَوْمَ یَعَضُّ الظَّالِمُ عَلی یَدَیْهِ یَقُولُ یا لَیْتَنِی اتَّخَذْتُ مَعَ الرَّسُولِ سَبِیلًا «1» (روزی که ستمگر دستهای خویش را بدندان میگزد و میگوید ای کاش راهی با رسول خدا بدست گرفته بودم) او وصیّ منست که پس از من راه بسوی من، اوست.
عرض کردند یا رسول اللَّه بخدائی که براستی شما را مبعوث کرده است وصیّ خود را بنما که بسی مشتاق دیدار او شدیم.
فرمود: او همانست که خداوند او را نشانه قرار داده از برای مؤمنان قیافه‌شناس که شما اگر بچهره او با دیده صاحبدل بنگرید و یا همچون شاهدی که گوش فرا دهد باشید خواهیدش شناخت که او وصی من است همچنان که شناخته‌اید که من پیغمبر شما هستم، اکنون بمیان صفها بروید و چهره‌ها بنگرید هر آن کس که دل‌های شما بسوی او گرائید همانست زیرا خدای تعالی در قرآنش میفرماید: فَاجْعَلْ أَفْئِدَةً مِنَ النَّاسِ تَهْوِی إِلَیْهِمْ «2» (دلهای پاره‌ای از مردم را بسوی آنان گرایش بده) یعنی بسوی اسماعیل و ذریّه او.
راوی گوید ابو عامر اشعریّ برخاست و بمیان اشعریان رفت و ابو غرّه خولانی به میان خولانیان و ظبیان، و عثمان بن قیس و عرنه دوسی در میان دوسیان، و لا حق بن علاقه به میان صفها رفتند و به بررسی چهره‌ها پرداختند و دست انزع اصلع بطین «3» را گرفتند و گفتند یا رسول اللَّه

دلهای ما بسوی این شخص گرائیده، (2) پیغمبر

---

(1) الفرقان: 27.
(2) ابراهیم: 47.
(3) انزع کسی را گویند که دو طرف پیشانی‌اش بی‌مو باشد، و اصلع آنکه جلو سر او بی‌مو باشد، و بطین آنکه شکمش بزرگ باشد.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:31
فرمود شما برگزیدگان خدائید «1» چون وصیّ رسول خدا را پیش از آنکه بشما معرّفی شود شناختید حال بگوئید به بینم از کجا شناختید که او همان است؟ همگی در حالتی که با صدای بلند میگریستند عرض کردند یا رسول اللّه ما بمردم که نگاه میکردیم هیچ گرایشی در دلهای ما بآنها نبود ولی وقتی او را دیدیم نخست اضطرابی در دلهای ما پدید آمد و سپس آرامش یافت و جگرهای ما بسوخت و اشک از دیدگان ما سرازیر شد و سینه‌های ما خنک شد آنچنان که گوئی او پدر ما و ما فرزندان اوئیم. پیغمبر صلّی اللّه علیه و آله فرمود (تأویل قرآن را بجز خدا و ثابت قدمان در دانش کسی نمیداند) شما از آنانید تا آنجا که خدا برای شما در ازل نیکو خواسته و شما از آتش بدورید.
راوی گوید: گروه نام برده در مدینه ماندند تا آنکه در رکاب امیر المؤمنین بجنگ جمل و صفّین حاضر شدند و همگی در صفّین کشته شدند، رحمت خدا بر آنان باد و پیغمبر، آنان را مژده بهشت داده بود و آگاهشان فرموده بود که در رکاب علیّ بن ابی طالب بدرجه شهادت خواهند رسید.
(1) 2- (خبر داد ما را محمّد بن همّام بن سهیل، او گفت: حدیث کرد ما را ابو عبد اللّه جعفر بن محمّد حسنیّ «2» او گفت حدیث کرد ما را ابو اسحاق ابراهیم بن اسحاق حمیری «3» او گفت: حدیث کرد ما را محمّد بن [ی] زید بن عبد الرّحمن تیمیّ از حسن بن حسین انصاریّ و او از محمّد بن الحسین و او از پدرش و او از جدّش که گفت: علیّ بن حسین علیهما السّلام فرمود):

---

(1) در پاره از نسخه‌ها چنین است
(انتم بحمد اللّه عرفتم)
(یعنی سپاس خدا را که شما وصی رسول خدا را شناختید.
(2) ظاهرا او جعفر بن محمّد بن جعفر بن الحسن بن جعفر بن الحسن المثنّی است که از سرشناسان طالبیّین است و در حدیث ثقه بود و بسال 380 در ماه ذی القعده بسنّ نود و چند سالگی در گذشت (جش).
(3) در بعضی از نسخه‌ها (خیبری) است و ظاهرا هر دو درست نیست و (احمری) درست است و او ابو اسحاق ابراهیم بن اسحاق نهاوندیّ است

او مردی سست ایمان و در مذهبش متهم بود چنانچه در خلاصه است و شیخ هم در فهرست نزدیک بهمین را گفته است و اضافه کرده است که او کتابهائی تصنیف نموده که دور از استحکام نیست و از جمله آنها کتاب: (غیبت) را ذکر کرده است و باید دانست که آنچه از تاریخ خطب در ترجمه احمد بن نصر بن سعید نهروانی بدست می‌آید آنست که یکی از دو نسبت، درست است: یا نهاوندی و یا نهروانی و گویا آنچه که در تاریخ است تصحیف شده و درست همان نهاوندی است چنانچه در کتابهای دانشمندان شیعه است.

ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:32

(1) روزی رسول خدا صلی اللّه علیه و آله با یارانش در مسجد نشسته بود فرمود: از این در مردی بهشتی بر شما وارد می‌شود و پرسش‌هائی که مورد نیازش هست میکند در این هنگام مردی بلند قامت که به مردان قبیله مضر می‌نمود بر آمد.

پیش آمد و برسول خدا سلام داد و نشست و عرض کرد یا رسول اللَّه من شنیده‌ام که خدای عزّ و جلّ در قرآنی که فرستاده است فرموده است وَ اعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِیعاً وَ لا تَفَرَّقُوا» (همگی به ریسمان خدا چنگ بزنید و پراکنده نشوید) آن ریسمانی که خداوند به ما دستور فرموده تا بآن چنگ بزنیم و از آن پراکنده نشویم چیست؟

رسول خدا اندکی سر بزیر انداخت سپس سر برداشت و با دست خود بعلی ابن ابی طالب اشاره کرد و گفت این است همان ریسمان خدا که هر کس بآن دست گیرد در دنیایش محفوظ است و در آخرت‌اش گمراه نیست آن مرد برجست و علی علیه السّلام را از پشت سر در آغوش کشید و همی گفت بریسمان خدا و ریسمان رسول خدا چنگ زدم سپس برخاست و رو برگردانید و بیرون رفت پس از رفتن او مردی از مردم برخاست و عرض کرد یا رسول اللّه اجازه میفرمائید که باو برسم و از او بخواهم که برای من از خدا آمرزش بطلبد؟ رسول خدا فرمود اگرش بیابی و بخواسته‌ات موفّق شوی.

راوی گوید آن مرد خود را باو رساند و از او خواست که برایش از خدا آمرزش بخواهد او گفتش: آیا فهمیدی که رسول خدا بمن چه گفت و من باو چه

ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:33

گفتم؟ گفت: آری، گفت: اگر دست بهمان ریسمان داشته باشی خداوندت بیامرزد و اگر نه خدایت نیامرزد.

(1) و اگر رسول خدا صلی اللّه علیه و آله ما را بریسمانی که خدای عزّ و جلّ دستور فرموده است که بآن چنگ بزنیم و از گرد آن پراکنده نشویم رهنمون نشده بودِ برای دشمنان عناد ورز، راه تأویلی باز بود و

می‌توانستند بکمک تأویل از آن عدول نموده و از راه حسد و عناد و بغیر آن کسی که مقصود خدا بوده و رسول خدا بآن رهنمون شده برگردانند. لکن پیغمبر صلی اللّه علیه و آله در خطبه مشهوری که در حجة الوداع در مسجد خیف ایراد فرمود اعلام کرد که:
«من پیشرو شما هستم و شما پس از من در کنار حوض بر من وارد خواهید شد حوضی که به پهنای فاصله بصری تا صنعا است و بشمار ستارگان آسمان پیاله بر کنار آن چیده شده است، هان که من دو چیز گرانقدر میان شما بجای می‌گذارم گرانقدرتر که قرآن است و گرانبها که عترت من یعنی اهل بیت منند آن دو، ریسمان خدا هستند که میان شما و خدا کشیده شده‌اند تا بر آن ریسمان چنگ زده‌اید هرگز گمراه نخواهید شد یک سبب از آن بدست خدا است و یک سبب بدست شما (یک طرف آن بدست خدا است و یک طرف آن بدست شما) همانا که خدای لطیف و آگاه مرا آگاه فرمود که آن دو از یک دیگر جدا نشوند تا در کنار حوض بر من وارد شوند مانند این دو انگشت من (و دو انگشت سبّابه را بهم پیوست) و نمی‌گویم مانند این دو (و انگشت سبّابه را بانگشت وسطی چسباند) که یکی بر دیگری زیادت داشته باشد.
این روایت را بما خبر داد عبد الواحد بن عبد اللَّه بن یونس موصلیّ او گفت: خبر داد ما را محمّد بن علیّ بن ابراهیم بن هاشم از پدرش و او از جدّش و او از محمّد بن ابی عمیر و او از حمّاد بن عیسی و او از حریز و او از أبی عبد اللّه جعفر ابن محمّد بن علیّ از پدرش و امام باقر از پدرانش و آنان از علیّ علیه السّلام که فرمود:
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:34
رسول خدا خطبه‌ای خواند- و خطبه‌ای طولانی نقل می‌فرماید که همین کلام در آن خطبه است.
(1) و خبر داد ما را عبد الواحد بن عبد اللَّه از محمّد بن علیّ و او از پدرش و او از جدّش و او از حسن بن محبوب و حسن بن علیّ بن فضّال و آن دو از علیّ بن عقبه و او از ابی عبد اللّه علیه السّلام مثل همین روایت را.
و خبر داد ما را عبد الواحد از محمّد بن علیّ و او پدرش و او از جدّش و او از حسن بن محبوب و او علیّ بن رئاب و او از ابی حمزه ثمالیّ و او از ابی جعفر محمّد بن علیّ امام باقر علیهما السّلام مثل همین روایت را.
پس قرآن همراه با عترت است و عترت همراه با قرآن است و آن دو، ریسمان محکم خدا هستند و از یک دیگر جدا نشوند چنانچه رسول خدا فرمود.
و کسی که خداوند، گوش دل او را باز کرده و در دینش بینائی نیکو باو عطا فرموده از همین جا متوجّه می‌شود که هر کس علم قرآن و تأویل و تنزیل و محکم و متشابه و حلال و حرام و خاص و عامّش را از غیر آنانی بخواهد

که خداوند اطاعتشان را واجب نموده و زمام کار را پس از پیغمبرش بدست آنان سپرده است و پیغمبر نیز بدستور خدا آنان را با قرآن و قرآن را با آنان قرین فرموده نه با غیر آنان و خدا دانش خود و احکام دین خود و واجبات و مستحبّاتش را بآن سپرده است بطور مسلّم حیران و گمراه و نابود خواهد شد- و دیگران را نیز بهلاکت خواهد کشید-.
و عترت علیهم السّلام کسانی هستند که رسول خدا صلّی اللَّه علیه و آله برای امّت خود مثال آنان را آورد و فرمود: مثال اهل بیت من در میان شما هم چون کشتی نوح است که هر کس آن را سوار شد نجات یافت و هر کس بجای ماند غرق شد.
(2) و فرمود: مثال اهل بیت من در میان شما هم چون باب حطّه بنی اسرائیل است که هر کس از آن در داخل شد گناهانش آمرزیده گشت و شایسته رحمت و افزونی از
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:35
آفریدگار خود گشت چنانچه خدای عزّ و جلّ فرماید: ادْخُلُوا الْبابَ سُجَّداً وَ قُولُوا حِطَّةٌ نَغْفِرْ لَکُمْ خَطایاکُمْ وَ سَنَزِیدُ الْمُحْسِنِینَ «1» (از این در داخل شوید و سجده کنید و بگوئید: آمرزش، تا ما خطاهای شما را بیامرزیم و نیکوکاران را عطای بیشتری خواهیم داد).
و امیر المؤمنین (ع): آن راستگوتر از هر راستگو، در خطبه مشهورش که موافق و مخالف نقلش نموده است فرمود: (هان آن دانشی که آدم آن را بهمراه خود از آسمان بزمین آورد و همه آنچه موجب برتری پیامبران شده تا خاتم پیامبران، یک جا در عترت خاتم پیامبران است پس در کجا سرگردانتان میکنند؟ بلکه کجا می‌روید؟ ای کسی که از نسل کشتی نشستگان هستی مثال آن در میان شما همینست همان طور که نجات یافتگان در آن حادثه نجات یافتند در اینجا نیز نجات یافتگان همان طور نجات می‌یابند وای بر کسی که از آنان (یعنی از امامان) باز پس بماند.
و فرمود: همانا که مثال ما در میان شما همانند کهف است برای اصحاب کهف و مانند باب حطّه است که دروازه سلامت بود پس همگی از دروازه سلامت داخل شوید.
و علیّ علیه السّلام در همین خطبه فرمود: از یاران محمّد آنان که خاطره نگهدارند (و فراموش کار نیستند) می‌دانند که آن حضرت فرمود: همانا من و اهل خانه‌ام پاکانیم بر آنان پیش قدم نشوید که گمراه خواهید شد و از آنان باز پس نمانید که دچار لغزش خواهید شد و با آنان مخالفت نکنید که در نادانی خواهید ماند و آنان را میاموزید که آنان داناتر از شمایند و آنان داناترین مردمند در کودکی و داناترین مردمند در بزرگسالی پس پیرو حقّ و اهل حقّ باشید در هر جا که باشد و از باطل و اهل باطل کناره گیرید در هر جا که باشد.

(1) مردم کسی را که این چنین بود و این گونه ستایش در باره آنان بود و این

---

(1) البقرة 58.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:36
چنین دعوت بسوی آنان شده بود رها کردند و از آنان رو گردان شدند و از آنان بریدند و دستور رسول خدا صلی اللّه علیه و آله را بمسخره گرفتند و سخنش را بیهوده انگاشتند و آن را که خدای تعالی فرمانبری و پرستش و کسب روشنائی از او را بزبان پیغمبر خودش واجب کرده بود و فرموده بود فَسْئَلُوا أَهْلَ الذِّکْرِ إِنْ کُنْتُمْ لا تَعْلَمُونَ «1» (اگر نمیدانید از اهل ذکر بپرسید) و فرموده بود: أَطِیعُوا اللَّهَ وَ أَطِیعُوا الرَّسُولَ وَ أُولِی الْأَمْرِ مِنْکُمْ» «2» (خدا را فرمان برید و پیغمبر و صاحبان امر را فرمانبرید) بدور انداختند و رسول خدا صلی اللّه علیه و آله رهنمون گشته بود که نجات در آنست که دامن او گیرید و بگفته او عمل کنید و بدستور او تسلیم شوید و از او بیاموزید و از نور او روشنی بگیرید ولی این حقیقت را برای دیگری ادّعا کردند و از آنان بدیگری رو آوردند و بجای آنان بدیگری راضی شدند خدا نیز آنان را از دانش دور ساخت و هر کس بر طبق هوای نفس خود تأویلی کرد و گمان کردند که با عقل‌ها و قیاس‌ها و رأیهای خودشان از امامانی که خداوندشان برای مردم، راهنما تعیین فرموده بی‌نیازند.
و چون آنان با دستور خدا مخالفت کردند و از آنچه خداوند اختیار کرده بود عدول کردند و از اطاعت خدا و اطاعت کسی که خداوند اختیارش کرده بود سرباز زدند خدا نیز آنان را بخودشان واگذاشت که بر طبق اختیار آراء و خردهای خودشان عمل کنند این بود که سرگشته و گمراه شدند چه گمراهی دور و درازی؟ هم خود هلاک شدند و هم دیگران را هلاک نمودند آنان در پیشگاه وجدان خود هم چون کسانی هستند که خدای عزّ و جلّ فرموده است: قُلْ هَلْ نُنَبِّئُکُمْ بِالْأَخْسَرِینَ أَعْمالًا الَّذِینَ ضَلَّ سَعْیُهُمْ فِی الْحَیاةِ الدُّنْیا وَ هُمْ یَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ یُحْسِنُونَ صُنْعاً» «3» (بگو ای پیغمبر آیا شما را از افرادی که زیان بارترین کارها را دارند بیاگاهانم؟ آنان کسانی هستند که در زندگی

---

(1) الأنبیاء 7.
(2) النساء 60.
(3) الکهف 103.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:37
دنیا بیراهه میروند و چنین می‌پندارند که کار نیک انجام میدهند).
(1) تو گوئی مردم سخن خدا را نشنیده‌اند که در قرآنش گفتار ستمکاران

این امّت را در روز رستاخیز حکایت میکند هنگامی که از کرده خود نسبت به پیغمبرشان و کتاب پروردگارشان پشیمان می‌شوند آنجا که فرماید: وَ یَوْمَ یَعَضُّ الظّالِمُ عَلی یَدَیْهِ یَقُولُ یا لَیْتَنِی اتَّخَذْتُ مَعَ الرَّسُولِ سَبِیلًا یا وَیْلَتی لَیْتَنِی لَمْ أَتَّخِذْ فُلاناً خَلِیلًا» «1» (روزی که ستمگر پشت دست‌هایش را بدندان می‌گزد و می‌گوید ای کاش بهمراه رسول راهی در پیش میگرفتم، ای کاش فلانی را دوست خود نمیگرفتم).
این رسول، بجز محمّد صلی اللّه علیه و آله چه کسی میتواند باشد؟ و این فلانی که نام زشتش برده نشده و بکنایه گفته شده است و دوستی و همصحبتی و رفاقت او مطرح است و شریک ستم گردیده است کیست؟ سپس گوید: «لَقَدْ أَضَلَّنِی عَنِ الذِّکْرِ بَعْدَ إِذْ جاءَنِی» «2» (همانا که مرا از ذکر گمراه کرد بعد از آنکه آن بر من عرضه شد) یعنی پس از داخل شدن با سلام و اقرار نمودن بآن.
آیا این ذکری که دوستش او را از آن گمراه کرده پس از آنکه در نزدش بود چیست؟ آیا آن ذکر همان قرآن و عترت نیست؟ که مردم دست بدست هم دادند و بر آنان ستم راندند و آن دو را بکناری گذاشتند و همانا که خداوند، رسول خود را ذکر نامیده و فرموده است: قَدْ أَنْزَلَ اللّهُ إِلَیْکُمْ ذِکْراً رَسُولًا «3» (بتحقیق که خدا ذکر بر شما فرستاد که همان رسول است) و فرموده است: فَسْئَلُوا أَهْلَ الذِّکْرِ إِنْ کُنْتُمْ لا تَعْلَمُونَ «4» اگر نمی‌دانید از اهل ذکر بپرسید ذکر در اینجا بجز رسول خدا کیست؟ و اهل ذکر بجز اهل بیت پیغمبر که جایگاه دانش بودند چه کسانی هستند؟

---

(1) الفرقان 31 و 32.
(2) الفرقان 33.
(3) الطلاق 10.
(4) الأنبیاء 7.

ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:38

(1) سپس خدای عزّ و جلّ فرمود: وَ کانَ الشَّیْطانُ لِلْإِنْسانِ خَذُولًا «1» (شیطان همیشه موجب خذلان آدمی است) پس هم صحبت و دوستی که او را در دار دنیا از ذکر گم کرده و در آخرت خوار و زبونش ساخته و دوستی و همصحبتی‌اش بحال او سودی نداشته تا آنجا که آن روز هر یک خود را از دیگری بدور داشته است همانا همان مصاحبت شیطانست، سپس خدای عزّ و جلّ از زبان پیغمبرش صلّی اللّه علیه و آله که در روز قیامت می‌گوید، حکایت میکند که: وَ قالَ الرَّسُولُ یا رَبِّ إِنَّ قَوْمِی اتَّخَذُوا هذَا الْقُرْآنَ مَهْجُوراً «2» (رسول گوید: پروردگارا قوم من این قرآن را مهجور کردند) یعنی همان قرآنی که تو دستور فرموده بودی که آن را با اهل بیت من بدست داشته باشند و از آن دو پراکنده نشوند مهجور

ساختند.
مگر این همه خطاب و این همه ملامت نه برای مردمی است که قرآن بر زبان پیغمبر برای آنان و دیگران نازل شده؟ آنانی که افراد این امّتند و بر عترت پیغمبرشان ستم کردند و کتاب خدا را پشت سر انداختند. کسانی که پیغمبر بروز رستاخیز گواه خواهد بود که آنان گفتار او را در باره تمسّک بقرآن و عترت بدور انداختند و از آن دو بکنار رفتند و پیروی از هوای خود نمودند و امر و نهی این دنیا و رنگ و روی این زندگی را بر دینشان مقدّم داشتند چون در باره محمّد و آنچه آورده بود شکّ داشتند و بر اهل بیت پیغمبر خدا که خداوند آنان را برتری عنایت فرموده بود حسد میورزیدند.
مگر از پیغمبر صلّی اللّه علیه و آله روایت نشده است و کسی از اصحاب حدیث انکار آن نتواند و موافق همین آیات است که فرمود: گروهی از یاران من بروز رستاخیز از راست و چپ من ربوده میشوند پس من میگویم پروردگارا اینان هر چه باشند یاران منند پس خطاب میرسد: ای محمّد تو نمیدانی اینان پس از تو

---

(1) الفرقان 29.
(2) الفرقان 30.

چه کردند؟ پس من میگویم: دور باشند، دور باشند، مرگ بر آنان مرگ بر آنان.
(1) این روایت را آیه قرآن تصدیق میکند و گواه بر آنست که خدای عزّ و جلّ میفرماید: وَ ما مُحَمَّدٌ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ أَ فَإِنْ ماتَ أَوْ قُتِلَ انْقَلَبْتُمْ عَلى أَعْقابِكُمْ وَ مَنْ يَنْقَلِبْ عَلى عَقِبَيْهِ فَلَنْ يَضُرَّ اللَّهَ شَيْئاً [وَ سَيَجْزِي اللَّهُ الشَّاكِرِينَ] «1» محمّد رسولی است که پیش از او پیامبرانی آمده و رفته‌اند آیا اگر بمیرد و یا کشته شود شما عقب گرد خواهید کرد؟ و کسی که عقب گرد کند خدا را هیچ زیانی نخواهد رسانید (و خداوند سپاسگزاران را پاداش نیک میدهد) این فرمایش خدای عزّ و جلّ بهترین دلیل است بر اینکه پس از در گذشت پیغمبر صلی اللّه علیه و آله گروهی عقب گرد خواهند کرد و آنان همان‌ها هستند که با دستور خدا و رسول او صلی اللّه علیه و آله مخالفت کردند و گرفتار شدند کسانی که خداوند در باره آنان فرماید: فَلْيَحْذَرِ الَّذِينَ يُخالِفُونَ عَنْ أَمْرِهِ أَنْ تُصِيبَهُمْ فِتْنَةٌ أَوْ يُصِيبَهُمْ عَذابٌ أَلِيمٌ «2» (آنان که از دستور خدا سرپیچی میکنند بترسند که گرفتاری سختی دامن‌گیرشان شود و یا بشکنجه دردناکی گرفتار آیند).
آری عذاب خدا چندین برابر و دوری از رحمت خدا و مرگ بر کسی باد که بر آل محمّد ستم کرد و آنچه را که خدا دستور پیوندش را داده بود برید کسانی که دستور بدوستی و پیروی آنان داده بود نه دیگران آنجا که

میفرماید: قُلْ لا أَسْئَلَکُمْ عَلَیْهِ أَجْراً إِلّا الْمَوَدَّةَ فِی الْقُرْبی «3» (بگو ای پیغمبر من بجز دوستی خویشاوندان مزدی از شما نمی‌طلبم) و میفرماید: أَ فَمَنْ یَهْدِی إِلَی الْحَقِّ أَحَقُّ أَنْ یُتَّبَعَ أَمَّنْ لا یَهِدِّی إِلَّا أَنْ یُهْدی فَما لَکُمْ کَیْفَ تَحْکُمُونَ «4»: (آیا کسی که راهنمای راه حق باشد سزاوارتر است که پیروی

_____

(1) آل عمران 144.
(2) النور 63.
(3) الشوری 33.
(4) یونس 35.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:40
شود یا کسی که خودش راه را گم کرده و نیازمند براهنما است چه بر سر شما آمده است؟
چگونه قضاوت میکنید؟ (1) و در میان امّت اسلامی که حیا میکند و از بهتان می‌پرهیزد و از گفتن دروغ ابا دارد و عناد نمیورزد اختلافی در این نیست که در هر کار پیچیده و مشکلی وصیّ رسول خدا امیر المؤمنین علیه السّلام بود که صحابه را رهبری میکرد نه آنان آن حضرت را و تنها او آنان را هدایت میکرد نه کس دیگر و همه باو نیازمند بودند و او از همه آنان بی‌نیاز بود همه دانش نزد او بود و کسی او را آموزگار نبود با این همه، با فاطمه دختر رسول خدا آنچنان رفتار کردند که او وصیّت کرد که شبانه بخاک سپرده شود و از امت پدرش بجز کسانی که خودش نام برد کسی بر او نماز نگذارد.
اگر در اسلام هیچ مصیبتی رخ نداده بود و هیچ ننگ و عاری دامن مسلمانان را آلوده نمیکرد و مخالف دین اسلام را هیچ حجّتی نبود مگر آنچه بفاطمه رسید و باعث شد که او بهنگام مرگ بر امت پدرش خشمناک گردد و رفتاری که باوی شد او را واداشت که وصیت کند یک نفر از آنان بر جنازه او نماز نگذارد- تا چه رسد بدیگر چیزها- هر آینه همین یک مصیبت و همین یک ننگ، مصیبتی بزرگ و ننگی وحشت آور بود و دل خفته اهل غفلت را بیدار میکرد، مگر آن کس را که خداوند مهر غفلت بر دل او زده و او را کور کرده باشد البتّه او بزیر بار این ننگ میرود و در نظر او اهمیتی ندارد و بچیزی نمی‌انگارد و آزارنده فاطمه را پاک دامن پندارد و او را بر فاطمه و شوهرش و فرزندانش برتری دهد و از آنان بزرگترش میداند و بنظر او رفتاری که به فاطمه شده است حق بوده و از جمله خوبیهای اوست و با همین کار، برترین امت پس از رسول خدا گردید. (2) آری خدا فرماید فَإِنَّها لا تَعْمَی الْأَبْصارُ وَ لکِنْ تَعْمَی الْقُلُوبُ الَّتِی فِی الصُّدُورِ «1» (کوری آن نیست که چشمها نابینا شود بلکه کوری

_____
(1) الحج 46
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:41
آنست که دلهائی که در سینه‌ها است کور شود) این کوری در دشمنان آل محمّد و ستمگران بر آنان و طرفداران ستمگران نیز تا روز رستاخیز خواهد بود تا آنکه آن روز که روز کشف است و خدا میفرماید لَقَدْ کُنْتَ فِی غَفْلَةٍ مِنْ هذا فَکَشَفْنا عَنْکَ غِطاءَکَ فَبَصَرُکَ الْیَوْمَ حَدِیدٌ «1» (تو از این کار در غفلت بودی ما پرده را از چشم تو برداشتیم امروز دیده تو حقیقت بین شده است) و یَوْمَ لا یَنْفَعُ الظَّالِمِینَ مَعْذِرَتُهُمْ وَ لَهُمُ اللَّعْنَةُ وَ لَهُمْ سُوءُ الدَّارِ «2» روزی است که ستمگران را پوزش طلبید نشان سودی نه بخشد و لعنت گریبان گیر آنان است و در جایگاه بدی خواهند بود.
وانگهی شگفت آورتر آنکه این کر و کوران ادّعا دارند که کوچک و بزرگ فرائض و ریز و درشت احکام الهی در قرآن نیست و چون همه احکام الهی را در قرآن نمی‌یابند بناچار دست نیاز بسوی قیاس و اجتهاد در رأی دراز نموده و از روی قیاس و رأی حکم می‌کنند و بدروغ برسول خدا افتراء می‌گویند که آن حضرت اجتهاد را برای آنان تجویز نموده است و بر طبق ادّعایشان بمعاذ بن حبل «3» اجازه داده

_____
(1) ق 23.
(2) المؤمن 52.
(3) ترمذی و ابو داود از معاذ بن جبل روایت کرده‌اند که چون رسول خدا او را بیمن میفرستاد فرمود: اگر قضاوتی پیش بیاید چگونه حکم خواهی کرد؟ عرض کرد بوسیله کتاب خدا حکم میکنم فرمود: اگر در کتب خدا نیافتی؟ عرض کرد بوسیله سنّت پیغمبر خدا فرمود:
اگر در سنّت رسول خدا نیافتی؟ عرض کرد: بی‌پروا اجتهاد در رأی خود خواهم کرد.
راوی گوید رسول خدا بر سینه او زد و فرمود: سپاس خدائی را که فرستاده رسول خدا را بر آنچه خدا بآن راضی است موفّق ساخت و در روایت دیگر است که رسول خدا به او فرمود: اگر امری بر تو مشکل شد بپرس و خجالت مکش و مشورت کن. سپس اجتهاد کن که خداوند اگر صدق در تو بیند تو را موفّق می‌کند و اگر امر بر تو مشتبه شد بایست تا آن که ثابتش کنی یا جریان را برای من بنویس و از هوای نفس دوری کن که هوا مردم بد عاقبت را بسوی آتش میکشد و تا میتوانی با مردم مدارا کن.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:42
است و حال آنکه خدا می‌فرماید: وَ نَزَّلْنا عَلَیْکَ الْکِتابَ تِبْیاناً لِکُلِّ شَیْءٍ «1»

ما قرآن را برای تو فرستادیم تا بیانگر همه چیز باشد.
(1) و میفرماید ما فَرَّطْنا فِی الْکِتابِ مِنْ شَیْءٍ «2» ما در قرآن چیزی فرو نگذاشتیم.
و میفرماید وَ کُلَّ شَیْءٍ أَحْصَیْناهُ فِی إِمامٍ مُبِینٍ «3» همه چیز را در پیشوای روشنگر بر شمردیم و میفرماید وَ کُلَّ شَیْءٍ أَحْصَیْناهُ کِتاباً «4» ما همه چیز را بصورت کتاب بر شمردیم.
و میفرماید قل إِنْ أَتَّبِعُ إِلَّا ما یُوحی إِلَیَ «5»: بگو که من بجز آنچه را که بر من وحی می‌شود پیروی نمیکنم.
و میفرماید: وَ أَنِ احْکُمْ بَیْنَهُمْ بِما أَنْزَلَ اللَّهُ «6» در میان آنان بآنچه خدا فرو فرستاده است حکم کن پس کسی که انکار کند و بگوید که چیزی از امور دنیا و آخرت و احکام دین و واجبات و مستحبّات و همه آنچه که اهل شریعت بآن نیازمندند در قرآن نیست قرآنی که خدا در باره‌اش فرموده است تِبْیاناً لِکُلِّ شَیْءٍ: (روشنگر هر چیز است) چنین کس سخن خدا را رد کرده است و بر خدا دروغ بسته است و قرآن خدا را تصدیق نکرده است.
بجان خودم که آنان از خود و از جانب پیشوایانشان که از آنان پیروی میکنند راست می‌گویند که همه احکام را در قرآن نمی‌یابند زیرا آنان اهل این کار نیستند و نه دانش آن بآنان داده شده است و نه خدا و رسولش بهره‌ای از علم قرآن بآنان داده‌اند بلکه همه دانش مخصوص خاندان رسول است که خدا علم را بآنان داده

_____
(1) النحل 89.
(2) الانعام 38.
(3) یس 12.
(4) النبأ 29.
(5) الانعام 50.
(6) المائده 49.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:43
و دیگران را بآنان رهنمون شده و دستور داده است که از آنان بپرسید تا جای آن را در قرآن بشما نشان دهند قرآنی که آنان نگهبان و وارث و ترجمان آن هستند.
(1) و اگر آنان دستوری را که خدا داده بود انجام میدادند که میفرماید: وَ لَوْ رَدُّوهُ إِلَی الرَّسُولِ وَ إِلی أُولِی الْأَمْرِ مِنْهُمْ لَعَلِمَهُ الَّذِینَ یَسْتَنْبِطُونَهُ مِنْهُمْ «1»: اگر آن را برسول و صاحبان امرشان بر میگرداندند آنان که نیروی استنباط داشتند آن را میدانستند و آنجا که میفرماید: فَسْئَلُوا أَهْلَ الذِّکْرِ إِنْ کُنْتُمْ لا تَعْلَمُونَ (اگر نمیدانید از اهل ذکر بپرسید) خداوند آنها را بروشنائی هدایت می‌رساند و آنچه را که نمیدانستند بآنها می‌آموخت و آنها را از

قیاس و اجتهاد بی‌نیاز می‌کرد و این اختلاف در احکام دینی که بندگان خدا بآن عمل می‌کنند و آنها خود مسبّب این اختلافند از میان بر- داشته می‌شد.
اینان مدّعی هستند بدروغ- که پیغمبر خدا آنان را آزاد گذاشته و اجازه چنین اختلاف را بآنان داده است با آنکه قرآن از اختلاف منع و از ایجاد آن نهی می‌کند زیرا می‌فرماید: وَ لَوْ کانَ مِنْ عِنْدِ غَیْرِ اللَّهِ لَوَجَدُوا فِیهِ اخْتِلافاً کَثِیراً «2» اگر این قرآن از نزد غیر خدا بود اختلاف فراوانی در آن می‌یافتند. و می‌فرماید:
وَ لا تَکُونُوا کَالَّذِینَ تَفَرَّقُوا وَ اخْتَلَفُوا مِنْ بَعْدِ ما جاءَهُمُ الْبَیِّناتُ «3»: مانند آنان مباشید که پراکنده شدند و پس از دلیل‌های روشن باز اختلاف کردند.
و می‌فرماید:
وَ اعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِیعاً وَ لا تَفَرَّقُوا همگی بریسمان خدا چنگ بزنید و پراکنده نشوید.
(2) و آیات خدا در مورد نکوهش اختلاف و پراکندگی بیش از شماره است

---

(1) النساء 83.
(2) النساء 82.
(3) آل عمران 105.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:44
و اختلاف و پراکندگی در دین همان گمراهی است و آنان این گمراهی را روا میدانند و مدّعی هستند که رسول خدا آن را آزاد کرده و اجازه فرموده است و این دروغی است که برسول خدا می‌بندند زیرا کتاب خدای عزّ و جلّ از آن بیم می‌دهد و نهی می‌کند و می‌فرماید وَ لا تَکُونُوا کَالَّذِینَ تَفَرَّقُوا وَ اخْتَلَفُوا مانند کسانی مباشید که پراکنده شدند و اختلاف کردند.
دیگر چه بیانی روشنتر از این بیان و مردم پس از این روشنگری و ارشاد چه حجّتی بر خدا دارند؟ پناه بخدا می‌بریم از گمراهی و از اینکه خداوند در باره دین ما ما را بخودمان و عقلهایمان و اجتهادمان واگذارد و از خداوند میخواهیم که ما را بر آنچه بدان رهنمون شده است و دلالت کرده و ارشاد فرموده است از دین خود و دوستی دوستانش و چنگ زدن بدامن آنان و فرا گرفتن از آنان و عمل کردن بدستور آنها و باز شدن از آنچه نهی کرده‌اند ثابت قدم فرماید، تا آنکه با همین حال خدا را ملاقات کنیم نه تبدیلی کرده باشیم و نه شکّی در دلمان باشد و نه از آنان پیشی گرفته باشیم و نه از آنها باز پس مانده باشیم که هر کس بر آنان پیشیگیرد از دین بیرون رود و هر کس باز پس ماند غرق شود و هر کس مخالفت با آنان کند نابود گردد و هر کس همراه آنان رود بمقصد نائل آید که رسول خدا صلّی اللّه علیه و آله این چنین فرموده است.

(باب 3) (آنچه در امامت و وصیّت رسیده است) (و آنکه این دو از خدا است و باختیار او است و امانتی است) (که هر امام باید بامام بعد از خودش آن را بسپارد)

(1) 1- (خبر داد ما را ابو العبّاس احمد بن محمّد بن سعید بن عقده کوفیّ او گفت:
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:45
(امامت و وصیّت رهبری باختیار خداست) حدیث کرد ما را ابو محمّد عبد اللَّه بن احمد بن مستورد اشجعی «1» از کتابش در ماه صفر بسال 266 او گفت حدیث کرد ما را ابو جعفر محمّد بن عبید اللَّه حلبیّ «2» او گفت حدیث کرد ما را عبد اللَّه بن بکیر از عمر [و] بن اشعث او گفت):
در خانه امام نزدیک به بیست نفر بودیم که در محضرش نشسته بودیم حضرت روی بما کرد و فرمود: شاید بنظر شما چنین برسد که این کار «امامت بدست کسی از ما سپرده شده است که در هر جا که بخواهد قرارش بدهد بخدا سوگند که آن سفارشی است که از جانب خدا برسول خدا شده است در باره افرادی با نامشان یکی پس از دیگری تا سرانجام بصاحبش برسد.
(1) 2- (و خبر داد مرا ابو العبّاس احمد بن محمّد بن سعید او گفت حدیث کرد مرا احمد بن یوسف بن یعقوب جعفی از کتابش او گفت حدیث کرد ما را اسماعیل ابن مهران او گفت: حدیث کرد ما را حسن بن علیّ بن حمزه از پدرش و از وهیب ابن حفص و اینان):
از ابی بصیر و او از ابی عبد اللَّه امام صادق علیه السّلام در تفسیر آیه کریمه:
إِنَّ اللَّهَ یَأْمُرُکُمْ أَنْ تُؤَدُّوا الْأَماناتِ إِلی أَهْلِها وَ إِذا حَکَمْتُمْ بَیْنَ النَّاسِ أَنْ تَحْکُمُوا بِالْعَدْلِ إِنَّ اللَّهَ نِعِمَّا یَعِظُکُمْ بِهِ «3» (همانا که خداوند بشما دستور میدهد که امانت‌ها را به اهلش برسانید و چون می‌خواهید میان مردم حکم کنید عادلانه باشد همانا که خداوند شما را نیکو موعظت می‌فرماید) فرمود: آن امانت یعنی وصیّت که هر یک از ما بایست بدیگری بسپارد.
(2) 3- (و خبر داد ما را علی بن احمد بندنیجیّ از عبید اللَّه بن موسی علویّ که گفت: حدیث کرد ما را علیّ بن حسن «4» از اسماعیل بن مهران و او از مفضّل بن صالح

---

(1) خطیب در تاریخش او را از استادان و مشایخ ابی العبّاس ابن عقده شمرده است.
(2) در بعضی از نسخه‌ها (محمّد بن عبد اللَّه حلبیّ) نوشته شده است و اشتباه است.
(3) النساء 58.

(4) یعنی ابن فضّال و در بعضی از نسخه‌ها (علیّ بن الحسین) است چنانچه در کافی است و ظاهرا هر دو تصحیف شده است و بعضی گمان کرده‌اند که آنکه در کافی است علی بن الحسین مسعودی صاحب مروج الذهب است ولی آنهم اشتباه است.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:46
و او از معاذ بن کثیر):
و او از ابی عبد اللّه جعفر بن محمّد علیهما السّلام که فرمود وصیّت بصورت نوشته‌ای سر بسته از آسمان بر رسول خدا (ص) فرود آمد و نوشته‌ای سربسته بجز وصیّت هیچ وقت بر رسول خدا فرود نیامد پس جبرئیل عرض کرد ای محمّد این وصیّت تو است در میان امّتت نسبت باهل بیت، رسول خدا صلی اللّه علیه و آله فرمود:
ای جبرئیل کدام اهل بیت من؟ عرض کرد برگزیده خدا از اهل بیت با فرزندانش تا از تو علم نبوّت را پیش از ابراهیم بارث برد «1» و بر آن وصیّت مهرهایی بود پس علی علیه السّلام نخستین مهر را باز کرد و بر آنچه مأمور بود رفتار کرد.
سپس حسن علیه السّلام مهر دوّم را برداشت و بر آنچه مأمور بود رفتار کرد.
سپس حسین علیه السّلام مهر سوّم را باز کرد دید دستور چنین است که جنگ کن و بکش و کشته بشو «2» و با گروهی بمنظور شهادت بیرون برو آنان جز با تو شهید نخواهند شد حسین (ع) هم آنچنان کرد.
سپس وصیّت را بعلیّ بن الحسین سپرد و درگذشت پس علیّ بن الحسین علیه السّلام مهر چهارم را باز کرد دید دستور آنست که سر بزیر افکن و خاموش بنشین که چهره علم در پس پرده قرار گرفته است.
سپس آن حضرت وصیّت را بمحمّد بن علیّ علیه السّلام داد او پنجمین مهر را برداشت دید دستور آنست که کتاب خدا را تفسیر کن و پدرت را تصدیق نما و فرزندت را وارث این علم کن و بکار سازندگی امّت پرداز و سخن حقّ را در حال ترس و ایمنی

---

(1) در کافی بجای «قبل ابراهیم» «کما ورثه ابراهیم» است یعنی همان طور که ابراهیم آن علم را بارث گذاشت- اگر (ورثه) با تشدید راء خوانده شود و محتمل است مقصود از متن ابراهیم فرزند رسول خدا باشد.
(2) در بعضی از نسخه‌ها «جنگ کن تا آنجا که کشته شوی»
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:47
بگو و بجز خدا از هیچ کس مترس او نیز چنین کرد.
سپس آن وصیّت را بکسی که پس از خود بود سپرد.
معاذ بن کثیر گوید عرض کردم: تو همانی؟ فرمود: تو را چه در این پرسش

«1»؟
جز اینکه بروی ای معاذ و آن را از من باز گو کنی؟ آری من همانم و تا دوازده نفر را بنام برای من شمرد سپس خاموش شد عرض کردم: دیگر چه کسی؟ فرمود: همین تو را بس.
(1) 4- (خبر داد ما را علیّ بن احمد بندنیجیّ از عبید اللَّه بن موسی او گفت حدیث کرد ما را محمّد بن احمد قلانسیّ «2» او گفت حدیث کرد ما را محمّد بن ولید «3» از یونس بن یعقوب) «4»:

---

(1) در کافی بجای «ما بک فی هذا» گفته است «ما بی باس» یعنی من مانعی از پاسخ گوئی تو ندارم جز آنکه ... و این بهتر است و در بعضی از نسخه‌ها «شأنک فی هذا» است.
(2) او محمّد بن احمد بن خاقان نهدیّ حمدان قلانسیّ است و نجاشیّ او را ضعیف دانسته و گفته است که او مضطرب است ولی ابو نضر عیّاشی او را توثیق کرده و گفته است که او کوفی فقیه و ثقه و نیکو کار است.
(3) او محمّد بن ولید خزّاز بجلیّ ابو جعفر کوفیّ است ثقه است و سرشناس و حدیثش پاک و بی‌آلایش چنانچه در (جش) گوید.
(4) او یونس بن یعقوب بن قیس ابو علیّ جلّاب بجلیّ دهنیّ کوفیّ مولی نهد است کتاب‌هائی دارد و خود مورد اعتماد بود و از طرف ابو الحسن (موسی بن جعفر) علیه السّلام وکیل بود و اختصاصی بامام صادق داشت و در زمان امام رضا علیه السّلام در مدینه در گذشت امام رضا حنوط و کفن و همه آنچه که مورد نیازش بود از برایش فرستاد و مولایان خود و موالی پدرش را دستور فرمود تا بر جنازه‌اش حاضر شوند و محمّد بن حباب را امر فرمود تا بر او نماز بخواند و فرمود: در بقیع گوری برای او بکنید و اگر اهل مدینه نگذاشتند و گفتند او عراقی است و ما او را در بقیع دفن نمی‌کنیم بآنان بگوئید این مولای امام صادق است و محلّ سکونتش عراق بود و اگر شما نگذارید که او را در بقیع دفن کنیم ما هم از این پس نخواهیم گذاشت که شما موالی خود را دفن کنید پس او در بقیع بخاک سپرده شد.
و کشی با سند خود از محمّد بن ولید روایت کرده است که گفت: پس از دفنش من در کنار قبر بودم که گورستان بان مرا دید و گفت: صاحب این قبر کیست؟ که أبو الحسن علیّ بن موسی علیه السّلام سفارش او را بمن کرد و بمن دستور داد که تا یکماه یا چهل روز همه روزه قبرش را آب پاشی کنم و هم او بمن گفت که تابوت رسول خدا نزد من است هر گاه که کسی از بنی هاشم از دنیا برود آن تابوت بصدا در می‌آید و من بخود می‌گویم چه کسی از بنی هاشم مرده است؟ تا آنکه بامداد خبردار می‌شوم و آن شبی یونس مرده بود تابوت صدا کرد من گفتم از بنی هاشم کسی را

نمی‌شناسم که بیمار باشد پس چه کسی مرده است؟ چون فردا شد آمدند و تابوت را از من گرفتند و گفتند مولای ابی عبد اللَّه که در عراق ساکن بود مرده است و بالجمله مادرش خواهر معاویه بن عمّار بود و نامش منیة دختر عمّار.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:48
از امام صادق (ع) که فرمود رسول خدا صحیفه سر بسته‌ای را که دوازده مهر داشت بعلیّ علیه السّلام سپرد و فرمود: نخستین مهر را بشکن و بهر چه در آنست رفتار کن و آن را بحسن بازده تا مهر دوّم را بردارد و بآن عمل کند آنگاه باید حسن صحیفه را بحسین باز دهد و او سوّمین مهر را بشکند و بآنچه در آنست رفتار کند سپس به یک یک از فرزندان حسین (ع) باید داده شود.
(1) 5- (خبر داد ما را علیّ بن احمد از عبید اللَّه بن موسی از علیّ بن ابراهیم بن هاشم از پدرش و او از حمّاد بن عیسی و او از حریز و او از زراره):
و او از ابی جعفر محمّد بن علیّ علیه السّلام که زراره گوید از امام باقر (ع) پرسیدم از تفسیر آیه مبارکه: إِنَّ اللَّهَ یَأْمُرُکُمْ أَنْ تُؤَدُّوا الْأَماناتِ إِلی أَهْلِها وَ إِذا حَکَمْتُمْ بَیْنَ النَّاسِ أَنْ تَحْکُمُوا بِالْعَدْلِ: همانا خداوند بشما دستور میدهد که امانتها را به اهلش برسانید و چون میان مردم قضاوت کنید عادلانه قضاوت کنید.
فرمود: خداوند به امامی که از ما خانواده باشد دستور فرموده که امامت را بامام بعد از خودش بسپارد و حقّ آن را ندارد که از وی باز دارد مگر نمیشنوی که میفرماید وَ إِذا حَکَمْتُمْ بَیْنَ النَّاسِ أَنْ تَحْکُمُوا بِالْعَدْلِ إِنَّ اللَّهَ نِعِمَّا یَعِظُکُمْ بِهِ (و چون میان مردم حکم کنید عادلانه قضاوت کنید که خداوند شما را نیکو موعظت میفرماید) آنان
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:49
فرمانروایانند مگر نمی‌بینی که در این آیه فرمانروایان را مخاطب ساخته است.
(1) 6- (و خبر داد ما را احمد بن محمّد بن سعید ابن عقده کوفی او گفت: حدیث کرد مرا احمد بن یوسف بن یعقوب او گفت: حدیث کرد ما را اسماعیل بن مهران او گفت:
حدیث کرد ما را حسن بن علیّ بن ابی حمزه از پدرش و او از یعقوب بن شعیب):
گفت شنیدم ابا عبد اللَّه (امام صادق) علیه السّلام میفرمود: نه بخدا قسم که خداوند، این کار را تا روز رستاخیز بدون زمامدار نخواهد گذاشت.
(2) 7- (و خبر داد ما را علیّ بن احمد از عبید اللَّه بن موسی علویّ از علیّ بن ابراهیم از احمد بن محمّد بن خالد برقیّ از اسماعیل بن مهران که

گفت: حدیث کرد مرا مفضّل بن صالح ابو جمیله از ابی [عبد اللّه] عبد الرّحمن) «1».
از ابی عبد اللَّه (امام صادق) علیه السّلام که فرمود: خدای جلّ اسمه فرمان هر امامی را و وظیفه‌ای که باید انجام دهد از آسمان فرو میفرستد و بر آن مهری نهاده پس امام آن مهر را بر میدارد و بر آنچه در آن است رفتار میکند.
ای گروه شیعه این هشدار است برای افرادی که خدا را می‌پرستند و بیان روشنگری است مؤمنان را و هر کسی را که خدای تعالی در باره او اراده خیر فرماید او را از افرادی قرار میدهد که امامان راهبر را تصدیق نماید و بآنان تسلیم گردد که خدای تعالی از کرامت خویش بآنان عطا فرموده و آنان را از میان برگزیدگان خویش بکرامت مخصوص فرموده و خلافت الهی بر همه خلق را فقط به آنان عطا فرموده نه بدیگران

---

(1) کذا و ظاهرا او عبد الرّحمن حجّاج است که کنیه‌اش ابو عبد اللَّه است و ابو جمیله از وی در تهذیب در چند جا روایت کرده است پس اگر آنچه ما در میان دو قوس گذاشتیم از طرف نویسندگان اضافه شده باشد چنانچه در بعضی از نسخه‌ها بروی (عبد اللّه) خطّ کشیده شده ظاهرا همان ابو عبد الرّحمن حذّاء خواهد بود ولی من در جایی ندیدم که ابی جمیله از او روایتی کرده باشد.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:50
از خلقتش زیرا فرمانبرداری از آنان را فرمانبرداری از خود دانسته که فرموده است عزّ و جلّ: أَطِيعُوا اللَّهَ وَ أَطِيعُوا الرَّسُولَ وَ أُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ (خدا را فرمانبرید و رسول را و کسانی را فرمان برید که صاحبان امر شما هستند).
(1) و فرموده است: مَنْ يُطِعِ الرَّسُولَ فَقَدْ أَطاعَ اللَّهَ «1» (آنکه اطاعت رسول خدا کند اطاعت خدا را کرده است) رسول خدا نیز مردم را به امامانی که از ذریّه او بودند دعوت کرد امامانی که خداوند بفرمانبرداری از آنان امر فرموده بود و خلق را بآنان دلالت و ارشاد کرده بود و دعوت رسول خدا آنجا بود که فرمود: من دو چیز گرانبها در میان شما بجای می‌گذارم: کتاب خدا است و عترت من که اهل بیت منند ریسمانی هستند که میان شما و خدای تعالی کشیده شده است تا دست بر این ریسمان دارید هرگز گمراه نخواهید شد.
و خدای تعالی در مقام ترغیب مردم باطاعت دستورات پیغمبر و ترساندشان از مخالفت او فرمود: فَلْيَحْذَرِ الَّذِينَ يُخالِفُونَ عَنْ أَمْرِهِ أَنْ تُصِيبَهُمْ فِتْنَةٌ أَوْ يُصِيبَهُمْ عَذابٌ أَلِيمٌ «2» (باید بترسند کسانی که از دستور او سرپیچی میکنند که فتنه‌ای گریبان گیر آنان شود و یا بشکنجه دردناکی

گرفتار آیند).
و آن هنگام که رسول خدا مخالفت شد و فرمان او بدور افکنده شد و بر خلاف دستورش در باره عترت رفتار شد و در کارشان استبداد نمودند و بدستور عترت رفتار نکردند و حقّ آنان را انکار نمودند و از سهم الارث آنان جلوگیری کردند (2) و همگی از راه حسد و ستم و دشمنی علیه آنان همدست شدند بر کسانی که مخالفت با امر رسول خدا کردند و نسبت بذریّه آن حضرت گناهکار شدند (و بر پیروان‌شان و

---

(1) النساء 80.
(2) النور 63.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:51
کسانی که بکارهای مخالفین راضی بودند) وعده‌ای که خداوند بر آنان داده بود محقّق گردید و فتنه در دین را هر چه زودتر بر ایشان پیش آورد که از دیدن راه راست کور شدند و در احکام و خواسته‌ها باختلاف افتادند و در رأی‌ها تشتّت روی داد و کورکورانه راه پیمودند و در قیامت بروز باز خواست نیز شکنجه دردناک را برای آنان آماده فرمود.
و ما می‌بینیم که خداوند عزّ و جلّ در صریح قرآن کیفری را که بگروهی از مردم داده است بیان فرموده آنجا که میفرماید: فَأَعْقَبَهُمْ نِفاقاً فِی قُلُوبِهِمْ إِلی یَوْمِ یَلْقَوْنَهُ بِما أَخْلَفُوا اللَّهَ ما وَعَدُوهُ وَ بِما کانُوا یَکْذِبُونَ «1» (نفاق را در دلهای آنها تا روزی که خدا را ملاقات کنند جایگزین کرد چون آنچه را که بخدا وعده داده بودند مخالفت کردند و چون دروغ میگفتند) می‌بینیم که خداوند، نفاقی را که در دلهای آنها بجای گذاشته بعنوان کیفر و جزای مخالفت وعده آنها قرار داده بود و آنان را منافق نامیده است آنگاه در قرآنش فرموده است إِنَّ الْمُنافِقِینَ فِی الدَّرْکِ الْأَسْفَلِ مِنَ النَّارِ «2» بتحقیق که منافقین در پست‌ترین مرتبه آتش قرار دارند.
پس هر گاه حال کسی که مخالفت وعده کند چنین باشد که کیفرش نفاقی گردد که او را بدرک اسفل دوزخ بکشاند چگونه خواهد بود حال کسی که با خدای عزّ و جلّ و پیغمبرش صلی اللّه علیه و آله در باره قرآن و عترت آشکارا مخالفت کند و دستور آنان را رد کند و از فرمانشان سرپیچی کند و با کسی که خداوند امر کرده است به پیروی آنان و دست بدامن آنان شدن و بهمراه آنان بودن آنجا که می‌فرماید یا أَیُّهَا الَّذِینَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَ کُونُوا مَعَ الصَّادِقِینَ «3» (ای کسانی که ایمان آورده‌اید از خدا بپرهیزید و با راستگویان باشید) (1) و آنانند کسانی که در عهدی که با خدا داشتند

---

(1) التوبة 77.
(2) النساء 145.

(3) التوبة 119.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:52
راستگو بودند، عهد کرده بودند که با دشمن خدا بستیزند و جان خود را در راه او و یاری پیغمبرش و سر بلندی دینش بدهند آنجا که می‌فرماید: رِجالٌ صَدَقُوا ما عاهَدُوا اللَّهَ عَلَیْهِ فَمِنْهُمْ مَنْ قَضی نَحْبَهُ وَ مِنْهُمْ مَنْ یَنْتَظِرُ وَ ما بَدَّلُوا تَبْدِیلًا: «1» (مردانی هستند که در آنچه با خدا عهد کرده بودند راست گفتند بعضی از آنان بر سر پیمان رفت و بعضی از آنان بانتظار نشسته ولی هیچ یک عهد خود را تبدیل نکردند).
چقدر فاصله است میان کسی که در وعده خود با خدا راست گفته و بعهدش وفا کرده و جان خود را برای او از دست داده و در راه جهاد کرده و دینش را سربلند نموده و خدا و رسولش را یاری کرده است و میان کسی که با رسول خدا عصیان و مخالفت ورزیده و به عترت او ستم نموده و کاری کرده است که بدتر از مخالفت وعده است که نفاق آور بوده و صاحبش را بدرک اسفل دوزخ میکشاند پناه بخدا می‌بریم از آتش.
خدا شما را رحمت کند، این چنین است حال کسی که از یکی از امامانی که خداوندشان اختیار نموده است عدول نماید و امامتش را انکار کند و دیگری را بجای او بپا دارد و حقّ را از برای دیگری ادعا کند زیرا امر وصیّت و امامت بفرمان الهی است و باختیار او نه بفرمان خلق و اختیارشان پس هر آن کس بجز برگزیده خدا را برگزیند و با امر خدای سبحان مخالفت نماید بجایگاه ستمگران و منافقان فرو افتد که جایشان آتش خشم خدا است چنانچه خدای عزّ و جلّ توصیفشان نموده پناه بخدا می‌بریم از مخالفت خدا و خشم و شکنجه او و از خداوند خواستاریم که ما را بر آنچه بما عطا فرموده ثابت قدم فرماید و پس از آنکه برأفت و رحمتش ما را هدایت فرموده دلهای ما را از حقیقت منحرف و روی گردان نسازد.

_____

(1) الاحزاب 23.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:53

(1) 1- (خبر داد ما را ابو سلیمان احمد بن هوذة ابی هراسه باهلیّ «1» گفت:
حدیث کرد ما را ابراهیم بن اسحاق نهاوندیّ بسال 273 «2» او گفت: حدیث کرد ما را ابو محمّد عبد اللَّه بن حمّاد انصاریّ بسال 229 او گفت حدیث کرد ما را عمرو ابن شمر از مبارک بن فضاله و او از حسن بن ابی الحسن بصری):
و او خبر را بامام می‌رساند که فرمود: جبرئیل بخدمت پیغمبر آمد و عرض کرد ای محمّد خدای عزّ و جلّ تو را امر می‌فرماید که فاطمه را بعلیّ برادر خودت همسر سازی رسول خدا کس به نزد علیّ فرستاد و او را گفت: ای علیّ من می‌خواهم دخترم فاطمه را که بانوی زنان جهانیان است و پس از تو از همه نزد من محبوب‌تر است همسر تو سازم و از شما بوجود خواهد آمد دو سرور جوانان بهشتی و شهیدان بخون آغشته که پس از من بآنان ستم خواهد شد و نجیبان تابان که خداوند بوسیله آنان تاریکی‌ها را از میان بردارد و حقّ را بآنان زنده سازد و باطل را بآنان بمیراند شماره آنان شماره ماههای سال است و عیسی بن مریم در پشت سر آخرینشان بنماز خواهد ایستاد.
(2) 2- (خبر داد ما را عبد الواحد بن عبد اللَّه بن یونس موصلی «3» او گفت حدیث

---

(1) او احمد بن نصر بن سعید باهلیّ معروف به ابن ابی هراسه است در الجامع گوید:
تلعکبریّ در سال 331 از او حدیث شنیده است و بسال 333 در روز ترویه در گذشته است و خطیب در ج 5 تاریخش ص 183 گوید ابو سلیمان نهروانی معروف است به ابن ابی هراسة و از ابراهیم بن اسحاق احمری حدیث نقل میکند- شیخی است از شیوخ شیعه.
(2) در بعضی از نسخه‌ها 293 نوشته است و گذشت که بنا بر آنچه از جامع الرّواة و تاریخ خطیب استفاده می‌شود: نهاوند به نهروانی تصحیف شده است و یا بعکس.
(3) عبد الواحد بن عبد اللَّه بن یونس موصلیّ برادر عبد العزیز و کنیه‌اش أبو القاسم است او ثقه بود و از تلعکبریّ بسال 326 روایت میکند چنانچه در خلاصه است.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:54
کرد ما را محمّد بن جعفر «1» او گفت: حدیث کرد ما را احمد بن محمّد

بن خالد او گفت: حدیث کرد ما را ابو هاشم داود بن قاسم جعفریّ):
از ابی جعفر محمّد بن علی «2» علیه السّلام و آن حضرت از پدرانش علیهم السّلام فرمود: روزی امیر المؤمنین (ع) در حالی که فرزندش حسن را بهمراه داشت و بدست سلمان فارسی تکیه داده بود داخل مسجد الحرام شد و نشست که ناگاه مردی خوش قیافه و خوش لباس آمد و بامیر المؤمنین سلام داد و در مقابلش نشست و عرض کرد یا امیر المؤمنین سه پرسش از شما دارم امیر المؤمنین فرمود: هر چه میخواهی بپرس. عرض کرد: آدمی وقتی می‌خوابد روحش بکجا می‌رود؟ و چگونه آدمی چیزی را بیاد می‌آورد و فراموش میکند؟ و چه می‌شود که فرزند کسی بعموها و دائیها شبیه می‌شود؟
امیر المؤمنین علیه السّلام روی بحسن (ع) کرد و فرمود: ای ابا محمّد پاسخ این مرد را بگو. ابو محمّد بآن مرد فرمود: امّا آنچه پرسی که آدمی وقتی می‌خوابد روحش بکجا می‌رود؟ همانا روح وابسته بباد است و باد وابسته بهوا است تا هنگامی که صاحب روح می‌خواهد بیدار شود اگر خداوند اجازه بدهد که آن روح بآن بدن باز گردد آن روح، باد را جذب میکند و باد هوا را و روح در بدن صاحبش ساکن می‌شود و اگر خدا اجازه نفرمود که آن روح بآن بدن باز گردد هوا باد را جذب میکند و باد هم روح را میکشد و روح ببدن صاحبش باز نمی‌گردد تا بهنگام رستاخیز.

---

(1) محمّد بن جعفر قرشی چنانچه مؤلّف در باب (کسی که مدّعی امامت گردد) تصریح کرده است محمّد بن جعفر اسدی ابو الحسین رزّاز است یکی از ابواب امام (ع) بود و ظاهرا او فرزند جعفر بن محمّد بن عون است چنانچه میرزا در منهج احتمال داده است.
(2) یعنی حضرت جواد علیه السّلام.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:55
(1) و امّا آنچه از یاد آوری و فراموشی پرسیدی همانا قلب آدمی در حقّه‌ای است و بر سر آن حقّه طبقی نهاده شده است هنگامی که بر محمّد و آل محمّد درود تمامی فرستاده شود آن طبق از روی آن حقّه برداشته می‌شود و دل روشن می‌شود و آنچه فراموش شده است بیاد آدمی می‌آید و اگر او درود بر محمّد و آل محمّد نفرستاد و یا از درود بر آنان کم کرده و پاره‌ای را نگفت آن سرپوش بر آن حقّه می‌افتد و دل تاریک می‌گردد و آدمی باشتباه افتد و آنچه را که می‌داند فراموش میکند.
و امّا پرسشت از شباهت فرزند به عموها و دائی‌ها؟ مرد، هنگامی که با همسر خود هم بستر می‌شود اگر با دلی آرام و اعصاب راحت و بدن بی‌اضطراب بهره جنسی برد، نطفه او در میان رحم قرار می‌گیرد و نوزاد به پدر و مادر شبیه می‌شود و اگر با دلی ناآرام و اعصاب ناراحت و تن پر

اضطراب بکار جنسی پرداخت آن نطفه نیز مضطرب می‌شود و در حال اضطراب به پاره‌ای از رگها می‌نشیند اگر برگی از رگهای عموها نشست نوزاد بعموهایش شبیه می‌شود و اگر برگی از رگهای دائیها نشست فرزند بدائی‌هایش شبیه خواهد شد.
آن مرد گفت شهادت می‌دهم بر اینکه معبودی بجز خدا نیست و همواره این گواهی را می‌دادم و شهادت می‌دهم که محمّد فرستاده خداست و همواره این شهادت را می‌دادم و بزبان می‌آوردم و شهادت می‌دهم که تو- با دست اشاره بامیر المؤمنین کرد- جانشین رسول خدائی و بر پا دارنده حجّت او و پیش از این نیز همین را می‌گفتم.
و گفت: شهادت می‌دهم که تو- و با دست اشاره بحسن کرد- وصی او هستی و برپا سازنده حجّت او و پیش از این نیز همین را می‌گفتم.
و شهادت می‌دهم بر حسین بن علی که او وصی اوست و بر پا سازنده حجّتش و همیشه سخنم اینست.
و شهادت می‌دهم بر علیّ بن الحسین که کار وصایت حسین با اوست.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:56
(1) و شهادت می‌دهم بر محمّد بن علی که کار وصایت علی با اوست.
و شهادت می‌دهم بر جعفر که کار وصایت محمّد با اوست.
و شهادت می‌دهم بر موسی که کار وصایت جعفر با اوست.
و شهادت می‌دهم بر علی که او ولی موسی است «1» و شهادت می‌دهم بر محمّد که کار وصایت علی با او است.
و شهادت می‌دهم بر علی که کار وصایت محمّد با اوست.
و شهادت می‌دهم بر حسن که کار وصایت علی با اوست.
و شهادت می‌دهم بر مردی از فرزندان حسین که بردن نام و کنیه‌اش روا نباشد تا آنگاه که خداوند امر خود را آشکار سازد و زمین را با عدل و داد پر کند همانسان که با جور و ستم پر شده باشد و سلام بر تو ای امیر المؤمنین و رحمت و برکات خدا. سپس برخاست و رفت.
امیر المؤمنین علیه السّلام بحسن فرمود: ای ابا محمّد بدنبالش برو و به بین کجا می‌رود؟ امام حسن گوید بدنبالش بیرون شدم همین که پای از مسجد بیرون نهاد نفهمیدم بکجا شد بخدمت امیر المؤمنین بازگشتم و از جریان آگاهش ساختم فرمود: ای ابا محمّد می‌شناسی‌اش؟ گفتم: نه و خدا و رسول خدا و امیر المؤمنین بهتر می‌دانند فرمود: او خضر علیه السّلام است.
[مترجم گوید: ظاهرا مقصود از وابستگی روح بباد و باد بهوا آنست که آدمی بواسطه نفس کشیدن زنده است که نفس همان باد است و آن بوسیله هوا انجام می‌گیرد و مقصود از اینکه روح باد را جذب میکند آنست که شخص خواب رفته بنفس کشیدن خود ادامه می‌دهد تا آنگاه که پس از

استراحت کافی بیدار می‌شود و اگر اجلش سر آمده باشد هوا باد را جذب میکند یعنی از نفس کشیدن باز میماند و میمیرد.
و امّا مسأله یاد آمدن پس از فراموشی، آنچه مسلّم است اینکه کدورت خاطر موجب پریشانی آن و عروض نسیان است و چنانچه آدمی بخدا توجّه نمود نور انیّتی

_____

(1) در بعضی از نسخه‌ها است (که کار وصایت موسی با او است).
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:57
و جمعیّت خاطری فراهم آید و در نتیجه، مطلب فراموش شده بیاد آید و ذکر صلوات یکی از مصادیق توجّه بخدا و تحصیل نورانیّت است.
و امّا مسأله شباهت را علم امروز نیز اجمالا تأیید میکند و اینکه آرامش خاطر بهنگام عمل جنسی و یا اضطراب آن اثرهای متضادّی در انعقاد نطفه و تشکیل ساختمان وجودی طفل دارد].
(1) 3- (و خبر داد ما را محمّد بن یعقوب کلینیّ از عدّه‌ای از رجال حدیثش و آنان از احمد بن ابی عبد اللّه محمّد بن خالد برقی و او از حسن بن عبّاس بن حریش و او از):
ابی جعفر محمّد بن علی علیه السّلام و آن حضرت از پدرانش که امیر المؤمنین علیه السّلام بابن عبّاس فرمود که همه ساله شب قدر هست و در آن شب کار یک سال و آنچه در آن سال باید بشود نازل می‌شود و برای این کار پس از رسول خدا فرماندارانی است ابن عبّاس عرض نمود یا امیر المؤمنین آنان کیانند؟ فرمود من و یازده نفر از نسل من امامانی که فرشتگان با آنان سخن می‌گویند.
(2) 4- (و خبر داد ما را محمّد بن یعقوب او گفت: حدیث کرد ما را علی بن محمّد از عبد اللّه بن محمّد بن خالد او گفت حدیث کرد مرا نصر بن محمّد بن قابوس «1» از منصور بن سندی و او از ابی داود مسترق و او از ثعلبة بن میمون و او از مالک جهنی و او از حارث بن مغیرة و او از اصبغ بن نباته):
گفت روزی بخدمت امیر المؤمنین علیّ علیه السّلام رسیدم دیدم بفکر فرو رفته و بر خاک زمین خطهائی میکشد گفتم: یا امیر المؤمنین از خط کشیدن بر خاک خوشت می‌آید؟ فرمود: نه بخدا قسم نه باین کار و نه هرگز یکدم بدنیا میل کرده‌ام ولی

_____

(1) در نسخه‌های موجود این چنین است، ولی در کافی ج 1 ص 338: (از منذر بن محمّد بن قاموس) است و ظاهرا آنچه در کافی است درست است زیرا در مختار کشّی است.
(گفت محمّد بن مسعود- یعنی عیّاشی: حدیث کرد ما را عبد اللَّه بن محمّد

بن خالد او گفت:
حدیث کرد ما را منذر بن قابوس و اوثقه بود- تا آخر)
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:58
فکرم را نوزادی بخود مشغول کرده است که از نسل من است او همان مهدی است که زمین را از عدل و داد پر خواهد کرد همانسان که از جور و ستم پر شده باشد از برای او روزهای حیرت و غیبتی است که گروهی در آن روزها گمراه میشوند و گروهی دیگر رهنمون شوند.
گفتم یا امیر المؤمنین این حیرت و غیبت تا چه اندازه خواهد بود فرمود: مدّت زمانی. گفتم: این کار بطور حتم شدنی است؟ فرمود: آری هم چنان که خود او حتما باید آفریده شود. گفتم من بآن روز میرسم؟ فرمود: ای اصبغ کجا تو را باین کار دست‌رسی هست آنان برگزیدگان این امّتند که بهمراه نیکوکاران این عترت خواهند بود عرض کردم: پس از آن چه خواهد شد؟ فرمود: آنچه خدا بخواهد که خدا را اراده‌ها و نتیجه‌ها و پایان کارها است.
(1) 5- (و حدیث کرد مرا موسی بن محمّد قمّی أبو القاسم «1» در شیراز بسال 313 او گفت حدیث کرد ما را سد بن عبد اللَّه اشعری از بکر بن صالح و او از عبد الرّحمن سالم و او از ابی بصیر و او از):
ابی عبد اللَّه جعفر بن محمّد علیهما السّلام که فرمود: پدرم بجابر بن عبد اللَّه انصاریّ فرمود: مرا با تو کاری است هر وقت برایت دشوار نیست میخواهم تنها با تو باشم و آن را بپرسم جابر عرض نمود هر وقت که دوست دارید، روزی پدرم با جابر خلوت نمود و باو گفت: ای جابر داستان لوحی که بدست فاطمه دختر رسول خدا دیدی چه بود؟ و مادرم فاطمه از آنچه در آن لوح نوشته شده بود چه گفت؟
جابر عرض کرد: خدای بی‌انباز را گواه می‌گیرم که در زمان رسول خدا صلّی اللَّه علیه و آله روزی بقصد عرض تهنیت ولادت حسین علیه السّلام بخدمت مادرت فاطمه علیها السّلام رسیدم بدستش صفحه سبزی دیدم که بگمانم از زمرد بود

---

(1) او فرزند دختر سعد بن عبد اللَّه اشعری است و در شیراز ساکن بود و نجاشی گوید:
او خود ثقه است و از ما است و کتاب الکمال فی ابواب الشریعه تألیف او است.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:59
و در آن خطّ سفیدی شبیه بنور آفتاب نوشته شده بود «1» (1) گفتمش: پدرم و مادرم بفدایت این صفحه چیست؟ فرمود صفحه‌ای است که خداوند عزّ و جلّ به پیغمبرش هدیّه داده است که نام پدرم و نام شوهرم و

نام دو فرزندم و نام جانشینان از فرزندم در آن نوشته شده است و پدرم آن را بعنوان چشم روشنی بمن داده است «2» جابر گفت: مادرت فاطمه آن لوح را بدست من داده و من خواندم و نسخه‌ای از آن نوشتم، پدرم بجابر فرمود: ای جابر ممکن است آن را بمن نشان دهی؟ عرض کرد: آری، پدرم بهمراه جابر بخانه او رفت پدرم صفحه پوستی در آورد و گفت: ای جابر تو بنوشته خودت نگاه کن تا من این نوشته را برای تو بخوانم آنگاه پدرم بر جابر خواند و حتّی یک حرف نسخه پدرم با یک حرف نسخه جابر مخالف نبود جابر گفت خدا را گواه می‌گیرم که من همین طور دیدم که در آن لوح نوشته شده بود:
بنام خداوند پر مهر و مهربان، این نوشته‌ای از سوی خدای عزیز حکیم به پیغمبرش و نورش و حجابش «3» و سفیرش و راهنمایش این نوشته را روح الامین از

_____

(1) مرحوم فیض (ره) فرماید: گویا آن صفحه سبز از عالم ملکوت از عالم ملکوت برزخی بوده و سبز بودنش کنایه از آنست که متوسّط میان نور عالم جبروت و سیاهی عالم شهادت است و سفید بودن نوشته‌اش برای آنست که آن از عالم اعلی نوری خالص بوده است (الشافی) و در کافی است:
شبیه رنگ آفتاب و در کمال الدّین مانند متن است.
(2) در کافی
(لیسرّنی بذلک)
است بجای
(لیبشّرنی بذلک)
و توجیه شده باینکه از این کلمه استفاده می‌شود که فاطمه (ع) پیش از آنکه لوح بدستش برسد اندوهگین بوده است و روایات ابن الزیّات و ابی خدیجه سالم بن مکرم از امام صادق مؤیّد این معنی است ولی با معنائی که ما کردیم نیازی باین توجیه نیست.
(3) علّامه مجلسیّ فرماید: به پیغمبر صلّی اللَّه علیه و آله حجاب گفته شده است از آن جهت که آن حضرت واسطه میان خدای سبحان و خلق است یا از آن جهت که او را دو وجه است وجهی بسوی خدا و وجهی بسوی خلق و گفته شده است که حجاب، کسی را گویند که بدون او کسی را دسترسی بپادشاه نباشد.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:60
نزد پروردگار جهانیان فرود آورده است.
(1) ای محمّد نامهای مرا بزرگ بشمار و نعمت‌های مرا سپاس بگذار و ... انکار مکن من همان خدائی هستم که معبودی بجز من نیست پشت

ستمگران را می‌شکنم و ستمدیدگان را به پیروزی می‌رسانم و حاکم روز جزایم و من همان خدائی هستم که معبودی بجز من نیست هر کس که بجز فضل مرا امیدوار باشد و یا بجز از دادخواهی من بهراسد «1» او را شکنجه‌ای دهم که هیچ یک از جهانیان را چنین شکنجه‌ای نداده باشم پس تنها مرا بپرست و تنها بمن توکّل کن من پیامبری نفرستادم که عمرش پایان پذیرد و مدّتش سرآید مگر آنکه جانشینی برای او قرار دادم و من تو را بر همه پیامبران برتری دادم و جانشینت را از همه جانشینان برتر نمودم و تو را بدو شیر بچّه‌ات و دو نواده‌ات: حسن و حسین سرافراز کردم و حسن را پس از سر رسید مدّت پدرش کان دانش خودم قرار دادم و حسین را کان وحی خودم کردم و او را با شهادت سربلند نمودم و زندگی‌اش را بنیک بختی پایان بخشیدم و او برترین جان نثاران راه

---

(1) علّامه مجلسیّ فرموده است: گوئی معنای اینکه: هر کس بجز فضل مرا امیدوار باشد- آنست که آنچه بندگان از خداوند امید دارند می‌بایست از ناحیه فضل خدا باشد نه آنکه به جزای اعمال خود امیدوار باشند زیرا در مقابل عمل هیچ پاداشی را استحقاق ندارند با توجه به نعمتهای الهی که هر چند بنده در عمل بکوشد هزار یک نعمتهای خدا را سپاس نتواند کرد پس آنچه پاداش باو داده شود بفضل الهی است و بمقتضای وفا بوعده‌ای که خداوند فرموده است و آن وعده پاداش نیز از فضل او است و بعضی گمان کرده‌اند که مقصود آنست که کسی بفضل غیر خدا امیدوار باشد البته امید بفضل دیگران از نظر شرع مرجوع است و لکن استحقاق عذاب را موجب نیست علاوه بر اینکه از ظاهر معنای لفظ بدور است. و جمله دوم که میفرماید (و یا بجز از دادخواهی من بترسد) نیز مؤیّد احتمال ما است زیرا شکنجه‌هائی که بندگان خدا از آن میترسند شکنجه‌هائی است که از روی عدل و داد الهی است و اگر کسی معتقد باشد که از راه ظلم است چنین کس کافر است و مستحقّ عذاب جاوید.

ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:61

من است و درجه‌دارترین شهیدان در نزد من، کلمه تامّه خود را با او قرار دادم و حجّت کامل را در نزد او گذاشتم.

(1) کیفر و پاداش من بوسیله عترت او است نخستین عترتش علیّ است: سرور عبادت‌کنندگان و زینت بخش دوستان گذشته من و فرزندش همنام جدّش محمود است نامش محمّد و شکافنده علم من و کان حکمت من است. دو دلان در باره جعفر هلاک خواهند شد و آنکه دستور او را رد کند همچون کسی است که دستور مرا رد کرده باشد سخنی است از من بحقیقت مقرون که جعفر را جایگاهی عزیز بخشم و خاطرش را در باره شیعیان و دوستانش خرسند گردانم و پس از جعفر فتنه‌ای خواهد افتاد

تاریک که چشم جایی را نبیند «1» زیرا رشته‌ای که من واجبش کرده‌ام بریده نشود و حجّت من پنهان نماند ساقی بزم ما دوستان ما را جام لبریز دهد آنان ابدال روی زمینند هان که اگر کسی یک نفر از آنان را انکار کند نعمت مرا انکار کرده است و کسی که یک آیه از کتابم را تغییر دهد بر من افترا بسته است وای بر حال افترا گویان و انکارکنندگان.
در آن روز که مدّت بنده من موسی: دوستم و برگزیده‌ام سر آید کسی که او را تکذیب کند همچون کسی است که همه دوستانم را تکذیب کرده است او دوست من و یار من است و کسی است که من باری بسنگینی بار نبوّت بر دوش او نهم و او را

---

(1) فتنه تاریک پس از امام صادق علیه السّلام بآن لحاظ است که تقیّه در زمان موسی ابن جعفر (ع) شدیدتر بود و موضوع وصایت آن حضرت مخفی‌تر و چنانچه در کافی و دیگر کتابهای متقدمین است خلیفه وقت بفرماندار مدینه دستور داد که ببین چنانچه جعفر بن محمّد یک شخص معین را بوصایت تعیین کرده فورا او را بکش و لذا چنانچه در روایت است امام صادق بحسب ظاهر پنج نفر را وصی خود قرار داد: منصور خلیفه وقت و محمّد بن سلیمان فرماندار مدینه و فرزندش عبد اللّه افطح و موسی بن جعفر و همسر حضرت صادق حمیده و بخاطر همین فتنه بود جماعتی امامت را در امام صادق متوقف کردند بنام واقفیه و جمعی دیگر در موسی بن جعفر و عده‌ای بامامت اسماعیل فرزند امام صادق معتقد شدند بنام کیسانیه.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:62
با کشیدن آن بار آزمایش کنم.
(1) و پس از او خلیفه من علیّ بن موسی الرضا است او را اهریمنی گردن فراز میکشد و در شهری که بنده شایسته خدا بنام ذو القرنین ساخته است بخاک سپرده شود بهترین خلق من بکنار بدترین خلق من دفن می‌شود سخنی است از من بحقّ که حتما چشم او را با فرزندش محمّد روشن خواهم ساخت او معدن علم من و رازدار من و حجّت من بر خلق من است جایگاهش بهشت و شفاعتش را در باره هفتاد هزار از اهل بیتش که همگی سزاوار آتش باشند خواهم پذیرفت «1».
کار فرزندش علیّ را که دوست من و یاور من و گواه من در میان خلق من و امین من بر وحی من است به نیک بختی بانجام رسانم و از او بوجود آورم دعوت‌کننده براه من و خزانه دار دانش من حسن را.
سپس این را کامل کنم با فرزندش که رحمت برای جهانیان است کمال موسی و بهاء عیسی و صبر ایّوب را دارد، دوستان من در زمان غیبت او خوار شوند و سرهاشان همچون سرهای ترک و دیلم بعنوان هدیه به نزد

این و آن فرستاده شود، کشته شوند و بآتش سوزانده شوند و همواره ترسناک و هراسان و وحشت زده میباشند، زمین از خونشان رنگین شود زنانشان در سوک آنان نالان گردند آانند دوستان حقیقی من و بر من حتم است که هر گونه کوری و تاریکی را از آنان بردارم «2» و باحترام آنان زلزله‌ها را برچینم و سختیها و گرفتاریهای گریبان گیر را بردارم بر آنان از پروردگارشان درودها و رحمت باد و آنان‌اند که رهنمون‌شدگانند ابو بصیر- راوی حدیث- گوید: اگر در تمام عمرت بجز همین یک حدیث را نشنیده باشی

_____

(1) در کافی چنین است: و حجت من بر خلق من هیچ بنده‌ای باو ایمان نمی‌آورد مگر آنکه من بهشت را جایگاهش کنم و شفاعتش را در باره هفتاد نفر از اهل بیتش بپذیرم.
(2) در کافی و کمال چنین است: بواسطه آنان از هر گونه فتنه کور و تاریک جلوگیری میکنم.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:63
ترا بس است پس آن را از نااهلش محافظت کن.
(1) 6- (و خبر داد ما را احمد بن محمّد بن سعید ابن عقده کوفیّ او گفت: حدیث کرد ما را یحیی بن زکریّا بن شیبان «1» از کتابش بسال 273 او گفت حدیث کرد ما را علیّ بن سیف بن عمیرة او گفت: حدیث کرد ما را ابان بن عثمان از زراره و او از) ابی جعفر امام باقر علیه السّلام و آن حضرت از پدرانش علیهم السّلام فرمود رسول خدا فرموده است از اهل بیت من دوازده نفر را فرشته‌گان خبرگزاری کنند شخصی بنام عبد اللّه بن زید که برادر رضاعی علیّ بن الحسین علیه السّلام بود با قیافه انکار گفت: سبحان اللّه خبرگزاری فرشتگان؟ راوی گوید: امام باقر روی بسوی او کرد و فرمود بخدا قسم که پسر مادر تو (یعنی علیّ بن الحسین علیهما السّلام) این چنین بود.
(2) 7- (خبر داد ما را محمّد بن همّام او گفت: حدیث کرد ما را پدرم و عبد اللّه ابن جعفر حمیری آن دو گفتند حدیث کرد ما را احمد بن هلال او گفت: حدیث کرد مرا محمّد بن ابی عمیر بسال 204 او گفت: حدیث کرد مرا سعید بن غزوان از ابی بصیر و او از):
ابی عبد اللّه و آن حضرت از پدرانش علیهم السّلام فرمود: رسول خدا فرموده است که خدای عزّ و جلّ از هر چیز، چیزی را برگزید از صفحه زمین، مکّه را برگزید و از مکّه مسجد را برگزید و از مسجد همان قطعه را برگزید که کعبه در آن است و از چهار پایان ماده‌هاشان را برگزید و از علف‌خواران گوسفند را و از روزها جمعه را برگزید و از ماه‌ها ماه رمضان را برگزید و از شبها شب قدر را و از مردم بنی هاشم را برگزید (3) و من

و علیّ را از بنی هاشم برگزید و از من و علیّ برگزید حسن و حسین را و از اولاد

_____

(1) نجاشیّ پس از آنکه او را عنوان میکند گوید: ابو عبد اللَّه کندی علاف شیخ مورد وثوق و بسیار راستگو است که هیچ قابل ایراد نیست او از علیّ بن سیف که ثقه مشهوری است روایت میکند.

ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:64

حسین دوازده امام تکمیل می‌گرداند نهمین آنان باطن آنها است و هم او ظاهر آنان است و او برترین آنان است و او قائم آنان است «1» عبد اللَّه بن جعفر در حدیث‌اش اضافه کرده است که (آنان قرآن را از تحریف تندروها و نسبت‌های باطل گویان و تأویل نادانان محفوظ میدارند).

(و خبر داد ما را محمّد بن همّام و محمّد بن حسن بن محمّد بن جمهور از حسن ابن محمّد بن جمهور او گفت حدیث کرد مرا احمد بن هلال او گفت حدیث کرد مرا محمّد بن ابی عمیر از سعید بن عزوان «2»):

از ابی عبد اللَّه علیه السّلام که فرمود: رسول خدا فرمود خدای عزّ و جلّ مرا برگزید تا پایان حدیث.

و از کتاب سلیم بن قیس هلالی «3» (1) 8- (آنچه که روایت کرده است آن را احمد بن محمّد بن سعید ابن عقده و محمّد ابن همّام بن سهیل و عبد العزیز و عبد الواحد دو فرزند عبد اللَّه بن یونس موصلیّ از رجال خودشان و آنان از عبد الرّزاق ابن همّام و او از معمر بن راشد و او از آبان بن ابی عیّاش

_____

(1) در کمال الدین چنین است: (نهمین آنان قائم‌شان است و او ظاهر آنان و او باطن آنان است) علّامه مجلسیّ فرموده است: شاید مقصود از ظاهر بودن پیروزی آن حضرت بر دشمنان است و مقصود از باطن بودن غیبت او است.

(2) و در کمال الدّین: از سعید بن غزوان و او از ابی بصیر و او از امام صادق روایت کرده است.

(3) سلیم از یاران علیّ علیه السّلام بود حجّاج بن یوسف او را خواست تا بکشد او فرار کرد و به ابان بن ابی عیّاش پناهنده شد و بهمان حال اختفا نزد او ماند تا مرگش فرا رسید بهنگام مرگ ابان را گفت تو را بر من حقّی است و من میخواهم بمیرم ای برادر زاده جریان کار پس از رسول خدا چنین و چنان شد و کتابی باو داد. و هیچ کس بجز ابان از سلیم روایتی نکرده است چنانچه علّامه عقیقی گفته است.

ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:65

و او از سلیم بن قیس):

و این روایت را از غیر این سندها خبر داد بما هارون بن محمّد او گفت: حدیث کرد مرا احمد بن عبید اللّه بن جعفر بن معلّی همدانیّ او گفت: حدیث کرد مرا ابو الحسن عمر و بن جامع بن عمرو بن حرب کندیّ «1» او گفت: حدیث کرد ما را عبد اللّه بن مبارک که شیخ ما بود از اهل کوفه و ثقه بود «2» او گفت حدیث کرد ما را عبد الرزاق بن همّام شیخ ما از معمر و او از ابان بن عیّاش و او از سلیم بن قیس هلالیّ.
(و ابان گفته است که او این روایت را از عمر بن ابی سلمه نیز شنیده است معمر گوید ابو هارون عبدی یاد آور شد که او نیز این روایت را از عمر بن سلمه شنیده است و او از سلیم) که هنگامی که ما در رکاب امیر المؤمنین در صفّین بودیم و معاویه ابو الدّرداء و ابو هریره را خواست و پیامی توسّط آنان بامیر المؤمنین داد و آنان پیام معاویه را بعلیّ رساندند حضرت فرمود: شما پیامی که معاویه بوسیله شما داده بود رساندید حال، گوش بسخن من فرا دهید و پیام مرا نیز باو برسانید عرض کردند: بلی.
(1) پس حضرت آن پاسخ طولانی را داد تا سخن رسید بداستان غدیر و نصب

_____

(1) در باره عبد الرّزاق بن همّام در پیش سخن گفته شد و اما معمر بن راشد ازدی است ولی مولا است، ابن حجر در تقریب عنوانش کرده و صفیّ خزرجیّ در تهذیب الکمال، و گفته‌اند که اوثقه و خوش حافظه و صالح و فاضل بوده است و امّا ابان و سلیم از مشهورین‌اند که ترجمه‌شان در همه کتاب‌های شیعه و عمده کتابهای عامّه موجود است.
(2) عبد اللّه بن مبارک را ابن حجر در تهذیب عنوان کرده است و از جمعی از اعلام نقل کرده است که گفته‌اند او عالم، فقیه، عابد، زاهد، شیخ، شجاع، زیرک نگهدار حدیث و ثقه بوده است و این معین گوید: او عالمی بود صحیح الحدیث و کتابهائی که او حدیث نموده است بیست هزار و یا بیست و یک هزار بوده است و خطیب درج 10 ص 152 از تاریخش او را عنوان کرده و در شأن او سخن بدرازا گفته است و گفته است که او عالم ربّانی بود و موصوف بحفظ و زهد ولی عبد الرزّاق را از راویان او ذکر کرده است و شاید عبد الرزّاق دیگری باشد.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:66
رسول خدا صلّی اللّه علیه و آله علیّ را بآمر خدای تعالی: فرمود چون آیه إِنَّما وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَ رَسُولُهُ وَ الَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلاةَ وَ يُؤْتُونَ الزَّكاةَ وَ هُمْ راكِعُونَ (ولیّ شما فقط خدا است و پیامبرش و کسانی که ایمان آورده‌اند و نماز میخوانند و زکات میدهند در حالی که رکوع میکنند) بر پیغمبر نازل شد مردم گفتند:
یا رسول اللّه آیا این ولایت نسبت به بعضی از مؤمنین است یا فراگیر همه

است؟
پس خداوند بر پیامبرش دستور داد که ولایت آن کس را که خداوند بولایت او دستور داده است بآنان تعلیم دهد و همان طور که نماز و روزه و حجّشان را تفسیر کرده است ولایت را نیز تفسیر کند.
علیّ علیه السّلام فرمود پس رسول خدا مرا در غدیر خمّ نصب کرد و فرمود:
خدای عزّ و جلّ مأموریّتی مرا داده است که سینه‌ام را تنگ ساخت و گمان کردم که مردم مرا تکذیب خواهند کرد پس خداوند عتابم فرمود که پیام او را برسانم و گر نه عذابم خواهد کرد سپس دستور داد تا مردم را برای نماز جماعت دعوت کردند و نماز ظهر را با آنان گذاشت پس با صدای بلند فریاد زد ای علیّ بپا خیز سپس فرمود:
ای مردم همانا که خدا مولای من است و من مولای مؤمنینم و من بآنان از خودشان اولی‌ترم و بهر که مولا منم علیّ است مولای او بار الها دوست بدار آن را که علی را دوست بدارد و دشمن بدار آن را که علیّ را دشمن بدارد.
پس سلمان فارسیّ برخاست عرض کرد یا رسول اللَّه اولویّت در چه؟ «1» فرمود هر کس که من بجان او اولی‌تر از خود او هستم علی نیز بجان او از خود او اولی‌تر است، پس خدای عزّ و جلّ این آیه را فرستاد الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَ أَتْمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَ رَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلامَ دِيناً (امروز دین شما را برای شما کامل گردانیدم و نعمتم را بر شما باتمام رساندم و اسلام را بعنوان دین نمونه برای شما پسندیدم)

---

(1) در کتاب سلیم چنین است: سلمان گفت: یا رسول اللَّه ولایتش مانند چه؟ پس آن حضرت فرمود: ولایتش مانند ولایت من ...
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:67
(1) سلمان عرض کرد یا رسول اللَّه آیا آیه‌ها فقطّ در باره علیّ علیه السّلام نازل شده است؟ فرمود: بلکه در باره او و جانشینان من تا روز قیامت عرض کرد: یا رسول اللَّه آنان را برای من بیان بفرما فرمود: علیّ است که برادر من و وصیّ من و وارث من و جانشین من در میان امّت من و ولیّ هر مؤمنی پس از من است و یازده امام از اولاد او هستند که نخستین آنان فرزندم حسن است سپس فرزندم حسین سپس نه نفر از اولاد حسین یکی پس از دیگری است آنان با قرآن همراهند و قرآن بهمراه آنان است نه آنان از قرآن جدا شوند و نه قرآن از آنان جدا گردد تا در کنار حوض بر من وارد شوند.
پس دوازده نفر از یاران بدر برخاستند و گفتند همه ما گواهی میدهیم که ما این سخن را بی‌کم و زیاد هم چنان که فرمودید یا امیر المؤمنین از

رسول خدا صلّی اللّه علیه و آله شنیدیم و بقیه یاران بدر که با علی در صفّین بودند گفتند: ما بیشتر آنچه را که گفتی بیاد داریم نه همه آن را البتّه این دوازده نفر برگزیدگان از ما و افراد با فضیلت ما هستند علی علیه السّلام فرمود راست میگوئید همه کس که بیک درجه حافظه ندارد بعضی از بعضی دیگر برتر است.
(2) و از آن دوازده نفر چهار نفر برخاستند: ابو الهیثم بن التیّهان بود و ابو ایّوب و عمّار و خزیمة بن ثابت ذو الشّهادتین «1» و گفتند ما گواهی میدهیم که ما فرمایشات ترجمه الغیبة للنعمانی متن 67 باب 4(روایاتی که می‌گویند امامان دوازده نفرند و از طرف خدا برگزیده شده‌اند)

---

(1) ابو الهیثم مالک بن التیهان از پیش قدمان در اسلام بود که بامیر المؤمنین علیه السّلام گروید و از نقبا است در همه مشاهد رسول خدا بهمراه آن حضرت بود و در رکاب علیّ علیه السّلام در صفّین بشهادت رسید.
و ابو ایّوب خالد بن زید انصاریّ خزرجیّ همان کسی است که رسول خدا هنگامی که بمدینه تشریف برد بخانه او منزل کرد و در غزوه بدر و دیگر غزوات پیغمبر حضور داشت و در سرزمین روم سال 52 که در لشکر اسلام می‌جنگید بشهادت رسید و در قلعه‌ای در قسطنطنیه بخاک سپرده شد و مردم روم را اعتقادی باو هست و از مزارش در طلب باران و نمازش بهره‌مند میشوند.
حارث بن ابی بصیر ازدی از ابی صادق روایت کرده است و او از محمّد بن سلیمان که گفت: ابو ایّوب انصاریّ به نزد ما آمد و در زمین ملکی ما فرود آمد تا مرکب خود را علوفه دهد ما بنزد او رفتیم و هدیّه به نزدش بردیم گوید: در کنارش نشستیم و او را گفتیم: ای ابا ایّوب با همین شمشیری که داری بهمراه رسول خدا با مشرکین جنگیدی و سپس آمده‌ای که با مسلمانان بجنگی؟
گفت: همانا رسول خدا مرا دستور فرمود تا با قاسطین و مارقین و ناکثین بجنگم و من با ناکثین جنگیدم و با قاسطین جنگیدم و بخواست خداوند با مارقین نیز خواهم جنگید و نمیدانم در کجا خواهد بود.
و اما عمّار بن یاسر بن عمّار ابو الیقظان آزادشده بنی مخزوم یکی از اصحاب رسول خدا است و جلیل القدر است در بدر و أحد و همه غزوات حضور داشت و در صفّین در رکاب امیر المؤمنین علیه السّلام شهید شد و گروه ستمگر لشکر معاویه او را کشت و اما خزیمة بن ثابت ذو الشّهادتین همان کسی است که رسول خدا گواهی او را بجای گواهی دو مرد قرار داد با رسول خدا در بدر و احد بود و در صفّین نیز بهمراه امیر المؤمنین علیه السّلام بود و پس از شهادت عمّار او شهید شد درود خدا بروان پاکشان.

ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:68
آن روز رسول خدا را بخاطر سپرده‌ایم بخدا قسم که او بر سر پا ایستاده بود و علیّ علیه السّلام بر کنار او ایستاده بود و آن حضرت میفرمود: ای مردم، خداوند مرا امر فرموده است که برای شما امامی نصب کنم که وصیّ من در میان شما باشد و پس از من جانشین من در خاندانم و در امّتم باشد و کسی باشد که خداوند، فرمانبری او را در قرآن بر همه مؤمنین واجب کرده است و بشما در قرآن ولایت او را دستور داده است من عرض کردم پروردگار را از زخم زبان منافقان و تکذیب‌شان می‌ترسم خداوند، مرا عتاب فرمود که یا دستور را ابلاغ کنم و یا آنکه مرا عقاب خواهد کرد.
ای مردم خدای عزّ و جلّ در قرآنش شما را بنماز امر کرده است و من آن را برای شما بیان کردم و راه و رسم‌اش را بشما آموختم و بزکات و روزه امر کرده که برای شما بیان کردم و تفسیرش نمودم و خداوند شما را در قرآنش بولایت امر
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:69
کرده است.
(1) ای مردم من شما را گواه میگیرم که آن ولایت مخصوص این شخص است و مخصوص اوصیاء من است که از فرزندان علیّ است نخستین‌شان فرزندم حسن است و سپس حسین و سپس نه نفر از فرزندان حسین، اینان از قرآن جدا نمیشوند تا در کنار حوض بر من وارد شوند.
ای مردم، من کسی را که پس از من پناه‌گاه شما و امام شما و ولیّ شما و راهنمای شما است بشما اعلام کردم و او علیّ بن ابی طالب برادر من است او در میان شما بمنزله خود من است دین خود را بگردن او اندازید و در همه کارهایتان فرمانبرش باشید که همه آنچه که خدای عزّ و جلّ بمن آموخت نزد او است و خدا مرا دستور داد که من باو بیاموزم من اعلام میکنم که علم من نزد او است از او بپرسید و از او و از اوصیاء او بیاموزید و به آنان میاموزید و بر آنان پیش قدم نباشید و از آنان باز پس نمانید که آنان بهمراه حقّ و حقّ با آنان همراه است نه حقّ از آنان دور می‌شود و نه آنان از حقّ کناره میگیرند.
سپس علیّ علیه السّلام بأبی الدرداء و أبی هریره و اطرافیانش فرمود: ای مردم آیا میدانید که خدای تبارک و تعالی در قرآنش این آیه را فرستاد إِنَّما يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَ يُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيراً (این اراده خدا است که پلیدی را از شما اهل بیت بزداید و شما را کاملا پاک و پاکیزه کند).
پس رسول خدا مرا و فاطمه و حسن و حسین را در عبائی گردهم آورد سپس فرمود: بار الها اینان دوستان من و عترت من [و خاندان من] و

مخصوصان من و اهل خانه منند، پلیدی را از آنان بزدا و آنان را کاملا پاکیزه فرما، امّ سلمه عرض کرد:
و من، حضرتش فرمود: تو رو بخیر هستی ولی این آیه، در باره تنها من و برادرم علی و دخترم فاطمه و دو فرزندم حسن و حسین و در باره نه تن از فرزندان حسین نازل شده است بجز ما کسی با ما در این آیه انباز نیست.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:70
(1) بیشتر آن مردم بر خواستند و گفتند ما گواهی میدهیم که امّ سلمه این حدیث را برای ما نقل کرد و ما از رسول خدا پرسیدیم آن حضرت نیز هم چنان که امّ سلمه گفته بود برای ما بیان کرد.
پس علیّ علیه السّلام فرمود: مگر نمیدانید که خدای عزّ و جلّ در سوره حجّ آیه‌ای فرستاد یا أَیُّهَا الَّذِینَ آمَنُوا ارْکَعُوا وَ اسْجُدُوا وَ اعْبُدُوا رَبَّکُمْ وَ افْعَلُوا الْخَیْرَ لَعَلَّکُمْ تُفْلِحُونَ* وَ جاهِدُوا فِی اللَّهِ حَقَّ جِهادِهِ هُوَ اجْتَباکُمْ وَ ما جَعَلَ عَلَیْکُمْ فِی الدِّینِ مِنْ حَرَجٍ مِلَّةَ أَبِیکُمْ إِبْراهِیمَ هُوَ سَمَّاکُمُ الْمُسْلِمِینَ مِنْ قَبْلُ وَ فِی هذا لِیَکُونَ الرَّسُولُ شَهِیداً عَلَیْکُمْ وَ تَکُونُوا شُهَداءَ عَلَی النَّاسِ (ای کسانی که ایمان آورده‌اید رکوع کنید و سجده کنید و پروردگارتان را بپرستید و کار نیک انجام دهید شاید رستگار شوید و در راه خدا آن طور که باید و شاید جهاد کنید، او است که شما را برگزیده و در دین مشقّتی برای شما قرار نداده، راه و شریعت پدرتان ابراهیم است، خدا شما را در کتاب‌های پیشین و در این کتاب بنام: (مسلمانان) خواند تا رسول خدا شاهد بر شما باشد و شما شاهدان بر مردم. پس سلمان (خدا از او راضی باد) بهنگام نزول این آیه برخاست و عرض کرد یا رسول اللّه اینان که شما بر آنان شاهدید و آنان بر مردم شاهدند و خداوندشان برگزیده و مشقّتی در دین که شریعت پدرشان ابراهیم است بر ایشان قرار نداده است کیانند؟ رسول خدا صلی اللّه علیه و آله فرمود: مقصود خداوند از اینان سیزده نفر انسان است من و برادرم علیّ و یازده تن از فرزندان او عرض کردند آری خدایا که ما این را از رسول خدا شنیدیم.
سپس علیّ علیه السّلام فرمود: آیا میدانید که رسول خدا صلی اللّه علیه و آله برای آخرین بار خطبه‌ای خواند و فرمود: ای مردم من در میان شما دو چیز بجای گذاشتم «1» که تا دست بآنها دارید هرگز گمراه نخواهید شد: کتاب خدا و اهل بیت من است همانا که خدای لطیف و خبیر بمن خبر داده است و تأکید فرموده است

---

(1) در بعضی از نسخه‌ها بجای (امرین) کلمه (ثقلین) است یعنی دو چیز گرانمایه.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:71

که آن دو هرگز از هم جدا نشوند تا در کنار حوض بر من وارد شوند. همه گفتند آری خدایا ما همه این‌ها را از رسول خدا دیدیم.
(1) پس دوازده نفر از جمعیّت برخاستند و گفتند: ما گواهیم. آنگاه که رسول خدا در آخرین روز عمر خود این خطبه را خواند عمر بن الخطّاب با قیافه‌ای عصبانی برخاست و گفت یا رسول اللّه این سفارش را برای همه خاندانت میکنی؟ فرمود:
نه، بلکه تنها برای اوصیاء خودم از اهل بیتم که عبارت است از علیّ: برادرم و وزیرم و وارثم و جانشینم در امّتم و ولیّ هر مؤمنی پس از من و او نخستین و بهترین آنها است، و سپس وصیّ بعدی او این پسرم و بحسن اشاره فرمود و سپس وصیّ او این پسرم و اشاره بحسین کرده و سپس وصیّ او فرزند بعدی من که همنام با برادر من است، و سپس وصیّ بعدی او که همنام با خود من است و سپس هفت نفر از فرزندان او یکی پس از دیگری تا همگی در کنار حوض بر من وارد شوند اینان شاهدان خدایند در روی زمین و حجّت‌های اویند بر خلق خدا هر کس که فرمان آنان برد فرمان خدای را برده و هر کس از دستورهای آنان سرپیچی کند از دستورهای خدا سرپیچی نموده است.
پس هفتاد نفر از یاران و تقریبا بهمان شماره از مهاجرین برخاستند و گفتند چیز فراموش شده‌ای را بیاد ما آوردید ما نیز گواهی میدهیم که این را از رسول خدا صلّی اللّه علیه و آله شنیدیم.
پس ابو الدّرداء و ابو هریره باز گشتند و آنچه را که علیّ علیه السّلام فرموده بود و مردم را بدان گواه گرفته بود و آنچه را که مردم در پاسخ آن حضرت گفته بودند و گواهی داده بودند همه را برای معاویه گزارش دادند.
(2) 9- (و بهمین اسناد از عبد الرّزاق بن همّام که گفت: حدیث کرد ما را معمر بن راشد از ابان بن ابی عیّاش و او از) سلیم بن قیس هلالی که گفت: هنگامی که در رکاب امیر المؤمنین از صفّین باز میگشتیم علیّ علیه السّلام در نزدیکی دیر یک
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:72
نصرانی فرود آمد که ناگاه پیرمردی از دیر بیرون آمد خوش رو خوش هیکل و خوش سیما که کتابی بهمراه داشت و بخدمت امیر المؤمنین علیه السّلام آمد و سلام کرد و سپس گفت:
من از نسل یکی از حواریّین عیسی بن مریم هستم که در میان دوازده نفر حواری از همه برتر بود و عیسی او را از همه دوست‌تر میداشت و بر همه‌شان مقدّمش میداشت و عیسی او را وصیّ خود نمود و کتابهای خویش را بدو سپرد و حکمت خود را بوی آموخت، افراد این خاندان همیشه بدین عیسی بودند و شریعت او را بدست داشتند نه کافر شدند و نه مرتدّ و نه تغییری در دین او دادند و آن کتابها که باملاء عیسی بن مریم و

دستخط پدر ما است هم اکنون در نزد من است، هر آنچه مردم پس از عیسی انجام خواهند داد و نام یک یک پادشاهان که پس از عیسی از میان مردم به سلطنت میرسند و اینکه خدای تبارک و تعالی مردی را از عرب از فرزندان اسماعیل بن ابراهیم خلیل الرّحمن از سرزمینی که تهامه‌اش گویند از آبادی که مکّه‌اش نامند بنام احمد بر می‌انگیزد که دوازده نام دارد و زمان بعثت و محلّ ولادت و هجرتش و کسی که با او بجنگ برمیخیزد و کسی که او را یاری میکند و کسی که با او دشمنی میکند و چقدر عمر میکند و چه بر سر امّتش پس از او می‌آید تا آنگاه که عیسی بن مریم از آسمان فرود آید همه اینها در آن کتاب نوشته شده است.
و در آن کتاب سیزده نفر از فرزندان اسماعیل بن ابراهیم خلیل اللَّه که از بهترین خلق خدا هستند و محبوبترین خلق خدا در نزد خدایند و خداوند ولی و سرپرست دوستان آنان است و دشمن معاندین ایشان و هر کس که آنان را فرمان برد رهنمون گردد و هر کس سرپیچی کند گمراه خواهد شد، اطاعت آنان اطاعت خدا است و معصیت آنان معصیت خدا، نامهایشان در آن کتاب نوشته شده و نسبتهایشان و اوصافشان و اینکه هر یک از آنان چقدر عمر میکند یکی پس از دیگری و چند نفر از آنان دین خود را پوشیده میدارد و از قوم خود پنهان میکند و کسی که از آنان ظهور میکند و مردم سر بفرمان او نیستند تا اینکه عیسی بن مریم بنزد آخرینشان از آسمان فرود می‌آید
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:73
و پشت سر او نماز میگذارد و میگوید شما امامانی هستید که کسی را نمیرسد بر شما پیش قدم گردد پس او پیش میرود و بر مردم نماز میگذارد و عیسی در صف پشت سر او می‌ایستد.
(1) نخستین‌شان و بهترین‌شان و برترین‌شان که پاداش او بقدر پاداش همه و بقدر پاداش پیروانشان و هدایت یافتگان بوسیله آنان است، رسول خدا است صلّی اللَّه علیه و آله نامش محمّد و عبد اللَّه و یس و فتّاح و خاتم و حاشر و عاقب و ماحی و قائد و نبیّ اللَّه و صفیّ اللَّه و حبیب اللَّه (و در بعضی نسخه‌ها جنب اللَّه) است هر جا که نام خدا برده شود نام او نیز برده می‌شود از گرامی‌ترین خلق خدا در نزد خدا است و محبوب ترین آنان در پیشگاه او است خداوند بهتر از او و محبوب‌تر از او در نزد خود نیافریده است نه فرشته مکرّمی و نه پیغمبر مرسلی خدا او را بروز رستاخیز بر عرش خود می‌نشاند و شفاعتش را در باره هر کس که شفاعت کند می‌پذیرد قلم تقدیر در لوح محفوظ بنام او که مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ است جاری شده و بنام پرچمدار روز رستاخیز بزرگ برادر او و وصیّ او و وزیر او و خلیفه او در امّتش و کسی که محبوب‌ترین خلق خدا در نزد خدا پس از پیغمبر است یعنی علیّ پسر عموی پدر و مادری او ولیّ هر

فرد مؤمن پس از او.
و سپس یازده تن از اولاد محمّد و علی که نخستین‌شان نام دو فرزند هارون:
شبر و شبیر را دارند و نه نفر از فرزندان برادر کوچکتر یکی پس از دیگری است و آخرین‌شان کسی است که عیسی بن مریم در پشت سر او نماز میگذارد. و باقی حدیث را که طولانی است نقل کرده است.
(2) 10- (و بهمین اسناد از عبد الرّزّاق و او از معمر و او از ابان و او از سلیم بن قیس هلالیّ) که گفت:
بعلیّ علیه السّلام عرض کردم: من از سلمان و مقداد و ابی ذر چیزهائی از تفسیر قرآن و روایت از رسول خدا شنیده‌ام [بجز آنچه در دست مردم است] و سپس از شما تصدیق آنچه را که از آنان شنیده بودم شنیدم. در دست مردم چیزهای فراوان از
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:74
تفسیر قرآن و احادیث رسول خدا دیده‌ام که با گفته سلمان و مقداد و ابی ذرّ مخالف است و آنان چنین می‌پندارند که همه آنچه در دست مردم است باطل است آیا بنظر شما ممکن است که آنان (مردم) عمدا برسول خدا دروغ بندند و قرآن را با رأی‌های خودشان تفسیر کنند؟
گوید: علیّ علیه السّلام متوجّه من شد و فرمود: اکنون که پرسیدی پاسخش را نیکو بفهم: در میان مردم حقّی است و باطلی و راستی و دروغی، و ناسخی و منسوخی، و خاصّی و عامّی، و محکمی و متشابهی «1» و چیزهائی که براستی از رسول خدا بیاد دارند و چیزهائی که بخیال خودشان گفته رسول خدا است و در زمان خود رسول خدا آنقدر دروغ بآن حضرت بستند که بپا ایستاد و خطبه خواند و فرمود:
ای مردم دروغ دروغ گویان از زبان من فراوان شده است هر کس که از روی عمد بر من دروغ بندد جایگاه خود را از آتش آماده به بیند.
و سپس پس از وفات رسول خدا بر آن حضرت دروغ بستند و هر کس که حدیثی بنزد تو آورد جز این نیست که یکی از چهار نفر خواهد بود و پنجمی ندارد: (1) 1- مرد منافقی است که تظاهر بایمان میکند و با تصنع و ساختگی اسلام را بر زبان دارد، نه از گناه خود داری میکند و نه از دروغ عمدی گفتن بر رسول خدا پروائی دارد، و اگر مردم بدانند که او منافقی است دروغ پرداز، نه از او می‌پذیرند و نه تصدیقش میکنند ولی چه کنند؟ پیش خود میگویند این مرد با پیغمبر هم صحبت بوده و او را دیده و از او حدیث شنیده است و باین جهت باطن او را نشناخته حدیث را از او دریافت میکنند و خداوند در قرآن از حال منافقین خبرها داده و توصیفها نموده و فرموده است وَ إِذا رَأَیْتَهُمْ تُعْجِبُکَ أَجْسامُهُمْ وَ إِنْ یَقُولُوا تَسْمَعْ لِقَوْلِهِمْ

---

(1) حقّ و باطل راجع به آراء و اعتقادات است و راست و دروغ نسبت باخبار و محکم آنست که معنای صریح و روشن داشته باشد و متشابه آنکه چندین معنا داشته باشد و مراد از کلام معیّن و مشخص نباشد.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:75
(هنگامی که آنان را بینی اندامشان تو را خوش آید و چون سخن گویند بسخنانشان گوش فرادهی) «1».
سپس همین منافقین پس از رسول خدا ماندند و خود را به پیشوایان ضلالت و داعیان بآتش از رهگذر تزویر و دروغ و بهتان نزدیک کردند تا آنجا که آن پیشوایان، فرمانداریها بدست این منافقین سپردند و آنان را بر گردن مردم سوار کردند و بدست آنان دنیا را بکام خود کشیدند مردم هم که همیشه تابع فرمانروایانند و دنیا طلب مگر آن کس که خدای عزّ و جلّش نگهداری فرماید این یکی از آن چهار نفر بود.
(1) 2- مردی که از رسول خدا چیزی شنیده ولی درست بیاد نسپرده است و در آن باشتباه و سهو دچار شده است، نه آنکه از روی عمد دروغ بگوید، پس آنچه را که از رسول خدا بدست دارد روایت میکند و میگوید: من از رسول خدا آن را شنیدم و اگر مردم بدانند که در این سخن اشتباه کرده است از او نمی‌پذیرند خود او هم اگر بداند دچار اشتباه شده است بدورش می‌اندازد.
(2) 3- سوّمین مرد: از رسول خدا شنیده است که حضرت بچیزی امر فرمود ولی بی‌اطّلاع است که آن حضرت پس از امر، آن چیز را قدغن فرموده است، یا شنیده است که حضرت چیزی را قدغن فرمود ولی خبر ندارد که پس از آن بآن چیز امر فرموده است پس منسوخ: (نسخ شده) را بیاد دارد ولی ناسخ (نسخ‌کننده) را بیاد ندارد، و اگر بداند که منسوخ است بدورش می‌اندازد، مردم هم اگر بهنگام شنیدن حدیث از او بدانند که منسوخ است بدورش می‌اندازند.
(3) 4- چهارمین مرد: آنکه نه بخدا دروغ بسته و نه برسول او زیرا دروغ را خوش ندارد و از خدا میترسد و رسول خدا را بزرگ میشمارد و سهو هم نکرده

---

(1) آیه شریفه در تأیید بیان حضرت است در باره منافقین یعنی قیافه‌هائی جذّاب و سخنانی شیرین دارند و مارهائی هستند خوش خط و خال: مترجم
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:76
است بلکه حدیث را کاملا بیاد سپرده و همان طور که شنیده است بی‌کم و زیاد نقل میکند ناسخ و منسوخ را میداند بناسخ عمل میکند و منسوخ را بدور می‌اندازد و میداند که اوامر و نواهی رسول خدا مانند قرآن ناسخ و منسوخ و عامّ و خاصّ و محکم و متشابه دارد گاهی اتّفاق می‌افتاد که

رسول خدا صلی اللّه علیه و آله کلامی میفرمود که دو صورت داشت یک معنای عامّ و یک معنای خاصّ مانند قرآن، خدای عزّ و جلّ میفرماید: وَ ما آتاکُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَ ما نَهاکُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا (آنچه را که پیغمبر برای شما آورد آن را بگیرید و از آنچه شما را باز داشت باز ایستید).
و آن کلام رسول خدا را کسی می‌شنید که معرفت نداشت [و نمی‌فهمید] که مقصود خدای عزّ و جلّ چیست و مقصود پیغمبر خدا چه میباشد و همه اصحاب رسول خدا صلّی اللّه علیه و آله آن چنان نبودند که اگر چیزی می‌پرسیدند پاسخش را میفهمیدند، کسی بود که می‌پرسید ولی در مقام فهمیدن نبود تا آنجا که دوست داشتند عربی بیابانی و یا رهگذری بیاید و از رسول خدا سؤالی کند و آنان گوش بدهند «1».
(1) ولی من هر روز در وقت مخصوصی بخدمت رسول خدا میرسیدم آن حضرت مجلس را خلوت میکرد فقط من بودم و او و اصحاب رسول خدا میدانند که آن حضرت

---

(1) مجلسیّ «ره» گوید بدین جهت دوست داشتند که چون پیغمبر در نظر عرب بیابانی و یا رهگذر، بزرگ نمی‌نمود لذا آزادانه در مقام فهم سؤال خود بودند و اصحاب نیز از فرصت استفاده میکردند یا آنکه پیغمبر صلّی اللّه علیه و آله پاسخ را بر طبق فهم آنان میداد و کاملا توضیح میداد اصحاب نیز میفهمیدند.
مترجم گوید: ظاهرا مقصود حضرت آنست که اصحاب رسول خدا غالبا در مقام فهم نبودند و فقطّ پرسش را یک نوع وظیفه برای خود میدانستند و یا عادتی بود در میانشان و لذا وقتی عربی و یا رهگذری این پرسش را می‌کرد از آنان اسقاط تکلیف میشد و هم اکنون نیز در میان جمعی از عوام که با علماء محشورند چنین عادتی هست.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:77
جز با من با هیچ یک از اصحاب، چنین رفتاری نداشت. گاهی این خلوت در خانه من میشد که غالبا رسول خدا بخانه من تشریف می‌آورد و گاهی هم که من بیکی از خانه‌های رسول خدا میرفتم خانه را برای من خلوت میکرد و زنهایش را بیرون میکرد و کسی جز من در خدمت آن حضرت نمی‌ماند ولی وقتی آن حضرت برای خلوت کردن منزل من تشریف می‌آورد نه فاطمه بیرون میرفت و نه هیچ یک از فرزندان من و هر گاه که من پرسش را آغاز میکردم آن حضرت مرا پاسخ میگفت و چون خاموش می‌نشستم و پرسشهایم پایان می‌یافت آن حضرت خود شروع بسخن میکرد و دعا میکرد که خداوند سخنان او را در یاد من نگهدارد و بمن بفهماند و از وقتی که پیغمبر در باره من دعا کرده است هیچ را فراموش نکرده‌ام.
و به رسول خدا صلّی اللّه علیه و آله عرض کردم ای پیغمبر خدا از آن دم

که آن دعا در باره من کرده‌اید از آنچه مرا آموخته‌اید هیچ فراموش نکرده‌ام پس چرا هنگامی که املاء میفرمائید دستور نوشتن‌اش را میدهید آیا میترسید که باز فراموش کنم؟
فرمود: برادرم، من از آن نمی‌ترسم که تو فراموش کنی و یا ندانی زیرا خداوند مرا خبر داده است که دعای مرا در باره تو و شریکانت که پس از تو خواهند بود مستجاب فرموده است و اینکه مینویسی برای شریکانت خواهد ماند.
عرض کردم: یا رسول اللّٰه شریکان من کیانند؟ فرمود: کسانی که خداوند آنان را با خودش و با من قرین ساخته و فرموده است: یا أَیُّهَا الَّذِینَ آمَنُوا أَطِیعُوا اللَّهَ وَ أَطِیعُوا الرَّسُولَ وَ أُولِی الْأَمْرِ مِنْکُمْ (ای کسانی که ایمان آورده‌اید فرمان خدا را برید و فرمان رسول خدا و فرمان صاحبان امر را) و اگر از ستیزه در کاری میترسید آن را بخدا و رسول و صاحبان امر برگردانید.
(1) عرض کردم: ای پیغمبر خدا آنان کیانند؟ فرمود: اوصیاء تا آنکه در کنار حوض بر من وارد شوند همه‌شان راهنما و رهبر هستند کسی که آنان را خوار کند
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:78
زیانی بآنان نمیرساند آنان با قرآنند و قرآن با آنان است نه آنان از قرآن جدا میشوند و نه قرآن از آنان جدا می‌شود امّت من بوسیله آنان یاری میشوند و باحترام آنان باران رحمت میبارد و با دعاهای با عظمت آنان است که بلاها از امّت من رفع می‌شود.
عرض کردم: یا رسول اللّٰه نام‌شان را برای من بفرمائید فرمود این پسرم و دستش را بر سر حسن گذاشت و سپس این پسرم و دستش را بر سر حسین گذاشت سپس فرزند او که بنام تو است یا علی سپس فرزند او محمّد بن علیّ سپس رو بحسین کرد و فرمود: محمّد بن علیّ زمانی متولّد می‌شود که هنوز زنده‌ای، سلام مرا باو برسان و سپس دوازده امام را تکمیل میکنی. عرض کردم ای پیغمبر خدا نام آنان را برای من بفرما، یک یک نامشان را فرمود که یکی از آنان ای برادر بنی هلال بخدا قسم مهدی این امّت است (مهدی امّت محمّد است- خ ل) که زمین را پر از عدل و داد میکند همان طور که پر از ستم و جور شده باشد.
(1) 11- (و بهمان اسناد از عبد الرّزّاق که گفت: حدیث کرد ما را معمر بن راشد از ابان بن ابی عیّاش و او از سلیم بن قیس) که:
علیّ علیه السّلام ضمن حدیث مفصّلی که مهاجرین و انصار بمناقب و فضایل خودشان می‌بالیدند بطلحه فرمود: ای طلحه مگر نبودی هنگامی که رسول خدا صلی اللّٰه علیه و آله استخوان شانه‌ای از ما خواست تا چیزی بر آن بنویسد تا امّت پس از او گمراه نشود و اختلاف نکند رفیق تو آن

حرف را زد: (که رسول خدا هذیان میگوید) پس رسول خدا خشمگین شد و از نوشتن منصرف گردید؟ گفت چرا بودم. فرمود: شما که بیرون رفتید رسول خدا صلّی اللّه علیه و آله بمن خبر داد که میخواست چه بنویسد و مردم را بر آن گواه بگیرد جبرئیل باو خبر داده بود که خدای تعالی میدانست که امّت بزودی اختلاف خواهند کرد و متفرّق خواهند شد پس از بیرون رفتن شما آن حضرت صفحه‌ای طلبید و آنچه را که میخواست در شانه بنویسد بمن املاء فرمود و سه نفر از آن جمعیّت را گواه گرفت: سلمان فارسی و ابا ذر
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:79
و مقداد، و امامان هدایت را که مؤمنین مأمورند تا روز قیامت از آنان فرمان برند نام برد و نام مرا در آغاز برد و سپس نام این پسرم حسن را و سپس این پسرم حسین را و سپس نه نفر از فرزندان این پسرم حسین ای ابا ذر و تو ای مقداد آیا چنین است؟
آن دو گفتند: گواهی میدهیم که رسول اللَّه صلّی اللَّه علیه و آله چنین کرد.
طلحه گفت: من از رسول خدا صلی اللّه علیه و آله شنیدم در باره ابا ذر فرمود: زمین بر خود برنداشته و آسمان سایه نیفکنده است بصاحب گفتاری که راستگوتر و نیکوکارتر از ابا ذر باشد و من گواهی میدهم که آن دو جز بحق گواهی نمیدهند و تو در نزد من از آن دو راستگوتر و نیکوکارتر هستی.
(1) 12- (و بهمین سند از عبد الرّزّاق بن همّام و او از معمر بن راشد و او از ابان بن ابی عیّاش و او از سلیم بن قیس نقل میکند که گفت):
علیّ علیه السّلام فرمود: روزی بر مردی گذشتم- و نام آن مرد را بمن گفت- آن مرد گفت: (محمّد همچون درخت خرمائی است که در خرابه روییده باشد) بخدمت پیغمبر آمدم و جریان را بعرض رساندم رسول خدا خشمناک شد و با حالت خشم بیرون آمد و بر منبر شد انصار که خشم رسول خدا را دیدند اسلحه جنگ برداشتند رسول خدا فرمود: چرا بعضیها مرا بخویشانم شماتت میکنند با آنکه از من شنیده‌اند که من در باره آنان گفته‌ام که خداوند آنان را برتری بخشیده و پلیدی را از آنان بویژه برداشته و خدای پاکیزه‌شان فرموده است و از من نشنیده‌اند که من در برتری اهل بیتم و وصیّم چه گفته‌ام و آنچه را که موجب کرامت وصیّم نزد خدا و ویژه‌گی او و برتری او شده است که پیش از همه اسلام آورده و در راه دین بلاها دیده و خود از خویشان و نزدیکان من است و او از من بجای هرون از موسی است با این همه هنگامی که از کنار او میگذرد چنین می‌پندارد که من همچون نخلی هستم که در انبار هیزم روئیده‌ام؟ (2) بهوش باشید که خدا، جهان آفرینش را بیافرید و آن را دو دسته کرد و مرا
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:80

جزء بهترین آن دو دسته قرار داد پس آن دسته را سه شعبه کرد و مرا در بهترین آن سه شعبه و بهترین قبیله‌ها قرار داد، سپس آن را بخوانواده‌ها تقسیم کرد و مرا در بهترین خاندان قرار داد تا آنکه چکیده اهل بیتم و عترتم و فرزندان پدرم من شدم و برادرم علیّ بن ابی طالب، خداوند [سبحان] بر مردم روی زمین نگاهی انداخت و مرا از آنان برگزید، سپس نگاهی دیگر انداخت پس علیّ را برگزید که برادر من و وزیر من و وارث من و وصیّ من و خلیفه من است در امّتم و ولیّ هر مؤمنی است پس از من هر کس او را دوست بدارد خدای را دوست داشته و هر کس او را دشمن بدارد خدا را دشمن داشته است او را دوست نمیدارد مگر هر فردی که مؤمن باشد و او را دشمن نمیدارد مگر هر فردی که کافر باشد، او پس از من ستون زمین است و بند آهنین آن او کلمه تقوا است و ریسمان محکم الهی است (مردم میخواهند که نور خدا را خاموش کنند ولی خدا نمیگذارد مگر آنکه نورش را به پایان برساند) دشمنان خدا میخواهند که نور برادر مرا خاموش کنند ولی خدا نمیگذارد مگر آنکه نور او را تمام کند ای مردم این سخن مرا که گفتم، حاضرین بغائبین برسانند بار الها تو بر آنان گواه باش.
سپس خداوند سوّمین نگاه را انداخت پس اهل بیت مرا برگزید برای هنگامی که من از دنیا رفته باشم و آنان برگزیدگان امّت من هستند و پس از درگذشت برادرم یازده امام یکی پس از دیگری میباشند هر یک که از دنیا برود یکی دیگر بر میخیزد آنان در امّت من همچون ستارگان آسمانند که چون اختری پنهان شود اختری دیگر بر آید. آنان امامان راهنما و رهبرانند هر آن کس که با آنان نیرنگ کند زیانی بآنان نرساند و نه آن کس که بخواهد آنان را خوار کند بلکه زیان نیرنگ و خوار کردنشان بر خودشان باز میگردد.
آنان حجّت‌های خداوند در روی زمینند و شاهدان خدا در میان خلقش هر کس آنان را فرمان برد خدا را فرمان برده است و هر کس از آنان سر باز زند از
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:81
خدا سرباز زده است آنان با قرآنند و قرآن با آنان است نه قرآن از آنان جدا می‌شود و نه آنان از قرآن جدا میشوند تا در کنار حوض بر من وارد شوند و نخستین امامان علیّ است که بهترین‌شان است سپس پسرم حسن، سپس پسرم حسین، سپس نه نفر از فرزندان حسین- و حدیث را تا آخر نقل کرده است.
(1) 13- (خبر داد ما را عبد الواحد بن عبد اللَّه بن یونس موصلیّ او گفت حدیث کرد ما را احمد بن محمّد بن رباح زهریّ او گفت حدیث کرد ما را احمد بن علیّ حمیری او گفت حدیث کرد ما را حسن بن ایّوب «1» از عبد

الکریم بن عمرو خثعمی و او از مفضّل بن عمر):
که گفت بامام صادق علیه السّلام عرض کردم معنای اینکه خدا میفرماید: بَلْ کَذَّبُوا بِالسَّاعَةِ وَ أَعْتَدْنا لِمَنْ کَذَّبَ بِالسَّاعَةِ سَعِیراً (فرقان: 11) (بلکه ساعت را دروغ پنداشتند و ما آتش فروزان را برای کسی که ساعت را دروغ پندارد آماده کرده‌ایم) چیست؟
حضرت بمن فرمود: که خداوند سال را دوازده ماه آفرید و شب را دوازده ساعت کرد و روز را دوازده ساعت کرد و از ما دوازده نفراند که با فرشتگان حدیث میکنند و امیر المؤمنین یکی از آن ساعت‌ها است.
(2) 14- (و بهمین سند از عبد الکریم بن عمرو و او از ثابت بن شریح و او از ابی بصیر نقل میکند):
که گفت: شنیدم ابا جعفر محمّد بن علیّ الباقر علیهما السّلام «2» میفرمود از

---

(1) او حسن بن ایوب بن ابی عقیلة است که شیخ در فهرست نام او را آورده و گفته است او کتابی دارد بنام النوادر و ما او را با سندهائی- که ذکر کرده است- از حمید روایت میکنیم و او از احمد بن علیّ حموی صیدیّ و او از حسن بن ایّوب و گوئی حموی تصحیف حمیری است.
(2) در بعضی از نسخه‌ها است که شنیدم جعفر بن محمّد میفرمود. و ثابت بن شریح همان ابو اسماعیل صائغ انباری ثقه است.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:82
ما دوازده نفر با فرشته سخن میگوید.
(1) 15- (خبر داد ما را عبد الواحد بن عبد اللَّه او گفت حدیث کرد ما را محمّد ابن جعفر قرشیّ او گفت حدیث کرد ما را محمّد بن الحسین بن ابی الخطّاب از عمر بن ابان کلبیّ و او از ابن سنان و او از ابی السّائب «1» که گفت):
فرمود ابو عبد اللَّه جعفر بن محمّد علیهما السّلام: شب دوازده ساعت است و روز دوازده ساعت و ماه‌ها دوازده ماهند و امامان دوازده امامند و نقبا دوازده نقیب‌اند و علیّ علیه السّلام ساعتی از دوازده ساعت است و او است که خداوند در باره‌اش میفرماید: بَلْ کَذَّبُوا بِالسَّاعَةِ وَ أَعْتَدْنا لِمَنْ کَذَّبَ بِالسَّاعَةِ سَعِیراً.
(2) 16- (خبر داد ما را علیّ بن الحسین «2» او گفت: حدیث کرد ما را محمّد ابن یحیی عطّار در قم او گفت حدیث کرد ما را محمّد بن حسّان رازیّ «3» او گفت حدیث کرد ما را محمّد بن علیّ کوفیّ او گفت: حدیث کرد ما را ابراهیم بن محمّد بن یوسف او گفت: حدیث کرد ما را محمّد بن عیسی از عبد الرّزّاق و او از زید شحّام و او از ابی عبد اللَّه (امام صادق علیه السّلام) و گفت محمّد بن حسّان رازی که حدیث کرد این روایت را

بما محمّد بن علیّ کوفیّ از محمّد بن سنان و او از زید شحّام) که گفت:
بامام صادق عرض کردم حسن برتر است یا حسین؟ فرمود: برتری نخستین کس از ما با برتری آخرین کس ما پیوند است و برتری آخرین کس از ما با برتری

---

(1) ظاهرا مقصود از ابن سنان (محمّد بن سنان زاهریّ) است که در کتابهای رجال عنوانش کرده‌اند و مقصود از ابی السّائب (عطاء بن سائب) است که ظاهرا کنیه‌اش ابی السائب است و او مردی است از عامّه به تهذیب التهذیب ج 7 ص 203 مراجعه شود و در بعضی از نسخه‌ها (ابن السّائب) است و در بعضی دیگر (ابی صامت).
(2) او علیّ بن الحسین مسعودیّ صاحب تاریخ مروج الذّهب است، یا علیّ بن بابویه.
(3) در بعضی از نسخه‌ها چنین است: (محمّد بن الحسین یا محمّد بن الحسن) و همان که در متن است درست است.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:83
نخستین از ما پیوستگی دارد «1» و همگی دارای فضیلت‌اند.
راوی گوید: بآن حضرت عرض کردم فدایت شوم پاسخ مرا بازتر بفرما که بخدا سوگند از این پرسش هیچ منظوری بجز راهیابی بحق ندارم.
فرمود: از درختی هستیم که خداوند ما را از یک گل آفرید برتری ما از جانب خدا است و دانش ما از نزد خدا است مائیم امینان خدا بر خلق‌اش و دعوت‌کنندگان بدینش و پرده‌دار میان او و خلق ای زید بیشتر بگویم؟
عرض کردم آری. فرمود:
آفرینش ما یکی است دانش ما یکی است و فضیلت ما یکی است و همگی در نزد خدا یکی میباشیم عرض کردم: بفرمائید که چند نفرید؟ فرمود ما دوازده نفریم و از آغاز آفرینش ما در گرداگرد عرش پروردگارمان- این چنین- بودیم اول ما محمّد است و وسط ما محمّد است و آخر ما محمّد است.
(1) 17- (خبر داد ما را علیّ بن الحسین او گفت: حدیث کرد ما را محمّد بن یحیی عطّار او گفت: حدیث کرد ما را محمّد بن حسّان رازیّ از محمّد بن علیّ کوفیّ و او از ابراهیم بن محمّد بن یوسف و او از محمّد بن عیسی و او از عبد الرزاق و او از محمّد بن سنان و او از فضیل رسّان و او از ابو حمزه ثمالی):
که گفت: روزی در محضر ابی جعفر محمّد بن علیّ امام باقر علیه السّلام بودیم چون حاضرین پراکنده شدند مرا فرمود: ای ابا حمزه از کارهای حتمی که تغییر و تبدیلی در نزد خدا نخواهد یافت قیام قائم ما است هر کس در اینکه میگویم شک کند با حالتی که کافر است و خدا را انکار دارد

خدای سبحان را ملاقات خواهد کرد.
سپس فرمود پدر و مادرم بفدای کسی که هم نام من و هم کنیه با من است «2»

_____

(1) در بعضی از نسخه‌ها چنین است: (و برتری آخرین کس ما مانند برتری نخستین کس از ما است).
(2) کنیه امام باقر علیه السّلام ابو جعفر است و چنین کنیه‌ای برای امام زمان نقل نشده است.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:84
هفتمین نفر بعد از من، پدرم بقربانش که زمین را پر از عدل و داد خواهد کرد همان طور که از ستم و جور پر شده باشد. سپس فرمود: ای ابا حمزة کسی که او را درک کند و تسلیم او نشود تسلیم محمّد و علیّ هم نشده است و خداوند بهشت را بر او حرام کرده است و جایگاهش آتش است و چه بد است جایگاه ستمکاران.
و سپاس خدا را که از همه این روایات روشن‌تر و واضح‌تر و درخشان‌تر برای کسی که خدا راهنمائیش کرده و در باره او احسان فرموده است آیه شریفه قرآن است که میفرماید: إِنَّ عِدَّةَ الشُّهُورِ عِنْدَ اللَّهِ اثْنا عَشَرَ شَهْراً فِی کِتابِ اللَّهِ یَوْمَ خَلَقَ السَّماواتِ وَ الْأَرْضَ مِنْها أَرْبَعَةٌ حُرُمٌ ذلِکَ الدِّینُ الْقَیِّمُ فَلا تَظْلِمُوا فِیهِنَّ أَنْفُسَکُمْ (همانا شماره ماهها در نزد خداوند دوازده ماه است در کتاب خدا از روزی که آسمانها و زمین را خلق کرده است که چهار عدد از آنها حرام‌اند و آن دینی که محکم است همین است بر خود در آنها ستم مکنید: توبه 36).
و شناختن ماه‌های محرّم و صفر و ربیع و ماههای بعدی و ماههای حرام که رجب و ذی القعدة و ذی الحجة و محرم است که دین محکم نمیتواند باشد زیرا یهود و نصاری و مجوس و سایر ادیان و همه مردم از موافق و مخالف این ماهها را می‌شناسند و آنها را بنام می‌شمارند بلکه آنان امامان‌اند و بر پا دارندگان دین خدا هستند و محترمترین آنان یکی امیر المؤمنین علیّ است که خداوند نام او را از نام خود: علیّ، مشتقّ کرد هم چنان که برای رسول خودش صلّی اللّه علیه و آله نامی از نام خود: محمود، مشتقّ کرد و سه نفر دیگر از فرزندان او که نام‌هاشان علیّ است یعنی علی بن الحسین و علیّ بن موسی و علیّ بن محمّد و احترام این نام‌ها از آن رواست که آنان از نام خدا مشتقّ شده‌اند. درودهای خدا بر محمّد و فرزندان او که بخاطر انتساب باو عزیزاند و محترم.
(1) 18- (خبر داد ما را سلامة بن محمّد «1» او گفت: حدیث کرد ما را ابو الحسن

_____

(1) سلامة بن محمّد ارزنی ساکن بغداد بود و از مشایخ بسال 328 تلعکبری از او حدیث شنیده است و اجازه‌ای از او دارد و جمعی از دانشمندان علم رجال او را توثیق کرده‌اند.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:85
علیّ بن عمر معروف بحاجی «1» او گفت: حدیث کرد ما را حمزة بن قاسم علویّ عبّاسیّ رازیّ «2» او گفت: حدیث کرد ما را جعفر بن محمّد حسنیّ او گفت حدیث کرد ما را عبید بن کثیر (محمّد بن کثیر- خ ل) او گفت: حدیث کرد ما را ابو احمد بن موسی اسدیّ از داود رقّی):
که گفت: در مدینه بخدمت ابی عبد اللّه جعفر بن محمّد علیه السّلام رسیدم مرا فرمود: ای داود دیر باز است که نزد ما نیامده‌ای چرا؟ عرض کردم: کاری برایم در کوفه پیش آمده بود.
فرمود: وقتی از کوفه بیرون شدی چه کسی آنجا بود؟ عرض کردم: من بفدای شما عموی شما زید را دیدم که سوار بر اسبی است و قرآنی (شمشیری- خ ل) بگردنش انداخته و با صدای بلند فریاد میکشد: از من به پرسید پیش از آنکه مرا نیابید که در اندرون سینه من دانش فراوانی است ناسخ را از منسوخ شناخته‌ام و مثانی و قرآن عظیم را میدانم و منم آن نشانه که میان خدا و شما هستم.
فرمود: ای داود خود را باین و آن باخته‌ای سپس صدا زد ای سماعة بن مهران یک ظرف خرمای تازه بیار سماعة ظرفی را که خرمای تازه در آن بود آورد حضرت یک دانه از آن خرما برداشت و خورد و هسته آن را از دهان خود بیرون آورد و در زمین کاشت فورا زمین شکافته شد و آن از زمین روئید و طلع داد و خرما شد حضرت دست زد و یک دانه خرمای نارس از خوشه خرما برچید و آن را شکافت و از میانش پوست نازک و سفیدی بیرون آورد و باز کرد و بدست من داد و فرمود بخوانش، خواندم دیدم در آن دو سطر نوشته شده است: (1) سطر اوّل «
لا اله الّا اللّه محمّد رسول اللّه
» و در سطر دوّم
«إِنَّ عِدَّةَ الشُّهُورِ عِنْدَ اللَّهِ

---

(1) این عنوان را در جایی از کتابهای رجال ندیده‌ام.
(2) او از نواده‌های عباس بن علی بن ابی طالب است ثقه جلیل القدری است از شیعیان و حدیث فراوان دارد و او را کتابی است.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:86
اثْنا عَشَرَ شَهْراً فِی کِتابِ اللَّهِ یَوْمَ خَلَقَ السَّماواتِ وَ الْأَرْضَ مِنْها أَرْبَعَةٌ حُرُمٌ ذلِکَ الدِّینُ الْقَیِّمُ» امیر المؤمنین علیّ ابن ابی طالب، الحسن بن علیّ، الحسین بن علیّ، علیّ ابن الحسین، محمّد بن علیّ، جعفر بن محمّد،

موسی بن جعفر، علیّ بن موسی، محمّد بن علیّ، علیّ بن محمّد، الحسن بن علیّ، الخلف الحجّة.
سپس فرمود: ای داود آیا میدانی این نوشته بر این کی نوشته شده است؟
گفتم: خدا و رسولش و شما بهتر میدانید. فرمود: دو هزار سال پیش از آنکه آدم آفریده شود.
[مترجم گوید: در سند این روایت عبید بن کثیر بن عبد الواحد ابو سعید عامریّ است که علّامه در قسمت دوّم از خلاصه او را عنوان کرده و فرموده است که اصحاب ما او را قدح نموده‌اند و در باره‌اش گفته‌اند که آشکارا حدیث جعل میکرد و از دروغ پردازی باکی نداشت و داستانش مشهور است].
(1) 19- (خبر داد ما را سلامة بن محمّد او گفت: خبر داد ما را حسن بن علیّ بن مهزیار او گفت: حدیث کرد ما را احمد بن محمّد سیّاریّ از احمد بن هلال و او از امیّة بن میمون شعیری و او از زیاد قندی) که گفت:
شنیدم از ابا ابراهیم موسی بن جعفر بن محمّد علیهم السّلام که میفرمود: خدای عزّ و جلّ خانه‌ای از نور بیافرید [خدای عزّ و جلّ را خانه‌ای است از نور] که پایه‌های آن را چهار رکن قرار داد [که بر آن] خانه چهار اسم نوشت]
تبارک و سبحان و الحمد و اللَّه
سپس از این چهار چهار دیگر آفرید و از آن چهار، چهار دیگر سپس فرمود جلّ و عزّ «إِنَّ عِدَّةَ الشُّهُورِ عِنْدَ اللَّهِ اثْنا عَشَرَ شَهْراً».
[در پاورقی گوید: مجلسیّ رضوان اللَّه علیه در بحار پس از نقل این خبر در باب نصّ‌هائی که در باره ائمّه رسیده است فرموده است این خبر همانند اخباری است که در باب اسماء از کتاب توحید گذشت و مانند آنها مشکل و پیچیده است و مناسب آن بود که این خبر نیز در آنجا گفته آید ولی جهت آنکه در اینجا آن را آوردیم
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:87
آنست که بقرینه خبرهای دیگری که در تفسیر این آیه رسیده است ظاهرا مقصود آن بوده که تطبیق شود بر عدد ائمّه علیهم السّلام در عین حال بطور رمز گفته شده و از متشابهات است که جز خدا و راسخون در علم معنای آن را کسی نمیداند.
و ممکن است بطور احتمال گفته شود که از اسماء الهی بعضی دلالت بر ذات دارد و بعضی دلالت بر صفات ذات و بعضی دلالت بر تنزیه ذات از نقص دارد و بعضی دلالت بر صفات فعل دارد، پس اللَّه دلالت بر ذات دارد و الحمد که بمعنای ستایش است برای صفات کمالیّه ذات است و سبحان دلالت بر صفات تنزیهیّه دارد و تبارک که مشتق از برکت است بمعنی نموّ، دلالت بر صفات فعل دارد یا آنکه بگوئیم: تبارک مشتق از بروک است

بمعنای ثبات و دلالت بر صفات دارد و حمد بمعنای ستایش است و چون نعمت‌های اختیاری قابل ستایش است پس حمد دلالت بر صفات فعل دارد.
و از اینها که گفتیم، چهار اسم منشعب می‌شود اسمی که از اسم ذات منشعب می‌شود آنست که دلالت بر یگانگی ذات میکند و از این رو خداوند در سوره توحید پس از اللّه نامی را آورده است که دلالت بر یگانگی کند و فرموده است قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ و از احد اسم صمد منشعب می‌شود زیرا از لوازم یکتائی آنست که از ما سوای خود بی‌نیاز باشد و ما سواء باو نیازمند باشند، و از این رو پس از قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ آیه دوّم اللَّهُ الصَّمَدُ است.
و امّا صفات ذات اوّلا اسم قدیر از آنها منشعب می‌شود و چون قدرت کامله، مستلزم علم کامل است از این رو از قدیر اسم علیم انشعاب مییابد و بقیّه صفات در حقیقت بهمین صفت باز میگردند.
و احتمال عکس این مطلب نیز هست بدین معنی که قدرت از علم انشعاب یابد دقّت شود و امّا آنچه دلالت بر تنزیه دارد در درجه اول، اسم سبوح است که تنزیه ذات را میرساند و سپس قدیر است که تنزیه صفات را و امّا صفات فعل در مرحله اول اسم خالق از آنها منشعب می‌شود و چون خلق کردن مستلزم روزی دادن و تربیت کردن است اسم: رازق و رب از آن منشعب می‌شود.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:88
و از آنجائی که این صفات کمالیّه باعث بر بعثت انبیاء و نصب حجّتهای خدا است پس خانه نور که همان خانه امامت است چنانچه در آیه نور بیان شده است بر این پایه‌ها استوار است.
یا میگوئیم: چون خدای تعالی ائمّه را با صفات خودش آراسته و آنان را مظهر آیات جلال خودش فرموده و آنان را اسماء اللّه و کلمات اللّه خوانده پس آنان باخلاق خدائی متخلّق‌اند و خانه نورشان و بیت کمالشان بر این پایه‌ها قرار دارد.
و بیش از این توضیح را چه بسا که خردها و ذهن‌ها متحمّل نشود و قلم را یارای نگارش نباشد. این بود اجمالی از آنچه در حلّ این روایت بخاطرم خطور کرد و اللّه ولی التوفیق و الهدایة].
(1) 20- (خبر داد ما را علیّ بن الحسین از محمّد بن یحیی و او از محمّد بن حسّان رازیّ و او از محمّد بن علیّ و او از محمّد بن سنان و او از داود بن کثیر رقّیّ که گفت:) به ابی عبد اللّه جعفر بن محمّد علیهما السّلام عرض کردم: من بفدایت معنای این آیه چیست؟ السَّابِقُونَ السَّابِقُونَ أُولئِکَ الْمُقَرَّبُونَ (الواقعه: 11).
فرمود: دو هزار سال پیش از آنکه خداوند، خلق را بیافریند در روزی که خلق را در عالم میثاق بذر افشانی میکرد این سخن را فرمود عرض کردم توضیح بیشتری بفرمائید. فرمود: خدای عزّ و جلّ هنگامی که خواست خلق

را بیافریند آنان را از گل آفرید سپس آتشی بر افروخت و فرمود بمیان آتش بروید نخستین کسی که بمیان آتش رفت محمّد رسول خدا بود و امیر المؤمنین و حسن و حسین و نه امام یکی پس از دیگری سپس شیعیان آنان از آنان پیروی کردند پس بخدا قسم که سابقون ایشان هستند.
(2) 21- (حدیث کرد ما را ابو علیّ احمد بن محمّد بن یعقوب بن عمّار کوفیّ «1»

---

(1) ظاهرا او احمد بن محمّد بن عمّار کوفی است که در فهرست شیخ عنوانش آمده است اوثقه بود و جلیل القدر و از پدرش محمّد روایت میکند و پدرش را نیز در جامع الرواة عنوان کرده است و نجاشی در ترجمه قاسم بن هاشم لؤلؤیّ گفته است: خبر داد ما را ابن نوح از ابی الحسن بن داود و او از احمد بن محمّد بن عمّار که گفت: حدیث کرد ما را پدرم که گفت: حدیث کرد ما را قاسم بن هشام لؤلؤیّ بکتاب نوادرش. و نسبت بجد دادن شایع است.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:89
او گفت حدیث کرد مرا پدرم او گفت: حدیث کرد مرا قاسم بن هشام لؤلؤیّ از حسن بن محبوب و او از ابراهیم کرخیّ «1» که گفت):
بخدمت ابی عبد اللّه جعفر بن محمّد علیهما السّلام رسیدم و در محضرش نشسته بودم که ناگاه ابو الحسن موسی که هنوز پسر بچّه‌ای بود وارد شد من برخاستم و او را بوسیدم و نشستم.
امام صادق علیه السّلام مرا فرمود: ای ابراهیم متوجّه باش که او صاحب تو است پس از من و بهوش باش که جمعی در باره او هلاک میشوند و جمعی دیگر سعادتمند پس خدا لعنت کند کشنده او را او عذاب روحی او را چندین برابر کند هان که خدای تعالی بطور حتم از نسل او بهترین فرد اهل زمین در زمان خود را بیرون خواهد آورد که همنام جدّش میباشد و وارث علم و احکام و قضاوت‌های او است و معدن امامت است و سر آمد در حکمت. ستمگر فلان خاندان او را خواهد کشت پس از آنکه بواسطه حسدی که در باره او دارد کارهای شگفت انگیز کم نظیر انجام دهد ولی خداوند کار خود را بپایان میرساند گرچه مشرکان دوست نداشته باشند خداوند از نسل او دوازده امام راهبر را تکمیل خواهد کرد امامانی که بکرامت خود مخصوصشان کرده و در عالم قدس خویش جایگاهشان بخشیده است و کسی که بانتظار امام دوازدهم باشد [و در برابر او شمشیر بدست منتظر فرمان باشد] مانند کسی است که در پیش روی

---

(1) او ابراهیم بن زیاد کرخیّ است که حسن بن محبوب سرّاد از او روایت میکند و همین روایت دلالت بر آن دارد که او فردی امامی خالص و خوش

عقیده بوده است چنانچه از ذیل خبر استفاده می‌شود گر چه هیچ یک از دانشمندان علم رجال در تعریف و یا انتقاد از روی سخنی نگفته‌اند.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:90
پیغمبر شمشیر بدست بگیرد و از وی دفاع کند.
این هنگام مردی از طرفداران بنی امیّه بمجلس آمد و سخن بریده شد، من پس از آن یازده بار بخدمت آن حضرت مراجعه کردم باشد که پایان این سخن را بشنوم نتوانستم، تا آنکه سال دوّم بخدمتش رسیدم او نشسته بود «1» حضرت فرمود:
ای ابراهیم او است که اندوه شیعه خود را پس از تنگنائی شدید و گرفتاری طولانی و ستم و ترس بر طرف میسازد خوشا بحال کسی که آن زمان را درک کند ای ابراهیم همین تو را بس است. گوید در آن سفر، ره‌آوردی که از این حدیث برای دلم سرور آفرین‌تر و برای چشمم روشنی بخش‌تر باشد بهمراه نیاوردم.
(1) 22- (خبر داد ما را احمد بن محمّد بن یعقوب او گفت: حدیث کرد از برای ما ابو عبد اللّه حسین بن محمّد که این حدیث برای او از روی نوشته‌ای خوانده شده بود و در آن نوشته ابو عبد اللّه گوید حدیث کرد از برای ما محمّد بن ابی قیس از جعفر رمانی و او از محمّد بن [ابی] القاسم خواهرزاده خالد بن مخلّد قطوانیّ «2» او گفت حدیث کرد ما را عبد الوهّاب ثقفی):
از جعفر بن محمّد [از پدرش محمّد بن علیّ] علیهما السّلام که آن حضرت نگاهی بحمران انداخت و گریست سپس فرمود:
ای حمران شگفتا از مردم که چسان غافلند یا فراموش کارند و یا خود را بفراموشی زده‌اند و فرمایش رسول خدا را از یاد برده‌اند که بهنگام بیماریش مردم بعیادتش می‌آمدند و سلام عرض میکردند تا آنکه خانه از جمعیت پر شد این هنگام

---

(1) ظاهرا مقصود موسی بن جعفر است.
(2) در بعضی از نسخه‌ها (خالد بن محمّد قطوانی) است ولی غلط است و صحیح همان است که ما نوشتیم و خالد بن مخلّد در کتابهای اهل سنت مشهور است و عبد الوهاب ثقفی همان عبد الوهّاب بن عبد المجید ثقفیّ است که در تقریب و تهذیب عقلانی عنوان شده است ولی راویان صدر سند را کسی متعرّض نشده است و ناشناسند.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:91
علیّ آمد و سلام کرد و نتوانست راه برای رسیدن به نزد پیغمبر باز کند و حاضرین نیز راه را باز نکردند.
رسول خدا که این وضع را مشاهده کرد سر از بالین برداشت و فرمود: ای

علی بیا بسوی من مردم که این عنایت را از رسول خدا دیدند بیکدیگر چسبیدند و راه باز کردند تا علی از میان آنان گذشت و رسول خدا صلی اللّه علیه و آله علیّ را در کنار خودش جای داد سپس فرمود: ای مردم هنوز که من زنده‌ام شما با اهل بیت من این چنین میکنید پس از مرگ من چه خواهید کرد؟ بخدا قسم گامی باهل بیت من نزدیک نمی‌شوید مگر آنکه مرحله‌ای بخدا نزدیک خواهید شد و گامی از آنان دور نمی‌شوید و رو بر نمی‌گردانید مگر آنکه خداوند از شما رو گردان می‌شود.
سپس فرمود: ای مردم بسخنم گوش فرا دهید همانا رضا و رضوان و بهشت از آن کسی است که علیّ را دوست بدارد و ولایت او را داشته باشد و بخاطر برتری‌اش او را و اوصیاء مرا که پس از من خواهند بود امام خود بداند و پروردگار مرا مسلّم است که دعای مرا در باره آنان مستجاب فرماید، آنان دوازده وصی میباشند هر کس از علیّ [از من] پیروی کند او از من است. من از ابراهیم و ابراهیم از من، و دین من دین او است و دین او دین من، و نسبت او نسبت من است و نسبت من نسبت او و برتری من برتری او است و من از او برترم- نه آنکه بخواهم افتخاری کنم- گفته مرا گفته خدا تصدیق میکند (که فرماید) ذُرِّيَّةً بَعْضُها مِنْ بَعْضٍ وَ اللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ آل عمران: 34- ذرّیّه‌ای که بعضی از آن از بعض دیگر است و خداوند، شنوا و دانا است.
(1) 23- (خبر داد ما را محمّد بن همّام او گفت: حدیث کرد از برای ما ابو علیّ حسن بن علیّ بن عیسی قوهستانیّ او گفت: حدیث کرد از برای ما بدر بن اسحاق ابن بدر انماطیّ در سوق اللّیل مکّه بسال 256 و او پیر مردی بود ارزنده و از برادران فاضل ما بود و از اهل قزوین بود او گفت: حدیث کرد از برای من پدرم اسحاق بن
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:92
بدر او گفت: حدیث کرد مرا جدّ من بدر بن عیسی «1» او گفت:) از پدرم عیسی بن موسی که مرد با هیبتی بود پرسیدم و گفتمش از تابعین که را دیده‌ای؟ گفت نمی‌فهمم [بمن] چه میگوئی ولی در کوفه بودم شنیدم که در مسجد جامع کوفه شیخی از عبد خیر روایت میکرد که او گفت شنیدم امیر المؤمنین علیّ بن ابی طالب صلوات اللّه علیه میفرمود:
رسول خدا صلی اللّه علیه و آله مرا فرمود: ای علی امامان بار شد و رهبر و معصوم از فرزندان تو یازده امام است «2» و تو نخستین آنانی و آخرینشان نامش نام من است خروج میکند و زمین را پر از داد میکند همان طور که از ستم و بیداد پر شده باشد چه بسا که کس بنزدش می‌آید و مال هم چنان روی هم انباشته شده است عرض میکند ای مهدی مرا چیزی عطا فرما و او میگوید هر چه خواهی برگیر.
(1) 24- (حدیث کرد ما را ابو الحارث عبد اللّه بن عبد الملک بن سهل

طبرانیّ او گفت: حدیث کرد ما را محمّد بن مثنّی بغدادیّ او گفت: حدیث کرد ما را محمّد بن اسماعیل رقّی او گفت حدیث کرد ما را موسی بن عیسی بن عبد الرّحمن او گفت حدیث کرد ما را هشام «3» بن عبد اللّه دستوائیّ او گفت: حدیث کرد ما را علیّ بن محمّد «4» از عمر و بن شمر و او از جابر بن یزید جعفی و او از):

_____

(1) در کتابهای رجالی که در دسترس بود نام این افراد دیده نشد.
(2) در بعضی از نسخه‌ها چنین است: (امامان مرشد راهنما که حقوقشان غصب می‌شود).
(3) ظاهرا او همان هشام بن ابی عبد اللَّه دستوائی است و نام پدرش سنبز (بر وزن جعفر) است و او مردی است ثقه و نگهدار حدیث چنانچه ابن حجر در التقریب گفته است.
(4) نام مشترکی است و محققا معلوم نیست که کیست و در بعضی از نسخه‌ها (علیّ بن علیّ) است و او یا علیّ بن علیّ ابن نجاد است که در تقریب عنوان شده است وثقه است و یا علی بن علی بن رزین برادر دعبل خزاعی است که در رجال نجاشی و خلاصة الرجال علّامه حلّی عنوان شده است و گمان میرود که او علیّ بن حمّاد منقری کوفی باشد و در نسخه‌ها تصحیف شده و علیّ ابن محمد و یا علیّ بن علیّ نوشته شده است.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:93
محمّد بن علیّ: امام باقر علیه السّلام و آن حضرت از سالم بن عبد اللَّه بن عمر و او از پدرش عبد اللّه بن عمر بن الخطّاب که گفت: رسول خدا فرمود خدای عزّ و جلّ شبی که مرا بمعراج برد بمن وحی کرد ای محمّد از امّتت در زمین چه کسی را بجای خود گذاشتی- و خدا بهتر آگاه بود- عرض کردم: بار الها برادرم را فرمود:
ای محمّد علیّ بن ابی طالب را؟ عرض کردم آری پروردگارا. فرمود: ای محمّد من توجّه ویژه‌ای بر زمین نمودم و تو را از زمین بر گزیدم پس هر جا یادی از من بشود از تو هم در ردیف من یاد می‌شود پس منم محمود و توئی محمّد.
سپس توجّه دیگری بر زمین کردم و علیّ بن ابی طالب را از زمین برگزیدم پس او را وصی تو قرار دادم تو سر آمد انبیائی و او سر آمد اوصیا است، سپس از نامهای خودم برای او نامی مشتقّ کردم پس منم اعلی و او است علیّ ای محمّد! من، علیّ و فاطمه و حسن و حسین و امامان را از یک نور آفریدم سپس ولایت آنان را بر فرشتگان پیشنهاد کردم هر کس پذیرفت از نزدیکان شد و هر کس انکار ورزید از کافران گردید، ای محمّد اگر بنده‌ای از بندگان من آنقدر مرا بپرستد که اعضایش از هم بگسلد سپس مرا ملاقات کند در حالی که ولایت آنان را انکار دارد

من او را بآتش می‌اندازم.
سپس فرمود: ای محمّد دوست داری آنان را به بینی؟ عرض کردم: آری، فرمود: پیشتر برو، جلوتر رفتم دیدم علیّ بن ابی طالب و حسن و حسین و علیّ بن الحسین و محمّد بن علیّ و جعفر بن محمّد و موسی بن جعفر و علیّ بن موسی و محمّد بن علیّ و علیّ بن محمّد و حسن بن علیّ و حجّت قائم را که همچون اختری فروزان در میان آنان بود.
عرض کردم پروردگارا اینان کیانند؟ فرمود: اینان امامانند و آنکه ایستاده است کسی است که حلال مرا حلال میکند و حرام مرا حرام میکند و از دشمنان من انتقام میگیرد، ای محمّد او را دوست بدار که من دوستش میدارم و هر کس که او را
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:94
دوست دارد دوست میدارم.
(1) 25- (و خبر داد ما را محمّد بن یعقوب کلینیّ او گفت: حدیث کرد ما را علیّ ابن ابراهیم از پدرش و او از ابن ابی عمیر و او از سعید بن غزوان و او از ابی بصیر و او از):
ابی جعفر امام باقر علیه السّلام که فرمود: پس از حسین بن علیّ نه امام خواهد بود و نهمی‌شان قائم آنان است.
(2) 26- (خبر داد ما را محمّد بن یعقوب کلینیّ از علیّ بن محمّد و او از سهل ابن زیاد و او از محمّد بن الحسن بن شمون و او از عبد اللّه بن عبد الرحمن اصمّ و او از کرّام) که گفت:
در نهان برای خودم سوگند یاد کرده بودم که تا قائم آل محمّد قیام نکند هرگز بروز غذا نخورم بخدمت امام صادق علیه السّلام رسیدم عرض کردم مردی از شیعیان تو بر خود واجب کرده است که هرگز بروز غذا نخورد تا قائم آل محمّد قیام کند فرمود: ای کرّام روزه بگیر و دو عید را- فطر و قربان- روزه مگیر با سه روز ایّام تشریق «1» و هنگامی که مسافر هستی همانا آن هنگام که حسین علیه السّلام کشته شد آسمانها و زمین و هر که در آنها بود و فرشتگان نالیدند و عرض کردند ای پروردگار ما آیا اجازه میدهی که ما این مردم را هلاک سازیم تا از سر نو مردم دیگری بر زمین آریم که اینان حرام تو را حلال کردند و برگزیده تو را کشتند.
خداوند برای آنان وحی فرستاد: ای فرشتگان من وای آسمان و زمین من آرام بگیرید، سپس پرده‌ای از پرده‌ها را بر افکند پشت آن پرده محمّد صلّی اللّه علیه و آله بود با دوازده وصیّش پس دست فلانی را از میان آنان برگرفت و فرمود ای فرشتگان من وای آسمانها و زمین من بوسیله این، داد این را خواهم گرفت این

---

(1) ایام تشریق روزهای 12 و 13 و 14 از هر ماه را گویند و مقصود در

این روایت روزهای مزبور در ماه ذی حجّه است برای کسی که در منی باشد.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:95
را سه بار گفت و در روایت غیر کلینّی چنین است: (بوسیله این داد آنان را خواهم گرفت هر چند پس از گذشت زمانی باشد).
[مترجم گوید: ظاهر روایت آنست که حضرت صادق انعقاد سوگند را امضا فرموده است و او را راهنمائی فرموده باینکه اکنون که باید هرگز بروزها غذا نخوری پس روزه بگیر که ثوابی هم برده باشی مگر در آن موارد که روزه در آنها بحسب این روایت جایز نیست.
و یا آنکه مقصود راوی از غذا نخوردن روزه گرفتن بوده است و حضرت فرموده که نسبت باین روزها سوگند منعقد نمیشود، و امّا ذکر داستان کشته شدن سیّد الشّهداء علیه السّلام برای فهماندن این مطلب است که قائم علیه السّلام باین زودیها قیام نخواهد کرد زیرا در روایت کلینیّ چون باید دوازده امام یکی پس از دیگری بیاید تا نوبت بدوازدهمی برسد.
و امّا در روایت غیر کلینیّ علاوه بر آن، جمله (و لو بعد حین) هست و گرفتن دست امام دوازدهم یا کنایه از نشان دادن آن حضرت است و یا کنایه از تأیید خدای تعالی است آن حضرت را و یا آنکه اسناد مجازی است و مقصود آنست که جبرئیل یا فرشته دیگر و یا رسول خدا مثلا بامر حقّ تعالی دست آن حضرت را گرفت].
(1) 27- (خبر داد ما را محمّد بن یعقوب کلینیّ او گفت: حدیث کرد ما را علیّ ابن ابراهیم بن هاشم از پدرش و او از ابن ابی عمیر و او از ابن اذینه و او از ابان بن ابی عیّاش و او از سلیم بن قیس هلالی که گفت):
از عبد اللّه بن جعفر طیّار شنیدم که میگفت: من و حسن و حسین و عبد اللّه بن عبّاس و عمر بن امّ سلمه «1» و اسامة بن زید نزد معاویه بودیم مرا با معاویه سخنی

---

(1) بعضی از اعلام گفته است که چون عمر بن ابی سلمه در صفّین کشته شده است پس مقصود از ربودن در نزد معاویه زمان یکی از خلفاء ثلاثه بوده است ولی ایشان عمر بن ابی سلمة ابن عبد اللّه بن اسد بن هلال بن عبد اللّه بن مخزوم قرشیّ مدنیّ را که ربیب رسول خدا بود و در سال 2 هجری متولّد و بسال 83 وفات کرده است بعمر بن ابی سلمة بن عبد الرّحمن بن عوف زهری که در صفین کشته شد اشتباه کرده است.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:96
بمیان آمد بمعاویه گفتم: از رسول خدا صلی اللّه علیه و آله شنیدم که میفرمود: من بمؤمنین از خود آنان اولیترم و سپس برادر من علیّ بن ابی طالب بر مؤمنان از خودشان اولی‌تر است و چون علی شهید شود حسن

بن علیّ مؤمنان را از خودشان اولیتر است سپس فرزندم حسین پس از حسن بمؤمنین اولی‌تر از خودشان میباشد و چون حسین شهید گردد فرزندش علیّ بن الحسین مؤمنین را از خودشان اولی‌تر است و تو یا علیّ او را درک میکنی سپس فرزندش محمّد بن علیّ مؤمنین را از خودشان اولی‌تر است و تو ای حسین او را درک میکنی سپس باقیمانده دوازده امام [نه نفر] از فرزندان حسین.
عبد اللَّه بن جعفر گوید: من حسن و حسین و عبد اللَّه بن عبّاس و عمر بن امّ سلمه و اسامة بن زید را باین سخن گواه گرفتم و همگی گواهی دادند.
سلیم گوید: من همین جریان را از سلمان فارسیّ و مقداد و ابو ذرّ شنیدم و آنان گفتند که این سخن را رسول خدا فرموده است.
[مصحّح گوید: امام علیّ بن الحسین بهنگام شهادت امیر المؤمنین دو ساله بود زیرا تولّد آن حضرت بسال 38 بوده و شهادت امیر المؤمنین بسال 40 و کلینیّ گوید که ولادت امام باقر علیه السّلام بسال 57 بوده و بنا بر این آن حضرت در عاشورا که سال 61 بود تقریبا 4 ساله بوده است].
(1) 28- (محمّد بن عبد اللَّه بن جعفر حمیری از پدرش نقل میکند که او گفت:
حدیث کرد از برای ما محمّد بن عیسی بن عبید بن یقطین از نضر بن سوید و او از یحیی حلبیّ و او از علیّ بن ابی حمزة) که گفت:
با ابو بصیر بودم و غلام ابی جعفر: امام باقر نیز بهمراه ما بود که گفت: از ابا جعفر علیه السّلام شنیدم که میفرمود: دوازده نفر از ما با فرشتگان سخن میگویند
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:97
و هفتمین نفر پس از من فرزندم قائم است. ابو بصیر برخاست و گفت من گواهی میدهم که چهار سال پیش این سخن را از امام باقر شنیدم.
ابو الحسن شجاعی رحمه اللَّه گوید: ابو عبد اللَّه پس از آنکه از تألیف کتاب فارغ شده بود و من آن را استنساخ کرده بودم این دو حدیث را پیوست): (1) 29- (خبر داد ما را ابو العبّاس احمد بن محمّد بن سعید ابن عقده کوفیّ او گفت: حدیث کرد ما را محمّد بن مفضّل بن ابراهیم بن قیس بن رمّانه اشعریّ «1» از کتاب خودش او گفت: حدیث کرد ما را ابراهیم بن مهزم او گفت: حدیث کرد ما را خاقان بن سلیمان خزّاز از ابراهیم بن ابی یحیی مدنیّ «2» و او از ابی هارون عبدی و او از عمر بن ابی سلمه ربیب رسول خدا صلی اللَّه علیه و آله و از ابی الطّفیل عامر بن واثله) که آن دو گفتند:
هنگامی که ابو بکر جان سپرد ما در نماز بر جنازه‌اش بودیم و بر گرد عمر پس از آنکه بیعت شده بود نشسته بودیم در این اثنا جوانی یهودی از یهودان مدینه آمد و پدرش در مدینه دانشمند یهود بود و چنین می‌پنداشتند

که از فرزندان هارون است بعمر سلام کرد و گفت: ای امیر المؤمنین کدام یک از شما بکتابتان [و سنّت

---

(1) نجاشی این شخص را در فهرست عنوان کرده و گفته است: اوثقه و از آن گروه از اصحاب ما است که اهل کوفه بودند کتابی دارد که احمد بن محمّد بن سعید از آن روایت میکند و نیز کتاب مجالس الائمّه از او است.
(2) در کتابهای رجال از عامّه و خاصّه عنوانی بنام خاقان بن سلیمان و نه ابراهیم بن ابی یحیی وجود ندارد و این خبر را صدوق و کلینیّ با دو سند دیگر در کمال و کافی نقل کرده‌اند در اولی (ابراهیم بن یحیی اسلمی مدینی) است و در دومی (از ابراهیم و او از ابی یحیی) است و احتمال میرود که خاقان از جعفر تصحیف شده باشد و اگر چنین باشد ظاهرا می‌بایست ضبعی باشد.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:98
پیغمبرتان] داناتر هستید عمر گفت: این، و اشارة بعلیّ بن ابی طالب کرد و گفت:
این از همه ما بکتاب ما و سنّت پیغمبر ما داناتر است.
(1) جوان رو بعلیّ کرد و گفت: تو این چنینی؟ فرمود: آری، هر آنچه نیازمندی بپرس گفت: من از تو سه پرسش میکنم و سه پرسش و یکی، فرمود: چرا نمیگوئی هفت پرسش میکنم؟ جوان گفت: نه ولی در باره سه چیز از تو می‌پرسم اگر پاسخ آن سه را درست دادی سه دیگر را از تو می‌پرسم و اگر پاسخ آنها را نیز درست دادی یک پرسش دیگر میکنم و اگر سه پرسش نخستین را پاسخ نگفتی لب از سخن می‌بندم و هیچ پرسشی نخواهم کرد. علیّ علیه السّلام باو گفت: ای یهودی اگر پاسخت را درست و صحیح گفتم آیا تو قدرت تشخیص آن داری که بفهمی من درست گفته‌ام یا نادرست؟ عرض کرد: آری. علیّ علیه السّلام فرمود:
تو را بخدا اگر پرسش تو را درست پاسخ دادم حتما مسلمان خواهی شد و دست از یهودی بودن خواهی برداشت؟ گفت: خدا میان من و تو که اگر پاسخ مرا درست دادی حتما مسلمان شوم و یهودی بودن را رها کنم، فرمود: پس سؤال مورد نیازت را بکن، عرض کرد:
بگو بدانم نخستین سنگی که بر روی زمین گذاشته شد کدام سنگ است و نخستین درختی که از زمین روئید کدام است و نخستین چشمه‌ای که از زمین جوشید کدام است؟
فرمود: ای یهودی اما نخستین سنگ که بر روی زمین گذاشته شد یهودیان میگویند همان سنگی است که در بیت المقدس است و دروغ میگویند، بلکه نخستین سنگ، حجر الاسود است که از برای آدم از بهشت فرود آمد و آدم آن را بر رکن نهاد و مؤمنین دست بر آن میمالند تا عهد و پیمانی که با خدا

دارند بعنوان وفای بر عهد تجدید کرده باشند.
(2) و امّا پرسش تو از نخستین درختی که بر روی زمین روئید یهود میگویند که
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:99
درخت زیتون است و دروغ میگویند بلکه آن درخت خرمای عجوه است که آدم آن را با نخل نر از بهشت آورد «1» پس خرما اصلش از عجوه است.
و امّا چشمه، یهود میگویند که همان چشمه‌ای است که زیر سنگ بیت المقدس است دروغ میگویند بلکه نخستین چشمه سرچشمه آب حیات است که هر مرده‌ای در آن آب فرو برده شود زنده می‌شود و آن همان چشمه است که موسی ماهی شور خود را در کنار آن فراموش کرد و چون آن آب بماهی رسید زنده شد و راه دریا پیش گرفت موسی و جوانی که بهمراهش بود بدنبال آن رفتند تا بخضر رسیدند جوان گفت گواهی میدهم که راست گفتی و درست اینک کتابی نزد من است که از پدرانم بمن بارث رسیده است و این کتاب باملاء موسی است و دستخط هارون و همه این هفت چیز در آن نوشته شده است بخدا اگر باقیمانده هفت چیز را هم درست گفتی دین خودم را رها میکنم و از دین تو پیروی میکنم. علیّ علیه السّلام فرمود: بپرس.
گفت: بگو بدانم این امّت پس از پیامبرشان چند نفر پیشوا و رهبر دارند پیشوایانی که اگر کسی بخواهد آنان را زبون کند بر آنان زیانی نرسد؟ و بگو بدانم جایگاه محمّد در بهشت چه جایگاهی است؟ و چند نفر با محمّد هم درجه هستند؟
علیّ علیه السّلام فرمود: ای یهودی، این امّت دوازده امام رهبر دارد که همگی راهنمایند و رهبر و هر کس بخواهد آنان را زبون سازد هیچ زیانی بآنان نرسد و جایگاه محمّد صلی اللَّه علیه و آله در بهترین درجات بهشت عدن است و نزدیک ترین درجات به پیشگاه الهی و شریف‌ترین منازل است و امّا آنکه با محمّد صلی اللَّه علیه و آله همدرجه است همانا دوازده امامان رهبر میباشند.
(1) یهودی گفت: باز گواهی میدهم که راست گفتی و درست، و اگر آن یک پرسش

---

(1) چنانچه میدانیم درخت خرما نر و ماده دارد و تا تلقیح انجام نگیرد درخت ماده بارور نمیشود، و در کمال الدین است که درخت خرما اصلش از عجوه است.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:100
را نیز مانند این شش سؤال درست گفتی همین الآن بدست تو مسلمان میشوم و یهودی بودن را رها میکنم. فرمودش: بپرس، گفت: بگو بدانم

جانشین محمّد چقدر پس از او زنده میماند و آیا خودش میمیرد یا کشته می‌شود؟
فرمود: سی سال پس از او زنده میماند و دست بمحاسن شریفش گرفت و با اشاره بسر مبارک‌اش فرمود این‌اش از این‌اش رنگین می‌شود جوان گفت: گواهی میدهم که معبودی بجز خدای یکتا نیست و محمّد فرستاده خدا است و توئی جانشین رسول خدا صلی اللّه علیه و آله در میان امّت هر کس از تو جلو بیفتد بدروغ است سپس از مجلس بیرون رفت.
(1) 30- (و خبر داد ما را ابو العبّاس احمد بن محمّد بن سعید او گفت: حدیث کرد ما را حمید بن زیاد از کتاب خود و من بر او قرائت نمودم او گفت: حدیث کرد مرا جعفر بن اسماعیل منقری «1» از عبد الرّحمن بن ابی نجران و او از اسماعیل ابن علیّ بصریّ «2» و او از ابی ایّوب مؤدّب که به تربیت بعضی از فرزندان جعفر بن محمّد علیهما السّلام گماشته شده بود از پدرش) [او گفت] که گفت:
چون رسول خدا «3» از دنیا رفت مردی از فرزندان داود که بر دین یهود بود بمدینه آمد دید کوچه‌های مدینه خلوت است از بعض اهل مدینه پرسید چه شده است؟ گفته شد رسول خدا صلی اللّه علیه و آله از دنیا رحلت فرموده است داودی

---

(1) علّامه او را در قسم دوّم از خلاصه بعنوان جعفر بن اسماعیل مقری یاد کرده و گفته است که او کوفی است و حمید بن زیاد و ابن رباح از او روایت میکنند و ابن غضائری گفته است: که او غالی و دروغ گو بود و نجاشی عنوانش کرده و گوید او را کتابی است بنام:
(النوادر) و رشته خود را باو ذکر کرده و آنجا (منقری) است.
(2) شاید او همان ابو علیّ و یا ابو عبد اللّه بصریّ باشد که در جامع الرّواة عنوان شده است و در بعضی از نسخه‌ها علیّ بن اسماعیل است و ظاهرا او ابو الحسن میثمیّ باشد که کتابی در امامت دارد و او نخستین کسی است که در باره امامت طبق مذهب امامیّه سخن گفته است.
(3) این خبر مقطوع است و سندی بمعصوم ندارد.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:101
گفت: هان که امروز همان کسی که در کتاب ما بود از دنیا رفته است [هان که او بروزی که در کتاب ما بود از دنیا رفته است] سپس گفت: مردم کجایند؟ گفته شد در مسجد.
(1) بمسجد آمد دید ابو بکر و عمر و عثمان و عبد الرّحمن بن عوف و ابو عبیده جرّاح و مردم مسجد را پر کرده‌اند گفت: مرا راه دهید تا بمسجد در آیم و مرا بجانشین پیغمبرتان برسانید، او را بابی بکر رساندند باو گفت: من از فرزندان داودم و بر دین یهود آمده‌ام که چهار حرف بپرسم اگر خبر

از آنها دادی اسلام خواهم آورد او را گفتند اندکی منتظر باش.
آنگاه امیر المؤمنین از یکی از درهای مسجد تشریف آورد او را گفتند: بنزد این جوان برو، برخاست و بخدمتش آمد همین که به نزدش رسید عرض کرد: تو علیّ بن ابی طالبی؟ علیّ علیه السّلام فرمود: تو فلان فرزند فلان فرزند داودی؟
عرض کرد: آری. پس علیّ علیه السّلام دست او را گرفت و بنزد ابی بکرش آورد، یهودی بآن حضرت عرض کرد: من از اینان چهار حرف برسیدم مرا بتو راهنمائی کردند که از تو بپرسم. فرمود: بپرس. گفت: شبی که پیغمبر شما بمعراج رفت و از نزد پروردگارش باز گشت نخستین حرفی که خدا با او آن سخن گفت چه بود؟
و آن فرشته‌ای که از پیغمبرتان جلوگیری کرد و بر او سلام نکرد کدام فرشته بود؟
و آن چهار نفری که مالک طبق آتش را از روی آنان برداشت و با پیغمبر شما سخن گفتند کیانند؟ و بگو بدانم که منبر پیغمبر شما در کجای بهشت است؟
علیّ علیه السّلام فرمود: نخستین سخنی که خداوند با پیغمبر ما گفت آن بود که فرمود: آمَنَ الرَّسُولُ بِما أُنْزِلَ إِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ (رسول بر آنچه از طرف پروردگارش باو فرود آمده بود ایمان آورد، البقره: 285) گفت: مقصودم این نبود. فرمود: پس فرمایش رسول خدا: وَ الْمُؤْمِنُونَ كُلٌّ آمَنَ بِاللَّهِ (مؤمنان نیز همگی ایمان بخدا آوردند).
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:102
(1) گفت: این نیز نخواستم. فرمود: بگذار این کار پوشیده بماند گفت باید بگوئی مگر تو همو نیستی؟ فرمود: اکنون که دست بردار نیستی، پس رسول خدا صلّی اللّه علیه و آله آنگاه که از نزد پروردگارش باز گشت و حجابها برای او برداشته میشد پیش از آنکه بجایگاه جبرئیل برسد فرشته‌ای آوازش داد که ای احمد. فرمود:
بلی. عرض کرد: خدا تو را سلام میرساند و تو را میفرماید: بسیّدی که ولیّ است از ما سلام برسان. رسول خدا فرمود: سیّدی که ولیّ باشد کیست؟ فرشته گفت: علیّ ابن ابی طالب است.
یهودی گفت: بخدا راست گفتی و من همین را در کتاب پدرم دیده‌ام. پس علیّ علیه السّلام فرمود: امّا فرشته‌ای که از رسول خدا جلوگیری کرد ملک الموت بود که از نزد ستمگری از اهل دنیا می‌آمد که سخن بزرگی بر زبان رانده بود و خدا را خشمناک ساخته بود از این جهت ملک الموت رسول خدا را نشناخته جلوگیری کرد جبرئیل گفت: ای ملک الموت این رسول خدا احمد است که حبیب خدا است صلی اللّه علیه و آله ملک الموت باز گشت و خود را برسول اللّه چسباند و پوزش طلبید و عرض

کرد: یا رسول اللّه من نزد پادشاه ستمگری رفته بودم که سخن بزرگی بر زبان آورده بود و من غضبناک شده بودم و شما را نشناختم. رسول خدا عذرش را پذیرفت.
و امّا آن چهار نفری که مالک سرپوشی از آتش را از روی آنان برداشت، رسول خدا صلی اللّه علیه و آله بر مالک گذر کرد و مالک از روزی که خدایش آفریده است نخندیده جبرئیل او را گفت: ای مالک این، پیامبر رحمت: محمّد است مالک لبخندی بر روی پیغمبر زد و بجز او بروی هیچ کس لبخند نزده است رسول خدا صلی اللّه علیه و آله جبرئیل را گفت دستور بده که مالک طبقی از آتش را بردارد مالک طبق برداشت قابیل و نمرود و فرعون و هامان بودند گفتند ای محمّد از پروردگارت بخواه که ما را بدار دنیا باز گرداند تا کار شایسته انجام دهیم که جبرئیل خشمگین شد
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:103
و بیکی از پرهای بال خویش اشاره کرد تا طبق آتش را بر روی آنان برگردانید.
(1) و امّا منبر رسول خدا صلّی اللّه علیه و آله، پس جایگاه رسول خدا بهشت عدن است و آن بهشتی است که خدایش با دست قدرت خود آفریده و دوازده تن وصیّ بهمراه پیغمبر در آن بهشت خواهند بود و بر فراز آن قبّه‌ای است که قبّه رضوانش گویند و بر فراز قبّه رضوان درجه‌ای است که وسیله‌اش گویند و در بهشت درجه‌ای نیست که آن را ماند و آن درجه منبر پیغمبر است.
یهودی گفت: بخدا قسم که در کتاب پدرم داود همین است که پدران من یکی پس از دیگری بارث برده‌اند تا بدست من رسیده است پس من گواهی میدهم که معبودی بجز خدای یکتا نیست و محمّد صلی اللّه علیه و آله رسول او است و همان است که موسی مژده او را داد و گواهی میدهم که تو دانشمند این امّت و وصی رسول خدائی. راوی گوید: پس علیّ علیه السّلام احکام دین را باو آموخت.
ای گروه شیعیان خدا شما را رحمت کند نیکو بیاندیشید که در باره دوازده امام و برتری آنان و شماره‌شان کتاب خدای عزّ و جلّ فرموده و از رسول خدا صلّی اللّه علیه و آله و امیر المؤمنین و ائمّه علیهم السّلام یکی پس از دیگری از طریق رجال شیعه که همه مورد اعتماد در نزد امامان بوده‌اند چه رسیده است به بینید که چگونه این روایات باامامان متّصل است و بطور متواتر بما رسیده است که اگر نیکو تأمّل شود دلها از کوری نجات یابد و از دل کسی که خدا در باره‌اش خیر خواسته و به پیمودن راه حقّ موفّق‌اش داشته و با شنیدن مزخرفات افرادی که آب را گل آلود میکنند و برای مردم دام فتنه می‌گذارند شیطان را بر جان او راهی نداده است شکّ و تردید برداشته می‌شود.

و در میان همه علمای شیعه و آنانی که راویان حدیث از امامان علیهم السّلام بوده‌اند هیچ اختلافی نیست در اینکه کتاب سلیم بن قیس هلالی یکی از بزرگترین اصولی است که اهل علم از حاملان حدیث اهل بیت روایت کرده‌اند و از قدیمی
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:104
ترین اصول است (1) زیرا همه آنچه در این اصل است از پیغمبر صلی اللَّه علیه و آله و امیر المؤمنین علیه السّلام و مقداد و سلمان فارسی و ابو ذر و مانند اینان از افرادی که رسول خدا صلی اللَّه علیه و آله و امیر المؤمنین علیه السّلام را دیده‌اند و از آن دو بزرگوار حدیث شنیده‌اند میباشند.
و این کتاب یکی از اصولی است که مرجع شیعه است و مورد اعتماد او و ما پاره‌ای از محتویات این کتاب و دیگر کتابها را که دلالت بر اوصاف رسول خدا صلی اللَّه علیه و آله و دوازده امام دارد و مکرّر شماره آنان را بیان نموده و فرموده است که امامان از اولاد حسین نه نفراند که نهمین آنان قائم آنان است و ظاهر آنان است و باطن آنان است و او برترین آنان است، ذکر کردیم تا همه عذرها بریده شود و هر گونه شبهه‌ای برداشته شود و همه دعواهای باطل گویان و مزخرفات بدعت‌گذاران و گمراه ساختن اشتباه‌کاران از میان برود و دلیلی باشد بر درستی کار این عدّه از امامان.
و این چنین دلیل برای هیچ یک از اهل دعواهای نادرست که خود را بشیعه می‌بندند و شیعه از آنان بدور است فراهم نمیشود که بر صحّت دعواشان و عقیده‌شان این چنین دلیلی بیاورند، و در هیچ یک از کتابهای اصل که مرجع شیعه است و نه در روایات صحیح دلیلی برای دعوای خودشان ندارند و سپاس خدای را که پروردگار جهانیان است. «1»
از این گذشته ما در کتاب‌های حدیث سنّیان از چند طریق روایت داریم که امامان دوازده‌گانه را ذکر کرده‌اند و ما آن روایات را در این باب بهمان طور که بما رسیده است نقل میکنیم تا حجّت بر مخالفین و شک آوران مؤکّدتر شود با توجّه باینکه اعتماد ما فقط بروایات شیعه است، باشد که مضمون همه [این باب از]

---

(1) در نسخه عربی ما طبع مکتبة الصدوق در این جا فصلی و عنوانی اضافه شده است و در پاورقی نیز اشاره شده است: که در نسخه اصل نبوده ولی بنظر ما ضرورتی نداشت و حذف شد.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:105
این کتاب بگوش پاره‌ای از مردم که خرد و تمیز دارند برسد و او حقّ را بشناسد و بدان عمل نماید از جمله آن روایات: (1) 31- (آنست که محمّد

بن عثمان بن علّان دهنیّ بغدادیّ در دمشق روایت کرده است و گفته: حدیث کرد ما را ابو بکر بن ابی خیثمه «1» او گفت: حدیث کرد ما را علیّ بن جعد او گفت: حدیث کرد ما را زهیر بن معاویه «2» از زیاد بن خیثمه و او از اسود بن سعید همدانیّ «3» او گفت):
شنیدم که جابر بن سمره می‌گفت: شنیدم که رسول خدا صلی اللَّه علیه و آله میفرمود: پس از من دوازده جانشین است که همگی از قریشند راوی گوید: چون رسول خدا بخانه‌اش باز گشت و قریشیان بخدمتش رسیدند و عرض کردند: سپس چه روی خواهد داد؟ فرمود سپس آشوب خواهد شد.
(2) 32- (خبر داد ما را محمّد بن عثمان، او گفت: حدیث کرد ما را ابن ابی خیثمه، او گفت: حدیث کرد مرا علیّ بن جعد، او گفت: حدیث کرد ما را زهیر بن معاویه از

---

(1) او ابو بکر بن زهیر بن حرب است که نسائی از او روایت میکند و او از پدرش زهیر و ظاهرا نامش احمد است ولی باین نام در کتاب‌های ترجمه عنوانش را نیافتیم.
(2) علیّ بن جعد بن عبید جوهری بغدادی در نزد نسائی راستگو است و در نزد جوزجانی توثیق شده است و در نزد ابن معین ثقه است بسال 136 متولد و بسال 230 از دنیا رفته است و زهیر بن معاویة بن خدیج ابو خیثمه کوفی یکی از اعلام حافظین حدیث است چنانچه در خلاصه تذهیب تهذیب الکمال است و ثقه پر حافظه است چنانچه در تقریب است بسال 173 از دنیا رفته است و زیاد بن خیثمه جعفی را در تقریب گفته است که از اهل کوفه است و ثقه است.
(3) اسود بن سعید همدانی کوفی را ابن حجر گفته است ثقه است و حدیث را بیاد می‌سپارد و جابر بن سمره- با سین مفتوح و میم مضموم- ابن جناده سوائی- بضم سین- خود صحابی است و پدرش نیز صحابی بوده است بکوفه مسکن گزید و همان جا بدرود زندگی گفت و ذهبی در کاشف گفته است که بسال 72 از دنیا رفت.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:106
زیاد بن علاقه و سماک بن حرب و حصین بن عبد الرّحمن «1» و همگی اینان از جابر بن سمره) که رسول خدا صلی اللَّه علیه و آله فرمود:
(پس از من دوازده جانشین خواهد بود) سپس چیزی فرمود که من نفهمیدم، بعضی از حاضرین گفت: من از مردم پرسیدم گفتند: فرمود: (همگی آنان از قریشند).
(1) 33- (خبر داد ما را محمّد بن عثمان او گفت: حدیث کرد ما را احمد «2» او گفت: حدیث کرد ما را عبید اللَّه بن عمر او گفت: حدیث کرد ما را سلیمان اعمش او گفت حدیث کرد ما را ابن عون «3» از شعبی و او از

جابر بن سمره) که گفت:

_____

(1) زیاد بن علاقه ثعلبی کنیه‌اش ابو مالک کوفی است بسال 125 مرده است ابن معین ثقه‌اش دانسته و سماک بن حرب بن اوس ابو المغیره کوفی یکی از اعلام تابعین است ابو حاتم و ابن معین توثیقش نموده‌اند چنانچه در خلاصه تذهیب الکمال است و اما حصین بن عبد الرحمن: او ابو الهذیل سلمی کوفی عموزاده منصور بن معتمر است که بیشتر دانشمندان فن او را توثیق کرده‌اند.

(2) ظاهرا او همان ابن ابی خیثمه است که گذشت و از عبید اللَّه بن عمر قواریری ابو سعید بصری روایت میکند و او را ابن معین توثیق کرده است و در ماه ذی الحجة 235 وفات کرد چنانچه در تذهیب و کاشف است و در بعضی از نسخه‌ها- عبد اللَّه بن عمر است- که گویا غلط نوشته شده.

(3) مقصود از او عبد اللَّه بن عون خزاز بصری است که کنیه‌اش نیز ابو عون است و یکی از اعلام است چنانچه در تذهیب است و گفته است که ابن مهدی گوید: در عراق کسی از ابن عون داناتر بسنت نیست و روح بن عباده گوید: من از او پرکارتر در عبادت ندیدم، بسال 151 وفات کرد و سلیمان بن مهران اعمش از او روایت میکند و چنانچه عجلی گوید اوثقه و نگهدار حدیث است و ابن حجر گوید: او حافظ عارف بقرائت و با ورع و تقوی است. و سلیمان بن احمر- و یا سلیمان بن احمد که در بعضی از نسخه‌ها است از اشتباهات نویسندگان است و امّا شعبی، او عامل بن شراحیل حمیری ابو عمرو کوفیّ است که از پیشوایان معروف است و مکحول گفته است: که من فقیه‌تر از او را ندیدم و در تقریب گوید: ابو عمر وثقه و مشهور و فقیه است پس از سال یک صد وفات نموده و در حدود هشتاد سال از عمرش گذشته بود.

ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:107

گفته شده است که پیغمبر صلی اللَّه علیه و آله فرمود: (همواره اهل این دین بر کسانی که بآنان ستیزه کنند یاری خواهند شد تا دوازده خلیفه- مردم بر میخواستند و می‌نشستند- پیغمبر کلمه‌ای فرمود که من نفهمیدمش بپدرم و یا کس دیگر گفتم:

چه فرمود؟ گفت: فرمود: همگی آنان از قریشند.

(1) 34- (خبر داد ما را محمّد بن عثمان او گفت: حدیث کرد ما را احمد بن ابی خیثمه او گفت: حدیث کرد مرا یحیی بن معین او گفت: حدیث کرد ما را عبد اللَّه ابن صالح او گفت: حدیث کرد ما را لیث بن سعد «1» از خالد بن یزید و او از سعید بن ابی هلال و او از ربیعة بن سیف «2» که گفت):

_____

(1) یحیی بن معین ابو زکریّا بغدادیّ است که خزرجیّ انصاریّ او را در

التهذیب عنوان نموده و گفته است او حافظ و امام و شناخته شده است و ابن حجر در التقریب عنوانش کرده و گفته است او پیشوای جرح و تعدیل است و در مدینه بسال 233 وفات نمود و عبد اللّه بن صالح ابو صالح مصری نویسنده لیث بن سعد بود.
ابو حاتم گفته است: از ابو الاسود نضر بن عبد الجبّار و سعید بن عفیر شنیدم که عبد اللّه کاتب لیث را می‌ستودند. و نیز گفته است: از عبد الملک بن شعیب بن لیث شنیدم که میگفت: ابو- صالح ثقة است و مأمون و لیث بن سعد بن عبد الرحمن فهمی بزرگ آنان و پیشواشان دانشمند مصر و فقیه و رئیس مصر است و ابن بکیر گفته است که او از مالک فقیه‌تر بود و یحیی بن معین و دیگران توثیقش کرده‌اند، او از خالد بن یزید جمحی ابی عبد الرحیم روایت میکند و او فقیه دانشمندی بود که ابن حبّان در ردیف افراد مورد اعتمادش آورده است، و ابو زرعه و نسائی گفته‌اند که اوثقه بود بسال 139 بنا بر آنچه در تهذیب التهذیب است وفات نموده است.
(2) سعید بن ابی هلال لیثی ابو العلاء مصری ساکن مدینه بود و گفته‌اند که زادگاهش مدینه بوده و بسیار راستگو بوده است و در التهذیب و تذهیب گفته است که او موثق است و ربیعة ابن سیف بن ماتع معافری اسکندرانی را ابن حجر گفته است که بسیار راستگو است و نسائی گفته است: او عیبی ندارد.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:108
در نزد شفی بن اصبحیّ «1» بودیم که گفت: شنیدم از عبد اللّه بن عمرو میگفت:
شنیدم که رسول خدا میفرمود: پس از من دوازده خلیفه خواهد بود.
(1) 35- (خبر داد ما را محمّد بن عثمان، او گفت حدیث کرد از برای ما احمد، او گفت: حدیث کرد ما را عفّان و یحیی بن اسحاق سالحینیّ «2» آن دو گفتند حدیث کرد ما را حمّاد بن سلمه، او گفت: حدیث کرد ما را عبد اللّه بن عثمان از ابی الطّفیل «3»)

---

(1) شفّا بن ماتع اصبحیّ کنیه‌اش ابو عثمان و یا ابو سهل است عجلی گفته است: چنانچه در التهذیب است او تابعی ثقه است از عبد اللّه بن عمر و بن العاص بن وائل روایت میکند که در باره‌اش گفته شده است: او یکی از صحابه پیشین است و بسیار روایت نقل کرده است و یکی از آن افرادی است که نامشان عبد اللّه و خود از فقها بوده‌اند و اشتباه نویسندگان است که در بعضی از نسخه‌ها (سیف الاصبحی) نوشته‌اند و فرزندش عمران بن شفّا اصبحیّ کوفیّ است که از اصحاب امام صادق علیه السّلام است و علیّ بن حسن طاطریّ از او روایت میکند چنانچه در فهرست نجاشی

است.
(2) عفّان فرزند مسلم بن عبد اللَّه است و کنیه‌اش ابو عثمان بصریّ است و بنا بر آنچه عجلی گفته است ثقه و نگهدار حدیث است و یحیی بن اسحاق سالحینیّ- یا سیلحینیّ بنا بر آنچه در التقریب ضبط کرده است کنیه‌اش ابو زکریّا است و او شیخی صالح و ثقه و راستگو است چنانچه از احمد بن حنبل نقل شده است از حمّاد بن سلمة بن دینار که یکی از ابدالش شمرده‌اند روایت میکند و ابن معین او را توثیق نموده و اهل علم بر عدالت و امانتش اجماع دارند.
(3) عبد اللَّه بن عثمان بن خیثم ابو عثمان مکی هم پیمان بنی زهره است ابن معین گفته است که اوثقه و حجّت است و ابن سعد گوید: در آخر خلافت ابی العبّاس یا اوّل خلافت ابی جعفر منصور وفات کرده است وثقه بود و از ابو طفیل عامر بن واثله روایت میکند که در باب اوّل یادش کردیم و گفتیم که او در روایت مورد قبول است و روایت میکند از عبد اللَّه بن عمرو بن العاص که ترجمه‌اش گذشت.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:109
او گفت: عبد اللَّه بن عمرو بمن گفت: ای ابا طفیل از فرزندان کعب بن لؤیّ دوازده نفر بشمار و سپس کشت و کشتار می‌شود «1».
(1) 36- (خبر داد ما را محمّد بن عثمان او گفت: حدیث کرد ما را مقدمی «2» از عاصم بن عمر بن علیّ بن مقدام او گفت: حدیث کرد ما را پدرم از فطر بن خلیفه و او از ابو خالد والبیّ «3» او گفت: حدیث کرد ما را جابر بن سمره) او گفت:

---

(1) خطیب این خبر را در مجلّد 6 تاریخ ص 263 با اسنادش از عبد اللَّه بن عثمان بن خیثم و او از ابی الطّفیل و او از عبد اللَّه بن عمرو بن العاص و او از پیغمبر (ص) این چنین نقل میکند گوید: رسول خدا فرمود: آنگاه که دوازده نفر از اولاد کعب بن لؤی بسلطنت برسند کشت و کشتار خواهد شد و در مجمع الزّوائد ج 5 ص 190 نیز مانند او نقل میکند و گوید: طبرانی این خبر را در الاوسط نقل کرده و در نهایة الاثیریة است: در حدیث عبد اللَّه بن عمرو آمده است که (دوازده نفر از فرزندان کعب بن لؤی بشمار سپس کشت و کشتار خواهد شد ...)
(2) مقصود از مقدّمی محمّد بن ابی بکر بن علیّ بن عطاء بن مقدم است کنیه‌اش ابو عبد اللَّه بصری است ابو زرعه و یحیی بن معین توثیقش نموده‌اند و بیشتر از عمویش عمر بن علیّ مقدمی روایت میکند و شاید در سند روایت سقطی باشد که او از عاصم بن عمر که پسر عمویش میباشد نقل میکند و عاصم از پدرش چنانچه در بعضی از نسخه‌ها چنین است: (مقدمی از عاصم بن عمر و او از عمر بن علیّ بن مقدام).

و شیخ که این روایت را از مؤلّف در کتاب الغیبة نقل کرده است چنین است: (از مقدمی که گفت: حدیث کرد مرا عاصم بن علیّ بن مقدام ابو یونس) و بالجمله عمر بن علیّ بن مقدام ثقفی مقدّمی بنا بر آنچه جزری در تذهیب گفته است همان ابو حفص بصری است ابن سعد گوید: اوثقه است ولی تدلیس میکند و عفّان گفته است: تا او نگوید: (حدیث کرد ما را) من از او سخنی را بعنوان روایت نمی‌پذیرم، فرزندش عاصم گفته است که پدرم بسال 190 وفات کرد و در بعضی از نسخه‌ها است (از علیّ بن مقدام ابو یونس) و در بعض دیگر (ابو قریش) است.
(3) فطر بن خلیفه قرشی ابو بکر حنّاط کوفی است ابن حجر در التهذیب عنوانش کرده و گفته است که عجلی گوید: او از اهل کوفه است و ثقه است و حدیث‌اش نیکو است و کمی از تشیّع در او بوده است و ابو حاتم گوید: حدیث‌اش شایسته است و ابو خالد والبیّ کوفی نامش هرمز است و هرم نیز گفته شده است ابو حاتم گفته است حدیث او شایسته است و ابن حبّان او را در شمار اشخاص مورد اعتماد آورده است و ابن سعد جزء طبقه اوّل از اهل کوفه‌اش دانسته چنانچه در تهذیب التهذیب است.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:110
شنیدم رسول خدا صلی اللّه علیه و آله میفرمود: همواره این کار پیروز خواهد بود و آن کس که به ستیزه با آن برخیزد زیانی نرساندش تا آنگاه که دوازده خلیفه که همگی از قریشند پدید آیند.
(1) 37- (خبر داد ما را محمّد بن عثمان او گفت: حدیث کرد ما را عبد اللَّه بن جعفر رقیّ او گفت: حدیث کرد ما را عیسی بن یونس «1» از مجالد بن سعید و او از شعبی «2» و او از مسروق) که گفت:
در نزد ابن مسعود بودیم که مردی باو گفت: آیا پیغمبرتان بشما خبر داده است که پس از او چند نفر خلیفه خواهد بود؟ گفت: آری و کسی پیش از تو از من این پرسش را نکرده است با اینکه تو از همه این مردم کم سال تری،

---

(1) عبد اللَّه بن جعفر بن غیلان رقّیّ کنیه‌اش ابا عبد الرّحمن است ابن حجر گوید: که ابو حاتم و ابن معین گفته‌اند که اوثقة است و عیسی بن یونس بن ابی اسحاق سبیعی کنیه‌اش ابو عمرو است و جمعی از اعلام او را توثیق کرده‌اند بسال 187 و یا 190 وفات کرده است.
(2) مجالد بن سعید ابو عمرو و ابو سعید کوفی نیز گفته می‌شود در باره‌اش اختلاف کرده‌اند بعضی ضعیفش خوانده‌اند و جمعی گفته‌اند: قوی نیست و التهذیب و التهذیب در جایی از نسائی توثیقش را نقل کرده و در جای دیگر گفته است: قوی نیست، و ابن عدی گفته است که او را از شعبی و او از جابر حدیثهائی شایسته است و مسروق فرزند اجدع بن

مالک همدانی ابو عایشه کوفیّ است ابن معین گفته است: که او ثقة است و از چون اوئی نباید جویا شد، نقل از التهذیب، و شعبی همان عامر بن شراحیل است که از پیش بیان حالش گذشت.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:111
شنیدم که او صلی اللّه علیه و آله میفرمود: (پس از من بشماره نقیبان موسی علیه السّلام خواهد بود).
(1) 38- (خبر داد ما را محمّد بن عثمان او گفت: حدیث کرد ما را احمد بن ابی خیثمه او گفت حدیث کرد ما را فضل بن دکین «1» او گفت: حدیث کرد ما را فطر او گفت: حدیث کرد ما را ابو خالد والبیّ) او گفت:
شنیدم جابر بن سمره سوائی میگفت: رسول خدا صلی اللّه علیه و آله فرمود:
هر کس که با این دین ستیزد نتواند زیانی بآن برساند تا آنکه دوازده خلیفه که همگی از قریش خواهند بود بگذرند.
و روایات در این معنی (از طریق سنّیان) بسیار است «2» که دلالت دارد بر اینکه مقصود رسول خدا صلی اللّه علیه و آله آن بوده است که دوازده نفر را تعیین فرموده باشد که خلیفه آن حضرت خواهند بود.
و اینکه آن حضرت در پایان حدیث اوّل فرمود: (سپس آشوب می‌شود) بهترین دلیل است بر آنچه در روایات پی در پی رسیده است که پس از وقوع غیبت و یا رفتن قائم (ع) پنجاه سال آشوب بر پا خواهد بود و شاهد است بر اینکه مقصود رسول خدا صلی اللّه علیه و آله از دوازده نفر بجز دوازده امام که خلیفه آن حضرت بودند نیست

---

(1) فضل بن دکین کوفی و نام دکین، عمرو بن حمّاد بن زهیر تیمی است با کنیه‌اش مشهور است در التهذیب گوید: او حافظ است و سرشناس و از احمد بن حنبل نقل کرده که گفته است اوثقه است و بیدار و عارف و بسال 219 از دنیا رفت و ابن حجر گفته است ثقه است و نگهدار حدیث و مقصود از فطر، فطر بن خلیفه است.
(2) بصحیح مسلم کتاب الامارة ح 4 و 5 و 6 و 7 و 8 و 9 و 10 و صحیح بخاری کتاب الاحکام و سنن ترمذی کتاب الفتن و مسند احمد ج 1 ص 398 و 406 و ج 5 ص 86 و 90 و 93 و 98 و 99 و 101 و 106 و 107 مراجعه شود.
توجّه: ترجمه این اشخاص از مصادر سنیان نقل شد تا بیشتر قابل استدلال باشد.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:112
(1) زیرا حکومتهایی که پس از آن حضرت تشکیل شده است از زمان امیر المؤمنین تا پامروز بیش از دوازده و دوازده است پس معنای گفتار رسول

خدا صلّی اللّه علیه و آله در باره دوازده نفر همان تصریح کردن بدوازده امام است که جانشین اویند و همراه باقر آنند و قرآن همراه با آنان است و از یک دیگر جدا نمی‌شوند تا در کنار حوض بر آن حضرت وارد شوند. خدا را شکر آنچنان شکری که مناسب نعمتهای اوست و ویرا همیشه سپاس که بما طهارت نسب ارزانی داشت و بنور خویش ما را هدایت فرمود.
و برای اینکه در این باب باذن خدای تعالی دلالت بیشتر و برهان فزونتر داشته باشد و بر هر مخالف که عناد ورزد و شک و تردید داشته باشد حجّت مؤکّدتر گردد ما آنچه را که در توراة و غیره از دوازده امام علیهم السّلام گفته شده است در اینجا ذکر میکنیم تا خواننده این کتاب بداند که حقیقت هر چند بیشتر شرح داده شود پرتواش تابنده‌تر و چراغش روشنتر و روشنائی‌اش خیره‌کننده‌تر خواهد گردید.
از جمله چیزهائی که در توراة دلالت بر امامان دوازده‌گانه میکند آنکه:
در سفر اول توراة از داستان اسماعیل پس از تمام شدن داستان ساره و آنچه خداوند، بابراهیم در باره ساره و فرزندش خطاب فرموده بود خدای عزّ و جلّ میفرماید: (من دعای تو را در باره اسماعیل مستجاب کردم و شنیدم که تو در باره او دعا کردی تا برکت یابد و من جدا و جدا باو فزونی خواهم بخشید و در آینده نزدیکی دوازده بزرگوار از او متولد خواهد شد که من آنان را امامان قرار خواهم داد مانند قبیله بزرگی) و عبد الحلیم بن حسن سمریّ رحمه اللّه از برای من خواند آنچه را که مردی از یهود در ارّجان «1» که او را حسن بن سلیمان میگفتند و از دانشمندان یهود بود نامهای امامان و شماره‌شان را برای او املاء کرده بود و او بلفظ عربی نوشته بود (2) و از جمله چیزهائی که خواند آن بود که از فرزندان اسماعیل- که در توراة

---

(1) ارجان با تشدید راء شهری است بزرگ و پر خیر که درخت خرما فراوان دارد و نزدیک دریا و از استان فارس است: المراصد
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:113
اشموعیل است- شخصی بنام (مامد) «1» یعنی محمّد صلی اللَّه علیه و آله مبعوث می‌شود که خودش سرور و آقا می‌شود و از فرزندانش دوازده مرد، امامان و سرورانی بوجود می‌آیند که پیشوای مردم خواهند بود و نامهایشان عبارت است از (تقوبیت، قیذوا، ذبیرا، مفسورا، مسموعا، دوموه، مثبو، هذار، یثمو، بطور، نوقس، قیدموا «2».

---

(1) در بعضی از نسخه‌ها (مابد) است.
(2) این نامها در نسخه‌ها باختلاف ثبت شده است، در بعضی چنین است: (بوقیث، قیذورا، ذبیر، مقشون، مسموعا، ذوموه، مشتو، هذار، ثیمو، بطون،

یوقش، فتدموا) و در بعضی چنین است: (بقونیث، قیدووا، رئین، میسور، سموعا، دوموه، شتیو، هذار، یثمو، بطور، توقش، قیدموا).
مترجم گوید: علّامه مجلسیّ رضوان اللّه علیه روایتی را در بحار از سالم بن عبد اللّه بن عمر بن الخطّاب نقل میکند که او ضمن روایت مفصّلی این نام‌ها را از کعب الاحبار و او از تورات نقل کرده.
و سپس از ابو عامر هشام دستوانی نقل میکند که میگوید: یک نفر یهودی را بنام عثوا ابن ارسوا که دانشمند یهود بود در حیره دیدم و این نام‌ها را برای او خواندم و از معنای این نامها پرسیدمش گفت این اوصاف را از کجا شناختی؟ گفتم: آنها نامها هستند. گفت: نه، نام نیست بلکه اوصاف مردمانی است بزبان عبری صحیح که در تورات هست و اگر معنای آنها را از غیر من بپرسی یا کور خواهد بود و یا خود را بکوری خواهد زد.
گفتم چرا؟ گفت: اما کوری برای آنکه نمیداند و اما خود را بکوری زدن بجهت آنکه علیه دین خودش یاری نکرده و اظهار اطلاعی ننموده باشد و من که باین صفت‌ها اعتراف کردم برای آنست که خودم از فرزندان هارون بن عمرانم و ایمان بمحمد صلّی اللّه علیه و آله دارم و ایمانم را از نزدیک‌ترین افرادم از یهود پنهان داشته‌ام و اسلام خود را بر آنان اظهار ننموده‌ام.
و از تو که بگذرد بهیچ کس اظهار نخواهم کرد تا بمیرم.
گفتم: برای چه؟ گفت: برای آنکه من در نوشته‌های پدران گذشته‌ام که از اولاد هارون‌اند دیده‌ام که ما باید باین پیغمبر که نامش محمّد است بظاهر ایمان نیاوریم بلکه در باطن باو ایمان آوریم تا آنگاه که مهدی قائم از اولاد او ظاهر شود پس هر کس از ما که او را درک کند باید ایمان بیاورد و آخرین این اوصاف صفت او است.
گفتم بچه توصیف شده است؟ گفت باینکه بر همه ادیان پیروز می‌شود و مسیح به نزد او می‌آید و دین او را می‌پذیرد و بهمراه او خواهد بود.
گفتم پس این صفت‌ها را برای من بیان کن تا بدانم. گفت: آری نیکو حفظ کن و از دیگران محفوظ بدار مگر از اهلش و از محلّش ان شاء اللّه: اما (تقوبیت) یعنی نخستین از اوصیاء و وصی آخرین پیامبر و اما (قیذوا) یعنی دومین وصی و نخستین از عترت برگزیده و اما (دبیرا) یعنی دومین از عترت و سید الشهداء و اما (مفسورا) یعنی سرور بندگان خدا پرست و اما (مسموعا) یعنی وارث علم اولین و آخرین و اما (دوموه) یعنی بزرگواری که از خدا سخن میگوید و راست میگوید و اما (مثبو) یعنی بهترین فردی که در زندان ستمگران زندانی شده است و اما (هذار) یعنی کسی که بحقش اعتراف کنند ولی حقش را باو ندهند و او را از وطنش بیرون کنند و اما (یثمو) یعنی کسی که عمرش کوتاه ولی آثارش دامنه‌دار باشد و اما (بطور) یعنی چهارمین کسی که باین اسم نامیده شده است و اما (نوقس)

یعنی هم نام عمویش و اما (قیدموا) یعنی کسی که از دسترس پدر و مادرش رفته باشد و بامر خدا و علم او از دیده‌ها پنهان باشد و بحکم او قیام کند، پایان نقل از مجلسیّ، و او از کتاب مقتضب الاثر.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:114
و از این یهودی پرسیده شد که این نامها در کدامین سوره است؟ گفت: در مشلی سلیمان یعنی در داستان سلیمان و نیز از همان نوشته خواند.
ولی اشمئول سماعسحوا وهنی بیرحی ابیوا بما بدسم عی شور تسلیم بولید و شیسوا الغوی کوذول. «1»

_____

(1) آنچه دانشمند محترم آقای حاج شیخ محمود حلبیّ دامت برکاته از نسخه توراة استنساخ نموده و ترجمه‌اش را نیز نوشته است چنین است: و لیشمعیل شمعتیخا هنّیی برختی اوتو و هیفرتی اوتو و هیریتی أتو بمئدمئد شنیم عاسار نسیئیم یولد ونتتیو لغوی غادل: و در باره اسماعیل شنیدم (سخن و درخواست) ترا اینکه من برکت میدهم او را و بارور میکنم او را و نمو زیادی میدهم او را به (مئد مئد) زیاد زیاد دوازده انسان میزاید و میدهم باو امّت و (جماعت) بزرگی.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:115
(1) او گفت که معنای این کلام آنست که از نسل اسماعیل فرزند با برکتی بیرون می‌آید که درود من بر او باد و رحمت من بر او باد که از فرزندانش دوازده نفر متولد میشوند مقامی بلند و رتبتی بزرگ دارند و نام این مرد بلند می‌شود و بزرگ میگردد و آوازه‌اش بالا میگیرد. و او این کلام را تفسیرش را بر موسی بن عمران بن زکریّای یهودی خواند و او گفت: صحیح است و اسحق بن ابراهیم بن بختویه یهودی عسوی نیز همین را گفت و سلیمان بن داود نوبنجانی نیز همین را گفت.
دیگر پس از گواهی کتاب خدای عزّ و جلّ و روایت شیعه از پیغمبر و امامانش و روایت سنّیان بطریق‌های خودشان از رجال خودشان و گواهی کتابهای پیش از قرآن و گواهی اهل آن کتابها بصحّت و درستی موضوع امامان دوازده‌گانه چه حجّتی آوردنش واجب آید و چه برهانی اظهارش لازم گردد و چه حقّی گردنگیر شود از برای کسی که در جستجوی حقیقت و طالب آن باشد و یا عناد ورزد و انکار کند همین قدر کافی است و قانع‌کننده است و معتبر و دلیل و برهان است برای کسی که خداوند او را بنور خودش راهنمائی کرده و بدینی که مورد رضای او است و دوستانش را با آن دین عزیز نموده و بر دشمنانش حرام کرده است زیرا آنان با کسی که خدایش برگزیده بود دشمنی کردند و هر یک هوای نفس خویش را مقدّم داشت و عقل خود را پیشوا و راهبر و مرشد خود قرار دادند.
امامان راهبر را که خداوند آنان را در قرآن برای پیغمبرش یاد کرده و

فرموده است: إِنَّما أَنْتَ مُنْذِرٌ وَ لِكُلِّ قَوْمٍ هادٍ (الرعد: 7) تو فقط ترساننده‌ای و برای هر قومی راهنمائی است. یعنی در هر زمانی امامی هست که خداوند بوسیله او کسی را راهنمائی میکند که پیروی از او کند و باو اقتداء نماید نه بمخالفش و بکسی که او را
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:116
انکار کرده است و بر عقل و رأی و قیاس خویش اعتماد کرده است که چنین کس را خداوند بر خودش وامی‌گذارد زیرا که هوای نفس خویش را مقدّم داشت.
(1) خداوند، ما را آن چنان کند که بر هر چه رضای او در آنست عمل کنیم و بدامن حجّت‌های او دست بزنیم و از آنان پیروی کنیم و بگفته آنان تسلیم باشیم و در هر کاری بآنان مراجعه کنیم و از رهگذر آنان احکام را استنباط کنیم و از آنان بگیریم و با آنان محشور شویم و آنجا که آنان هستند باشیم که او است خدای جواد و کریم.
(2) 39- (خبر داد ما را احمد بن محمّد بن سعید بن عبد الرّحمن ابن عقده او گفت:
حدیث کرد ما را محمّد بن سالم بن عبد الرّحمن ازدیّ در ماه شوّال سال 281 او گفت:
حدیث کرد ما را عثمان بن سعید طویل از احمد بن سیر «1» و او از موسی بن بکر واسطی و او از فضیل «2» و او):
از ابی عبد اللّه علیه السّلام که آن حضرت در معنی آیه شریفه: إِنَّما أَنْتَ مُنْذِرٌ وَ لِكُلِّ قَوْمٍ هادٍ فرمود: هر امامی راهنمای اجتماعی است که در میان آنان زندگی میکند.
(3) 40- (خبر داد ما را احمد بن محمّد بن سعید بن عبد الرّحمن ابن عقده او گفت:
حدیث کر ما را محمّد بن سالم بن عبد الرّحمن ازدی در شوّال سال 261 «3» او گفت:

_____
(1) در نسخه‌ها چنین نوشته شده است ولی غلط است و صحیحش یا نضر بن سوید است و یا حنان بن سدیر که هر دو در طریق این روایت واقع شده‌اند به بصائر الدرجات ب 3 و کافی ج 1 ص 192 و تفسیر عیاشی ذیل آیه مراجعه شود.
(2) یعنی فضیل بن یسار نهدی.
(3) در نسخه‌ها چنین نوشته شده است و گویا غلط باشد و صحیحش (سال 81 است) چنانچه در سند پیش بود زیرا این عقده بنا بر آنچه خطیب در تاریخش نوشته است شب نیمه ماه محرم سال 249 متولّد شده است و بسال 61 دوازده ساله بوده است و غالبا این حدّ از سنّ استعداد تحمّل

حدیث را ندارد و در اواخر این کتاب که روایاتی را که در باره اسماعیل رسیده بیان میکند روایت ابن عقده از جعفر بن عبد اللّه محمّدی در سال 268 خواهد آمد.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:117
حدیث کرد ما را علیّ بن حسن بن رباط از منصور بن حازم و او از عبد الرّحیم قصیر و او از):
ابی جعفر امام باقر علیه السّلام در معنای آیه شریفه: إِنَّما أَنْتَ مُنْذِرٌ وَ لِكُلِّ قَوْمٍ هادٍ فرمود: منذر رسول خدا است، و هادی علی است، بخدا قسم این سمت از دست ما بیرون نشده است و همواره در میان ما خواهد بود تا روز رستاخیز.

(باب- 5) (روایاتی که در باره مدّعی امامت و کسی که گمان میکند امام است) (و در حقیقت امام نیست رسیده است) (و روایات در اینکه هر پرچمی که پیش از قیام حضرت قائم) (بر افراشته شود پرچمدارش طاغوت است)

(1) 1- (خبر داد ما را احمد بن محمّد بن سعید ابن عقده او گفت: حدیث کرد ما را حمید بن زیاد او گفت: حدیث کرد ما را جعفر بن اسماعیل منقری او گفت:
خبر داد مرا شیخی در مصر که حسین بن احمد منقری‌اش میگفتند از یونس بن ظبیان که او گفت:) امام صادق در معنی آیه شریفه وَ یَوْمَ الْقِیامَةِ تَرَی الَّذِینَ کَذَبُوا عَلَی اللَّهِ وُجُوهُهُمْ مُسْوَدَّةٌ [أَ لَیْسَ فِی جَهَنَّمَ مَثْوىً لِلْمُتَکَبِّرِینَ] (در روز رستاخیز خواهی دید کسانی که بر خدا دروغ بستند چهره‌هاشان سیاه شده است مگر نه جایگاه گردنکشان دوزخ است؟) «1» فرمود: کسی که پندارد امام است و در حقیقت امام نباشد.
[مترجم گوید: مضمون آیه عامّ است و روایت باصطلاح علّامه طباطبائی صاحب تفسیر المیزان- از باب جری است و تعیین مصداق کرده است].
(2) 2- (و خبر داد ما را احمد بن محمّد بن محمّد بن سعید او گفت: حدیث کرد ما را

---

(1) زمر: 60.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:118
مفضّل بن ابراهیم اشعریّ او گفت: حدیث کرد مرا محمّد بن عبد اللَّه بن زراره از مرزبان قمی و او از عمران اشعری و او):
از جعفر بن محمّد علیهما السّلام که فرمود: خدای تعالی بروز رستاخیز سه نفر را نگاه نمیکند و آنان را پاک نمیسازد و عذابی دردناک برای آنان آماده است: کسی که پندارد امام است و امام نباشد و کسی که امام بحق را پندارد که امام نیست در حالی که او امام است و کسی که پندارد این دو نفر بهره‌ای از اسلام دارند.
(1) 3- (و حدیث کرد ما را محمّد بن یعقوب از حسین بن محمّد و او از معلّی بن محمّد و او از ابی داود مسترق و او از علیّ بن میمون صائغ و او از ابن ابی یعفور که گفت:) شنیدم ابی عبد اللَّه (امام صادق) علیه السّلام میفرمود: خدای تعالی بروز رستاخیز با سه نفر نه حرف میزند و نه آنان را پاک میکند و برای آنان عذاب دردناکی آماده است: کسی که مدّعی امامت از طرف خدا باشد که آن را نداشته باشد، و کسی که انکار کند امامی را که از طرف خدا است، و کسی که پندارد این دو نفر سهمی از اسلام دارند.
(2) 4- (و خبر داد ما را احمد بن محمّد بن سعید او گفت: حدیث کرد ما را

ابو محمّد قاسم بن محمّد بن حسن بن حازم او گفت: حدیث کرد ما را عیسی بن هشام او گفت: حدیث کرد ما را عبد اللّه بن جبله از حکم بن ایمن و او از محمّد بن تمام) که گفت:
ابی عبد اللّه (امام صادق) علیه السّلام را عرض کردم: فلانی بحضرتت سلام میرساند و عرض میکند که ضامن شوید باینکه از برای من شفاعت کنید. فرمود: آیا از دوستان ما است؟ عرض کردم آری، فرمود: کار او از این برتر است. گوید: گفتم:
او مردی است دوستدار علی ولی اوصیاء بعد از او را نمی‌شناسد. فرمود: گمراه است گفتم بهمه امامان اقرار کرده ولی آخرین امام را انکار کرده است. فرمود: او مانند کسی است که بعیسی اقرار کند و محمّد صلّی اللّه علیه و آله را انکار کند، یا
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:119
بمحمّد صلی اللّه علیه و آله اقرار کند و عیسی را انکار نماید. «1» پناه بخدا می‌بریم از اینکه حجّتی از حجّت‌های خدا را انکار کنیم.
کسی که این روایت را میخواند و این نوشته بدست او میرسد مبادا که امامی از امامان را انکار کند و یا در حالتی قرار بگیرد که مانند کسی باشد که نبوّت محمّد صلی اللّه علیه و آله و یا عیسی را انکار کرده و خود را هلاک سازد.
(1) 5- (خبر داد ما را احمد بن محمّد بن سعید ابن عقده او گفت: حدیث کرد ما را علیّ بن حسن بن فضّال از کتاب خودش و گفت: حدیث کرد ما را عبّاس بن عامر بن رباح ثقفی از ابی المغرا «2» و او از ابی سلّام و او از سورة بن کلیب و او از):
ابی جعفر محمّد بن علی الباقر علیهما السّلام که آن حضرت در معنی آیه شریفه وَ یَوْمَ الْقِیامَةِ تَرَی الَّذِینَ کَذَبُوا عَلَی اللَّهِ وُجُوهُهُمْ مُسْوَدَّةٌ أَ لَیْسَ فِی جَهَنَّمَ مَثْوىً لِلْمُتَکَبِّرِینَ (روز رستاخیز خواهی دید که چهره کسانی که دروغ بر خدا بسته‌اند سیاه شده است مگر نه این است که جایگاه متکبّران دوزخ است؟) فرمود کسی که پندارد امام است و امام نباشد.
عرض کردم: اگر چه علویّ و فاطمیّ نسب باشد؟ فرمود: هر چند که علویّ و فاطمیّ نسب باشد.
(2) 6- (و خبر داد ما را احمد بن محمّد بن سعید او گفت: حدیث کرد ما را قاسم بن محمّد بن حسن بن حازم او گفت: حدیث کرد ما را عبیس بن هشام ناشری او گفت:
حدیث کرد ما را عبد اللَّه بن جبله از عمران بن قطر «3» و او از زید شحّام که گفت:)

---

(1) ظاهرا از جمله پناه بخدا می‌بریم تا پایان، کلام مؤلّف است.

(2) مقصود حمید بن المثنی عجلی صیرفی است و او ثقه است صدوق و نجاشی و علّامه رحمهم اللّه توثیقش نموده‌اند و ابو سلام در بعضی از نسخه‌ها (ابی سالم) است ولی در کافی نیز همانند متن است.
(3) عمران بن قطر را نجاشی عنوان کرده و گفته است او کتاب خودش را از امام صادق روایت کرده است.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:120
از ابی عبد اللّه علیه السّلام پرسیدم: آیا رسول خدا صلی اللّه علیه و آله امامان علیهم السّلام را می‌شناخت؟ فرمود: نوح آنان را می‌شناخت و گواه این سخن فرموده خدای عزّ و جلّ است:
شَرَعَ لَکُمْ مِنَ الدِّینِ ما وَصَّی بِهِ نُوحاً وَ الَّذِی أَوْحَیْنا إِلَیْکَ وَ ما وَصَّیْنا بِهِ إِبْراهِیمَ وَ مُوسی وَ عِیسی: (خداوند، دینی برای شما تشریع کرده است که سفارش آن را به نوح کرد و همان که ما بتو وحی کردیم و آنچه ابراهیم و موسی و عیسی را بآن سفارش کردیم) فرمود دینی برای شما ای گروه شیعه تشریع کرده است که نوح را بآن سفارش کرده.
(1) 7- (خبر داد ما را احمد بن محمّد بن سعید ابن عقده او گفت: حدیث کرد ما را قاسم بن محمّد بن حسن بن حازم او گفت: حدیث کرد ما را عبیس بن هشام از عبد اللّه بن جبله و او از ابی خالد مکفوف «1» از بعضی از اصحاب خود که او گفت:) امام صادق علیه السّلام فرمود: کسی که در پنهان مدّعی این کار است: شایسته است که در آشکار نیز برهانش را بیاورد. گفتم: آن برهانی که باید در آشکار بیاورد چیست؟ فرمود: حلال خدا را حلال بداند و حرام خدا را حرام بداند و ظاهری داشته باشد که باطنش را تصدیق کند.
[مترجم گوید: ظاهرا این روایت مناسبتی با این باب ندارد زیرا مقصود از ادّعای مدّعی، ادّعای تشیّع است نه ادّعای امامت چنانچه از ذیل روایت پیدا است].
(2) 8- (و خبر داد ما را عبد الواحد بن عبد اللّه بن یونس موصلیّ او گفت: حدیث

---

(1) نامش را باین عنوان در کتابهای رجال نیافتم و ظاهرا بقرینه اینکه: از بعضی از اصحابش روایت میکند او را کتابی و اصلی بوده است و مکفوف بمعنی نابینا است و در فهرست شیخ- رحمه اللّه- بعنوان عمرو بن خالد الاعشی- آمده است و گفته است که او را کتابی است سپس طریق خود را باو نقل کرده است و سید تفرشی در (الکنی) گفته است ابو خالد کنیه چند نفر است که از جمله آنها همین عمرو بن خالد است.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:121
کرد مرا محمّد بن جعفر قرشیّ معروف بیه رزّاز کوفیّ «1» او گفت:

حدیث کرد مرا محمّد بن حسین بن ابی الخطّاب از محمّد بن سنان و او از ابی سلّام و او از سورة بن کلیب و او از):
ابی جعفر باقر علیه السّلام که آن حضرت در معنی آیه شریفه وَ یَوْمَ الْقِیامَةِ تَرَی الَّذِینَ کَذَبُوا عَلَی اللَّهِ وُجُوهُهُمْ مُسْوَدَّةٌ أَ لَیْسَ فِی جَهَنَّمَ مَثْوىً لِلْمُتَکَبِّرِینَ فرمود: کسی که بگوید: من امام هستم و در واقع امام نباشد.
گفتم: اگر چه علویّ فاطمیّ نسب باشد؟
فرمود: اگر چه علویّ فاطمیّ باشد. گفتم: اگر چه از فرزندان علیّ بن ابی طالب علیه السّلام باشد؟ فرمود: هر چند از فرزندان علیّ بن ابی طالب باشد.
و حدیث کرد ما را محمّد بن یعقوب از محمّد بن یحیی و او از احمد بن محمّد و او از محمّد بن سنان او از ابی سلّام او از سورة بن کلیب و او از ابی جعفر علیه السّلام مانند همین روایت را: (روایت هشتم) [مترجم گوید: شاید سؤال دوّم بآن جهت باشد که مدّعیانی از فرزندان علیّ بن ابی طالب- غیر سادات- بوده است و سائل منظورش آنان بوده و احتمال میرود که منظور سائل از سؤال دوّم رفع این توهّم باشد که مقصود از علوی و فاطمی نه شیعیان و منسوبین بعلیّ و فاطمه است بلکه مقصود اولاد صلبی ایشان است].
(1) 9- (و خبر داد ما را عبد الواحد بن عبد اللَّه او گفت: حدیث کرد ما را احمد بن محمّد بن رباح زهریّ او گفت: حدیث کرد ما را محمّد بن عبّاس بن عیسی حسینیّ از حسن بن علیّ بن ابی حمزه و او از پدرش و او از مالک بن اعین جهنی و او از):
ابی جعفر باقر علیه السّلام که فرمود: هر پرچمی که پیش از پرچم حضرت قائم برافراشته شود پرچمدارش طاغوت و بنا حقّ است.
(2) 10- (و خبر داد ما را عبد الواحد از ابن رباح او گفت: حدیث کرد ما را

---

(1) در باب چهارم در ذیل خبر دوم یادش کردیم و گفتیم که مقصود از او ابو الحسین اسدی است.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:122
احمد بن علی حمیری او گفت: حدیث کرد مرا حسن بن ایّوب از عبد الکریم بن عمرو خثعمی و او از ابان و او از فضیل «1» که گفت:) امام باقر (و یا امام صادق) علیه السّلام فرمود: هر کس که مقام ما را- یعنی امامت را- ادّعا کند او کافر است یا فرمود مشرک است «2».
(1) 11- (و خبر داد ما را علیّ بن الحسین، او گفت حدیث کرد ما را محمّد بن یحیی عطّار در قم او گفت: حدیث کرد ما را محمّد بن حسّان رازی «3» او گفت:
حدیث کر ما را محمّد بن علیّ کوفیّ از علیّ بن الحسین و او از ابن

مسکان و او از مالک بن اعین جهنی که گفت):
شنیدم ابو جعفر امام باقر علیه السّلام میفرمود: هر پرچمی که پیش از قیام قائم برافراشته شود صاحبش طاغوت است.
(2) 12- (و خبر داد ما را علیّ بن احمد بندنیجیّ از عبید اللَّه بن موسی علویّ و او از علیّ بن ابراهیم بن هاشم و او از پدرش و او از عبد اللَّه بن مغیره و او از عبد اللَّه بن مسکان و او از مالک بن اعین جهنی که گفت شنیدم):
ابو جعفر امام باقر علیه السّلام میفرمود: هر پرچمی که پیش از قیام قائم برافراشته شود یا فرمود- بیرون آید- صاحبش طاغوت است.
(3) 13- (و خبر داد ما را علی بن احمد از عبید اللَّه بن موسی و او از احمد بن محمّد بن خالد و او از علیّ بن حکم و او از ابان بن عثمان و او از فضیل بن یسار که گفت شنیدم):

_____

(1) در بعضی از نسخه‌ها چنین است: (از ابی الفضل که گفت: ابو جعفر علیه السّلام فرمود)
(2) در بعضی از نسخه‌ها چنین است (و کسی که مقامی را که اهلش نیست ادّعا کند- یعنی امامت را-.
(3) در بعضی از نسخه‌ها (محمّد بن الحسن الرّازی) و در بعضی دیگر محمّد بن الحسین رازی است و پیش از این در باره‌اش سخن گفتیم.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:123
ابا عبد اللَّه جعفر بن محمّد علیه السّلام میفرمود: کسی که بدعوت مردم برخیزد و در میان مردم برتر از او بوده باشد پس او گمراه است و بدعت‌گذار «1» [و کسی که ادّعا کند که از جانب خداوند، امام است و امام نباشد پس او کافر است].
اکنون ای کاش میدانستم حال کسی را که بامامت کسی معتقد باشد که نه از جانب خداوند بامامت معرّفی شده و نه نصّی در باره‌اش رسیده و نه در خود او شایستگی امامت هست و نه موقعیّتی برای امامت دارد چگونه خواهد بود؟ پس از آنکه فرموده‌اند- علیهم السّلام-: به سه نفر خداوند نگاه نمیکند و آن سه نفر عبارتند از کسی که ادّعای امامت کند و امام نباشد و کسی که امام بحقّ را انکار کند و کسی که پندارد که این دو را از اسلام بهره‌ای است.
و پس از آنکه ائمّه دین در باره کسی که این مقام و مرتبه را ادّعا کند و کسی که آن را در باره دیگری ادّعا کند فرموده‌اند کافر است و مشرک.
پناه بخدا می‌بریم از اینکه یکی از این دو نفر باشیم و پناه بخدا میبریم از کوری، ولی مردم هر آنچه بر سرشان آمده از آنست که از پاکان و رهبران اهل بیت کمتر روایت شنیده‌اند از خدای عزّ و جلّ میخواهیم که فضل خود

را بر ما افزون گرداند و موادّ احسان و علم خودش را از ما قطع نکند.
و ما نیز همان طور که خداوند پیغمبرش را در قرآنش ادب آموخته عرض میکنیم: پروردگارا با رحمت و احسانت دانش ما را افزون فرما، و آنچه را که بر ما منّت نهاده‌ای بر قرار و پایدار فرما، و آن را ودیعه و عاریه قرار مده.

_____

(1) در بحار این خبر را تا اینجا گفته است و باقیمانده در حاشیه بعضی از نسخه‌ها نوشته شده است.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:124

(باب- 6) (حدیث‌هائی که از طریق سنّیان روایت شده است) «1»

(1) آنچه از عبد اللَّه بن مسعود روایت شده 1- (خبر داد ما را محمّد بن عثمان دهنیّ او گفت: حدیث کرد ما را عبد اللَّه بن جعفر رقیّ او گفت: حدیث کرد ما را عیسی بن یونس از مجالد بن سعید و او از شعبی و او از مسروق که گفت:) نزد عبد اللَّه بن مسعود بودیم که مردی باو گفت: آیا پیغمبر شما بشما گفته است که جانشینان پس از او چند نفراند؟ گفت: آری و کسی پیش از تو از من این پرسش را نکرده بود با اینکه تو از همه این مردم کم سنّ و سالتری، شنیدم پیغمبر میفرمود، پس از من بشمار نقیبان موسی علیه السّلام بوجود خواهد آمد «2» (2) 2- (و همین روایت را عدّه‌ای از عثمان بن ابی شیبة «3» و عبد اللَّه بن عمر بن سعید اشجّ و ابی کریب و محمود بن غیلان و علیّ بن محمّد و ابراهیم بن سعید روایت کرده‌اند و همگی اینان گفته‌اند «4» که حدیث کرد ما را ابو اسامه از مجالد

---

(1) این باب با روایاتش در بعضی از نسخه‌ها نیست گویا پس از تألیف کتاب مؤلف این باب را املاء نموده و نوشته شده است و باین جهت ما همگی این باب را در میان پرانتز نقل کردیم.
(2) این خبر در باب پیش گذشت.
(3) او عثمان بن محمّد بن ابراهیم بن ابی شیبه کوفیّ است که ابن حبان از ثقاتش شمرده است.
(4) مقصود عبد اللَّه بن عمر بن سعید ابا سعید اشج است و ابن حجر او را بعنوان عبد اللَّه ابن سعید اشج عنوان کرده و گفته است: از اهل کوفه و ثقه است بسال 257 وفات کرد و مقصود از ابی کریب محمّد بن علاء بن کریب همدانی است که در التهذیب عنوانش کرده و گفته است: او از اهل کوفه و حافظ حدیث و یکی از نگهداران حدیث که در عین حال حدیث فراوان دارد میباشد.
و مقصود از محمود بن غیلان: ابا احمد المروزیّ عدویّ و وابسته آنان است و ثقه حافظ حدیث بود و بسال 239 وفات کرده است چنانچه در التهذیب است و مقصود از علیّ بن محمّد: علیّ بن محمّد طنافسیّ کوفیّ است و او نیز راستگو و ثقه است.
و ممکن است که مقصود از او علیّ بن محمّد هاشمیّ کوفیّ وشّاء باشد که ابن حبّان در ثقاتش یاد کرده و هر دو در یک طبقه هستند و از راویان حمّاد بن زید ابی اسامه میباشند.
و مقصود از ابراهیم بن سعید: ابا اسحاق جوهریّ طبریّ است و او چنانچه

خطیب گفته است حافظ حدیث و ثقه و ثبت است و اما ابو اسامه: عبارت است از حمّاد بن اسامة بن زید قرشیّ (مولاهم) که با کنیه‌اش شهرت یافته و چنانچه در التقریب گفته ثقه و ثبت است و در التقریب وفاتش را بسال 201 در سن هشتاد سالگی ذکر کرده است، و عجلیّ و احمد او را توثیق کرده‌اند و مجالد و شعبی و مسروق را در پیش گفتیم.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:125
و او از شعبی و او از مسروق) که گفت:
مردی بنزد عبد اللَّه بن مسعود آمد و گفت: (عین روایت سابق بی‌کم و زیاد.)
(1) 3- (ابو کریب و ابو سعید «1» هر دو گفتند که حدیث کرد ما را ابو اسامه او گفت: حدیث کرد ما را اشعث «2» از عامر و او از عمویش و او از مسروق که گفت:) در نزد عبد اللَّه بن مسعود نشسته بودیم و قرآن خواندن می‌آموختیم مردی گفت ای ابا عبد الرحمن آیا از رسول خدا صلی اللَّه علیه و آله پرسیدید که این امّت چند نفر خلیفه [پس از او] خواهد داشت؟ گفت از هنگامی که بعراق آمده‌ام کسی

---

(1) ابو کریب کنیه محمّد بن علاء است و ابو سعید کنیه محمود بن غیلان چنانچه در پیش گفتیم.
(2) در نسخه چنین نوشته شده است و او اشعث بن سوّار کندیّ نجّار کوفیّ وابسته ثقیف صاحب التوابیت (صندوق ساز) و او در نزد بیشتر اهل فن ضعیف است و مقصود از عامر، عامر شعبی است و مقصود از عمویش قیس بن عبد و ترجمه‌اش را در جایی ندیده‌ام و در خبری که پس از این خواهد آمد و در بعضی از نسخه‌ها (قیس بن عبید) است چنانچه اشاره خواهیم کرد.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:126
از من این پرسش را نکرده است. آری از رسول خدا صلی اللَّه علیه و آله پرسیدیم فرمود: دوازده نفر بشماره نقیبان بنی اسرائیل «1».
(1) 4- (عثمان بن ابی شیبة و ابی احمد و یوسف بن موسی قطّان و سفیان بن وکیع «2» گفتند حدیث کرد ما را جریر «3» از اشعث بن سوّار و او از عامر: شعبی و او از عمویش قیس بن عبد «4» که گفت:) عربی بیابانیّ بنزد عبد اللَّه بن مسعود آمد در حالی که اصحاب او در نزدش بودند گفت: عبد اللَّه بن مسعود میان شما است؟ عبد اللَّه را نشان دادند، عبد اللَّه گفت: ویرا یافتی چه میخواهی؟ گفت: میخواهم از چیزی بپرسم که اگر مورد سؤال مرا از رسول خدا شنیده‌ای ما را نیز آگاه کن، آیا پیغمبر شما بشما فرمود که پس از او چند نفر جانشین وی خواهد بود؟ گفت: از هنگامی که بعراق آمده‌ام

_____
(1) این خبر را احمد در مسند خود ج 1 ص 398 آورده است و در سند او جمله (از عمویش) نیست و در پایانش چنین است: فرمود (بشماره نقیبان بنی اسرائیل).
(2) مقصود از ابی احمد: محمود بن غیلان مروزیّ است که از پیش گذشت و اما یوسف بن موسی: همان ابو یعقوب قطّان کوفیّ است خطیب در ج 14 ص 304 تاریخش گوید: اصل او از اهواز بود و در ری بازرگانی داشت سپس در بغداد ساکن شد و در آنجا از جریر بن عبد الحمید حدیث نقل کرد- تا آنکه گوید: جمعی از پیشوایان او را ثقه خوانده‌اند و ابن حبّان از ثقاتش دانسته ... و اما سفیان بن وکیع حدیث‌اش ضعیف است و جمعی او را تضعیف کرده‌اند و گفته‌اند: ثقه نیست.
(3) او جریر بن عبد الحمید بن قرط ضبّی ابو عبد اللَّه رازیّ است او ثقه‌ای بود که از جاهای دور به نزدش می‌آمدند و از ابن عمّار موصلیّ نقل شده است که گفته است او حجّت بود و کتابهایش همگی صحیح است و از نسائی و عجلی نقل شده است که او ثقه است و بسال 188 وفات یافته است.
(4) در یک نسخه (قیس بن عبید) است.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:127
کسی این پرسش را از من نکرده است آری، فرمود: جانشینان [پس از من] دوازده جانشینند بشماره نقیبان بنی اسرائیل «1».
(1) 5- (و از مسدّد بن مستورد «2» روایت شده که گفت: حدیث کرد مرا حمّاد بن زید از مجالد و او از مسروق):
[که گفت:] پس از مغرب بود که ما نزد عبد اللَّه بن مسعود نشسته بودیم و او قرآن می‌آموخت مردی از او پرسید و گفت: ای ابا عبد الرّحمن آیا از پیغمبر پرسیدی که این امّت چند جانشین دارد؟ گفت: از هنگامی که بعراق آمده‌ام کسی از من چنین سؤالی نکرده است. آری، فرمود: جانشینان [پس از من] شما را دوازده نفرند بشماره نقیبان بنی اسرائیل.
(2) آنچه از انس بن مالک روایت شده است «3»:
6- آنست که روایت کرده آن را عبد السّلام بن هاشم بزّار «4» او گفت:

_____
(1) در روایات این باب مکرر گفته شده است که خلفاء پیغمبر بشماره نقیبان بنی اسرائیل و یا نقیبان موسی است مقصود آنست که شماره‌شان دوازده است زیرا خدای تعالی میفرماید:
وَ لَقَدْ أَخَذَ اللَّهُ مِیثاقَ بَنِی إِسْرائِیلَ وَ بَعَثْنا مِنْهُمُ اثْنَیْ عَشَرَ نَقِیباً و نقیب بمعنای امیر و سید و شاهد است.
(2) او مسدّد بن مسرهد بن مسربل بن مستورد اسدی بصری است

کنیه‌اش ابو الحسن و ثقه و حافظ بوده است چنانچه در التقریب است.
(3) او انس بن مالک بن نضر انصاریّ خزرجیّ خدمتکار رسول خدا است بسال 102 وفات کرده است و سال 93 نیز گفته شده است و هنگام مرگ متجاوز از صد سال داشت چنانچه در التقریب است.
(4) تا بامروز بچنین عنوانی برخورد نکرده‌ام و ممکن است که تصحیف عبد السّلام بن عاصم جعفی باشد که روایت‌اش مورد قبول است و احتمال میرود که عبد السّلام بن ابی حازم بصری باشد زیرا بیشتر کسانی که از یزید رقاشی حدیث نقل کرده‌اند محدّثین بصره‌اند و یزید ابن ابان رقاشی افسانه گو بود و از نظر نقل مورد اعتماد نیست ولی خودش آدم نیکی بود و معروف بود به ابی عمرو بصری زاهد خبرهائی در زمینه موعظه و ترس از خدا و گریه کردن نقل کرده است که ضعیف‌اند و اما کسی که از او روایت میکند یعنی عبد اللّٰه بن ابی امیّه ظاهرا همان عبد اللّٰه بن سلیمان بن جنادة بن ابی امیّه است و ابن حبان او را از ثقات شمرده است.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:128
حدیث کرد از برای ما عبد اللّٰه بن ابی امیّه وابسته به بنی مجاشع از یزید رقاشیّ و او از انس بن مالک که گفت: رسول خدا صلی اللّٰه علیه و آله فرمود: این کار همواره بپا خواهد بود تا پایان دوازده نفر بپا دارنده از قریش. سپس حدیث را تا پایان نقل کرده است «1».
(1) آنچه جابر بن سمره سوائی: خواهرزاده سعد بن ابی وقّاص روایت کرده است «2» بعد از آنچه در اصل است 7- (عمرو بن خالد بن فرّوخ حرّانیّ «3» گوید: حدیث کرد ما را زهیر بن معاویه او گفت: حدیث کرد ما را زیاد بن خیثمه از اسود بن سعید همدانیّ و او از جابر بن سمره که گفت:) رسول خدا صلی اللّٰه علیه و آله فرمود: کار این امّت همیشه مستقیم و بر دشمنش پیروز خواهد بود تا دوازده جانشین بگذرد که همگی از قریش باشند. و چون آن حضرت بخانه‌اش بازگشت هیئت‌های قریش آمدند و عرض کردند: سپس چه

_____
(1) ساروی این خبر را با سند خودش از عبد اللّٰه بن ابی امیّه و او از رقاشی روایت کرده و در پایانش اضافه کرده: (هنگامی که اینان درگذشتند زمین اهل خودش را فرو خواهد برد) و ابو علیّ طبرسیّ نیز در اعلام الوری همین طور روایت کرده است.
(2) ترجمه جابر بن سمره در پیش ص 105 گذشت و ابن حزم در الجمهرة ص 273 گفته که (ما در جابر بن سمره خواهر پدر و مادری عتبة بن ابی وقّاص و خواهر پدری سعد بن ابی وقّاص است).
(3) عمرو بن خالد ابو الحسن حرّانی جزری در مصر سکونت داشت. عجلی گفته است:

حافظ حدیث وثقه است و ابو حاتم گفته است: بسیار راستگو است. نقل از التهذیب.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:129
می‌شود؟ فرمود: کشتار.
و گوید: حدیث کرد ما را زهیر بن معاویه او گفت: حدیث کرد ما را زیاد بن خیثمه از ابن جریج «1» از اسود بن سعید همدانی و او از جابر بن سمره که گفت:
رسول خدا صلی اللَّه علیه و آله فرمود- و حدیث را عینا نقل کرده است.
(1) 8- (عثمان بن ابی شیبة «2» گفت: حدیث کرد مرا جریر از حصین بن عبد الرّحمن و او از جابر بن سمرة که گفت:) شنیدم رسول خدا میفرمود: پس از من دوازده امیر بپا خواهد خاست سپس چیزی گفت که من نشنیدم از مردم پرسیدم و از پدرم که نزدیک‌تر از من بآن حضرت بود پرسیدم. گفت حضرت فرمود: همگی از قریش خواهند بود.
(2) 9- (عثمان بن ابی شیبة گفت: حدیث کرد ما را حاتم بن اسماعیل از مهاجر بن مسمار «3» از عامر بن سعد که گفت:) بتوسّط غلامم بجابر بن سمره نوشتم که چیزی را بمن باز گو که خودت از رسول خدا صلی اللَّه علیه و آله شنیده باشی. بمن نوشت: عصر همان جمعه‌ای

_____

(1) او عبد الملک بن عبد العزیز بن جریج است ابن حجر گوید او فردی است با فضیلت و مورد اعتماد.
(2) در حدیث شماره 2 از این باب گفته شد.
(3) حاتم بن اسماعیل ابو اسماعیل مدنیّ حارثیّ، ابن سعد گوید: او اصلش از کوفه بود ولی بمدینه منتقل شد و در همان جا مسکن گزید و بسال 186 وفات کرد و ثقه و امین بود، و حدیث فراوان نقل کرده از مهاجر بن مسمار زهری وابسته قبیله سعد روایت میکند و او از اهل مدینه است و ابن حبّان در ثقاتش شمرده و از عامر بن سعد بن ابی وقاص زهری مدنی روایت میکند، ابن سعد در طبقاتش گفته که اوثقه بود و حدیث فراوان نقل کرده است و ابن حبان او را در جمله ثقات آورده است.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:130
که اسلمی سنگ‌سار شد «1» از رسول خدا شنیدم که میفرمود این دین همیشه بر پا خواهد بود تا روز قیامت و دوازده خلیفه برای مردم خواهد بود که همگی از قریشند و حدیث را تا آخر ذکر کرده است «2» و از عبّاد بن یعقوب «3» نقل است که گفت: حدیث کرد ما را حاتم بن اسماعیل با سند خودش مانند همین روایت را.
و از محمّد بن عبد اللَّه بن عبد الحکم نقل شده که گفت: حدیث کرد ما را ابن ابی فدیک از ابن ابی ذئب «4» از مهاجر بن مسمار با سند خودش

مانند همین

_____

(1) او ما عز بن مالک اسلمی است و داستانش چنانچه در اسد الغابة و صحیح مسلم و دیگر کتابها نوشته شده چنین است که از ابو سعید خدری نقل شده که گفته است: ما عز بن مالک بخدمت رسول خدا صلی اللّه علیه و آله رسید و عرض کرد: من کار زشتی انجام داده‌ام حدّ شرعی را بر من جاری فرما، رسول خدا (ص) چندین بار او را رد کرد سپس از مردم قبیله‌اش پرسید:
آیا این مرد دیوانه است؟ عرض کردند: ما اثری از دیوانگی در او ندیده‌ایم.
پس رسول خدا دستور سنگسار کردنش را صادر فرمود پس او را به بقیع غرقد آوردند و سنگسارش کردند.
گوید: سپس رسول خدا (ص) عصر همان روز برای خطابه بپا ایستاد و خطابه خواند و فرمود تا آخر آنچه فرمود
(2) باقیمانده خبر چنانچه در چند مورد از مسند احمد و صحیح مسلم در کتاب الاماره است چنین است: گروه اندکی از مسلمانان کاخ سفید خاندان کسری یا فرزندان کسری را فتح میکنند و شنیدم میفرمود: پیش از روز رستاخیز دروغگویانی خواهند بود، از آنان بدور باشید و شنیدم آن حضرت میفرمود: من پیشرو شما هستم بحوض کوثر.
(3) عباد بن یعقوب اسدی رواجنی را ابن حجر در تهذیبش گفته است که ابن خزیمة گوید او در حدیث مورد اعتماد است ولی در دینش مورد اتّهام و گفته است که ابن عدی گوید:
عباد در شیعه‌گری غلوّ کرده است.
(4) در التقریب گوید: محمّد بن عبد اللَّه بن عبد الحکم ابو عبد اللَّه بصری فقیه است و مورد اعتماد و محمّد بن اسماعیل بن مسلم بن ابی فدیک بسیار راستگو است و محمّد بن عبد الرّحمن که کنیه‌اش ابن ابی ذئب است مورد اعتماد و فقیه و با فضیلت است.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:131
حدیث را.
(1) 10- (و از غندر و او از شعبه «1» روایت میکند که گفت: حدیث کرد ما را ابو عوانة «2» از عبد الملک بن عمیر و او از جابر بن سمره که گفت):
شنیدم رسول خدا صلی اللَّه علیه و آله میفرمود: همواره این دین مستقیم خواهد بود تا دوازده خلیفه بپا خیزند و سپس کلمه‌ای گفت که من نفهمیدمش و از پدرم پرسیدم گفت: همگی از قریش باشند.
(2) 11- (و از ابراهیم [بن محمّد] بن مالک بن زید «3» نقل است که گفت: حدیث کرد ما را از یاد بن علاقه او گفت: حدیث کرد ما را جابر بن

سمره سوائی که او گفت:) با پدرم نزد رسول خدا بودم فرمود: پس از من دوازده امیر خواهد بود سپس صدایش را پنهان کرد از پدرم پرسیدم گفت: فرمود: همگی از قریش خواهند بود (3) 12- (و [از] خلف بن ولید لؤلؤیّ «4» از اسرائیل و او از سماک نقل میکند که گفت: شنیدم جابر بن سمره میگفت:)

_____

(1) غندر همان محمّد بن جعفر مدنیّ بصریّ است در التهذیب گوید: او مورد اعتماد و راستگو و درست نویس است و از شعبة بن حجّاج بن ورد عتکی ابی بسطام واسطیّ بصریّ که ثقه و حافظ و استوار بود روایت میکند و در التهذیب است که ثوری گوید: او امیر المؤمنین در حدیث است.
(2) ابو عوانة: وضّاح بن عبد اللّه یشکری بزاز است و بکنیه‌اش معروف است التقریب گوید: اوثقة و نگهدار حدیث بود.
(3) در خصال و بحار نیز چنین است. و من باین عنوان در کتابهای رجال کسی را ندیده‌ام.
(4) اینجا و در خصال نیز چنین است، او خلف بن ولید جوهریّ ابو الولید بغدادیّ است خطیب در مجلد 8 تاریخش ص 320 او را عنوان کرده و گفته است که ابن معین او را توثیق نموده است از اسرائیل بن یونس بن ابی اسحاق ابی یوسف کوفی روایت میکند ابن حجر در تهذیبش گوید: که ابو حاتم گفته است: که اوثقه و بسیار راستگو است.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:132
شنیدم رسول خدا صلی اللّه علیه و آله فرمود: پس از من دوازده امیر خواهد بود سپس کلمه‌ای فرمود که من نفهمیدم از مردم پرسیدم که حضرت چه فرمود؟
گفتند: فرمود: همگی از قریشند.
[مترجم گوید: در این روایت تردیدی از راوی هست که رسول خدا فرمود:
(یقوم بعده
- یا-
من بعده)
و هر دو بیک معنا است].
(1) 13- (و از حدیث خلف بن هشام بزّار «1» است که گفت: حدیث کرد ما را حمّاد بن زید از مجالد بن سعید و او از شعبی و او از جابر بن سمره سوائی که گفت):
رسول خدا در عرفه خطبه‌ای از برای ما خواند و فرمود: این دین همواره نیرومند و عزیز است و بر دشمنش پیروز و از هیچ کس که از این دین جدا شود و یا مخالفت با آن کند زیانی بدین نرسد، تا آنگاه که دوازده نفر زمامدار شوند گوید:

مردم صحبت میکردند و من دیگر نفهمیدم، بپدرم گفتم: پدر، رسول خدا که فرمود:
(همگی) بعد چه فرمود؟ گفت: فرمود: همگی از قریش‌اند.
و از حدیث نفیلیّ [حرانیّ] «2» است که گفت: حدیث کرد ما را از زهیر بن معاویه او گفت حدیث کرد ما را اسود بن سعید همدانی از جابر بن سمرة که گفت:
رسول خدا صلی اللَّه علیه و آله فرمود: همیشه کار این امّت مستقیم و بر دشمنش پیروز خواهد بود تا دوازده خلیفه که همگی از قریشند بگذرند و چون آن حضرت بخانه‌اش باز گشت هیئت‌های قریش بخدمتش رسیدند و عرض کردند سپس چه می‌شود؟ فرمود کشتار «3».

_____

(1) خلف بن هشام بن ثعلب بزّار (آخرش راه است) ابو محمّد مقری بغدادی است و یکی از اعلام است که ابن معین و نسائی توثیقش کرده‌اند چنانچه در خلاصه تذهیب الکمال است و حمّاد بن زید همان ابو اسمامة است که در پیش گفتیم.
(2) او عبد اللّه بن محمّد بن علیّ بن نفیل است که ثقه و حافظ است.
(3) چون این خبر بشماره 7 ذکر شده بود از این رو در اینجا بدون شماره آوردیم.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:133
(1) 14- (و از حدیث علیّ بن جعد است که گفت: حدیث کرد ما را زهیر، از زیاد بن علاقه، و سماک و حصین و همه اینان از جابر بن سمرة) که رسول خدا صلّی اللّه علیه و آله فرمود:
پس از من دوازده امیر خواهد بود و در روایت حصین (دوازده خلیفه) سپس چیزی فرمود که من آن را نفهمیدم و بعضی از اینان در حدیث‌اش گفته: که (از پدرم پرسیدم) و بعضی دیگر گفته که (از مردم پرسیدم) گفتند: فرمود: همگی از قریشند.
(و [از] عمرو بن خالد حرّانیّ روایت است که گفت: حدیث کرد ما را زهیر بن معاویه او گفت: حدیث کرد ما را زیاد بن خیثمه از اسود بن سعید همدانی و او از جابر بن سمره که گفت):
رسول خدا صلی اللَّه علیه و آله فرمود: همیشه کار این امّت مستقیم و بر دشمنش پیروز خواهد بود تا از آنان دوازده خلیفه بگذرد «1».
(2) 15- (و از حدیث معمّر بن سلیمان «2» است که گفت: شنیدم اسماعیل بن ابی خالد «3» را که [روایت میکرد] از مجالد و او از شعبیّ و او از جابر بن سمره):
و او از پیغمبر صلی اللَّه علیه و آله که فرمود: همواره این دین پیروز خواهد بود و آن کس که با آن ستیزد زیانی بدین نرساند تا دوازده خلیفه

بگذرند سپس کلمه‌ای فرمود که من نفهمیدم بپدرم گفتم: چه فرمود؟ گفت: فرمود (همگی از قریش خواهند بود).

_____

(1) همین خبر با اضافه‌ای بشماره 7 قبلا ذکر شد لذا بدون شماره در اینجا نقل کردیم.
(2) معمّر- با تشدید میم- ابن سلیمان نخعیّ ابو عبد اللَّه کوفی است که مورد اعتماد و فاضل است (التقریب) و بعید نیست که او معتمر بن سلیمان تیمیّ بصری باشد که او نیز ثقه است.
(3) اسماعیل بن ابی خالد احمسیّ است که وابسته بآنان است احمد بن حنبل گفته است او از همه مردم در حدیث صحیح‌تر است و عجلی گفته: کوفی تابعی ثقة است و او آسیابان بود و ابو حاتم گفته: من کسی را از اصحاب شعبی بر او مقدّم نمیدارم (تهذیب التهذیب)
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:134
(1) 16- (و از یزید بن سنان «1» و عثمان بن ابی شیبه روایت است که گفتند:
حدیث کرد ما را موسی بن اسماعیل او گفت: حدیث کرد ما را حمّاد بن سلمه از سماک بن حرب و او از جابر بن سمره که گفت):
شنیدم پیغمبر صلی اللَّه علیه و آله میفرمود: این اسلام همیشه عزیز خواهد بود تا دوازده خلیفه، سپس کلمه‌ای فرمود که من نفهمیدم بپدرم گفتم: چه فرمود؟
گفت: فرمود (همگی آنان از قریش خواهند بود).
(2) 17- (و از حدیث یزید بن سنان است که گفت: حدیث کرد ما را ابو الرّبیع زهرانیّ «2» او گفت: حدیث کرد ما را حمّاد بن زید، او گفت: حدیث کرد ما را مجالد بن سعید از شعبی از جابر بن سمره که گفت):
رسول خدا صلی اللَّه علیه و آله برای ما خطبه خواند و شنیدم که آن حضرت میفرمود: این کار همیشه عزیز و بلند پایه خواهد بود و بر ستیزه‌جویانش پیروز خواهد گشت تا آنگاه که دوازده نفر مالک شوند همگی آنان سپس مردم هیاهو کردند و سخن گفتند و من نفهمیدم که آن حضرت پس از کلمه (همگی آنان) چه فرمود بپدرم گفتم: پدر جان بعد از کلمه (همگی آنان) چه فرمود؟ گفت: فرمود (همگی آنان از قریش خواهند بود).
(3) 18- (و از حدیث یزید بن سنان است که گفت: حدیث کرد ما را عبد الحمید

_____

(1) یزید بن سنان بن یزید قزّاز بصریّ کنیه‌اش ابو خالد است و در مصر اقامت داشت نسائی گفته: اوثقه است و ابن حبان در جمله ثقاتش آورده

و ابن یونس گفته است: که بعنوان بازرگان بمصر آمد و در آنجا حدیث نوشت و حدیث گفت و در روز اول جمادی الاولی سال 264 وفات کرد و ثقه بزرگواری بود.
(2) ابو الرّبیع زهرانی، او سلیمان بن داود عتکیّ بصریّ که در بغداد اقامت داشت میباشد ثقه بود و حمّاد بن زید همان ابو اسامه است که قبلا گفته شد.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:135
ابن موسی او گفت: حدیث کرد ما را عبید اللَّه بن عمرو «1» از عبد الملک بن عمیر و او از جابر بن سمره که گفت):
با پدرم بخدمت پیغمبر صلی اللَّه علیه و آله رسیدم پس شنیدم که میفرمود:
این امّت جاودانه این دین را از دست نخواهند داد تا آنکه دوازده زمامدار و دوازده خلیفه بپا خیزند گوید: کلمه‌ای را آهسته فرمود و پدرم از من نزدیکتر بود چون بیرون شدم گفتم: آنچه آهسته فرمود چه بود؟ گفت: فرمود: (همگی آنان از قریشند).
(1) 19- (و از حدیث یزید بن سنان است که گفت: حدیث کرد ما را حسن بن عمر بن شقیق «2» او گفت: حدیث کرد ما را جریر بن عبد الحمید از حصین بن عبد الرّحمن و او از جابر بن سمره که گفت):
شنیدم رسول خدا صلّی اللَّه علیه و آله میفرمود: پس از من دوازده زمامدار قیام میکند سپس چیزی فرمود که من نشنیدم گوید: از مردم پرسیدم و از پدرم که نزدیکتر از من بود پرسیدم گفت: فرمود (همگی آنان از قریش میباشند).
(2) 20- (و از ابن ابی فدیک روایت است که گفت: حدیث کرد مرا ابن ابی ذئب، از مهاجرین مسمار و او از عامر بن سعد که عامر کسی را نزد ابن سمره فرستاد که آنچه را که خودت از رسول خدا صلی اللَّه علیه و آله شنیده‌ای برای ما بازگو کن گفت):
شنیدم رسول خدا صلی اللَّه علیه و آله میفرمود: این دین همیشه بر پا است

---

(1) او عبید اللَّه بن عمرو بن ولید اسدیّ وابسته بآنان و وارد بر آنان بود ابن معین و نسائی توثیقش نموده و عنوان عبد الحمید را که از او روایت میکند در جایی ندیده‌ام و باحتمال قوی تصحیف شده است.
(2) حسن بن عمر بن شقیق ابو علیّ بصریّ بلخیّ است، عسقلانیّ گفته است او در ری ساکن شد و تجارت بلخ داشت از این جهت به بلخی معروف شد بخاری و ابو حاتم گویند: او بسیار راستگو است و ابو زرعه گفته است: او عیبی ندارد و ابن حبّان در شمار موثقان‌اش آورده است.

تا آنگاه که از قریش دوازده نفر خلیفه بشوند «1».
(1) آنچه که ابو جحیفة روایت کرده است «2» 21- (و از عثمان بن ابی شیبه روایت است که گفت: حدیث کرد ما را سهل ابن حمّاد ابو عتّاب دلّال «3» او گفت: حدیث کرد ما را یونس بن ابی یعفور «4» او گفت: حدیث کرد ما را عون بن ابی جحیفه از پدرش که گفت):
در محضر رسول خدا صلی اللّه علیه و آله بودم که آن حضرت خطبه میخواند و عمویم در برابر آن حضرت نشسته بود پس رسول خدا (ص) فرمود: همیشه کار امّت من شایسته است تا آنکه دوازده خلیفه بگذرد که همگی از قریش باشند.
(آنچه سمرة بن جندب روایت کرده است) عبد الوهّاب بن عبد المجید «5» روایت کرده از داود و او از پدرش و او از شعبی

---

(1) در صحیح مسلم است (که این دین همیشه بر پا خواهد بود تا آنگاه که رستاخیز برپا شود یا بر شما دوازده نفر خلیفه شوند، تا آخر).
(2) ابو جحیفه نامش وهب بن عبد اللّه سوائی است و منسوب است به سواءة بن عامر ابن صعصعه و ابن حجر گفته است: که باو وهب الخیر گفته می‌شود ابن سعد در طبقات گوید:
که پیش از سن بلوغ بخدمت پیغمبر رسید و در الحلیة گوید که ابو جحیفه از افراد پلیس حکومت علیّ علیه السّلام بود و کارمند ...
(3) سهل بن حمّاد دلال، ابو عتاب بصری مردی راستگو است و ابن حبّان در جمله ثقاتش شمرده است.
(4) او یونس بن وقدان ابی یعفور عبدیّ کوفیّ است که در نزد جمعی ضعیف است و بنا بنقل التهذیب ابو حاتم گفته است که او صدوق بود از عون بن ابی جحیفه که در نزد ابی حاتم و نسائی و ابن معین ثقه است روایت میکند.
(5) عبد الوهاب بن عبد المجید ابو محمّد ثقفیّ بصریّ ثقه است سه سال پیش از مرگش تغییر حال داد و از داود بن ابی هند ابی بکر و یا ابی محمّد بصری که ثقه محکمی است روایت میکند و او از پدرش ابی هند که نامش دینار است روایت میکند.

و او از سمرة بن جندب «1» و او از پیغمبر صلی اللّه علیه و آله مانند روایتی را که از انس بن مالک در آغاز این باب نقل کردیم و عبد السّلام بن هاشم بزّار روایت کرده بود.
(1) (آنچه عبد اللّه بن عمرو عاص روایت کرده است) 22- (و از حدیث سوید بن سعید است که گفت: حدیث کرد ما را معتمر بن سلیمان «2» از

هشام و او از ابن سیرین و او از ابی الخیر «3» و او از عبد اللّه بن عمرو ...)
بناچار «4» در کتاب خدای عزّ و جلّ نهفته است که دوازده نفر بر مردم حکومت خواهند کرد.
(2) 23- (محمّد بن عثمان دهنیّ گفت: حدیث کرد ما را ابن ابی خیثمه او گفت:
حدیث کرد ما را یحیی بن معین او گفت: حدیث کرد ما را عبد اللَّه بن صالح، او گفت: حدیث کرد ما را لیث بن سعد از خالد بن یزید و او از سعید بن ابی هلال و او

---

(1) سمرة بن جندب هم پیمان انصار و از اصحاب رسول خدا است و بسال 58 در بصره وفات کرده است.
(2) سوید بن سعید ابو محمّد حدثانیّ هرویّ انباریّ مردی بود صالح و راستگو ولی در حافظه‌اش اضطرابی بود، برذعی گوید: ابا زرعه را دیدم که در باره وی بدگوئی میکرد باو گفتم: حال او در نظر تو چگونه است؟ گفت: اما کتابهایش همگی صحیح است و من از اصول او پیروی میکنم و از کتابهایش رونویس میکنم و اما اگر از حفظ حدیثی بگوید، نه، و معتمر بن سلیمان تیمیّ ابو محمّد بصریّ که لقبش طفیل است خود ثقة و از هشام بن حسّان ازدیّ قردوسی ابی عبد اللَّه بصری که ثقه است روایت میکند چنانچه در التقریب و التهذیب است.
(3) او مرثد بن عبد اللَّه یزنی مصریّ فقیه است و گفته شده که او در زمان خود مفتی اهل مصر بود و جمعی از رجالیّین توثیقش کرده‌اند و محمّد بن سیرین که ثقه و امام وقت خودش بود از او روایت میکند.
(4) در نسخه‌ها بدون فاصله نوشته شده و بجای (لا جرم) که ما (بناچار) ترجمه کرده‌ایم (لاحدهم) است.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:138
از ربیعة بن سیف که گفت:) در نزد شفّا اصبحیّ بودیم که گفت: شنیدم عبد اللَّه بن عمرو میگفت: شنیدم رسول خدا صلی اللَّه علیه و آله میفرمود: بدنبال من دوازده خلیفه خواهد بود «1».
(1) 24- (و از ابن ابی خیثمه روایت است که گفت: حدیث کرد ما را عفّان و یحیی بن اسحاق سیلحینیّ او گفت: حدیث کرد ما را حمّاد بن سلمه او گفت: حدیث کرد ما را عبد اللَّه بن عثمان از ابی الطّفیل او گفت:) عبد اللَّه بن عمرو گفت: ای ابا طفیل از فرزندان کعب بن لؤیّ دوازده نفر بشمار و سپس زد و خورد خونینی خواهد شد «2».
در این معنی از طریق سنّیان روایات فراوان رسیده که همگی دلالت دارد

بر اینکه رسول خدا صلی اللّه علیه و آله میفرمود که جانشینان او دوازده نفراند.

(باب- 7) (روایات در باره کسی که در یکی از امامان شکّ کند و یا شبی بر او) (بگذرد که در آن شب امام خودش را نشناسد و یا آنکه دینی) (را برای خدا بپذیرد بدون آنکه امامی از طرف خدا داشته باشد)

(2) 1- (حدیث کرد ما را احمد بن نصر بن هوذه باهلیّ او گفت: حدیث کرد ما را ابراهیم بن اسحاق نهاوندیّ در نهاوند سال دویست و هفتاد و سه او گفت: حدیث کرد ما را عبد اللّه بن حمّاد انصاریّ بسال دویست و بیست و نه او گفت: حدیث کرد ما را یحیی بن عبد اللّه «3» او گفت):
که ابو عبد اللّه جعفر بن محمّد علیهما السّلام بمن فرمود: ای یحیی بن عبد اللّه کسی که شبی بر او بگذرد که امام خود را در آن شب نشناسد بمرگ جاهلیّت می‌میرد.

_____
(1) در باب پیشین ص 108 گذشت.
(2) در باب پیشین ص 108 گذشت.
(3) مقصود یحیی بن عبد اللّه محض صاحب دیلم است.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:139
(1) 2- (حدیث کرد ما را ابو العبّاس احمد بن محمّد بن سعید ابن عقده او گفت:
حدیث کرد ما را محمّد بن مفضّل بن ابراهیم اشعری و سعدان بن اسحاق بن سعید و احمد بن حسین بن عبد الملک «1» و محمّد بن احمد بن حسن قطوانیّ «2» اینان همگی گفتند: حدیث کرد ما را حسن بن محبوب زرّاد از علیّ بن رئاب و او از محمّد بن مسلم ثقفی که گفت):
شنیدم ابا جعفر محمّد بن علیّ الباقر علیهما السّلام میفرمود: کسی که برای خدا عبادتی، انجام دهد که جان خودش را در آن عبادت برنج اندازد ولی امامی برای او از جانب خدا نباشد کوشش او پذیرفته نمیشود و خودش گمراه و سرگردان خواهد بود و خداوند عمل‌های او را نمی‌پسندد و او مانند گوسفندی است از چهارپایان که چوپان خود و یا گلّه خود را گم کرده باشد و گم گشته در رفت و آمد باشد و همه روز را سرگردان بماند، چون شب فرا رسد رمه‌ای را با چوپانش به بیند بآن رمه به پیوندد و فریفته آن شود، شب را با آن رمه در جایگاهش بماند چون صبح شود و چوپان گلّه خود را بصحرا برد به بیند که آن چوپان و آن رمه از آن او نیست پس حیران و سرگردان بجستجوی چوپان و رمه خودش میپردازد دوباره چشمش برمه‌ای [دیگر] با چوپانی می‌افتد بسوی آن رمه میشتابد و فریفته آن می- شود چوپان آن رمه بگوسفند نهیب میزند که ای گوسفند گم گشته سرگردان برو بچوپان و گلّه خودت برس که تو گم گشته و حیرانی و چوپان و رمه خودت را

(1) سعدان بن اسحاق را باین عنوان در جایی ندیدم و احمد بن حسین بن عبد الملک در کتب رجال ما بعنوان احمد بن الحسین بن عبد الملک ابو جعفر اودی یا- ازدی- عنوان شده است که از اهل کوفه و ثقة است و از مراجع روایت است بفهرست شیخ و رجال نجاشی مراجعه شود.
(2) در تاریخ بغداد او را از مشایخ ابن عقده شمرده است ولی من بترجمه او بر نخورده‌ام و در کفایة الاثر ص 14 در یکی از سندهایش محمّد بن احمد صفوانیّ است.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:140
گم کرده‌ای.
آن حیوان، وحشت زده و متحیّر و سرگردان میماند نه چوپانی که او را بچراگاهش رهبری کند و یا بجایگاهش برگرداند در همین حیرانی و سرگردانی بناگاه گرگی گم‌شده خودش را بدست می‌آورد و آن حیوان را میخورد.
ای پسر مسلم بخدا قسم کسی که از این امّت امامی از طرف خدای عزّ و جلّ نداشته باشد حالش این چنین است صبح میکند در حالی که گم گشته و حیران و گمراه است اگر بهمین حال بمیرد بمرگ کفر و نفاق مرده است.
و بدان ای محمّد که امامان بحقّ و پیروانشان کسانی هستند که بر دین خدایند و امامان جور از دین خدا و حقیقت بر کناراند هم خودشان گمراهند و هم دیگران را گمراه میکنند و کارهائی که انجام میدهند همچون خاکستری است بروزی که تند باد از هر طرف میوزد دستخوش گردباد گردد آنان را از دست رنج‌های خویش هیچ دستگیرشان نشود و این است همان گمراهی دور و دراز- در نسخه دیگر: این است همان زیان آشکار.
(و حدیث کرد ما را علیّ بن احمد از عبید اللّه بن موسی و او از محمّد بن احمد ابن قلانسیّ و او از اسماعیل بن مهران و او از احمد بن محمّد و او از عبد اللّه بن بکیر و جمیل بن درّاج و هر دو از محمّد بن مسلم و او از ابی جعفر علیه السّلام عین همین روایت را با الفاظش).
(1) 3- (با سند اوّلی از ابن محبوب و او از ابی ایّوب خزّاز و او از محمّد بن مسلم و او):
از ابی جعفر علیه السّلام روایت کرده است که گفت بآن حضرت: (امام باقر) عرض کردم کسی که از شما خاندان امامی را انکار کند حالش چگونه خواهد بود؟
فرمود: کسی که امامی را که از جانب خدا است انکار کند و از او و از دین او دوری
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:141

گزیند کافر است و مرتدّ از دین اسلام است زیرا امام از جانب خدا است و دین او [از] دین خدا است و کسی که از دین خدا دوری جوید ریختن خونش در آن حال روا است مگر آنکه باز گردد و یا از آنچه گفته است بخدا توبه کند. ترجمه الغیبة للنعمانی متن 141 (باب - 7)(روایات در باره کسی که در یکی از امامان شک کند و یا شبی بر او)(بگذرد که در آن شب امام خودش را نشناسد و یا آنکه دینی)(را برای خدا بپذیرد بدون آنکه امامی از طرف خدا داشته باشد)
مترجم گوید: تردید امام علیه السّلام در رجوع و یا توبه با آنکه هر دو بیک معنا است ظاهرا از آن جهت است که اولی یعنی رجوع و باز گشت نسبت بانکار که امری است قلبی و درونی یعنی در دل بامامت آن امام اعتقاد پیدا کند و دوّمی یعنی توبه بخدا از آنچه گفته است نسبت بدوری گزیدن از امام است که بزبان در میان اجتماع از امام علیه السّلام دوری جسته و اظهار تبرّی نموده است. و بعبارت روشنتر اگر حقیقتا اعتقاد بامام ندارد باید از عقیده‌اش باز گردد و اگر معتقد است ولی بزبان تبرّی کرده و امامت امام را رد کرده است باید از گفته‌اش توبه نماید و گر نه خونش حرام است].
(1) 4- (خبر داد ما را احمد بن محمّد بن سعید او گفت: حدیث کرد ما را یحیی بن زکریّا بن شیبان بسال 273 او گفت: حدیث کرد ما را علیّ بن سیف بن عمیره او گفت:
حدیث کرد ما را ابان بن عثمان از حمران بن اعین که گفت):
از ابا عبد اللّه علیه السّلام امامان را پرسیدم فرمود: کسی که یکی از امامان زنده را انکار کند همه امامانی را که از دنیا رفته‌اند انکار کرده است.
(2) 5- (حدیث کرد ما را محمّد بن یعقوب از حسین بن محمّد و او از معلی و او از ابن جمهور و او از صفوان و او از ابن مسکان که گفت):
از شیخ «1» علیه السّلام در باره امامان پرسیدم فرمود: کسی که یکی از امامان

---

(1) مقصود از شیخ در این روایت امام صادق است چنانچه در کمال الدّین و در بعضی از نسخه‌های این کتاب تصریح بآن حضرت شده است و احتمال میرود که مقصود از شیخ در روایت امام موسی بن جعفر علیه السّلام باشد چنانچه علّامه مجلسیّ (ره) استظهار فرموده و راوی از ترس حکومت وقت که جلب شود تصریح بنام آن حضرت نکرده است و در بعضی از نسخه‌ها کلمه «علیه السّلام» نیست.

زنده را انکار کند همه امامانی را که از دنیا رفته‌اند انکار کرده است.

(1) 6- (خبر داد ما را احمد بن محمّد بن سعید او گفت: حدیث کرد ما را علیّ بن حسن «1» از کتاب خودش او گفت: حدیث کرد ما را عبّاس بن عامر از عبد الملک بن عتبة و او از معاویة بن وهب او گفت:) شنیدم ابا عبد اللّه (امام صادق) علیه السّلام میفرمود: رسول خدا فرموده است هر کس امام خود را ناشناخته بمیرد بمرگ جاهلیّت مرده است.
[مترجم گوید: جمله «مرگ جاهلیّت» در احادیث متعدّدی تکرار شده است و مقصود آنست که مردم دوران جاهلیّت پیش از اسلام که با ملکات خبیثه از کفر و نفاق و شرک و کبر و جهل بخدا و رسول می‌مردند. کسی که امام خود را و یا امام زمان خود را (چنانچه در بعضی از روایات است) نشناسد حالش، بهنگام مردن مانند مردم دوران جاهلیّت خواهد بود].
(2) 7- (حدیث کرد ما را محمّد بن یعقوب او گفت: حدیث کرد مرا عدّه‌ای از اصحاب ما از احمد بن محمّد و او از ابن ابی نصر و او از):
ابی الحسن علیه السّلام که آن حضرت در معنی آیه شریفه: وَ مَنْ أَضَلُّ مِمَّنِ اتَّبَعَ هَواهُ بِغَيْرِ هُدىً مِنَ اللَّهِ (کیست گمراه‌تر از کسی که پیرو هوای خود باشد بدون آنکه از خدا برای او هدایتی بوده باشد) القصص (50) فرمود: کسی که دینش را از رأیش گرفته باشد بدون آنکه امامی از ائمّه هدی در آن دخالت داشته باشد.
(3) 8- (حدیث کرد ما را محمّد بن یعقوب او گفت: حدیث کرد ما را محمّد بن یحیی از محمّد بن حسین و او از محمّد بن سنان و او از بعضی از رجال خود) «2» و او از ابی عبد اللّه علیه السّلام که فرمود: کسی که با امامی که امامتش از جانب خدا است امامی را که امامتش از جانب خدا نیست شریک کند او مشرک است.

_____
(1) او علیّ بن حسن بن فضّال معروف است.
(2) در کافی بجای (بعضی از رجال خود) طلحة بن زید است.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:143
(1) 9- (حدیث کرد ما را محمّد بن یعقوب از محمّد بن یحیی و او از احمد بن محمّد و او از محمّد بن اسماعیل و او از منصور بن یونس و او از محمّد بن مسلم که گفت):
بابی عبد اللّه علیه السّلام عرض کردم: مردی بمن گفت: تو آخرین امام را بشناس و اگر نخستین امام را نشناسی زیانی بحال تو نخواهد داشت. گوید: فرمود خدا آن مرد را لعنت کند که من او را نشناخته دشمنش میدارم مگر آخر جز با اوّل شناخته شده است؟ (2) 10- (حدیث کرد ما را محمّد بن یعقوب او گفت: حدیث کرد ما را جمعی از اصحاب ما از احمد بن محمّد و او از حسین بن سعید و او از ابی وهب و او از محمّد بن منصور که گفت):

از آن حضرت- یعنی ابی عبد اللّه علیه السّلام- پرسیدم از قول خدای عزّ و جلّ: وَ إِذا فَعَلُوا فاحِشَةً قالُوا وَجَدْنا عَلَيْها آباءَنا وَ اللَّهُ أَمَرَنا بِها قُلْ إِنَّ اللَّهَ لا يَأْمُرُ بِالْفَحْشاءِ أَ تَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ ما لا تَعْلَمُونَ «1» (هنگامی که کار زشتی انجام میدهند میگویند پدرانمان را بر این کار یافتیم و خدا ما را بآن امر کرده است بگو همانا خدا بکار زشت دستور نمیدهد آیا چیزی را که نمیدانید بر خدا میگوئید؟) گوید: حضرت فرمود: آیا یک نفر دیده‌ای که چنین پندارد که خدا بزنا و شرابخواری و یا از این گونه محرّمات دستور داده باشد؟ عرض کردم: نه، فرمود:
پس این کار زشتی که آنان مدّعی هستند که خدا آنان را دستور داده است چیست؟
گفتم: خدا و ولیّش داناترند. فرمود: این آیه در باره دوستان امامان جور است که مدّعی بودند خداوند بآنان دستور فرموده است که افرادی را امام خود کنند که در حقیقت خداوند چنین دستوری نفرموده بود و خداوند، این سخن را بر آنان بازگو میکند و خبر میدهد که آنان دروغ بر خدا بسته‌اند و این کار آنان را کار زشت:

_____

(1) الاعراف 27.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:144
(فاحشه) نامیده است.
(1) 11- (حدیث کرد ما را محمّد بن یعقوب او گفت: حدیث کرد ما را جمعی از اصحاب ما از احمد بن محمّد و او از حسین بن سعید و او از ابی وهب و او از محمّد بن منصور که گفت):
بنده صالحی «1» را که سلام خدا بر او باد از معنای آیه شریفه که خدای عزّ و جلّ میفرماید: إِنَّما حَرَّمَ رَبِّيَ الْفَواحِشَ ما ظَهَرَ مِنْها وَ ما بَطَنَ «2» (پروردگار من کارهای زشت را چه آنچه آشکار می‌شود و چه آنچه به پنهانی انجام میگیرد حرام فرموده است) پرسیدم فرمود: قرآن را ظاهری است و باطنی «3» همه آنچه را که خداوند در قرآن حرام کرده است ظاهرش همان است که هست و حرام است و باطن آن حرام‌ها، امامان جوراند و هر آنچه را که خداوند در قرآن حلال کرده ظاهرش همان است که حلال فرموده و باطن آن حلال‌ها امامان بحق میباشند. «4»
(2) 12- (حدیث کرد ما را محمّد بن یعقوب از محمّد بن یحیی و او از احمد بن محمّد بن عیسی و او از ابن محبوب و او از عمرو بن ثابت و او از جابر که گفت):
از ابی جعفر علیه السّلام معنای آیه شریفه که خدای عزّ و جلّ میفرماید: وَ مِنَ النَّاسِ مَنْ يَتَّخِذُ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَنْداداً يُحِبُّونَهُمْ كَحُبِّ اللَّهِ بقره 160 (از مردم افرادی هستند که غیر خدا از برای خود دوستانی گرفته‌اند و آنان را

همچون خدا دوست میدارند).
پرسیدم فرمود: آنان بخدا قسم دوستان فلانی و فلانی هستند که آنان را امام خود گرفتند نه امامی که خداوند برای مردم امامش قرار داده بود و بهمین جهت فرمود: وَ لَوْ یَرَی الَّذِینَ ظَلَمُوا إِذْ یَرَوْنَ الْعَذابَ أَنَّ الْقُوَّةَ لِلَّهِ جَمِیعاً وَ أَنَّ اللَّهَ شَدِیدُ

_____

(1) ظاهرا مقصود موسی بن جعفر است.
(2) الاعراف 31.
(3) در کافی چنین است: قرآن را پشتی هست و اندرونی:
ظهر و بطن
. (4) کافی ج 1 ص 374 با اختلافی در پایان حدیث.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:145
الْعَذابِ* إِذْ تَبَرَّأَ الَّذِینَ اتُّبِعُوا مِنَ الَّذِینَ اتَّبَعُوا وَ رَأَوُا الْعَذابَ وَ تَقَطَّعَتْ بِهِمُ الْأَسْبابُ* وَ قالَ الَّذِینَ اتَّبَعُوا لَوْ أَنَّ لَنا کَرَّةً فَنَتَبَرَّأَ مِنْهُمْ کَما تَبَرَّؤُا مِنَّا کَذلِکَ یُرِیهِمُ اللَّهُ أَعْمالَهُمْ حَسَراتٍ عَلَیْهِمْ وَ ما هُمْ بِخارِجِینَ مِنَ النَّارِ البقره 161-163 (اگر به بینی کسانی را که ستم کردند هنگامی که عذاب را می‌بینند آنان متوجه میشوند که همه قدرت بدست خدا است و خداوند عذابش سخت است هنگامی که پیروی‌شده‌گان از پیروان بیزاری میجویند و عذاب را می‌بینند و رشته اسباب آنان گسیخته می‌شود و پیروان میگویند ای کاش ما را بازگشتی بود تا ما نیز از آنان بیزاری می‌جستیم چنانچه آنان از ما بیزاری جستند این چنین خداوند، کردارشان را بآنان نشان میدهد که همه برای آنان حسرتها است و از آتش بیرون شدنی نیستند).
سپس امام باقر علیه السّلام فرمود آنان ای جابر بخدا سوگند امامان ظلمند و پیروان آنان «1».
(1) 13- (و بهمین سند از ابن محبوب و او از هشام بن سالم و او از حبیب سجستانی و او از):
ابی جعفر علیه السّلام روایت میکند که فرمود: خدای عزّ و جلّ فرموده است: هر یک از افراد رعیّت اسلامی را که بولایت امام ستمگری معتقد باشد که از طرف خدا منصوب نشده باشد بطور حتم عذاب خواهم کرد گرچه آن فرد از رعیّت در کارهایش نیکوکار و با تقوی باشد و هر یک از افراد رعیّت اسلامی که بولایت هر امام عادلی که از طرف خدا است معتقد باشد بطور حتم عفواش خواهم کرد گر چه آن رعیّت در کارهایش ستمگر و گناهکار باشد «2».
(2) 14- (و بهمین سند از ابن محبوب و از عبد العزیز عبدیّ و او از عبد اللّه بن ابی

_____

(1) در کافی ج 1 ص 374 چنین است:
(ائمة الظلمة و اشیاعهم)
یعنی امامان ستمکارانند و پیروان آنان.
(2) در کافی
(فی انفسها)
است یعنی بخود ستم کرده باشد نه بدیگری.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:146
یعفور روایت میکند) که گفت:
به ابی عبد اللَّه علیه السّلام عرض کردم: من با مردم آمیزش دارم و بسی در شگفتم از جمعی که تولّی شما را ندارند و تولّی فلانی و فلانی را دارند دارای امانت و راستی و وفایند و از جمعی که تولّی شما را دارند ولی نه امانتی دارند و نه وفائی و نه راستی.
گوید: امام صادق راست نشست و با قیافه‌ای که گوئی خشمگین بود روی بمن کرد و سپس فرمود: کسی که معتقد بولایت امام ستمگری باشد که از جانب خدا نیست چنین کس اصلا دین ندارد و بر کسی که معتقد بولایت امام عادلی باشد که از طرف خدا است ملامتی متوجّه نخواهد بود.
(با تعجّب) گفتم: آنان اصلا دین ندارند؟ و اینان را ملامتی متوجّه نیست؟
فرمود: آری آنان دین ندارند و اینان را ملامتی متوجّه نیست. سپس فرمود: مگر نمیشنوی که خداوند چه میفرماید: اللَّهُ وَلِیُّ الَّذِینَ آمَنُوا یُخْرِجُهُمْ مِنَ الظُّلُماتِ إِلَی النُّورِ (خداوند بر کسانی که ایمان آورده‌اند ولایت دارد و آنان را از تاریکیها بسوی روشنائی میکشد) یعنی از تاریکیهای گناهان بنور توبه و آمرزش برای آنکه ولایت هر امام عادلی را که از طرف خدا است دارند سپس خداوند فرماید: وَ الَّذِینَ کَفَرُوا أَوْلِیاؤُهُمُ الطَّاغُوتُ یُخْرِجُونَهُمْ مِنَ النُّورِ إِلَی الظُّلُماتِ (و کسانی که کافر شده‌اند طغیانگران بر آنان ولایت دارند و آنان را از روشنائی بسوی تاریکیها بیرون میکشند) کافر چه روشنائی دارد تا از آن بیرون کشیده شود؟ تنها مقصود از این آیه آنست که آنان در روشنائی اسلام بودند ولی هنگامی که ولایت هر امام ستمگری را که از جانب خدا نبودند پذیرفتند با پذیرش ولایت آنان از نور اسلام بیرون شدند و بسوی تاریکیهای کفر گرائیدند پس خداوند از برای آنان واجب کرد که دوش بدوش کفّار در آتش باشند از این رو فرمود: أُولئِکَ أَصْحابُ النَّارِ هُمْ فِیها خالِدُونَ آنان اهل آتشند و جاوید در آتش خواهند بود.
(1) 15- (حدیث کرد ما را محمّد بن یعقوب از علیّ بن محمّد و او از ابن جمهور
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:147
و او از پدرش و او از صفوان و او از ابن مسکان و او از عبد اللَّه بن سنان و او از):

ابی عبد اللّه علیه السّلام که فرمود: خداوند شرم نمیکند از اینکه امّتی را که معتقد بامامی است که از طرف خدا نیست عذاب کند هر چند آن امّت در کردارش نیکو کار و با تقوی باشد و خداوند شرم دارد از اینکه امّتی را که بامام منصوب از جانب خدا معتقد است عذاب کند هر چند آن امّت در کارهایش ستمکار و بد کردار باشد.
(1) 16- (خبر داد ما را عبد الواحد بن عبد اللَّه او گفت: حدیث کرد ما را احمد ابن محمّد بن رباح او گفت: حدیث کرد ما را احمد بن علیّ حمیریّ او گفت حدیث کرد مرا حسن بن ایّوب از عبد الکریم بن عمرو خثعمیّ و او از عبد اللَّه بن ابی یعفور که گفت):
به ابی عبد اللّه علیه السّلام عرض کردم مردی که ولایت شما را قبول دارد و از دشمن شما بیزاری میجوید و حلال شما را حلال و حرام شما را حرام میداند و می- پندارد که کار در میان شما است و از شما بدیگران بیرون نشده است ولی میگوید که آنان (یعنی امامان) در میان خودشان اختلاف دارند و هر گاه که همگی بر یک نفر گرد آمدند و گفتند امام این است ما هم میگوئیم: امام همین است. حضرت فرمود: اگر با چنین عقیده بمیرد بمرگ جاهلیّت مرده است.
(2) 17- (خبر داد ما را عبد الواحد بن عبد اللَّه او گفت: حدیث کرد ما را محمّد ابن جعفر قرشیّ او گفت حدیث کرد ما را ابو جعفر همدانیّ او گفت: حدیث کرد مرا موسی بن سعدان از محمّد بن سنان [و او از عمّار بن مروان] و او از سماعة بن مهران که گفت):
بابی عبد اللَّه علیه السّلام عرض کردم مردی است ولایت علیّ را دارد و از دشمنش بیزار است و هر چه علیّ علیه السّلام میگوید او نیز میگوید جز آنکه میگوید امامان پیشوا در میان خودشان اختلاف دارند و من نمیدانم کدامشان امام است؟ هر گاه
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:148
بر یک نفر اجتماع کردند من نیز آن وقت بگفته آن یک نفر عمل میکنم ولی من از پیش میدانستم که امر امامت در میان آنان است.
فرمود: اگر با این عقیده بمیرد بمرگ جاهلیّت از دنیا رفته است. سپس فرمود:
قرآن را تأویلی است که همچون شب و روز در جریان است و مانند خورشید و ماه در جریان است که هر وقت تأویل چیزی از قرآن فرا رسد وقوع می‌یابد پس بعضی از آن تأویلات فرا رسیده است و بعضی نرسیده است.
[شرح مجلسیّ رحمه اللَّه میفرماید: شاید معنای روایت چنین باشد که آنچه ما از بطون قرآن و تأویلاتش میدانیم باید هر یک از آنها بوقت خودش واقع شود و از جمله تأویلات آنکه مردم بر گرد یک امام در زمان امام قائم

جمع میشوند و هنوز وقت آن نرسیده است یا آنکه معنا چنین است: که قرآن دلالت دارد بر اینکه هیچ زمانی از امام خالی نمیشود و چاره‌ای نیست که باید چنین باشد پس بعضی از امامان در گذشته است و بعضی دیگر پس از این خواهد آمد- پایان نقل از مجلسیّ.
مترجم گوید: هر دو توجیه مرحوم مجلسیّ از روایت شریفه بسیار بعید و غیر مناسب است و آنچه بنظر این ناچیز میرسد و اللّه اعلم آنست که مقصود حضرت از اینکه فرمود هر کس باین عقیده بمیرد مرگش مرگ جاهلیّت است، آنست که منصب امامت منصبی نیست که با اجماع و اختیار تعیین شود هر چند اجماع‌کنندگان و اختیارکنندگان از خاندان هاشم و یا بنی فاطمه باشند و اگر کسی معتقد باشد که باید بنی هاشم و یا اولاد پیغمبر جمع شوند و یکی را و لو از میان خودشان انتخاب کنند برای امامت این عقیده با عقیده دیگران که امامشان منتخب از تیم وعدی است هیچ فرق ندارد بلکه باید معتقد بود که امامان افرادی معیّن و مشخّص هستند که از طرف خداوند منصوب بامامت میباشند خواه خاندان بنی هاشم امامت آنان را به پذیرند خواه نه پذیرند.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:149
بنا بر این ظاهرا مقصود از تأویل قرآن در ذیل این مطلب عقیده‌ای، تأویل آیه شریفه إِنَّ عِدَّةَ الشُّهُورِ عِنْدَ اللَّهِ اثْنا عَشَرَ شَهْراً فِی کِتابِ اللَّهِ است که بائمّه اثنی عشر تأویل شده است، همان طور که دوازده ماه قمری ماههای معیّن و مشخّصی میباشند از روزی که خداوند آسمان و زمین را آفریده است یَوْمَ خَلَقَ السَّماواتِ وَ الْأَرْضَ و فرا رسیدن آن ماه‌ها مرهون گذشت زمان و جریان شب و روز و جریان ماه و خورشید است که از گذشت شب و روز و تقابل ماه و خورشید ماه‌های عربی بوجود می‌آید و بتدریج هم وجود مییابد و ماههای معیّنی هم هستند مِنْها أَرْبَعَةٌ حُرُمٌ.
هم چنین تأویل آیه شریفه نیز که امامان دوازده‌گانه میباشند افراد معیّنی هستند که با گذشت زمان و بتدریج بوجود می‌آیند و در اوان صدور روایت شریفه بعضی از آنان بوجود آمده و بعضی دیگر بعدها باید بوجود بیاید].
(1) 18- (و خبر داد ما را سلامة بن محمّد او گفت حدیث کرد ما را احمد بن داود او گفت: حدیث کرد ما را علیّ بن الحسین بن بابویه او گفت: حدیث کرد ما را اسعد ابن عبد اللَّه از محمّد بن الحسین بن ابی الخطّاب و او از مفضّل بن زائده و او از مفضّل ابن عمر که گفت):
ابو عبد اللَّه علیه السّلام فرمود: کسی که دینی در پیشگاه خدا داشته باشد و آن را از دانشمند راستگوئی نشنیده باشد خداوند او را دچار سرگردانی میکند تا آنجا خسته و ناراحت شود و کسی که مدّعی باشد که از غیر آن دری که خداوند آن در را برای مردم گشوده است گوش بسخنی داده است پس او مشرک است و آن در گشوده شده از جانب خداوند است که امین

است و سرّ نهفته الهی باو سپرده شده است.
(حدیث کرد ما را محمّد بن یعقوب کلینیّ از بعضی رجالش و او از عبد العظیم ابن عبد اللَّه حسنیّ و او از مالک بن عامر و او از مفضّل بن زائده و او از مفضّل بن عمر که گفت):
ابو عبد اللَّه علیه السّلام فرمود: هر کس که دینی داشته باشد بدون آنکه از

راستگوئی شنیده باشد، و مانند روایت پیشین را نقل کرده است.
(1) 19- (خبر داد ما را احمد بن محمّد بن سعید او گفت: حدیث کرد ما را یحیی ابن زکریّا شیبان در شعبان بسال 273 او گفت: حدیث کرد ما را علیّ بن سیف بن عمیره از پدرش و او از حمران بن اعین که او گفت):
بحضرت ابی عبد اللَّه علیه السّلام شرح حال مردی را گفتم که ولایت امیر- المؤمنین را دارد و از دشمنش بیزاری میجوید و هر چه را که امیر المؤمنین میگوید او نیز میگوید جز آنکه میگوید: آنان که امامان پیشوا هستند در میان خود اختلاف دارند و من نمیدانم کدامیک از آنان امام است هر آنگاه که بر یک مرد اجتماع کردند ما هم بگفته او عمل میکنیم و من شناخته‌ام که کار امامت در میان آنان است- خداوند همه‌شان را رحمت کند- فرمود: اگر باین عقیده از دنیا برود بمرگ جاهلیّت مرده است.
(و از علیّ بن سیف و او از برادرش حسین و او از معاذ بن مسلم و او از ابی عبد اللَّه علیه السّلام مانند همین روایت نقل شده است).
خردمندان و معتقدین بولایت ائمّه از اهل بیت علیهم السّلام در این روایات که از رسول خدا صلی اللَّه علیه و آله و حضرت ابی جعفر امام باقر و امام صادق علیهما السّلام نقل شده نیکو بیندیشند که این روایات در باره کسی است که در یکی از ائمّه علیهم السّلام شکّ کند و یا شبی بر او بگذرد که در آن شب امام خود را نشناخته باشد که آن حضرات چنین کس را بکفر و نفاق و شرک نسبت داده‌اند و اینکه اگر با این عقیده بمیرد بمرگ جاهلیّت مرده است پناه بخدا می‌بریم از چنین مرگ و بیندیشند در اینکه فرموده‌اند هر کس یک نفر از امامان زنده را انکار کند در حقیقت همه امامانی را که از دنیا درگذشته‌اند انکار کرده است پس باید هر کس به بیند که بچه کس اقتدا میکند و باطلها و بیهوده‌ها او را گمراه نکند و او را از راه حقّ بسوی هوا نکشاند که هر کس هوا او را بدنبال خود بکشاند سرنگون می‌شود و

آنچنان می‌شکند که جبران پذیر نباشد.
و باید هر کس بداند که در دین خود از چه کسی تقلید میکند و چه کس واسطه میان او و آفریننده‌اش شده است که آن واسطه یکی بیش نیست و دیگران شیطانهائی هستند باطل گو و فریبا و گرفتارکننده چنانچه خدای

عزّ و جلّ فرموده است: شَياطِينَ الْإِنْسِ وَ الْجِنِّ يُوحِی بَعْضُهُمْ إِلی بَعْضٍ زُخْرُفَ الْقَوْلِ غُرُوراً (الانعام: 112) (شیطانهای انسی و جنّی بمنظور فریب دادن حرف بیهوده را یکی بدیگری میرساند) خداوند ما را با حسان خود در پناهش گیرد از اینکه از حق بسوی دیگری میل کنیم و از راه هدایت باز مانیم و در گردابهای گمراهی و هلاکت غرق شویم که او همواره بمؤمنین مهربان بوده است.

(باب- 8) (روایاتی که میگویند: خداوند زمین را بدون حجّت نمیگذارد)

(1) 1- از آن جمله روایتی است مشهور از کلام امیر المؤمنین علیّ علیه السّلام بکمیل بن زیاد نخعیّ که میگوید: امیر المؤمنین علیه السّلام دست مرا گرفت و بجبّان (گورستان) بیرونم برد چون بصحرا رسیدیم آه سردی بر آورد سپس فرمود- آنگاه کمیل کلام طولانی امیر المؤمنین را نقل میکند تا میرسد بفرمایش آن حضرت که در پایان سخن فرموده است: خدایا چرا، و زمین از حجّتی که با دلیل و برهانش برای خدا قیام کرده باشد خالی نمی‌ماند و آن حجّت یا ظاهر معلوم است و یا ترسان پنهان تا مگر حجّت‌های خدا و دلیلهای روشن‌اش باطل نشود.
اینکه امیر المؤمنین علیه السّلام در گفتار خودش میفرماید (یا ظاهر معلوم است) مگر نه این است که مقصودش آنست: (که شخص آن حجّت جایگاهش معلوم باشد) و مراد آن حضرت از اینکه میفرماید (یا ترسان پنهان است) آنست که شخص آن حجّت غایب و جایگاهش نامعلوم باشد؟ و اللّه المستعان.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:152
(1) 2- (و خبر داد ما را احمد بن محمّد بن سعید ابن عقده او گفت: حدیث کرد ما را محمّد بن مفضّل و سعدان بن اسحاق و احمد بن حسین بن عبد الملک و محمّد بن احمد قطوانی. اینان گفتند: حدیث کرد ما را حسن بن محبوب از هشام بن سالم و او از ابی حمزه ثمالی و او از ابی اسحاق سبیعی) که گفت:
از فردی مورد اطمینان که از یاران امیر المؤمنین بود شنیدم میگفت: امیر المؤمنین در خطبه مفصّلی که در کوفه خواند و آن خطبه را نقل کرده است فرمود:
بار الها ناچار باید در روی زمین حجّت‌هائی بر مردم داشته باشی حجّتی پس از حجّتی که مردم را بدین تو رهبری کنند و دانستنیهای تو را بآنان بیاموزند تا پیروان اولیای تو پراکنده نشوند و آن حجّت یا آشکار است ولی مردم فرمانش را نمی‌برند و یا پوشیده است که با حال ترس بانتظار دستور تو است، اگر در دوران حکومت باطل در حالی که حجّتهای الهی بحال سکون و آرامش‌اند شخص آنان از مردم پنهان شود دانشهائی که از آنان در میان مردم پخش است هرگز پنهان نخواهد ماند و ادبهائی که آنان آموخته‌اند در دلهای مؤمنین ثابت و پابرجا است و مؤمنین بآن آداب رفتار میکنند.
اینان با آنچه مکذّبین از آن وحشت دارند و تجاوزکاران (یا نازپروردها) زیر بار آن نمیروند مأنوسند بخدا سوگند (این سخنی دانشی) است که مفت و

مجّانی در اختیار شما نهاده شده، امّا ای کاش شنونده‌ای بود که با گوش خرد آن را می‌شنید و می‌شناخت و میپذیرفت و آن را بکار می‌بست یعنی مطابقش عمل مینمود، و در راهش گام بر میداشت و بالنّتیجه رستگار میگشت و نجات مییافت، آنگاه (امام) فرمود: اکنون این چنین شنوند کیست، و بدین سبب است که دانش پنهان می‌شود، زیرا افرادی که نگهدارنده آن باشند و بهمان نحوی که از أهلش آموخته‌اند بدیگران برسانند یافت نمیشوند سپس پس از کلام مفصّلی در همین خطبه فرمود: بار الها من میدانم که دانش بتمام معنی پنهان نمیشود و ریشه‌هایش بریده نمیگردد زیرا تو زمین را از
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:153
حجّتی برای مخلوقات خالی نمیگذاری و آن حجّت یا آشکار است و فرمانروا و یا ترسان و پوشیده که فرمانش نبرند تا مگر حجّت تو باطل نگردد و دوستانت پس از آنکه آنان را راهنمائی فرموده‌ای گمراه نشوند، سپس خطبه را تا پایان رساند.
(و حدیث کرد ما را محمّد بن یعقوب کلینیّ او گفت: حدیث کرد ما را علیّ ابن محمّد از سهل بن زیاد و حدیث کرد ما را محمّد بن یحیی و دیگری از احمد بن محمّد او گفت: و حدیث کرد ما را علی بن ابراهیم از پدرش و اینان از حسن بن محبوب و او از هشام بن سالم و او از ابی حمزه ثمالی و او از ابی اسحاق سبیعیّ و او از یکی از اصحاب امیر المؤمنین که مورد اعتماد بود که گفت):
امیر المؤمنین علیه السّلام این سخنرانی را بر منبر کوفه ایراد کرد و او بهنگام سخنرانی آن را بخاطر سپرد: بار الها ... و همین خطبه را نقل کرده است «1».
(1) 3- (حدیث کرد ما را محمّد بن یعقوب کلینیّ او گفت: حدیث کرد ما را علیّ ابن ابراهیم بن هاشم از پدرش و او از ابن ابی عمیر و او از منصور بن یونس و سعدان ابن مسلم و آنان از اسحاق بن عمّار و او از):
امام صادق علیه السّلام که گفت: شنیدم آن حضرت میفرمود: همانا زمین خالی نمی‌ماند مگر آنکه دانشمندی (امامی: کافی) در آن هست تا اگر مؤمنین چیزی افزودند بازشان گرداند و اگر چیزی کاستند آن را از بر ایشان تمام سازد.
(2) 4- (حدیث کرد ما را محمّد بن یعقوب از محمّد بن یحیی و او از احمد بن محمّد و او از علیّ بن حکم و او از ربیع بن محمّد مسلیّ و او از عبد اللّه بن سلیمان عامری و او):
از ابی عبد اللّه (امام صادق) علیه السّلام که آن حضرت فرمود: همواره در روی زمین، خدای را حجّتی بوده است که حلال و حرام را بشناساند و مردم را براه خدا

_____
(1) کلینیّ این روایت را در قسمت اصول بطور اختصار نقل کرده است در ج 1 ص 178 و بطور مفصّل در ص 335 و 339.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:154
دعوت کند.
(1) 5- (حدیث کرد ما را محمّد بن یعقوب از بعضی از رجالش و او از احمد بن مهران و او از محمّد بن علیّ و او از حسین بن ابی العلاء و او از):
ابی عبد اللَّه (امام صادق) علیه السّلام گوید: آن حضرت را عرض کردم: زمین بدون امام باقی میماند؟ فرمود: نه.
(2) 6- (حدیث کرد ما را محمّد بن یعقوب از علیّ بن ابراهیم و او از محمّد بن عیسی و او از یونس و او از ابن مسکان و او از ابی بصیر و او از):
ابی عبد اللّه (امام صادق) «1» علیه السّلام که آن حضرت فرمود: همانا خداوند زمین را بدون دانشمند رها نمیکند و اگر این نبود حق از باطل شناخته نمیشد.
(3) 7- (و از علی بن ابراهیم و او از محمّد بن عیسی و او از محمّد بن فضیل و او از ابی حمزه ثمالی و او از):
ابی جعفر امام باقر علیه السّلام که آن حضرت فرمود: بخدا قسم که خداوند از روزی که آدم را قبض روح کرده است زمین خود را رها نکرده است مگر آنکه در آن امامی بوده است که بوسیله او بخدا راهنمائی میشده و او حجّت خدا بوده بر بندگانش و زمین بدون امام باقی نمی‌ماند تا مگر حجّت خدا باشد بر بندگانش.
(4) 8- (و بهمین سند از ابی حمزه نقل میکند که گفت):
به أبی عبد اللّه (امام صادق) علیه السّلام عرض کردم: آیا زمین بدون امام باقی میماند؟ فرمود: اگر زمین بدون امام بماند فرو میرود.
(5) 9- (و بهمین سند از محمّد بن فضیل):
و او از امام رضا علیه السّلام نقل میکند گوید: بآن حضرت عرض کردم: آیا زمین بی‌امام باقی میماند؟ فرمود: نه، از ابی عبد اللّه علیه السّلام بما روایت رسیده
_____
(1) در کافی ج 1 ص 178 روایت را ابی بصیر از یکی از دو امام (حضرت باقر و حضرت صادق) نقل میکند.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:155
است که زمین بی‌امام باقی نمی‌ماند مگر آنکه خداوند بر اهل زمین خشم کند یا فرموده باشد:- بر بندگان خشم کند- فرمود: باقی نمی‌ماند [زمین بدون امام و اگر باقی بماند] فرو میرود «1».

(1) 10- (محمّد بن یعقوب کلینیّ از علیّ بن ابراهیم و او از محمّد بن عیسی و او از ابی عبد اللّه مؤمن و او از ابی هراسه و او از):
ابی جعفر امام باقر علیه السّلام نقل میکند که آن حضرت فرمود: اگر امام یک ساعت از زمین برداشته شود زمین اهلش را فرو میبرد و اهل خود را همچون دریای خروشان بجوش و خروش در می‌آورد «2».
(2) 11- (محمّد بن یعقوب از حسین بن محمّد و او از معلیّ بن محمّد و او از وشّاء که گفت):
از امام رضا علیه السّلام پرسیدم: آیا زمین بی‌امام میماند؟ فرمود: نه، عرض کردم: بما روایت رسیده است که آن بدون امام نمی‌ماند مگر آنکه خدای عزّ و جلّ بر بندگانش خشم کند؟ فرمود: نمی‌ماند و هنگامی که بی‌امام باشد فرو میرود.
[مترجم گوید: موضوع فرو رفتن زمین هنگامی که بدون امام باشد باین نحو توجیه شده است که چون خداوند آدمی را مختار و مکلّف آفریده است و لازمه تکلیف آنست که حجّت بر مردم تمام باشد و تمامیّت حجّت با قرآن بتنهائی صورت نپذیرد زیرا مضامینش متحمّل معانی متعدّد بوده و وجوه مختلفه‌ای دارد، بلکه میباید قرآن بعترت پیوندد تا حجّت کامل بر مردم باشد چنانچه در روایت رسول خدا است
لن یفترقا حتی یردا علی الحوض
یعنی قرآن و عترت هرگز از یک دیگر جدا نشوند تا آنکه در کنار حوض بر من وارد شوند. بنا بر این اگر فرض شود که روزی حجّت

_____
(1) آنچه میان پرانتز نقل شده در کافی نیست.
(2) در کافی چنین است: زمین اهلش را بجوش و خروش در می‌آورد همچون دریائی که اهلش را بجوش و خروش درمی‌آورد.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:156
از میان مردم برداشته شود معنایش برداشتن تکلیف از مردم است و معنای برداشته شدن تکلیف آنست که خداوند انقراض نسل بشر را اراده کرده است و این توجیه گرچه از نظر عامه مردم قابل قبول است ولی با شناختی عمیقتر توان گفت که مقصود آنست که بیمن وجود امام و ولی کامل است که مردم روی زمین از نعمت حیات و دیگر نعمت‌های الهی بهره‌مند میشوند و مثل اولیاء خدا در میان مردم مثل گلهای بوستان است که هزاران بوته گیاه ببرکت آنها آبیاری میشوند و همچون کوههای با عظمت‌اند که موجب استقرار زمین هستند و جعلنا الْجِبالَ أَوْتاداً و در روایت 10 نیز بهمین معنا اشاره شده است].

(باب- 9) (روایاتی که میگوید: اگر بر روی زمین بیش از دو نفر نمانده) (باشد یکی از آن دو حجّت خواهد بود)

(1) 1- (حدیث کرد ما را عبد الواحد بن عبد اللَّه او گفت: حدیث کرد ما را محمّد ابن جعفر قرشیّ او گفت: حدیث کرد ما را محمّد بن حسین بن ابی الخطّاب او گفت:
حدیث کرد ما را محمّد بن سنان از ابی عماره حمزة بن طیّار او گفت):
شنیدم ابا عبد اللَّه (امام صادق) علیه السّلام میفرمود: اگر در روی زمین بجز دو نفر باقی نماند دوّمین از آن دو حجّت خواهد بود.
(2) 2- (حدیث کرد ما را محمّد بن یعقوب کلینی از جمعی از رجالش و احمد ابن ادریس و محمّد بن یحیی همگی از احمد بن محمّد و او از محمّد بن عیسی بن عبید و او از محمّد بن سنان و او از ابی عماره حمزة بن طیّار):
و او از ابی عبد اللَّه (امام صادق) علیه السّلام که فرمود: اگر بر روی زمین دو نفر بماند یکی از آن دو بر رفیقش حجّت خواهد بود، محمّد بن یعقوب از محمّد بن حسن و او از سهل بن زیاد و او از محمّد بن عیسی مانند همین روایت را نقل میکند.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:157
(چنانچه روی زمین دو تن باشند یکی باید امام باشد) (1) 3- (و خبر داد ما را محمّد بن یعقوب از محمّد بن یحیی و او از کسی که نامش را برد و او از حسن بن موسی خشّاب و او از جعفر بن محمّد و او از کرّام که گفت):
ابو عبد اللَّه (امام صادق) علیه السّلام فرمود: اگر همه مردم دو نفر باشند یکی از آن دو نفر امام خواهد بود. و فرمود: آخرین کس که می‌میرد امام است تا کسی بر خدا دلیل نیاورد که خدا او را واگذاشته بدون آنکه حجّتی از طرف خدا بر او قرار داده باشد.
(2) 4- (محمّد بن یعقوب از جمعی از رجالش و آنان از احمد بن محمّد برقیّ و او از علیّ بن اسماعیل و او از محمّد بن سنان و او از حمزة بن طیّار روایت میکند که گفت):
شنیدم ابا عبد اللَّه (امام صادق) علیه السّلام میفرمود: اگر در روی زمین بجز دو نفر باقی نماند یکی از آن دو نفر حجّت است یا- دوّمی حجّت است- تردید از احمد بن محمّد است.
(3) 5- (محمّد بن یعقوب از احمد بن محمّد و او از محمّد بن حسن و او از نهدیّ و او از پدرش و او از یونس بن یعقوب و او از):
ابی عبد اللَّه (امام صادق) علیه السّلام روایت میکند که شنید آن حضرت میفرماید اگر در زمین بجز دو نفر نباشد یکی از آن دو نفر امام خواهد بود.
[شرح: نظیر این روایاتِ از طریق سنّیان نیز رسیده است مانند روایتی که

مسلم از پیغمبر صلی اللّه علیه و آله نقل میکند که فرمود: همیشه این کار در قریش خواهد بود مادامی که از مردم دو نفر باقیمانده باشد.
مجلسیّ فرماید: همان طور که مردم در یک امر اجتماعی که در نظامشان و معاش‌شان دخالت دارد نیازمند بحجّت هستند هم چنین در یک امر فردی نیز که در شناخت مبدء و معاد و عبادات مدخلیّت دارد نیازمند بحجّت هستند و بنا بر این هنگامی حجّت بر مردم تمام می‌شود که یکی از آن دو نفر حجّت باشد و فرمانبری دیگری
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:158
از او واجب، پایان نقل از مجلسیّ.
مترجم گوید: لازمه توجیهی که مجلسیّ فرموده است آنست که از برای مردم در زندگی فردی و وظیفه دینیشان دستور العمل لازم است و این معنی اعمّ از وجود امام است چنانچه معلوم است بنا بر این مقصود از این گونه روایات بیان مشیّت الهی است در امر امامت، و اللّه العالم].

(باب 10) (آنچه در باره غایب شدن امام منتظر امام دوازدهم رسیده است و اینکه مولای ما) (امیر المؤمنین و امامان بعد از او علیهم السّلام بیاد آن حضرت بوده‌اند و مردم را) (بغایب شدن آن حضرت هشدار داده‌اند)

(1) 1- (حدیث کرد ما را محمّد بن همّام او گفت: حدیث کرد ما را جعفر بن محمّد بن مالک، او گفت: حدیث کرد ما را اسحاق بن سنان، او گفت: حدیث کرد ما را عبید بن خارجه از علیّ بن عثمان و او از فرات بن احنف و او از):
ابی عبد اللَّه جعفر بن محمّد و آن حضرت از پدرانش علیهم السّلام: فرمود:
در دوران امیر المؤمنین آب فرات طغیان کرد، امیر المؤمنین و دو فرزندش حسن و حسین سوار شدند و چون بطایفه ثقیف گذر کردند آنان گفتند که علیّ علیه السّلام آمده است که آب را برگرداند، علیّ علیه السّلام فرمود: هان بخدا قسم که من خودم و این دو فرزندم بطور مسلّم کشته خواهیم شد و حتما خداوند مردی را از اولاد من در آخر الزّمان بخون خواهی ما بر میانگیزد و او حتما از آنان پنهان خواهد شد تا گمراهان مشخّص شوند، تا آنجا که یک فرد نادان خواهد گفت: خدا را در آل محمّد نیازی نیست.
(2) 2- (خبر داد ما را محمّد بن همام و محمّد بن حسن بن محمّد بن جمهور هر دو از حسن بن محمّد جمهور او گفت: حدیث کرد ما را پدرم از بعض رجال
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:159
خود و او از مفضّل بن عمر او گفت):
ابو عبد اللَّه (امام صادق) علیه السّلام فرمود: اگر یک خبر را خوب درک کنی بهتر از ده خبر است که باز گوی آن‌ها باشی همانا هر حقی حقیقتی دارد و هر صوابی را نوری هست. سپس فرمود: بخدا قسم که ما مرد شیعی خودمان را بشمار فقیه و چیز فهم نمی‌آوریم تا آنکه با او برمز و کنایه حرف بزنیم و او معنای رمز و کنایه ما را بفهمد که امیر المؤمنین بر منبر کوفه فرمود: در پشت سر شما فتنه‌هائی است تاریک و کوری آفرین و بی‌نور و از آن فتنه‌ها بجز (نومه) «1» نجات نمی‌یابد.
عرض شد یا امیر المؤمنین (نومه) چیست؟ فرمود: کسی که مردم را بشناسد ولی مردم او را نشناسند و بدانید که زمین از حجّت خدا خالی نمی‌ماند ولی خداوند بزودی مردم را بخاطر ستم و تعدّی و اسراف بر خودشان از دیدار او کور خواهد کرد و اگر زمین یک ساعت از حجّت خدا خالی بماند اهل خود را فرو می‌برد، ولی آن حجّت خدا مردم را می‌شناسد و مردم او را نمی‌شناسند همان طور که یوسف مردم را می‌شناخت ولی

آنان او را نمی‌شناختند سپس این آیه را تلاوت فرمود یا حَسْرَةً عَلَى الْعِبادِ ما يَأْتِيهِمْ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا كانُوا بِهِ يَسْتَهْزِؤُنَ، یس: 30): چه حسرتی بندگان را که هیچ فرستاده برای آنان نیامد مگر آنکه او را مسخره میکردند.
(1) 3- (خبر داد ما را احمد بن محمّد بن سعید ابن عقده کوفیّ او گفت: حدیث

---

(1) در النهایه: ماده (نوم) گوید: در حدیث علیّ علیه السّلام است که آن حضرت بیاد آخر زمان و فتنه‌هایش افتاد سپس فرمود: بهترین اهل آن زمان هر مؤمنی است که نومه باشد بر وزن همزه یعنی کسی که بیادش نباشند و اعتنایش نکنند و گفته شده که معنایش کسی است که در اجتماع بد و بدان را نشناسد و گفته شده که نومه (با حرکت واو) بمعنای پر خواب است و اما آنچه بمعنای از یاد رفته در اجتماع است آن (نومه) با سکون واو است و از قبیل اول است حدیث ابن عبّاس که بعلیّ علیه السّلام عرض کرد: نومه چیست؟ فرمود: کسی که بهنگام فتنه خاموش است و چیزی از او بروز نکند.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:160
کرد ما را احمد بن محمّد دینوریّ، او گفت: حدیث کرد ما را علیّ بن حسن کوفیّ از عمیره دختر اوس او گفت: حدیث کرد مرا جدّم حصین بن عبد الرحمن «1» از پدرش و او از جدّش عمرو بن سعد و او از):
امیر المؤمنین علیّ بن ابی طالب علیه السّلام که آن حضرت روزی بحذیفه بن یمان فرمود: ای حذیفه بمردم آنچه را که نمی‌دانند: (نمی‌فهمند) مگو که طغیان میکنند و کافر میشوند که پاره‌ای از دانش‌ها سخت است و باری است سنگین که اگر بر کوههایش نهی از کشیدن آن ناتوانند همانا بهمین زودی دانش با اهل بیت انکار خواهد شد و باطلش خواهند پنداشت و بازگویانش کشته خواهند شد و با کسی که دانش ما را بخواند بد رفتاری خواهد شد از راه ظلم و حسد بر آنچه خداوند بعترت وصی یعنی وصی پیغمبر تفضّل فرموده است.
ای فرزند یمان همانا که پیغمبر صلی اللَّه علیه و آله آب دهان خود را بدهان من انداخت و دست‌اش را بر سینه من کشید و عرض کرد بار الها خلیفه مرا و وصی مرا و پرداخت‌کننده قرض مرا و بجا رساننده وعده و امانت مرا و ولیّ مرا و یاور مرا علیه دشمن تو و دشمن من، و زداینده غبار اندوه از چهره مرا عطا فرما آنچه را که بآدم عطا فرموده‌ای از دانش و آنچه را که بنوح عطا فرموده‌ای از برد باری و آنچه را که بابراهیم داده‌ای از اولاد پاک و بزرگواری و آنچه را که عطا فرموده‌ای بایّوب از شکیبائی در بلا و گرفتاری و آنچه را که عطا فرموده‌ای بداود از پایداری در نبرد با همگنان و آنچه را که عطا فرموده‌ای بسلیمان از فهم.

بار الها چیزی از دنیا را از دیدگاه علی پنهان مدار تا همه دنیا را در پیش دیدگان او مانند سفره کوچکی که در جلوش گسترده باشد قرار دهی. (1)
بار الها دلیری موسی

_____

(1) در بعضی از نسخه‌ها چنین است: (از غمره دختر اوس که گفت: حدیث کرد مرا جدم حصین از عبد الرّحمن و او از پدرش- تا آخر) و روشن نشد که نام این زن غمره است یا عمیرة ولی ظاهرا جدّش همان حصین بن عبد الرحمن بن عمرو بن سعد بن معاذ اشهلی است که در التقریب و التهذیب عنوان شده است.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:161
را باو عطا کن و در نسل او قرار بده کسی را که شبیه عیسی علیه السّلام باشد. بار الها تو خلیفه منی بر او و بر عترت و ذریّه [پاک] و پاکیزه‌اش، عترتی که تو از آنان پلیدی [و نجاست] را برده‌ای و بر خورد شیاطین را از آنان برگردانده‌ای. بار الها اگر قریش در باره او ستم کند و دیگری را بر او مقدّم بدارد او را بمنزله هارون از موسی قرار بده هنگامی که موسی [از نزد هارون] غایب گشت.
سپس مرا فرمود: ای علیّ چقدر در میان فرزندان با فضیلت تو- [چقدر از فرزندان با فضیلت تو] باشند که کشته شوند و مردم هم چنان ایستاده و بی‌تفاوت تماشا کنند زشت باد امّتی که به بیند فرزندان پیغمبرش بستم کشته میشوند و آنان بی‌تفاوت باشند [کمک نکنند] همانا کشنده و کسی که دستور کشتن بدهد و کسی که به بیند و بی‌تفاوت باشد همگی در گناه و لعنت برابر و شریکند.
ای پسر یمان، قریش نسبت به بیعت علیّ و ولایت او سینه‌هایشان گشوده نگردد و دلهایشان راضی نشود و زبانشان روان نگردد مگر از روی بی‌میلی و کوری و زبونی.
ای پسر یمان، بزودی قریش علیّ را بیعت میکند و سپس بیعت را میشکند و با او بجنگ و ستیز بر میخیزد و نسبت‌های بزرگ باو میدهد و پس از علیّ زمام کار را حسن بدست میگیرد و بیعت او هم شکسته می‌شود سپس حسین بولایت میرسد و امّت جدش او را میکشند.
ای لعنت بر امّتی که پسر دختر پیغمبر خودش را بکشد و چنین امّتی عزیز مباد، و لعنت بر پیشاهنگش، و بر کسی که کارهای فاسق امّت را ترتیب میدهد.
سوگند بآن که جان علی در دست اوست این امّت پس از آنکه فرزندم حسین کشته شود همواره در گمراهی و ستم و کجروی و تعدّی و اختلاف در دین و تغییر و تبدیل احکام خدا که در قرآن است و در ظاهر نمودن بدعتها و باطل ساختن سنّت‌ها و اختلال و قیاس‌های شبهه ناک «1» و ترک

دستورات صریح قرآن خواهند بود تا آنکه

_____

(1) در بعضی از نسخه‌ها (و احتیال و قیاس مشتبه) است یعنی: حیله و قیاس شبهه ناک.

ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:162

از اسلام بیرون روند و در کوری و سرگردانی و گمراهی داخل شوند.

(1) ای بنی امیّه تو را چه شده است؟ ای بنی امیه هرگز هدایت نشوی. ای بنی عبّاس تو را چه شده است؟ ای مرگ بر تو که در میان بنی امیّه بجز ستمگر نیست، و در میان بنی عبّاس بجز متجاوزی که با گناهان بر خدا تمرّد کند کسی نیست کشندگان فرزندان منند و پرده دران حرمت من، پس همیشه این امّت را ستمکاران تشکیل خواهند داد که بر حرام دنیا همچون سگان با یک دیگر بستیزند و در دریاهای هلاکت‌ها و گودالهای خون فرو خواهند رفت تا آنگاه که غایب‌شونده از فرزندان من از چشم مردم پنهان گشته و مردم بجوش و خروش افتادند که آیا او در دسترس نیست؟ یا آنکه کشته شده است؟ یا آنکه از دنیا رفته است؟

در این هنگام چهره فتنه نمودار شود و بلا فرود آید و آتش جنگ قبیله‌ای زبانه کشد مردم در دینشان تند روی کنند و همگی یک صدا شوند بر اینکه حجّت از میان رفته و امامت باطل شده است و در آن سال حاجیان چه شیعه علیّ و چه ناصبی بدان منظور بحجّ روند که از یادگار گذشتگان خبری بگیرند ولی نه اثری از او می‌بینند و نه خبری و بازمانده‌ای از او می‌شناسند.

چون چنین شود شیعه علیّ از دشمنان خود فحش‌ها میشنود و بدکاران و تبهکاران در گفت و شنودی که با شیعیان دارند پیروز میشوند تا آنجا که امّت، حیران و سرگردان و وحشت زده می‌شود و این سخن بر سر زبانها فراوان گفته می‌شود: که حجّت از میان رفت و امامت باطل شد. ولی به پروردگار علیّ سوگند که همان وقت حجّت امّت بر پا است و در کوچه‌هایش رفت و آمد میکند و بخانه‌ها و کاخهایش داخل می‌شود و در خاور و باختر بگردش است سخن مردم را میشنود و بر جماعت‌شان سلام میکند می‌بیند و دیده نمی‌شود تا وقت و وعده‌اش فرا رسد و منادی از آسمان ندا دهد (هان که امروز روز شادی فرزندان و شیعیان علیّ است).

(2) و در این حدیث عجائبی است و شواهدی بر حقّانیت آنچه امامیّه بآن معتقد

ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:163

و متدیّن است و سپاس خدای را، از جمله آنها اینکه فرموده است: تا آنگاه که غایب‌شونده از فرزندانم از چشم مردم پنهان گشته) آیا این، اشاره بهمین غیبت نیست؟

و بر صحّت گفتار کسی که اعتراف بر غیبت دارد و بامامت صاحب غیبت متدیّن است گواه نیست؟ سپس فرموده است: (و مردم بجوش و خروش افتند که آیا او در دسترس آنان نیست یا آنکه کشته شده است و یا آنکه از دنیا رفته است و همگی میگویند که حجّت از میان رفت و امامت باطل شد).
آیا این فرمایش با همان که الان همه مردم بر آنند و گفتار امامیّه را در باره وجود صاحب غیبت (امام زمان) تکذیب میکنند موافق نیست؟ در صورتی که وجود آن حضرت محقق است گرچه ما او را نه بینیم و دیگر آنکه فرموده است: (حاجیان آن سال برای جستجو میروند) و همین کار را کردند ولی اثری از او ندیدند.
و فرموده است: (این هنگام دشمنان شیعه بشیعه ناسزا گویند و اشرار و فاسقان در گفت و شنودشان بر شیعه پیروز میشوند) یعنی در گفت و شنود ظاهری که میگویند:
پس امام شما کجا است؟ بما نشانش دهید، و ناسزاشان گویند و بخاطر اینکه شیعیان بوجود امامی معتقدند که از دیده جهان پنهان است و دشمنانشان را بشخصی که غایب است حواله میدهند شیعیان را بنقص و ناتوانی و نادانی نسبت میدهند و همین نسبت است که فحش و ناسزا بآنان است پس شیعیان بحسب ظاهر در نزد اهل غفلت و کوردلان پاسخی ندارند و همین فرمایش امیر المؤمنین در اینجا گواه است که شیعیان راست میگویند و مخالفین‌شان در جهل و عناد باحقّ‌اند.
سپس آن حضرت به پروردگار خود سوگند یاد کرده و فرموده است: (به پروردگار علیّ قسم که همانوقت حجّت خدا در زمین بر پا است و در کوچه‌ها در رفت و آمد است بخانه‌ها و کاخهایش داخل می‌شود و در خاور و باختر گردش میکند سخن مردم را میشنود و بر جماعتشان سلام میکند او می‌بیند ولی دیده نمیشود).
(1) آیا این پیش گوئی موجب آن نیست که شکّ در باره امام علیه السّلام از میان
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:164
برود و باعث آن گردد که ما معتقد شویم بر وجود او و بصحّت آنچه در حدیث پیش از این حدیث ثابت شد که فرمود: (بطور مسلّم زمین از حجّت خدا خالی نمی‌ماند ولی خداوند، مردم را بخاطر ستم و جورشان و بواسطه اسراف بر خودشان از دیدار او کور میکند).
سپس یوسف را بعنوان مثال ذکر کرد که امام علیه السّلام عینا و شخصا وجود دارد ولی در آن زمان می‌بیند و دیده نمیشود چنانچه امیر المؤمنین فرمود که تا روز و وقت وعده و ندای منادی از آسمان برسد بار الها تو را ستایش و سپاس میکنیم بر نعمتهائی که از شماره بیرون است و بر

منّت‌هائی که قابل جبران نیست و از تو میخواهیم که ما را با رحمت خود بر این هدایتی که در اختیار ما گذاشته‌ای ثابت- قدم بداری.
(1) 4- (خبر داد ما را احمد بن محمّد بن سعید او گفت: حدیث کرد ما را احمد ابن محمّد دینوریّ او گفت: حدیث کرد ما را علیّ بن حسن کوفیّ «1» او گفت: حدیث کرد ما را عمیره دختر اوس «2» او گفت: حدیث کرد مرا جدّم حصین بن عبد الرّحمن از عبد اللّه بن ضمره «3» و او از کعب الاحبار «4» که گفت:
چون روز رستاخیز شود مردم بر چهار صنف بمحشر می‌آیند: صنفی سواره و صنفی پیاده و صنفی وارونه و سر بزیر و صنفی در حالی که بصورت‌هاشان افتاده‌اند

_____
(1) ظاهرا او همان ابن فضّال تیملی معروف باشد.
(2) در بعضی از نسخه‌ها (غمرة دختر اوس) است و هیچ کدام از این دو نام را در جایی ندیده‌ام.
(3) عبد اللّه بن ضمره سلولی مردی است ثقه و در التقریب است که عجلی او را توثیق کرده است.
(4) کعب الاحبار بن ماتع حمیری است که کنیه‌اش ابا اسحاق است و نیز ثقه است (التقریب)
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:165
و کر و لال و کور و دیوانه‌وار نه کسی با آنان سخنی گوید و نه اجازه بآنان داده می‌شود که عذر کردارهایشان را بخواهند آنان کسانی هستند که آتش چهره‌های آنان را کباب میکند و آنان در آتش زشت رویانند.
بکعب گفته شد: ای کعب آنان که بصورت‌هایشان افتاده‌اند و در چنان حالند کیانند؟ کعب گفت: آنان در گمراهی و ارتداد و پیمان‌شکنی بوده‌اند، چه بد چیزی که برای خودشان از پیش فرستادند، هنگامی که خدا را ملاقات کنند در حالی که با خلیفه‌شان و وصی پیغمبرشان و دانشمندشان و آقاشان و برترشان جنگ کرده‌اند، و با کسی که آن روز پرچمدار است و صاحب حوض است و مایه امید و امید بخش در آن جهان است، و نشانه‌ای که هرگز گم نام نمی‌ماند، و راه روشنی که هر کس از آن راه بکنار رفت هلاک شد و در آتش سرنگون گردید، به پروردگار کعب سوگند که این شخص همان علیّ است که از همه دانشمندتر و در اسلام از همه پیش قدم‌تر «1» و در حلم و بردباری از همه بیشتر است.
شگفت کعب از آن کس است که غیر علیّ را بر علیّ مقدّم شمرد. (باری) و از نسل (این) علیست ان مهدی قائمی که زمین را بزمین دیگری مبدّل سازد، و عیسی بن مریم بوجود او بانصارای روم احتجاج کند، آری قائم مهدی از نسل علیّ است و از حیث خلقت و اخلاق و قیافه و هیبت

شبیه‌ترین مردم است بعیسی خداوند آنچه را که بهمه انبیاء عطا فرموده است باو عطا فرماید و بیشتر و برتر، همانا از برای قائم که از فرزندان علیّ است غیبتی است مانند غیبت یوسف و بازگشتی است همچون بازگشت عیسی بن مریم و پس از آنکه مدّتی غایب شد ظاهر می‌شود در وقتی که ستاره سرخ طلوع کرده و زوراء که شهر «ری» است ویران شده و مزورة که بغداد است فرو رفته و سفیانی خروج نموده و جنگ میان اولاد عباس و جوانان ارمنیّة

_____

(1) تقدّم اسلام علیّ (ع) مورد قبول همه مورّخین است جز اینکه بعضی از مغرضین و یا نادانان گفته‌اند که چون سنّ آن حضرت کم بود اسلامش قابل توجّه نیست.

ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:166

و آذربایجان درگرفته باشد و آن جنگی است که هزاران هزار کشته دارد هر کسی دست بر قبضه شمشیر جواهر نشان دارد پرچم‌های سیاه بر او در اهتزاز است آن همان جنک است که با مرگ سرخ و طاعون خطرناک آمیخته است.

(1) 5- (و بهمین سند از حصین بن عبد الرّحمن و او از پدرش و او از جدّش عمرو ابن سعد «1» روایت کرده است که گفت):

امیر المؤمنین علیه السّلام فرمود: رستاخیز بپا نمیشود تا چشم دنیا از حدقه بیرون آید و در آسمان سرخی مخصوصی پدید گردد و آن رمزی است از اشک حاملین عرش که بر اهل زمین میگریند تا آنکه در میان مردم جمعی بهم رسند که از دین نصیبی ندارند برای فرزند من دعوت میکنند، و در حقیقت از فرزند من بیزارند اینان جمعی هستند پست فطرت و بی‌نصیب که بر اشرار مسلّطند و فتنه انگیز ستمگران و مرگ آفرین حکمرانان، آنان در شهر کوفه پدید آیند، در پیشاپیش آنان مردی باشد سیاه چهره و سیاه دل و بی‌دین و بی‌نصیب و بی‌اصل و نسب و پست فطرت و بدخو که در دامن مادران نابکار بزرگ شده و از بدترین نسل‌ها است که خدا باران خود را از آنان دریغ دارد.

(2) این پیش آمد بسالی است که غیبت کبری فرزند غاییم اعلام می‌شود «2» صاحب

_____

(1) گذشت که او عمرو بن سعد بن معاذ اشهلی است و چون در نسخه علّامه مجلسیّ بغلط عمر بن سعد نوشته شده بود شارح خبر گمان کرده است که او عمر بن سعد بن ابی وقّاص است و از این رو گفته است (که این خبر با آنکه تصحیف شده و الفاظش نیز بغلط ضبط شده است و سندش به بدترین خلق خدا عمر بن سعد میرسد با این همه آن را از آن

جهت نقل کردم که از امام قائم خبر میدهد تا معلوم شود که دوست و دشمن بر وجود آن حضرت متفقند) با اینکه عمر بن سعد در آن روز طفل نابالغی بوده و لیاقت چنین خطاب را نداشته و لذا گاهی که امیر المؤمنین در دوران خلافتش که بمناسبتی از او نام برده است از او تعبیر به (جرو یعنی توله سگ) فرموده است.
(2) عبارت روایت
(فی سنة اظهار غیبة المتغیّب من ولدی)
است که بغیبت کبری ترجمه شد و این معنا را از هیئت متغیّب استفاده کردیم که بجای آن غیبة الغائب من ولدی نفرموده است و کثرة المبانی تدلّ علی کثرة المعانی.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:167
پرچم سرخ و بیرق سبز است وه که چه روزی است مر نومیدان را آن روز میان این دو شهر «انبار» و «هیت». آن روز روز مصیبت بزرگ برای کردها و خوارج «1» خواهد بود، روز ویرانی کاخ فرعونها و جایگاه ستمگران و فرمانداران ظالم است، و روز خرابی ما در شهرها و همردیف شهر عاد (یا شهر ننگ) است و ای عمر بن سعد این شهر بپروردگار علیّ سوگند شهر بغداد خواهد بود.
ای لعنت خدا بر گنهکاران از بنی امیه و بنی عبّاس خائنانی که پاکان از فرزندان مرا می‌کشند و حق مرا که بر آنان دارم ملاحظه نمی‌کنند و در آنچه بحریم من روا میدارند از خدا نمیترسند، همانا روزی در انتظار بنی عبّاس است بسیار سخت که در آن روز همچون زن باردار فریاد بر آرند وای بحال شیعه اولاد عباس از جنگی که در فاصله نهاوند و دینور روی میدهد و آن جنگ فقراء شیعه علیّ است که به پیش آهنگی مردی از همدان خواهد بود همنام با پیغمبر صلی اللّه علیه و آله و دارای اخلاق معتدل و خوش خلق و خوش رنگ صدای ترس آوری دارد، و مژگانهایش دراز، و گردنش بلند، و میانه زلفش از هم باز، و دندانهای پیشین با فاصله، سوار بر اسبش هم چون ماه شب چهارده که در تاریکی میدرخشد همراه با جمعیتی که بهترین جمعیتها باشند، که پناه بدین برده‌اند، و بآن تقرّب بخدا جسته‌اند و متدیّن بآن دین گشته‌اند، آنان قهرمانانی هستند از عرب که خود را آن روز بآن جنگ سخت و شکست دهنده میرسانند و با دشمنان میجنگند آن روز برای دشمن روز مصیبت و بیچاره‌گی است.
(1) در این دو حدیث از غیبت و صاحب غیبت بمقدار کافی یاد شده است و از برای کسی که جویای حقیقت باشد شفا بخش و بر اهل انکار و عناد حجّت را تمام

---

(1) عبارت متن (شراة) است و از آنرو بخوارج ترجمه شد که آنان چنین

می‌پندارند که جان خود را برضای خدا فروخته‌اند.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:168
کرده است و در حدیث دوّم بجمعیّتی اشاره شده است که از پیش چنین جمعیّتی شناخته نشده و فقط بسال تقریبی 260 و همان حدود بر انگیخته خواهد شد چنانچه امیر المؤمنین علیه السّلام فرمود: بسالیکه غیبت کبری بمردم اعلام خواهد شد و همان طور شد که امیر المؤمنین توصیف کرد و خصوصیات آن گروه و صفت کسی که پرچمش را بدست میگیرد بیان فرمود.
اگر هوشمند اهل دلی (چنانچه خدای تعالی فرموده است أَوْ أَلْقَی السَّمْعَ وَ هُوَ شَهِیدٌ: (یا گوش فرا دهد در حالی که شاهد باشد) در این اشاره، تأمل کند نیازی به تصریح نخواهد داشت از خدای رحیم خواستاریم که با رحمت خودش بما توفیق وصول بحقیقت را عنایت فرماید.
(1) 6- (خبر داد ما را سلامة بن محمّد او گفت: حدیث کرد ما را علیّ بن داود او گفت: حدیث کرد ما را احمد بن حسن از عمران بن حجّاج و او از عبد الرّحمن بن ابی نجران و او از محمّد بن ابی عمیر و او از محمّد بن اسحاق و او از اسید بن ثعلبه و او از امّ هانی که گفت):
ابی جعفر محمّد بن علی امام باقر علیه السّلام را عرض کردم معنای آیه شریفه:
فَلا أُقْسِمُ بِالْخُنَّسِ (پس قسم نمیخورم بچیزهائی که خود را بتأخیر میاندازند) چیست؟ فرمود: ای امّ هانی مقصود امامی است که خود را از مردم کنار میکشد تا مردم ندانند او کجا است بسال 260 «1» سپس همچون ستاره‌ای که در شب تار فروزان است نمایان گردد اگر آن زمان را درک کنی چشمت روشن خواهد شد.
مترجم گوید: خنّس جمع خانس است از خنس بمعنای تأخیر و دور افتادن است و مقصود از آن در آیه شریفه ستارگانند که بروز دیده نمیشوند و بشب هویدا و نمایانند و در این روایت به امامی که از مردم دور باشد و غایب شود تفسیر شده است و جمع بودنش یا باعتبار همه اوصیا است و یا آنکه از باب تعظیم است و یا آنکه

_____
(1) سال وفات امام حسن عسکری است.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:169
امام علیه السّلام تشبیه کرده است امام غایب را بستارگان که بنا بر این معنی تشبیه است نه تفسیر.
(و خبر داد ما را محمّد بن یعقوب از علیّ بن محمّد و او از جعفر بن محمّد و او از موسی بن جعفر بغدادیّ و او از وهب بن شاذان و او از حسن بن ابی الربیع همدانیّ که گفت: حدیث کرد ما را محمّد بن اسحاق از اسید بن

ثعلبه و او از امّ هانی) مانند همین روایت را نقل کرده است فقطّ بجای کلمه (کالشّهاب الواقد) کلمه (کالشهاب یتوقد) است یعنی ستاره در شب تاریک میدرخشد.
(1) 7- (محمّد بن یعقوب از جمعی از رجالش روایت میکند و آنان از سعد بن عبد اللّه و او از احمد بن حسن و او از عمر بن یزید و او از حسن بن ابی ربیع همدانیّ او گفت: حدیث کرد ما را محمّد بن اسحاق از اسید بن ثعلبه و او از امّ هانی که گفت):
ابی جعفر محمّد بن علیّ امام باقر را ملاقات کردم و از آن حضرت معنای این آیه را پرسیدم: فَلا أُقْسِمُ بِالْخُنَّسِ الْجَوارِ الْكُنَّسِ یعنی پس سوگند یاد نمیکنم بچیزهائی که بتأخیر می‌افتد و سیّاراتی که پنهان می‌شود، فرمود: امامی است که خود را در زمان خودش بکنار میکشد هنگامی که مردم را اطلاعی از او بدست نباشد بسال 260 سپس همچون ستاره فروزان در شب تار نمایان می‌شود اگر آن روزگار را درک کردی چشمت روشن خواهد شد.
(2) 8- (محمّد بن همّام گفت: حدیث کرد ما را احمد بن مابنداذ «1» او گفت:
حدیث کرد ما را محمّد بن مالک «2» او گفت: حدیث کرد ما را محمّد بن سنان از کاهلیّ «3»

---

(1) در بعضی از نسخه‌ها (محمّد بن مابندار) است.
(2) گویا او ابو جعفر بن محمّد بن مالک باشد. و در بعضی از نسخه‌ها بجای محمّد بن مالک (احمد بن هلال) است.
(3) مقصود عبد اللّه بن یحیی کاهلی است چنانچه در کافی در کتاب ایمان و کفر باب التراحم و التعاطف تصریح کرده است.

و او از):
ابی عبد اللّه امام صادق علیه السّلام که فرمود: با همدیگر پیوند و نیکوکاری و مهربانی داشته باشید سوگند بخدائی که دانه را شکافت و آدمیزاد را آفرید روزی فرا رسد که یکنفر از شما نتواند محلّی بیابد که دیناری و یا درهمی از مال خودش در آنجا مصرف کند- یعنی در زمان ظهور امام قائم محلّی یافت نمیشود که مصرف پول باشد چون همگی مردم از فضل خدا و فضل ولی او بی‌نیاز میشوند-، عرض کردم کی چنین خواهد شد؟ فرمود: هنگامی که امام خودتان را از دست بدهید و بهمین حال بمانید تا آنگاه که بر شما نمایان شود همچون خورشید که سر برزند در حالی که در کمال یأس و نومیدی بوده باشید پس مبادا شکّ و تردیدی داشته باشید و شکّ را از خود دور سازید، من شما را بر حذر داشتم پس

شما نیز بر حذر باشید، و من از خداوند توفیق و ارشاد شما را خواستارم.
بیننده راست که در این نهی از شکّ در صحّت غیبت غائب علیه السّلام و صحّت ظهورش نیکو بنگرد و در اینکه پس از نهی از شکّ در غیبت میفرماید «من شما را بر حذر داشتم پس بر حذر باشید» یعنی از شکّ، پناه بخدا میبریم از شکّ و ریب و از پیمودن راهی که بهلاکت میکشاند و از خدا میخواهیم که بمنّت و قدرتش ما را در راه هدایت و پیمودن بهترین راه ثابت قدم فرماید راهی که ما را بهمراه برگزیدگان از نیکانش بکرامت میرساند.
[مصحّح گوید: از جمله: یعنی در زمان ظهور ... تا بی‌نیاز میشوند گفته مؤلّف است و اینکه مؤلّف فرموده است از فضل خدا بی‌نیاز میشوند معنایش روشن است.
و امّا معنای اینکه از فضل ولیّش بی‌نیاز شوند آنست که در اثر تربیت آن حضرت آنچنان اصول عدالت اجتماعی رعایت می‌شود که در آمد سرانه بالا میرود و همه افراد اجتماع از مواهب اوّلیه زندگی برخوردار میشوند و مستمند و بیچاره‌ای یافت نمیشود که برای رفع نیاز او پولی خرج شود.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:171
در اینجا ذکر روایتی مناسب است که کراجکیّ در کنز الفوائد آورده است و آن اینکه: ابو حنیفه با امام صادق علیه السّلام غذائی خورد، و چون امام دست از غذا کشید فرمود
الحمد للّه ربّ العالمین
بار الها این نعمت از تو و از رسول تو است. ابو حنیفه عرض کرد: با خدا شریک قرار دادی؟ حضرت فرمود: وای بر تو خدا در قرآن میفرماید وَ ما نَقَمُوا إِلَّا أَنْ أَغْناهُمُ اللَّهُ وَ رَسُولُهُ مِنْ فَضْلِهِ یعنی (آنان اعتراضی جز این نداشتند که خدا و رسولش آنان را از فضل خود بی‌نیاز کرده بودند) و در جای دیگر میفرماید وَ لَوْ أَنَّهُمْ رَضُوا ما آتاهُمُ اللَّهُ وَ رَسُولُهُ وَ قالُوا حَسْبُنَا اللَّهُ سَیُؤْتِینَا اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَ رَسُولُهُ یعنی (اگر آنان بآنچه خدا و رسول بآنان داده است راضی میبودند و میگفتند خدا ما را بس است بزودی خدا و رسولش از فضل خود بما خواهند داد) ابو حنیفه گفت: بخدا قسم گوئی من این دو آیه را از قرآن هرگز نخوانده بودم و نشنیده بودم مگر همین الآن]
(1) 9- (خبر داد ما را عبد اللّه بن یونس او گفت: حدیث کرد ما را احمد بن محمّد بن رباح زهریّ از احمد بن علیّ حمیری و او از حسن بن ایّوب و او از عبد الکریم بن عمر و خثعمی و او از محمّد بن عصام او گفت: حدیث کرد مرا مفضّل بن عمر گفت):
در محضر ابی عبد اللّه امام صادق علیه السّلام بودم و کس دیگر نیز با من بود بما فرمود: مبادا مشهور کنید- یعنی نام قائم علیه السّلام را- و بنظر من مخاطب آن حضرت دیگری بود نه من.

پس فرمود: ای ابا عبد اللّه مبادا مشهور کنید بخدا سوگند بطور حتم مدّت زمانی غایب خواهد شد و نامش از زبانها خواهد افتاد تا آنجا که گفته شود مرد؟
یا هلاک شد؟ آیا کدام بیابان را پیمود؟ و دیدگان مؤمنین بر فراقش اشکها خواهد ریخت، و مردم همچون کشتی که در دست امواج خروشان دریا زیر و رو می‌شود زیر و رو خواهند شد تا آنکه نجات نیابد مگر آن کسی که خداوند پیمان از او گرفته و ایمان را در دل او نوشته و او را بواسطه روحی که از جانب خدا است تأیید کرده
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:172
باشد و بطور حتم باید دوازده پرچم نامعلوم برافراشته شود که شناخته نشود کدامیک از کدام است.
مفضّل گوید: من گریستم، بمن فرمود چرا گریستی؟ عرض کردم: من بفدایت چگونه نگریم و شما میفرمائید دوازده پرچم نامعلوم برافراشته شود که مشخّص نیست کدامیک از کدام است. گوید: آن حضرت به شکافی که در دیوار خانه بود و آفتاب از آنجا بمجلس‌اش می‌تابید نگاه کرد و فرمود: این آفتاب است که میتابد؟
عرض کردم آری فرمود: بخدا قسم که امر ما از این آفتاب، تابنده‌تر و روشن‌تر است.
[شرح: اینکه حضرت (ع) فرمود (شناخته نشود کدامیک از کدام است) ظاهرا معنایش آن نیست که حقّ از باطل شناخته نمیشود یعنی حقّی در میان آنها هست ولی تمیزی از باطل ندارد بلکه معنایش آن است که در بطلان، هیچ کدام از همدیگر امتیاز ندارند و همگی مانند هم باطلند نظیر روایتی که مفید «ره» در ارشادش از ابی خدیجه سالم بن مکرم و او از امام صادق علیه السّلام نقل میکند که آن حضرت فرمود:
لا یخرج القائم حتی یخرج اثنا عشر من بنی هاشم کلهم یدعو الی نفسه
امام قائم خروج نمیکند تا آنکه دوازده نفر از بنی هاشم خروج کنند که همگی دعوت بخویشتن کنند].
(1) 10- (محمّد بن همّام گفت: حدیث کرد ما را جعفر بن محمّد بن مالک و عبد اللَّه بن جعفر حمیریّ هر دو گفتند: حدیث کرد ما را محمّد بن حسین بن ابی الخطّاب و محمّد بن عیسی و عبد اللَّه بن عامر قصبانیّ همگی از عبد الرّحمن بن ابی نجران و او از محمّد بن مساور و او از مفضّل بن عمر جعفی که گفت):
شنیدم شیخ- یعنی ابا عبد اللَّه- علیه السّلام میفرمود: مبادا مشهور کنید، بخدا قسم حتما مدّتی از روزگارتان را پنهان خواهد بود و از یادها خواهد رفت تا آنکه گفته شود: او مرد؟ هلاک شد؟ کدام بیابان را پیمود و چشمهای مؤمنین بر او اشکها خواهد ریخت و همچون زیر و رو شدن

کشتی در میان امواج دریا زیر و رو خواهند شد و نجات نخواهد یافت مگر آن کس که خداوند از او پیمان گرفته باشد
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:173
و ایمان را در دلش نوشته و او را بروحی که از جانب او است تأیید کرده باشد و حتما دوازده پرچم نامعلوم برافراشته شود که مشخّص نباشد کدام از کدام است.
(1) گوید: من گریستم و سپس عرض کردم: ما چه بکنیم؟ فرمود: ای ابا عبد اللّه و سپس بآفتابی که بسکّوی خانه تابیده بود نگاه کرد و فرمود: این آفتاب را می‌بینی؟
عرض کردم: آری، فرمود امر ما از این آفتاب روشن‌تر است.
(محمّد بن یعقوب کلینیّ از محمّد بن یحیی و او از احمد بن محمّد و او از عبد الکریم و او از عبد الرّحمن بن ابی نجران و او از محمّد بن مساور و او از مفضّل ابن عمر نقل میکند):
مانند همین روایت را جز آنکه میگوید: (و حتما سالها از روزگار شما را پنهان خواهد بود).
خداوند شما را بیش از پیش هدایت فرماید نمی‌بینید این نهی از افشاء نمودن نام امام غائب را که فرموده است: (مبادا مشهور کنید) و اینکه فرموده است: (حتما مدّتی از روزگار شما را غایب خواهد بود) و از یادها خواهد رفت تا آنکه گفته شود مرد؟ هلاک شد؟ کدام بیابان را پیمود؟ و چشمهای مؤمنین بر او اشک ریز خواهد گردید و همچون کشتی در امواج دریا زیر و زبر خواهند شد.
مقصود آن حضرت از این سخن‌ها گرفتاریهای گمراه‌کننده هولناکی است که برای شیعه رخ میدهد و مذهب‌های باطلی که از شیعه جدا می‌شود و موجب تحیّر و سرگردانی است و پرچمهای نامعلوم که برافراشته می‌شود یعنی از مدّعیان امامت که از اولاد ابی طالب در هر زمانی خروج میکنند و بدنبال ریاست هستند.
و اینکه فرمود (پرچم مشتبه) از آن جهت است که پرچم از آن کسی خواهد بود که از این خاندان است از کسانی که مدّعی امامت گردد و امام نباشد و چون باین خاندان نسبت دارد امر بر مردم مشتبه می‌شود و ضعیفان از شیعه و غیر شیعه گمان میکنند که آنان بر حقّند زیرا از خاندان حقّ و صدق‌اند در صورتی که چنین
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:174
نیست (1) زیرا خدای عزّ و جلّ این امر را (که جان عدّه‌ای از آنان که امام نیستند و هیچ گونه صلاحیّت امامت هم ندارند ولی از اهل بیتند و در اینکه بدنبال مقام امامتند بی‌شکّ، گنهکارند. و جان عدّه‌ای از پیروان‌شان که بگمان و فریب بدنبال آنان افتاده‌اند در این راه از دست خواهد رفت) در

انحصار صاحب حقّ و معدن صدق قرار داده است و همان کسی که خداوند او را برای همین کار قرار داده و هیچ کس را در این کار شریک او نکرده و جز او کسی را از اهل عالم نرسد که ادّعای این امر کند و یا اینکه فتنه‌ها رخ میدهد و مذاهب گوناگون بهم میرسد و دلها متزلزل می‌شود و سخن مختلف و رأیها پراکنده می‌شود و منحرفین، از راه راست منحرف میشوند ولی خداوند مؤمنین را بر نظام امامت و حقیقت امر و نگهداری آن ثابت قدم نگاه میدارد و فریب درخشندگی سراب و برقهای فریبا را نمی‌خورند و با گمان‌های دروغین همراهی نمیکنند تا آنگاه که بدون تبدیل و تغییر بصاحب امر علیه السّلام به پیوندند و افرادی که پیش از ظهور از دنیا میروند بدون آنکه شکّ و تردیدی داشته باشند وفات میکنند و مقام و منزلت هر کس بفراخور حالش باو داده می‌شود و در دنیا و آخرت در مرتبه خودش قرار میگیرد. از خداوند جلّ اسمه خواستاریم که بما پایداری عنایت فرماید و دانش ما را روز افزون گرداند که او بخشنده‌ترین عطاکنندگان و بزرگوارترین سؤال‌شده‌گان است.
(2) (فصل) 11- (حدیث کرد ما را محمّد بن یعقوب کلینیّ- رحمه اللَّه- از علیّ بن محمّد و او از حسن بن عیسی بن محمّد بن علیّ بن جعفر و او از پدرش و او از جدّش و او از علیّ بن جعفر و او از برادرش):
موسی بن جعفر علیه السّلام که فرمود: هنگامی که پنجمین فرزند از هفتمین گم شود خدا را خدا را در دینتان که مبادا شما را از دین بیرون برند که صاحب این امر را بناچار غیبتی خواهد بود تا آنجا که از افرادی که معتقد باین امراند از اعتقاد باز گردند
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:175
و این غیبت فقط آزمایشی است از جانب خداوند که خلق را بدان می‌آزماید و اگر پدران و نیاکان شما دینی را درست‌تر از این دین میدانستند از آن دین پیروی می‌کردند.
عرض کردم: ای آقای من پنجمین از اولاد هفتمین کیست؟ فرمود: پسرک من خردهای شما از دریافت این مطلب کوچکتر است و برداشت این معنا به پندارهای شما نمی‌گنجد ولی اگر زنده ماندید آن روز را خواهید دید.
(1) 12- (خبر داد ما را ابو سلیمان احمد بن هوذه باهلیّ او گفت: حدیث کرد ما را ابراهیم بن اسحاق نهاوندی بسال 273 او گفت: حدیث کرد ما را عبد اللَّه بن حمّاد انصاری بسال 229 از ابی الجارود و او از):
ابی جعفر (امام باقر) علیه السّلام که آن حضرت مرا فرمود: ای ابا الجارود هنگامی که فلک آنقدر بچرخد که بگویند: مرد؟ یا هلاک شد؟ و کدام بیابان را پیمود؟
و آنکه در جستجوی او است گوید کی چنین خواهد شد و حال آنکه استخوانهایش نیز پوسید در این هنگام بامید او باشید و چون شنیدید که

ظهور کرده است خود را بر روی یخ کشان کشان هم که شده است بخدمتش برسانید.
(2) 13- (خبر داد ما را محمّد بن همّام- رحمه اللَّه- او گفت: حدیث کرد ما را حمید بن زیاد از حسن بن محمّد بن سماعه و او از احمد بن حسن میثمیّ و او از زائدة بن قدامة و او از بعضی از رجالش و او از):
ابی عبد اللَّه (امام صادق) علیه السّلام که فرمود: حضرت قائم وقتی قیام میکند مردم میگویند چطور ممکن است؟ و حال آنکه استخوانهایش هم پوسیده است.
(3) 14- (حدیث کرد ما را عبد الواحد بن عبد اللَّه بن یونس او گفت: حدیث کرد ما را احمد بن محمّد بن رباح الزّهری از احمد بن علیّ حمیری و او از حسن بن ایّوب و او از عبد الکریم بن عمرو او از محمّد بن فضیل و او از حمّاد بن عبد الکریم جلّاب) که گفت:
در محضر ابی عبد اللَّه (امام صادق) علیه السّلام سخن از حضرت قائم بمیان
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:176
آمد فرمود: هنگامی که آن حضرت قیام میکند مردم میگویند این چگونه شدنی است و حال آنکه چندان و چندان سال است که استخوانهایش پوسیده شده است.
(1) 15- (حدیث کرد ما را علیّ بن احمد بندنیجیّ او گفت: حدیث کرد ما را عبید اللَّه بن موسی علویّ عبّاسیّ از موسی بن سلّام و او از احمد بن محمّد بن ابی نصر و او از عبد الرّحمن و او از خشّاب «1» و او از):
ابی عبد اللَّه علیه السّلام و آن حضرت از پدرانش علیهم السّلام که فرمود: رسول خدا صلی اللَّه علیه و آله فرمود: اهل بیت من هم چون ستارگان آسمانند که چون ستاره‌ای فرو نشیند ستاره‌ای دیگر بر آید تا آنجا که چون ستاره‌ای طلوع کند و شما آن را با دیدگانتان دیدید و انگشت نمایش ساختید فرشته مرگ بیاید و او را ببرد و سپس شما در این حال مدّت زمانی خواهید ماند و فرزندان عبد المطّلب همگی یکسان خواهند گردید که معلوم نشود کدام از کدام است در این هنگام ستاره شما نمایان شود پس خدا را سپاس گوئید و او را بپذیرید.
(2) 16- (و خبر داد ما را محمّد بن همّام او گفت: حدیث کرد مرا جعفر بن محمّد ابن مالک و عبد اللَّه بن جعفر حمیری آن دو گفتند: حدیث کرد ما را محمّد بن حسین بن ابی الخطّاب و محمّد بن عیسی و عبد اللَّه بن عامر قصبانی همگی از عبد الرّحمن بن ابی نجران و او از خشّاب و او از معروف بن خربوذ و او از):
ابی جعفر (امام باقر) علیه السّلام که گفت شنیدم آن حضرت میفرمود: رسول خدا فرموده است: اهل بیت من در این امّت همچون ستارگان

آسمانند که چون ستاره‌ای فرو نشیند ستاره‌ای دیگر بر آید تا آنگاه که شما چشمها را بسوی ستاره‌ای که سر زده است بدوزید و انگشت نمایش کنید فرشته مرگ بیاید و او را ببرد و سپس مدّتی از روزگارتان این چنین بمانید که ندانید کدام از کدام است و همه فرزندان

---

(1) از عبد الرّحمن مقصود: عبد الرّحمن بن ابی نجران است و از خشّاب مقصود: حجاج خشّاب است چنانچه در کمال الدّین بهر دو تصریح کرده است.

ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:177

عبد المطّلب در این باره یکسان شوند شما در چنین حالی باشید که ناگاه خداوند ستاره شما را بر آرد پس خدا را سپاس کنید و امام را پذیرا شوید.

(1) 17- (حدیث کرد ما را محمّد بن یعقوب کلینیّ او گفت: حدیث کرد ما را علی بن ابراهیم بن هاشم از پدرش و او از حنان بن سدیر و او از معروف بن خربوذ و او از):

ابی جعفر (امام باقر) علیه السّلام که فرمود: ما همچون ستارگان آسمانیم که چون ستاره‌ای فرو نشیند ستاره‌ای بر آید تا آنگاه که با انگشت نشان دهید و با ابروان اشاره کنید خداوند ستاره شما را از شما پنهان کند و فرزندان عبد المطّلب یکسان شوند و شناخته نشود کدام از کدام است پس هر گاه ستاره شما بر آمد پروردگار خود را ستایش کنید.

[مترجم گوید: مقصود از یکسان شدن فرزندان عبد المطّلب آنست که مدّعیان مهدویّت و امامت که از فرزندان عبد المطّلبند همگی یکسان میشوند و هیچ کدام برای مدّعای خود دلیلی نتوانند آورد].

(2) 18- (حدیث کرد ما را علیّ بن الحسین او گفت: حدیث کرد ما را محمّد ابن یحیی «1» او گفت: حدیث کرد ما را محمّد بن حسّان رازی از محمّد بن علیّ کوفیّ او گفت: حدیث کرد ما را عیسی بن عبد اللّه بن محمّد بن عمر بن علیّ بن ابی طالب از پدرش و او از جدش و او از پدرش):

امیر المؤمنین علیه السّلام که فرمود: صاحب این امر از فرزندان من همان است که در باره‌اش گفته خواهد شد: مرد؟ یا هلاک شد؟ نه بلکه در کدام بیابان پا نهاد (3) 19- (و بهمین سند از محمّد بن علیّ کوفیّ روایت است که گفت: حدیث

---

(1) علیّ بن الحسین همان مسعودیّ معروف و یا علیّ بن بابویه است ظاهرا و محمّد بن یحیی همان محمّد بن یحیی عطّار قمّی است که مشهور است و محمّد بن حسّان رازیّ عبارت است از ابو جعفر زینبی و یا زینی و محمّد بن علیّ کوفیّ یعنی ابو سمینه صیرفیّ که در رجال عنوان شده

است و او کتاب عیسی بن عبد اللّه بن محمّد هاشمی را روایت میکند و او از پدرش عبد اللّه ابن محمّد و او از جد پدرش عمر بن علی و او از امیر المؤمنین علیه السّلام.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:178
کرد ما را یونس بن یعقوب از مفضّل بن عمر که گفت):
ابی عبد اللّه (امام صادق) علیه السّلام را عرض کردم: نشانه قائم چیست؟ فرمود: هنگامی که گردون آنقدر بگردد که بگویند: مرد؟ یا هلاک شد؟ در کدام بیابان پا نهاد؟ عرض کردم: فدایت شوم سپس چه می‌شود؟ فرمود: ظهور نمیکند مگر با شمشیر.
(1) 20- (حدیث کرد ما را محمّد بن همّام او گفت: حدیث کرد ما را حمید بن زیاد کوفی او گفت: حدیث کرد ما را حسن بن محمّد بن سماعه از احمد بن حسن میثمی و او از زائدة بن قدامه و او از عبد الکریم که گفت):
در محضر ابی عبد اللّه (امام صادق) علیه السّلام سخن از حضرت قائم بمیان آمد فرمود: کی این خواهد شد و حال آنکه چرخ گردون آنقدر نگردیده است که گفته شود: مرد یا هلاک شد، کدام بیابان را پیمود؟ عرض کردم چرخیدن گردون چیست؟ فرمود اختلاف شیعه میان خودشان.
[مترجم گوید: چرخیدن گردون کنایه از گذشت زمان است و آنچه در این روایت معنی شده لازمه آن روزگار است که حضرت تعبیر بلازم فرموده است].
از مؤلّف: این حدیث‌ها احوالات گروه‌هائی را بیان میکند که انتساب بشیعه دارند و با جمعیّت اندکی که بر امامت فرزند حسن بن علیّ علیهما السّلام پایدارند مخالفند زیرا اکثریّت آنان در باره این بازمانده علیه السّلام میگویند: کجا است؟
و کی این شدنی است؟ و تا کی پنهان خواهد بود؟ و این تا کی میتواند زنده بماند؟
در حالی که آن حضرت هم اکنون هشتاد و چند سال دارد و بعضی از آنان معتقدند که او مرده است و بعضی از آنان ولادتش را انکار نمیکند و اصل وجودش را منکر است و کسیرا که وجود او را تصدیق میکند بمسخره میگیرد و بعضی از آنان این مدّت را بعید میشمارد و این زمان را طولانی می‌انگارد و معتقد نیست که خداوند در محیط قدرت و نفوذ سلطنت و قاطعیّت امر و تدبیرش میتواند عمر ولیّ خود را بقدر برترین
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:179
مدّت عمری که بیکی از معاصرین و غیر معاصرین داده طولانی سازد و پس از گذشت چنان زمان و بلکه بیشتر از آن ظاهر شود.
(1) و ما از اهل زمان خود را فراوان دیدیم که صد سال و بیشتر عمر کرده است و هنوز با تمام نیرو و کمال عقل است، پس چگونه انکار میکند

که خداوند حجّتش را بیش از این عمر بدهد، و این خود یکی از بزرگترین نشانه‌های قدرت الهی باشد که از میان همه اهل عصر تنها در حجّت خدا وجود داشته باشد زیرا او بزرگترین حجّت خدا است که دین خدا را بر همه ادیان پیروز خواهد کرد و بوسیله او پلیدیها و ناپاکیها را شستشو خواهد داد.
گوئی در همین قرآن داستان ولادت موسی را نخوانده است که چه بر سر زنان و کودکان آمد و آنان را کشته و سر بریدند تا آنکه گروه بسیاری از بین رفت مگر نگذارند قضای الهی و امر حتمی خدا واقع شود ولی خداوند علی رغم دشمنانش موسی را بوجود آورد و همان کس را که بدنبال او در جستجو بود و کودکان را بخاطر او می‌کشت و سر میبرید سرپرست و تربیت دهنده او ساخت که داستان بزرگ شدن موسی و بحدّ بلوغ رسیدن و فرار کردنش را که چندین سال طول کشید خداوند در قرآن بیان میفرماید تا هنگامی که خداوند اجازه ظهورش را داده بود فرا رسید و سنّت خدا که از پیش نیز چنین بوده و تبدیل بآن راه ندارد ظاهر گردید.
ای صاحبان بصیرت عبرت بگیرید، و ای شیعیان نیکوکار بر آنچه خداوند شما را بر آن دلالت فرموده و بآن راهنمائی کرده است پابرجا باشید و خدا را بر این نعمت که بشما ارزانی داشته و تنها شما را از آن بهره‌مند ساخته سپاسگزار باشید که خداوند سزاوار ستایش و سپاس است.
(2) (فصل) 1- (خبر داد ما را احمد بن محمّد بن سعید او گفت: حدیث کرد ما را قاسم ابن محمّد بن حسن بن حازم، او گفت: حدیث کرد ما را عبیس بن هشام ناشریّ از
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:180
عبد اللَّه بن جبله و او از فضیل [صائغ] و او از محمّد بن مسلم ثقفیّ و او از):
ابی عبد اللَّه (امام صادق) علیه السّلام که فرمود هنگامی که مردم امام را گم کنند سالها خواهند ماند که نفهمند کدام از کدام است سپس خدای عزّ و جلّ صاحب شان را برای آنان ظاهر کند.
(1) 2- (و بهمین سند از عبد اللَّه بن جبله روایت میکند و او از علیّ بن حارث ابن مغیره و او از پدرش که گفت):
بامام صادق عرض کردم: آیا دوران فترتی پیش می‌آید که مسلمانان در آن دوران امام خود را نشناسند؟ فرمود: چنین گفته می‌شود، عرض کردم پس ما چه بکنیم؟
فرمود: چون این چنین شود امر نخستین را از دست مدهید تا پایانش برای شما روشن شود. [شرح: «امر نخستین» یعنی قرآن و عترت.
و مترجم گوید: معنای این حدیث از تأمّل در حدیث ذیل معلوم می‌شود].
(2) 3- (و بهمین سند از عبد اللَّه بن جبلة و او از محمّد بن منصور صیقل و او از پدرش منصور نقل میکند که گفت):

ابو عبد اللّه (امام صادق) علیه السّلام فرمود: هر گاه صبح و شام کردی و امامی را از آل محمّد در آن وقت ندیدی همان کس را که دوست میداشتی دوست بدار و همان را که دشمن میداشتی دشمن بدار و با هر کس که پیوند ولایت داشتی داشته باش و صبح و شام منتظر فرج باش.
(و خبر داد ما را محمّد بن یعقوب کلینیّ از محمّد بن یحیی و او از احمد بن محمّد و او از ابن فضّال و او از حسن بن علیّ عطّار و او از جعفر بن محمّد و او از منصور و او از کسی که نامش را گفت و او از ابی عبد اللّه (امام صادق) علیه السّلام مانند همین حدیث را) «1».
(3) 4- (حدیث کرد ما را محمّد بن همّام او گفت: حدیث کرد ما را عبد اللَّه بن

_____
(1) کافی ج 1 ص 342 با اختلافی در لفظ حدیث.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:181
جعفر حمیری از محمّد بن عیسی و حسن بن ظریف و آن دو از حمّاد بن عیسی و او از عبد اللّه بن سنان که گفت):
من و پدرم بمحضر ابی عبد اللّه (امام صادق) علیه السّلام رسیدیم فرمود: چگونه خواهید بود اگر در حالی قرار گیرید که در آن حال نه رهبری را به بینید، و نه نشانه چشم‌گیری بدست باشد، از این حیرت نجات نیابد مگر آن کس که مانند گرفتار غرقاب دست بدعا بردارد. پدرم گفت: این بخدا قسم بلائی است پس ما در آن هنگام چکار کنیم فدایت شوم؟ فرمود: چون چنین شود- و شخص تو هرگز بآن روز نخواهی رسید- همان عقیده‌ای را که دارید از دست مدهید تا وضع برای شما روشن شود.
(1) 5- (و به همین سند از محمّد بن عیسی و او از حسن بن ظریف و او از حارث ابن مغیره نضری و او از):
ابی عبد اللّه (امام صادق) علیه السّلام روایت میکند که گفت: بآن حضرت عرض کردم: بما روایت شده است که صاحب این امر روزگاری در دسترس مردم نخواهد بود در چنین وضعی ما چه بکنیم؟ فرمود: همان امر اوّل را که بر آن هستید از دست مدهید تا کار برای شما روشن شود.
(2) 6- (محمّد بن همّام با سند خودش حدیث را به ابان بن تغلب میرساند که):
از ابی عبد اللَّه (امام صادق) علیه السّلام نقل میکند که فرمود: روزگاری بر مردم بیاید که (سبطه) بر آنان دست دهد و علم در آن هنگام جمع شود همچون مار که در سوراخش جمع می‌شود مردم در چنین حالی که هستند بناگاه ستاره‌ای بر آنان طلوع کند عرض کردم: (سبطه) چیست؟ فرمود: فترت: (سستی) عرض کردم ما در این میان چه بکنیم؟ فرمود: بر همان اعتقاد که اکنون هستید باشید تا آن هنگام که خداوند برای شما ستاره شما

را بر آورد.
(3) 7- (بهمین سند از ابان بن تغلب و او از):
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:182
ابی عبد اللَّه (امام صادق) علیه السّلام نقل میکند که فرمود: چگونه خواهید بود هنگامی که (سبطه) میان دو مسجد رو دهد «1» پس علم در آنجا جمع شود همان طور که مار در سوراخش جمع می‌شود و شیعه با همدیگر اختلاف کنند و یک دیگر را دروغگو بنامند و بروی یک دیگر آب دهن بیندازند.
عرض کردم: در چنین اوضاعی دیگر خیری وجود نخواهد داشت فرمود:
همه خیرها در آن وقت است و سه بار این جمله را تکرار فرمود و مقصودش آن بود که فرج نزدیک خواهد بود.
(حدیث کرد ما را محمّد بن یعقوب کلینیّ- رحمه اللَّه- از جمعی از رجالش و آنان از احمد بن محمّد و او از حسن بن علیّ وشّاء و او از علیّ بن حسن «2» و او از ابان بن تغلب که گفت):
ابو عبد اللَّه (امام صادق) علیه السّلام فرمود: چگونه خواهید بود هنگامی که (بطشه) واقع شود و باقی روایت را عینا مانند روایت (6) نقل کرده است.
توضیح: بطشه بمعنای گرفتار شدن به چنگال زورگو است.
(1) 8- (حدیث کرد ما را احمد بن هوذه باهلیّ ابو سلیمان او گفت: حدیث کرد ما را ابراهیم بن اسحاق نهاوندیّ او گفت: حدیث کرد ما را عبد اللَّه بن حمّاد انصاریّ از ابان بن تغلب):
و او از ابی عبد اللَّه (امام صادق) علیه السّلام که آن حضرت فرمود: ای ابان جهان را (سبطه) فرا خواهد گرفت و دانش در میان دو مسجد جمع خواهد شد همان طور که مار در سوراخش جمع می‌شود.

---

(1) ظاهرا مقصود از دو مسجد، مسجد الحرام و مسجد النّبیّ باشد و محتمل است که مقصود مسجد کوفه و مسجد سهله بوده باشد.
(2) او علیّ بن حسن طاطریّ واقفیّ است و موثّق است چنانچه در مرآة گفته است و در بعضی از نسخه‌ها علیّ بن الحسین نوشته شده است.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:183
عرض کردم: (سبطه) چیست؟ فرمود: اندکی سستی، و مردم که در چنین وضعی باشند بناگاه ستاره‌شان بر آنان طلوع کند. عرض کردم: فدایت شوم پس ما چه بکنیم و در این فاصله چطور خواهد شد؟ فرمود بر همان که بر آن هستید باشید تا خداوند صاحبش را برساند.
[مترجم گوید: احتمال هست که در این روایت کلمه (کونوا علی) ساقط شده باشد یعنی بر همان که معتقدید باشید و محتمل است جمله «ما انتم علیه» ... پاسخ «کیف یکون» ... باشد نه پاسخ «کیف نصنع» و بنا بر این

سقطی در روایت نیست و معنای روایت آنست که در این فاصله تکلیف تازه‌ای از طرف خدا برای شما نمی‌آید بلکه همان است که بر آن بوده‌اید تا صاحبش بیاید و سبط بمعنای ترس است، اسبط یعنی از ترس خاموش شد، و اسبط بالارض یعنی در اثر کتک خوردن بزمین چسبید و بر زمین دراز کشید.
و زمان فترت دورانی است که چراغ هدایت انبیا در آن دوران خاموش باشد و پیغمبری از طرف خداوند مبعوث نباشد. بنا بر این سبطه را که امام بمعنای فترت معنا فرموده ظاهرا تعبیر بلازم باشد یعنی از ترس و وحشت و اختناق که در اثر ترک شدن دستورات دین است گریبان گیر مردم می‌شود.
و در روایت 8 که فرمود: سبطه یعنی کمتر از فترت شاید باین عنایت باشد که در دوران فترت پیغمبری از طرف خداوند وجود ندارد و اما در دورانی که مقصود آن حضرت است امام هست ولی دیده نمیشود و از انظار پنهان است.
و بنا بر این محتمل است که (یارز العلم) را که بمعنای جمع شدن ترجمه کردیم مقصود آن باشد که علم دامن خود را جمع میکند و کنایه از کمبود علم باشد چون عالم بعلم دین در میان مردم نیست نه آنکه بمعنای گرد آمدن و اجتماع علم باشد که کنایه از فراوانی علم است و مؤلّف را توجیه دیگری است که خواهد آمد.
پایان کلام مترجم].
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:184
(1) این روایات که بطور متواتر رسیده است گواهند بر درستی غیبت و پنهان شدن دانش و مراد از دانش همان حجّت عالم است و این روایات مشتمل است بر بیان وظیفه شیعه در باره امامان که باید بر همان عقیده‌ای که بوده‌اند باشند و متزلزل نشوند و جابجا نگردند بلکه پابرجا باشند و حالشان دگرگون نشود و چشم بانتظار باشند تا آنچه بر آنان وعده داده شده برسد و آنان در اینکه حجّتشان را و امام زمانشان را در دوران غیبت نمی‌بینند معذورند و پیش از ظهور در هر عصر و زمانی بر آنان تنگ آید شخص امام و نام و نسب‌اش را نتوانند بشناسند و جستجو از امام و کشف صاحب غیبت و بدنبال نام و محلّ سکونت و محلّ غیبت او بودن و یا اشاره بذکر او کردن بر آنان قدغن باشد تا چه رسد بر آنکه بخواهند عیانا او را به بینند.
و روایت بما فرموده است که نامش را بلند نگوئید و بر آنچه هستید پابرجا باشید و مبادا شکّ بخود راه دهید ولی نادانی که از این گونه روایات که از امامان راستگو در باره غیبت و صاحب غیبت بما رسیده است بی‌خبراند در پی آنند که بشخص آن حضرت راهنمائی شوند و جایگاهش را بدانند و پیش

نهاد میکنند که ما آن حضرت را بآنان نشان دهیم و غیبت‌اش را منکراند زیرا آنان از علم بر کنارند ولی اهل معرفت بآنچه مأمورند تسلیم و در مقام امتثال آن هستند و بر آنچه مأمور بصبراند شکیبایند و دانش و فهمی که دارند آنان را در جایگاه رضایتمندی از خدا و تصدیق اولیاء خدا و امتثال امرشان و بازماندن از آنچه نهی کرده‌اند قرار داده است.
و از آنچه خدا در قرآنش ترسانده میترسند یعنی مخالفت رسول خدا (ص) و امامانی که در وجوب اطاعت بجای پیغمبرند که فرموده است فَلْيَحْذَرِ الَّذِينَ يُخالِفُونَ عَنْ أَمْرِهِ أَنْ تُصِيبَهُمْ فِتْنَةٌ أَوْ يُصِيبَهُمْ عَذابٌ أَلِيمٌ (کسانی که مخالفت امر او را میکنند باید بترسند که بگرفتاری دچار شوند و یا آنکه شکنجه دردناکی گریبان گیر آنان بشود- نور: 63) و فرموده است أَطِيعُوا اللَّهَ وَ أَطِيعُوا الرَّسُولَ وَ أُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ (خدا را اطاعت کنید و پیغمبر را و بصاحبان امرتان فرمان بردار باشید- نساء: 57)
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:185
(1) و فرموده است وَ أَطِيعُوا اللَّهَ وَ أَطِيعُوا الرَّسُولَ وَ احْذَرُوا فَإِنْ تَوَلَّيْتُمْ فَاعْلَمُوا أَنَّما عَلى رَسُولِنَا الْبَلاغُ الْمُبِينُ (خدا را اطاعت کنید و پیغمبر را فرمان برید و بترسید و اگر سرباز زنید آنچه بر عهده رسول ما است آن است که بطور آشکار پیام ما را برساند- مائده: 92).
و حدیث چهارم از این فصل در حدیث عبد اللّه بن سنان که فرمود: چگونه خواهد بود هنگامی که در حالی قرار گیرید که نه امام هدایتی را به بیند و نه نشان روشن‌گری را مشاهده کنید دلالت بر همین دارد که روی داده است و شاهد است بر آنچه واقع شد که سفیران آن حضرت که واسطه میان او و شیعه بودند از دنیا رفتند و نظام‌شان گسیخته شد زیرا در زمان غیبت، اگر سفیران میان امام و شیعه باشند این خود گونه‌ای از علم بامام است ولی چون گرفتاری خلق بنهایت رسید این نشانه‌ها نیز برداشته شد و بچشم نمیخورد تا آنکه صاحب حق علیه السّلام ظهور کند و همان حیرت و سرگردانی که گفته شده بود و اولیاء خدا بما اعلام کرده بودند واقع شد و کار غیبت دوّم که شرح و تأویلش در حدیثهای بعد از این فصل خواهد آمد درست شد از خداوند میخواهیم که بینائی و راهیابی ما را بیشتر کند و بخاطر رحمتش ما را بآنچه او را از ما خشنود میسازد موفّق فرماید.
(2) (فصل) 1- (خبر داد ما را محمّد بن همّام از بعضی از رجالش و او از احمد بن محمّد ابن خالد و او از پدرش و او از مردی و آن مرد از مفضّل بن عمر و او از):
ابی عبد اللّه (امام صادق) علیه السّلام که فرمود: نزدیکترین حالات این گروه بخدا و خشنودترین وقتی که خدا از آنان خواهد بود هنگامی است که حجّت خدا را از دست بدهند و او در پس پرده غیبت باشد و برای آنان ظاهر نگردد و جایگاهش را ندانند و با این حال علم و یقین داشته باشند که

حجّت خدا و پیمان الهی باطل
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:186
نمیشود در آن هنگام هر صبح و شام بانتظار فرج باشید که سخت‌ترین خشم خدا بر دشمنانش هنگامی است که حجّت او را از دست میدهند و برای آنان ظاهر نمی شود و خدای عزّ و جلّ میداند که دوستانش در شکّ و تردید نمی‌افتند و اگر خدا میدانست که آنان بشکّ می‌افتند حجّت خود را یک چشم بهمزدن غایب نمیکرد ولی این غیبت پیش نخواهد آمد مگر بخاطر بدان از مردم. «1»
(1) 2- (حدیث کرد ما را محمّد بن یعقوب کلینیّ او گفت: حدیث کرد ما را علیّ بن ابراهیم بن هاشم، از پدرش، و او از محمّد بن خالد و او از کسی که حدیث‌اش کرد، و او از مفضّل بن عمر، کلینیّ گوید: و حدیث کرد ما را محمّد بن یحیی از عبد اللَّه ابن محمّد بن عیسی و او از پدرش و او از بعضی رجال خود و او از مفضّل بن عمرو او از):
ابی عبد اللَّه علیه السّلام (امام صادق) که آن حضرت فرمود: نزدیکترین حالتی که بندگان نسبت بخدای تعالی دارند و خشنود ترین هنگامی که خدا از آنان است هنگامی است که حجّت خدای عزّ و جلّ را از دست بدهند و برای آنان ظاهر نگردد و جایگاهش را ندانند و در عین حال اعتقاد داشته باشند که نه حجّت خدا جل ذکره باطل می‌شود و نه پیمانش. در چنین وقت هر بامداد و شبانگاه بانتظار فرج باشید که سخت‌ترین خشم خدا بدشمنانش هنگامی است که حجّت او را گم کنند و برای آنان هویدا نباشد و خدا میداند که دوستانش شکّ نمیکنند و اگر میدانست که آنان بشکّ می‌افتند حجّت خویش را یک چشم بهم زدن غایب نمیکرد ولی این غیبت پیش نمی‌آید مگر از ناحیه بدان از مردم.
این ستایش امام صادق است دوستان خود را در حال غیبت و میفرماید:
آن هنگام خداوند از آنان خوشنودتر است که حجّت خدا را از دست بدهند و حجّت‌اش را از دیدگاه آنان به پشت پرده برده باشد و آنان با این حال اعتقاد داشته

---

(1) مجلسیّ (ره) را در جمله آخر روایت توجیهی است که با توجّه بترجمه‌ای که ما کردیم نیازی بآن نیست بمتن عربی مراجعه شود.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:187
باشند که حجّت خدا باطل نشده است و آنان را توصیف فرموده که آنان شکّ نمیکنند و اگر خدا بداند که آنان شکّ میکنند یک چشم بهم زدن حجّت خود را غایب نمیکند- سپاس خدائی را که ما را از آن جمله قرار داد که یقین دارند و شکّ و تردید بخود راه نمیدهند و از جاده روشن براه‌های [گرفتاری و] گمراهی که بهلاکت و کوری میکشاند منحرف نمیشوند

سپاسی که حقّاش ادا شود.
(1) 3- (خبر داد ما را احمد بن محمّد بن سعید او گفت: حدیث کرد ما را محمّد ابن مفضّل و سعدان بن اسحاق بن سعید و احمد بن الحسین «1» و محمّد بن احمد بن الحسن قطوانیّ همگی روایت کردند از حسن بن محبوب و او از هشام بن سالم جوالیقیّ و او از یزید کناسیّ) که گفت:
شنیدم ابا جعفر امام باقر علیه السّلام میفرمود: صاحب این امر شباهتی بیوسف دارد «2» فرزند کنیز سیاه چهره است و خداوند کارش را در یک شب اصلاح خواهد فرمود. «3»
(2) 4- (حدیث کرد ما را علیّ بن احمد او گفت: حدیث کرد ما را عبید اللَّه بن موسی علویّ از احمد بن الحسین «4» و او از احمد بن هلال و او از عبد الرّحمن بن ابی نجران و او از فضالة بن ایّوب و او از سدیر صیرفیّ) که گفت:
شنیدم ابی عبد اللَّه امام صادق علیه السّلام میفرمود: صاحب این امر را شباهتی

---

(1) مقصود ابی عبد اللَّه قرشیّ است که شرحش خواهد آمد.
(2) در پاره‌ای از احادیث بجای (شباهت) کلمه (سنت) است یعنی روش.
(3) در کمال الدّین چنین است: (همانا در قائم 4 روشی از یوسف است) و علّامه مجلسیّ فرموده است: اینکه امام فرموده: (فرزند کنیز سیاه چهره) با بسیاری از روایات که مادر آن حضرت را توصیف فرموده است مخالف است مگر آنکه بگوئیم مقصود این روایت یکی از مادر بزرگ‌های آن حضرت است و یا آنکه مقصود از مادر، دایه آن حضرت باشد.
(4) مقصود احمد بن حسین بن سعید بن عثمان ابا عبد اللَّه قرشیّ است.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:188
بیوسف است. «1» عرض کردم: گوئی ما را از غیبت و یا حیرتی آگاه میفرمائید؟ فرمود:
این مردم ملعون خنزیرنما چرا این سخن را نمی‌پذیرند؟ برادران یوسف خردمندانی بودند چیز فهم و نواده‌ها و فرزندان پیامبران بودند بر یوسف وارد شدند و با او سخن گفتند و با هم گفتگو کردند و با او سودا نمودند، رفت و آمد داشتند، برادرانش بودند و او برادر اینان بود با این همه تا او خود را نشناساند نشناختند و وقتی گفت:
من یوسفم شناختند پس این امّت حیران و سرگردان چرا باور ندارند که خدای عزّ و جلّ در وقتی از اوقات بخواهد حجّت خود را از آنان پوشیده بدارد یوسف پادشاه مصر بود و فاصله میان او و پدرش هیجده روز راه بود اگر خدا میخواست جایگاه او را به پدرش معلوم کند میتوانست، بخدا قسم هنگامی که مژده یوسف رسید یعقوب و فرزندانش از راه بیابان نه روزه

بمصر رسیدند.
پس این امّت چرا باور ندارند که خداوند، همان کاری که با یوسف کرد با حجّت خود بکند و صاحب مظلوم شما که حقّش را انکار میکنند یعنی صاحب این امر در میان آنان رفت و آمد داشته باشد و در بازارهاشان راه برود و پا روی فرشهایشان بگذارد و آنان او را نشناسند تا آنگاه که خدا اجازه فرماید تا او خود را بشناساند چنانچه بیوسف اجازه داد هنگامی که برادرانش گفتند آیا تو همان یوسفی؟ گفت:
من یوسفم.
(حدیث کرد ما را محمّد بن یعقوب او گفت: حدیث کرد ما را علیّ بن ابراهیم از محمّد بن الحسین و او از ابی نجران و او از فضالة بن ایّوب و او از سدیر صیرفیّ که گفت: شنیدم امام صادق علیه السّلام میفرمود: و مانند همین حدیث را نقل کرده است).
[مترجم گوید: ظاهرا مقصود آنست که فاصله میان یوسف و پدرش هیجده روز راه بود اگر بطور عادی و از جادّه عمومی راه‌پیمائی شود و گر نه هنگامی که

_____

(1) در بعضی از نسخه‌ها بجای (شباهت) کلمه (سنت) بمعنی روش است.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:189
یعقوب و فرزندانش بدیدار یوسف می‌شتافتند همین مسافت را نه روزه پیمودند پس در حقیقت نه روز راه بوده و رویدادهای شهری که با شهر دیگر این مقدار فاصله داشته باشد بحسب عادت از نظر اهالی آن شهر مخفی نماند ولی با این همه کنعانیان از حال یوسف بی‌اطلاع بودند. و بعبارت دیگر، امام میفرماید: اگر خدا میخواست یعقوب از جایگاه یوسف آگاه شود حتّی بحسب اسباب ظاهری هم برای یعقوب آسان بود که با این فاصله کم میان او و فرزندش از حال او آگاه شود].
(1) 5- (حدیث کرد ما را علیّ بن احمد از عبید اللّه بن موسی و او از عبد اللّه بن جبله و او از [حسن بن] علیّ بن ابی حمزه و او از ابی بصیر):
که گفت شنیدم ابی جعفر امام باقر علیه السّلام میفرمود: صاحب این امر را از چهار پیغمبر روشهائی است- روشی از موسی و روشی از عیسی و روشی از یوسف و روشی از محمّد صلوات اللّه علیهم اجمعین «1» عرض کردم: روش موسی چیست؟
فرمود: ترسان و نگران است.
عرض کردم: روش عیسی چیست؟ فرمود: همان که در باره عیسی گفته شد در باره او نیز گفته می‌شود.
گفتم: روش یوسف چیست؟ فرمود: زندان و غایب شدن.
گفتم: روش محمّد صلی اللّه علیه و آله چیست؟ فرمود: چون قیام کند هم

چون رسول خدا رفتار خواهد کرد بجز آنکه آثار محمّد را بیان میکند و هشت ماه شمشیر بر دوش کشت و کشتار خواهد کرد تا آنکه خداوند رضایت بدهد. عرض کردم رضایت خدا را از کجا میداند؟ فرمود: خداوند بدلش رحم میاندازد.
(2) ای صاحبان دیدگانی که با نور هدایت بینا است و دلهائی که از کوری

_____

(1) در بیشتر نسخه‌ها در این مورد و موارد آینده بجای کلمه (سنّت) بمعنای روش کلمه (شبه) نوشته شده است و هر دو تعبیر صحیح است گرچه مصنف در ذیل حدیث 12 از فصل آینده کلمه سنّت را انتخاب کرده است.

ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:190

بسلامت‌اند و با ایمان و روشنائی منوّرند از فرمایش این دو امام: حضرت باقر و صادق علیهما السّلام که در باره غیبت و روشهائی که از پیامبران در حضرت قائم است از پنهان بودن و ترس و اینکه او فرزند کنیزی سیاه چهره است و خداوند، کار او را در یک شب اصلاح میکند عبرت بگیرند و نیکو تأمل کنید که اگر تأمّل کنید همه باطلها و گمراهیها که بدعت‌گذاران گذاشته‌اند فرو میریزد بدعت‌گذارانی که خداوند شیرینی ایمان و دانش را بآنان نچشانده و آنان را از ایمان تهی و از دانش بر کنار کرده است و باید این طایفه اندک و ناچیز خدا را سپاس شایسته کنند که منّت بر آنان نهاده و آنان را بر نظام امامت پابرجا فرموده است.

و اینان از آن راه باز نماندند چنانچه عدّه فراوانی باز ماندند با آنکه اعتقاد به امامت دارند ولی براست و چپ گرائیده‌اند و شیطان بر آنان مسلّط شده و جلو دار آنان گشته بهر رنگی آنان را فرو میبرد و برنگ دیگر در می‌آورد تا آنکه آنان را بهر گونه هلاکت وارد سازد و از هر هدایتی باز دارد و ایمان را بر آنان ناخوش آیند کند و گمراهی را در نظرشان آرایش دهد و گفتار هر کس را که بعقل خود و بر طبق قیاس رفتار کند در دل او جلوه‌گر سازد و حقّ را و عقیده بر اطاعت کسی را که خداوند اطاعتش را واجب کرده است در نزد او وحشتناک کند چنان که خدای تعالی در محکم کتابش از قول شیطان ملعون نقل میکند که گفت: (بعزّتت سوگند که حتما همه آنان را گمراه خواهم کرد مگر بندگان مخلصت را)، و باز خدای تعالی نقل میفرماید:

(حتما آنان را گمراه خواهم کرد و وعده‌ها بآنان خواهم داد و بر سر راه مستقیمت که آنان را است خواهم نشست): مگر نه این است که امیر المؤمنین در خطبه‌اش میفرماید: (من ریسمان محکم الهی هستم و من صراط مستقیم و پس از پیغمبر راستگو و امین. حجّت خدا بر همه مردم منم): سپس خداوند از گمانی که ابلیس داشت حکایت میکند و میفرماید:

(بتحقیق که گمان ابلیس در باره آنان درست در آمد و از او پیروی کردند مگر گروهی از مؤمنین- سبأ: 20).
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:191
(1) خدا شما را رحمت کند از خواب غفلت بیدار شوید و از بیخودی هوا بخود آئید و آنچه راستگویان فرموده‌اند از یاد شما نرود باینکه کلمات آنان را با گوش شنوا نشنوید و با دل با فکر و عقل عبرت گیر و با تدبّر در گفته‌هایشان ننگرید، خداوند راهیابی شما را نیکوتر فرماید و میان شما و شیطان ملعون مانع و حایل شود.
شما در ردیف کسانی که در آیه شریفه استثناء شده‌اند قرار نگیرید، آنجا که میفرماید: (تو را بر بندگان من سلطنتی نیست مگر آنکه گمراه باشد و از تو پیروی کند) و در ردیف افرادی که در گفتار شیطان لعین استثنا شده‌اند قرار بگیرید آنجا که گفت «همه را گمراه خواهم کرد مگر بندگان مخلصت را» و سپاس خدای را که پروردگار جهانیان است.
(2) 6- (حدیث کرد ما را محمّد بن همّام- رحمه اللّه- او گفت: حدیث کرد ما را جعفر بن محمّد بن مالک او گفت: حدیث کرد ما را عبّاد بن یعقوب از یحیی ابن یعلی «1» و او از زراره که گفت):
شنیدم ابا عبد اللّه امام صادق علیه السّلام میفرمود امام قائم را پیش از آنکه قیام کند غیبتی است عرض کردم: چرا؟ فرمود میترسد- و با دست خود بشکمش اشاره کرد- سپس فرمود: ای زرارة او است کسی که بانتظارش خواهند بود و او است همان کس که در ولادتش شکّ خواهند کرد بعضی خواهند گفت پدرش مرد در حالی که جانشینی نداشت و بعضی خواهند گفت مادرش بدو حامل است و بعضی خواهند گفت غائب است و بعضی خواهند گفت: چند سال (دو سال: نسخه) پیش از وفات پدرش بدنیا آمده است و بانتظارش هستیم فقط خداوند دوست دارد که دلهای شیعه را آزمایش کند این هنگام است ای زرارة که باطل‌گرایان بشکّ می‌افتند.
زراره گوید: عرض کردم: فدایت شوم اگر بآن دوران رسیدم چه بکنم؟

_____
(1) عبّاد بن یعقوب همان است که در رجال بعنوان رواجنی است و کتاب اخبار المهدیّ از او است و یحیی بن یعلی همان است که در تهذیب التهذیب بعنوان اسلمی گفته شده است.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:192
فرمود: ای زراره هر گاه بآن دوران رسیدی باید این دعا را بخوانی
«اللّهم عرفنی نفسک فانک ان لم تعرفنی نفسک لم اعرف نبیّک، اللهم عرفنی رسولک فانک ان لم تعرفنی رسولک لم اعرف حجتک، اللهم عرفنی حجتک فانک ان لم تعرفنی حجتک ضللت عن دینی»
. سپس فرمود: ای زرارة ناچار باید پسر بچّه‌ای در مدینه کشته شود.

عرض کردم: فدایت شوم این همان نیست که سپاهیان سفیانی میکشندش؟ فرمود: نه. ولی او را سپاه بنی فلان میکشد، او خروج میکند تا بمدینه داخل می‌شود و مردم نمیدانند بچه منظوری داخل شده است پس آن پسر بچّه را میگیرد و میکشد همین که او را از روی ستم و تعدّی کشت دیگر خدا مهلتشان ندهد و در این هنگام است که امید فرج میرود.
(محمّد بن یعقوب کلینیّ رحمه اللّه گوید: حدیث کرد ما را علیّ بن ابراهیم بن هاشم و او از حسن بن موسی خشّاب و او از عبد اللّه بن موسی و او از عبد اللّه بن بکیر و او از زراره که گفت: شنیدم امام صادق میفرمود: و حدیث را نقل کرده است):
(و حدیث کرد ما را محمّد بن یعقوب از حسین بن احمد «1» و او از احمد بن هلال که گفت: حدیث کرد ما را عثمان بن عیسی از خالد بن نجیح و او از زرارة بن اعین که گفت: ابو عبد اللّه فرمود): و این حدیث و همین دعا را عینا نقل کرده است و احمد ابن هلال گفت: من این حدیث را پنجاه و شش سال است که شنیده‌ام. «2»
(1) 7- (حدیث کرد ما را محمّد بن همّام با سندی که داشت از عبد اللَّه بن عطاء مکّی او گفت):
به ابی جعفر امام باقر علیه السّلام عرض کردم شما در عراق شیعه فراوان دارید

---

(1) در کافی چنین است و ظاهرا صحیحش: (حسین بن محمّد بن عامر) باشد.
(2) احمد بن هلال عبرتائی بسال 180 متولّد و بسال 267 وفات کرده است و تقریبا پنجاه سال پیش از ولادت حضرت قائم این حدیث را شنیده است.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:193
و بخدا قسم در خاندان شما کسی بمانند شما نیست چرا خروج نمیکنید؟ فرمود: ای عبد اللّه بن عطاء گوش بسخنان احمقان داده‌ای؟ آری بخدا قسم که من صاحب شما نیستم. عرض کردم: پس صاحب ما کیست؟ فرمود: به بینید هر کس که ولادتش از مردم غایب باشد صاحب شما او است همانا هر کس از ما که انگشت نما و زبان زد مردم باشد دق مرگ می‌شود و یا بمرگ طبیعی از دنیا میرود.
[شرح: عبارت روایت چنین است:
«انّه لیس منا احد یشار الیه بالأصابع و یمضغ بالالسن الامات غیظا او حتف انفه»
و مجلسیّ فرماید: محتمل است که این تردید از راوی باشد و یا آنکه فقطّ تغییر در عبارت باشد، یعنی اگر خواستی چنین بگو و اگر خواستی چنان

ولی آن طور که ما ترجمه کردیم و ظاهرش نیز همین است هیچ یک از دو توجیه ضرورت ندارد مخصوصا توجیه دوّم که بی‌وجه است و ظاهرا در حدیث تصحیفی رخ داده باشد و صحیحش حدیث هشتم است که خواهد آمد].
(حدیث کرد ما را محمّد بن یعقوب کلینیّ او گفت: حدیث کرد ما را حسین بن محمّد و غیر او از جعفر بن محمّد و او از علیّ بن عبّاس بن عامر و او از موسی بن هلال کندیّ و او از عبد اللّه بن عطاء مکیّ و او از ابی جعفر (امام باقر) علیه السّلام و همین حدیث را نقل کرده است).
(1) 8- (حدیث کرد ما را علیّ بن احمد از عبید اللّه بن موسی علویّ او گفت:
حدیث کرد مرا محمّد بن احمد قلانسیّ در مکّه بسال 267 او گفت: حدیث کرد ما را علیّ بن الحسن از عبّاس بن عامر و او از موسی بن هلال و او از عبد اللّه بن عطاء مکّی) که گفت:
از واسط بقصد حجّ بیرون شدم و بخدمت ابی جعفر محمّد بن علیّ (امام باقر) علیه السّلام رسیدم از من وضع مردم و نرخ‌ها را پرسید عرض کرم: مردم را در حالی گذاشتم که همه گردنهاشان بسوی شما کشیده شده است اگر خروج کنید همه مردم پیرو شما خواهند بود. فرمود: ای پسر عطا گوش بسخنان احمقان داده‌ای؟
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:194
نه بخدا قسم من صاحب شما نیستم هیچ مردی از ما انگشت نما نشود و ابروها بسوی او کشیده نشود مگر آنکه کشته می‌شود یا بمرگ طبیعی از دنیا میرود. عرض کردم: چطور بمرگ طبیعی میمیرد؟ فرمود: در رختخواب خود دق مرگ می‌شود تا آنکه خداوند تعالی کسی را برانگیزد که ولادتش را متوجّه نشوند. گفتم: آنکه متوجّه ولادتش نشوند کیست؟ فرمود: هر آن کس که مردم نمیدانند زائیده شده است یا نه همان صاحب شما است.
(1) 9- (حدیث کرد ما را محمّد بن یعقوب او گفت: حدیث کرد ما را عدّه‌ای از اصحاب ما از سعد بن عبد اللّه و او از ایّوب بن نوح) که گفت:
بابی الحسن امام رضا علیه السّلام عرض کردم: ما امیدواریم که شما صاحب این امر باشید و خداوند آن را بی‌زحمت و بدون شمشیر بسوی شما براند که هم اکنون بیعت برای شما انجام گرفته است و سکّه بنام شما زده شده است. فرمود:
هر یک از ما که نامه‌ها باو نوشته شود و انگشت نما گردد و پرسشها از او کنند و اموال بسوی او فرستند یا غفلتا کشته می‌شود و یا در رختخواب جان می‌سپارد تا آنگاه که خداوند برای این امر جوانی را از خاندان ما بر انگیزاند که زادگاهش و پرورشگاهش پنهان باشد ولی اصل وجودش (نسبش: نسخه کافی) پنهان نباشد.

(2) 10- (و حدیث کرد ما را محمّد بن همّام او گفت: حدیث کرد ما را جعفر بن محمّد بن مالک او گفت: حدیث کرد ما را عبّاد بن یعقوب از یحیی بن یعلی و او از ابی مریم انصاریّ و او از عبد اللَّه بن عطاء که گفت):
ابی جعفر امام باقر علیه السّلام را عرض کردم: از امام قائم مرا خبر ده.
فرمود: بخدا قسم او نه منم و نه آن کس که شما گردنها بسوی او میکشید، زادگاه او شناخته نشود. عرض کردم: رفتارش چگونه خواهد بود؟
فرمود: همان رفتار که رسول خدا داشت.
(3) 11- (حدیث کرد ما را محمّد بن همّام او گفت: حدیث کرد ما را عبد اللَّه بن

جعفر حمیری از محمّد بن عیسی و او از صالح بن محمّد و او از یمان تمّار که گفت):
ابو عبد اللَّه (امام صادق) علیه السّلام فرمود: صاحب این امر را غیبتی است که هر کس در آن دوران دین خود را در دست داشته باشد مانند کسی است که بخواهد با کشیدن کف دست بر شاخه قتاد خارهایش را بکند. سپس اندکی سر بزیر افکند سپس فرمود: همانا صاحب این امر را غیبتی است بنده باید از خدا بپرهیزد و دینش را محکم نگه دارد.
(و حدیث کرد مرا محمّد بن یعقوب کلینیّ از محمّد بن یحیی و حسن بن محمّد و آن دو از جعفر بن محمّد کوفیّ و او از حسن بن محمّد صیرفیّ و او از صالح بن خالد و او از یمان تمّار که گفت در محضر ابی عبد اللَّه علیه السّلام نشسته بودیم که فرمود از برای صاحب این امر غیبتی است .... و بقیه روایت را نقل کرده است).
صاحب این غیبت و کسی که همه مردم بجز اندکی در ولادت و در سنّ او شکّ داشته باشند و کسی که از نظر بیشتر مردم پنهان باشد و تصدیق بامر او نداشته باشند و بوجودش ایمان نیاورند بجز امام منتظر علیه السّلام چه کسی میتواند باشد؟
و مگر این همان نیست که امامان راستگو علیهم السّلام کسیرا که بر امر ثابت قدم باشد و در حال غیبتش معتقد بولادتش باشد با آنکه مردم از گرد او پراکنده شوند و از او ناامید شوند و کسی را که معتقد بامامتش باشد بمسخره گیرند و او را بناتوانی نسبت دهند ولی آنان همچنان جازم و حقّ جو باشند و فردای قیامت آنان دشمنانشان را بمسخره گیرند، امامان چنین کس را تشبیه کرده‌اند بکسی که بخواهد خارهای شاخه قتاد را با کشیدن کف دست بر آن از شاخه بر کند و در نهایت سختی صبر و تحمّل داشته باشد.
و آن همین گروه اندکی است که جدایند از گروه بسیاری که مدّعی شیعه‌گری هستند و هواهای نفس، آنان را پراکنده ساخته و دلهایشان از

تحمّل حقّ و از شکیبائی بر تلخی آن بتنگ آمده و از تصدیق بوجود امامی که شخصش را نمی‌بینند و غیبتش
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:196
طولانی شده وحشت دارند در صورتی که اگر کسی بقول امیر المؤمنین علیّ علیه السّلام عمل بکند که فرمود: (از راه هدایت بواسطه اندک بودن راهروانش وحشت نکنید) همین غیبت را تصدیق نموده و معتقد بر آن گشته و ایستادگی بر آن خواهد نمود و بآنچه از نادانان کر و لال و کور و دور از علم و دانش میشنود اهمیتی نخواهد داد از خدا میخواهیم که بر ما احسان کند و ما را بر حقّ ثابت قدم فرماید و نیروئی در نگهداری آن بما عنایت فرماید.
(1) (فصل) 1- (حدیث کرد ما را احمد بن محمّد بن سعید ابن عقده او گفت: حدیث کرد ما را علیّ بن حسن تیملی از عمر بن عثمان و او از حسن بن محبوب و او از اسحاق ابن عمّار صیرفیّ که گفت):
شنیدم ابی عبد اللّه (امام صادق) علیه السّلام میفرمود: قائم را دو غیبت است یکی از آن دو غیبتی است دراز مدّت و دیگری کوتاه در غیبت نخستین خواصّ از شیعه از جایگاهش آگاهند و در غیبت دوّم بجز خواصّ از نوکران آن حضرت (که در دین او هستند) کسی از جایگاهش آگاه نباشد.
(2) 2- (حدیث کرد ما را محمّد بن یعقوب از محمّد بن یحیی و او از محمّد بن حسین و او از حسن بن محبوب و او از اسحاق بن عمّار که گفت):
ابو عبد اللّه (امام صادق) علیه السّلام فرمود: قائم را دو غیبت است یکی از آن دو کوتاه است و دیگری دراز مدّت در غیبت نخستین بجز خواصّ شیعه کسی جایگاهش را نمیداند و در غیبت دیگر بجز خواصّ از نو کرانش (که در دین او باشند) کسی را از جایگاه او اطّلاعی نباشد.
[شرح: روایت دوّم را مؤلّف از محمّد بن یعقوب صاحب کافی نقل کرده است ولی همین روایت کلمه (که در دین او باشند) را ندارد و دو غیبتی که در این
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:197
روایات گفته شده است اوّلی عبارت است از غیبتی که از هنگام وفات پدر بزرگوارش پیش آمد و تا زمان وفات ابی حسن علیّ بن محمّد سمری چهارمین سفیر آن حضرت بطول انجامید و وفات امام حسن عسکری در نهم ربیع الاول بسال 260 و وفات سمری 15 شعبان بسال 329 بود و بنا بر این نخستین غیبت که آن را غیبت صغری نامند تقریبا هفتاد سال بطول انجامیده است و سپس غیبت دوّم که غیبت کبرایش گویند پیش آمد.
و چهار نایب آن حضرت در زمان غیبت صغری که سفرای آن حضرت بودند بترتیب عبارتند از: اول ابو عمر عثمان بن سعید عمری، دوم فرزندش ابو جعفر محمّد ابن عثمان، و سوم ابو القاسم حسین بن روح، و چهارم ابو

الحسن محمّد بن علیّ سمری].
(1) 3- (حدیث کرد ما را احمد بن محمّد بن سعید او گفت حدیث کرد ما را علیّ بن الحسن او گفت: حدیث کرد ما را عبد الرحمن بن ابی نجران از علیّ بن مهزیار «1» و او از حمّاد بن عیسی و او از ابراهیم بن عمر یمانی که گفت):
شنیدم ابا جعفر (امام باقر) علیه السّلام میفرمود: صاحب این امر را دو غیبت است و شنیدم که میفرمود: قائم قیام نمیکند در حالی که بیعتی از کسی بر گردن او باشد.
(2) 4- (حدیث کرد ما را محمّد بن یعقوب او گفت: حدیث کرد ما را محمّد ابن یحیی از احمد بن محمّد و او از حسین بن سعید و او از ابن ابی عمیر و او از هشام بن سالم و او از):
ابی عبد اللّه امام صادق علیه السّلام فرمود: قائم قیام میکند در حالی که کسی را در گردن او نه عقدی باشد و نه عهدی و نه بیعتی.

---

(1) سند این روایت مضطرب است و اشکال دارد زیرا علیّ بن حسن تیملی از علیّ بن مهزیار متأخّر است ولی ابن ابی نجران از ابن مهزیار متقدّم است گوئی در سند تصحیفی شده است و صحیحش چنین باشد: (حدیث کرد ما را عبد الرحمن بن ابی نجران و علیّ بن مهزیار از ...
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:198
[شرح: علّامه مجلسیّ فرماید: عهد و عقد و بیعت در معنی بهم نزدیکند و گوئی هر یکی دیگری را تاکید میکند و احتمال میرود که مقصود از عهد وعده‌هائی باشد که خلفای جور بائمه علیهم السّلام میدادند که آنان را رعایت کنند و یا مقصود از عهد سفارش باشد که (عهد الیه) هنگامی گویند که سفارش در باره او کرده باشد و یا مقصود از عهد، ولیعهد شدن باشد چنانچه برای امام رضا علیه السّلام پیش آمد و مقصود از عقد قرارداد صلح و آتش بس باشد چنانچه میان امام حسن علیه السّلام و معاویه واقع شد و مقصود از بیعت اقرار نمودن بخلافت دیگری است که با دست دادن انجام میگیرد چنانچه معروف است.
و گوئی این روایات بپاره‌ای از علل و فوائد غیبت اشاره میکند چنانچه صدوق علیه الرّحمة با سند خود از ابی بصیر روایت کرده است که امام صادق فرمود:
ولادت صاحب این امر از نظر مردم پنهان می‌شود بخاطر آنکه بهنگام خروج، بیعت هیچ کس بر گردن او نباشد و خداوند کار او را در یک شب اصلاح میفرماید].
(1) 5- (و خبر داد ما را احمد بن محمّد بن سعید او گفت: حدیث کرد ما را قاسم بن محمّد بن حسن بن ِحازم از کتاب خودش او گفت: حدیث کرد ما

را عبیس ابن هشام از عبد اللّه بن جبله و او از ابراهیم بن مستنیر و او از مفضّل بن عمر جعفی):
و او از ابی عبد اللّه (امام صادق) علیه السّلام که فرمود: صاحب این امر را دو غیبت است که یکی از آن دو آنقدر بدرازا میکشد که بعضی میگویند مرد و بعضی میگویند کشته شد و بعضی میگویند: رفت پس بجز اندکی از اصحاب او کسی بر امر او باقی نمیماند و از جایگاهش هیچ کس را از دوست و بیگانه اطلاعی نباشد مگر همان نوکری که بکارهای آن حضرت میرسد.
و اگر در باب غیبت بجز همین یک حدیث نقل نشده بود برای کسی که تأمّل در آن کند کافی بود.
(2) 6- (و بهمین سند از عبد اللَّه بن جبله نقل شده و او از سلمة بن جناح و او از

حازم بن حبیب):
که گفت: بخدمت ابی عبد اللَّه (امام صادق) علیه السّلام رسیدم عرض کردم:
خداوند احوال شما را اصلاح فرماید پدر و مادر من از دنیا رفته‌اند و حجّ بجا نیاورده‌اند و خداوند روزی عنایت فرموده و احسان کرده است در باره نیابت حجّ از طرف آنان چه میفرمائید؟ فرمود: بکن که حجّ باو میرسد.
سپس فرمود: ای حازم از برای صاحب این امر دو غیبت است که در دوّمی ظهور میکند، پس اگر کسی بیاید و بتو بگوید که دستش را از خاک قبر او تکان داده است تصدیقش مکن.
[شرح: کنایه از مرگ آن حضرت است یعنی اگر کسی بتو بگوید که من با دست خودم او را بقبر گذاشتم و خاک بر او ریختم باور مکن].
(حدیث کرد ما را عبد الواحد بن عبد اللّه او گفت: حدیث کرد ما را احمد ابن محمّد بن رباح زهریّ او گفت: حدیث کرد ما را احمد بن علیّ حمیریّ از حسن بن ایّوب و او از عبد الکریم بن عمرو و او از ابی حنیفه سایق «1» و او از حازم ابن حبیب) که گفت:
بحضرت ابی عبد اللّه علیه السّلام عرض کردم: پدرم مرده است و او مردی بود از عجم و من میخواهم از عوض او حجّ کنم و برای او صدقه بدهم نظر شما در این باره چیست؟ فرمود: بکن که باو خواهد رسید سپس بمن فرمود: ای

---

(1) او سعید بن بیان و کنیه‌اش ابو حنیفه و لقبش سایق الحاج است زیرا از کوفه حاجیان را بهمراه خود بمکّه میبرد و از ولید بن صبیح روایت شده است که او گفت بامام صادق علیه السّلام عرض کردم که ابی حنیفه هلال

ذی الحجّه را در قادسیّه دیده و عرفه را با ما بود فرمود عباداتش درست نیست، نجاشی او را عنوان کرده و گفته است که ابو حنیفه سائق الحاج همدانیّ ثقة است و از امام صادق روایت کرده است و او را کتابی است که عده‌ای از اصحاب ما آن را روایت کرده‌اند.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:200
حازم صاحب این امر را دو غیبت است و دنباله حدیث مانند حدیث سابق است.
(1) 7- (احمد بن محمّد بن سعید ابن عقده گفت: حدیث کرد ما را محمّد بن مفضّل بن ابراهیم بن قیس و سعدان بن اسحاق بن سعید و احمد بن حسین بن عبد الملک و محمّد بن احمد بن حسن قطوانیّ همگی گفتند: حدیث کرد ما را حسن بن محبوب از ابراهیم [بن زیاد] خارقیّ و او از ابی بصیر که گفت):
بابی عبد اللّه (امام صادق) علیه السّلام عرض کردم: ابو جعفر (امام باقر) علیه السّلام میفرمود قائم آل محمّد را دو غیبت است که یکی از دیگری طولانی‌تر است. فرمود: آری و این کار نخواهد شد تا آنکه بنی فلان شمشیر بروی همدیگر بکشند و حلقه جنگ تنگ‌تر شود و سفیانی ظاهر شود و گرفتاری بشدّت برسد مردم را مرگی و کشتاری فرا گیرد که بحرم خدا و حرم رسولش صلّی اللّه علیه و آله پناه برند.
(2) 8- (عبد الواحد بن عبد اللّه گفت: حدیث کرد ما را احمد بن محمّد بن رباح او گفت: حدیث کرد ما را احمد بن علیّ حمیریّ او گفت: حدیث کرد ما را حسن بن ایّوب از عبد الکریم بن عمرو و او از علاء بن رزین و او از محمّد بن مسلم ثقفی):
و او از امام باقر ابی جعفر علیه السّلام که شنیده است آن حضرت فرموده همانا قائم را دو غیبت است که در یکی از آن دو گفته می‌شود: او مرد و معلوم نیست در کدام بیان قدم نهاد.
(3) 9- (محمّد بن یعقوب گفت: حدیث کرد ما را محمّد بن یحیی و احمد بن ادریس از حسن بن علیّ کوفیّ و او از علیّ بن حسّان و او از عبد الرّحمن بن کثیر و او از مفضّل بن عمر که گفت):
شنیدم ابا عبد اللّه (امام صادق) علیه السّلام میفرمود: صاحب این امر را دو غیبت است که در یکی از آن دو بسوی خانواده‌اش باز میگردد و در دیگری گفته می‌شود هلاک شد، در کدام بیابان پا نهاد. گفتم: چون چنین شود چه بکنیم؟ فرمود:
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:201
اگر ادّعاکننده‌ای ادعا کرد از او آن مطالب بزرگ را بپرسید که مانند او پاسخ آنها را تواند داد «1».
[شرح: در کافی چنین است: هر گاه ادّعاکننده‌ای مدّعی امامت شد از او

چیزهائی بپرسید که مانند او پاسخ آنها را تواند داد و مقصود از (مانند او) یعنی کسی که ادّعای امامت کند و در ادّعایش صادق باشد، پایان شرح].
این گونه حدیث‌ها که میگویند: قائم را دو غیبت است حدیثهائی است که بحمد اللّه در نزد ما بصحّت پیوسته است و خداوند، گفتار امامان علیهم السّلام را روشن فرموده و دلیل و برهان راستگوئی‌شان را در همین روایات ظاهر ساخته است.
اما غیبت اوّلی همان غیبت است که در آن سفیرانی میان امام و مردم بودند که از جانب آن حضرت منصوب شده بودند و آشکارا شخصا و عینا وجود داشتند و مطالب مبهم و حکمهای مشکل و پاسخ هر پرسش پیچیده و مشکل با دست آنان از سوی آن حضرت بیرون می‌آمد و این همان غیبت کوتاه مدّت بود و روزگارش گذشت و زمانش سپری شد «2».
و دوّمین غیبت همان است که سفیران و واسطه‌ها از میان برداشته شدند بجهت کاری که خدای تعالی خواسته بود و بخاطر تدبیری که خداوند در میان مردم بکار برد تا مدّعیان این امر از یک دیگر جدا شوند و آزمایش بعمل آید و زیر و رو و غربال و تصفیه شوند چنانچه خدای عزّ و جلّ میفرماید: ما كانَ اللَّهُ لِيَذَرَ الْمُؤْمِنِينَ عَلى ما أَنْتُمْ عَلَيْهِ حَتَّى يَمِيزَ الْخَبِيثَ مِنَ الطَّيِّبِ وَ ما كانَ اللَّهُ لِيُطْلِعَكُمْ عَلَى الْغَيْبِ آل عمران 178- 179:

---

(1) در کافی ج 1 ص 34 در این روایت میفرماید صاحب این امر را دو غیبت است یکی از آن دو چنین است که از آن غیبت بسوی خانواده‌اش باز میگردد، مترجم گوید: ظاهرا مقصود آنست که با خانواده‌اش رفت و آمد دارد نه آنکه خبرش بآنان میرسد چنانچه احتمال داده شده است.
(2) از این جمله استفاده می‌شود که تألیف این کتاب پس از وفات علیّ بن محمّد سمریّ بوده است که بسال 329 ماه شعبان اتّفاق افتاد.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:202
(خدا افرادیرا که بر طریقه شما ایمان دارند فرو نمیگذارد تا آنکه ناپاک را از پاک جدا کند و خداوند شما را از غیب آگاه نسازد) و اکنون همان زمان است که فرا رسیده است.
خداوند، ما را از ثابت قدمان بر حقّ قرار دهد و از افرادی باشیم که در غربال گرفتاری از غربال بیرون نشویم و این است معنی آنچه میگوئیم آن حضرت را دو غیبت است و ما هم اکنون در دوّمین غیبت هستیم از خداوند میخواهیم که فرج دوستان خود را از آن غیبت نزدیک فرماید و ما را در جایگاه برگزیدگانش و در ردیف اشخاصی که از برگزیدگانش پیروی میکنند و از افراد برگزیده‌ای که از آنان راضی است و آنان را برای یاری دینش و خلیفه‌اش انتخاب فرموده است قرار دهد که او است ولی احسان و او است جواد منّان.

(1) 10- (خبر داد ما را احمد بن محمّد بن سعید او گفت: حدیث کرد ما را قاسم ابن محمّد بن حسن [بن حازم] او گفت: حدیث کرد ما را عبیس بن هشام از عبد اللّه ابن جبلة و او از احمد بن حارث «1» و او از مفضّل بن عمر و او از):
ابی عبد اللّه (امام صادق) علیه السّلام که فرمود: همانا صاحب این امر را غیبتی است که در آن غیبت میگوید: فَفَرَرْتُ مِنْکُمْ لَمَّا خِفْتُکُمْ فَوَهَبَ لِی رَبِّی حُکْماً وَ جَعَلَنِی مِنَ الْمُرْسَلِینَ الشّعراء: 21 (چون از شما بیمناک بودم فرار کردم پس پروردگار من بمن حکومت را ارزانی داشت و رسالتی بعهده من واگذار کرد).
(2) 11- (محمّد بن همّام گفت: حدیث کرد ما را جعفر بن محمّد بن مالک او گفت:
حدیث کرد مرا حسن بن محمّد بن سماعه و او از احمد بن حارث انما طیّ از مفضّل ابن عمر و او از): ابی عبد اللّه (امام صادق) علیه السّلام که فرمود: حضرت قائم وقتی قیام کند فرماید: (چون از شما بیمناک بودم گریختم).
(3) 12- (حدیث کرد ما را عبد الواحد بن عبد الواحد بن عبد اللّه بن یونس او گفت: حدیث

---

(1) او همان انما طیّ واقفیّ است و کتابی نیز دارد.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:203
کرد ما را احمد بن محمّد بن رباح او گفت: حدیث کرد مرا احمد بن علیّ حمیریّ از حسن بن ایّوب و او از عبد الکریم بن عمرو خثعمیّ و او از احمد بن حارث و او از مفضّل بن عمر که گفت):
شنیدم آن حضرت میفرمود: (مقصودش امام صادق بود) که ابو جعفر محمّد ابن علیّ امام باقر علیه السّلام فرمود: هنگامی که قائم علیه السّلام قیام کند فرماید:
چون از شما بیمناک بودم گریختم پس پروردگار من بمن حکومت ارزانی داشت و رسالتی بعهده من واگذار کرد.
این حدیثها مصداق همان است که فرمود در او شیوه‌ای از موسی است که او بیمناک و نگران بود.
(1) 13- (حدیث کرد ما را محمّد بن همّام او گفت: حدیث کرد ما را جعفر بن محمّد بن مالک او گفت: حدیث کرد مرا حسن بن محمّد صیرفیّ «1» او گفت حدیث کرد مرا یحیی بن مثنّی عطار از عبد اللّه بن بکیر و او از عبید بن زرارة و او از):
ابی عبد اللّه (امام صادق) علیه السّلام که آن حضرت فرمود: مردم امامی را از دست خواهند داد که در موسم حجّ حاضر می‌شود او آنان را بیند ولی

آنان او را نبینند.
(2) 14- (حدیث کرد ما را محمّد بن یعقوب از محمّد بن یحیی و او از جعفر بن محمّد و او از اسحاق بن محمّد و او از یحیی بن مثنّی و او از عبد اللَّه بن بکیر و او از عبید بن زراره که گفت):
شنیدم ابا عبد اللَّه (امام صادق) علیه السّلام میفرمود: مردم امامشان را از دست خواهند داد و او در مواسم حجّ حاضر می‌شود و آنان را می‌بیند ولی آنان او را نمی‌بینند.
(3) 15- (حدیث کرد ما را عبد الواحد بن عبد اللَّه او گفت: حدیث کرد ما را احمد ابن محمّد بن رباح او گفت: حدیث کرد ما را احمد بن علیّ حمیری از حسن و او از عبد الکریم بن عمرو و او از ابن بکیر و او از یحیی بن مثنّی و او از زرارة که گفت):

---

(1) در کمال الدین چنین است ولی در کافی (اسحاق بن محمّد صیرفی) است.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:204
شنیدم ابا عبد اللَّه (امام صادق) علیه السّلام میفرمود: همانا قائم را دو گونه غیبت است که در یکی از آن دو باز میگردد و [در] دیگری معلوم نشود که در کجا است در موسم‌های حجّ حاضر می‌شود و مردم را می‌بیند ولی مردم او را نمی‌بینند.
(1) 16- (حدیث کرد ما را محمّد بن یعقوب کلینیّ از حسین بن محمّد و او از جعفر بن محمّد و او از قاسم بن اسماعیل و او از یحیی بن مثنی و او از عبد اللَّه بن بکیر و او از عبید بن زراره و او از):
ابی عبد اللَّه (امام صادق) علیه السّلام که آن حضرت فرمود: قائم را دو گونه غیبت است که در یکی از آن دو در موسم‌های حجّ حاضر می‌شود و مردم را می‌بیند ولی مردم او را در موسم نمی‌بینند«1».
(2) 17- (حدیث کرد ما را محمّد بن همّام- رحمه اللَّه- او گفت: حدیث کرد ما را احمد بن مابنداذ او گفت: حدیث کرد ما را احمد بن هلال از موسی بن قاسم ابن معاویه بجلیّ و او از علیّ بن جعفر):
و او از برادرش موسی بن جعفر علیه السّلام، علیّ بن جعفر گوید: بآن حضرت عرض کردم: تأویل این آیه چیست؟ قُلْ أَ رَأَيْتُمْ إِنْ أَصْبَحَ ماؤُكُمْ غَوْراً فَمَنْ يَأْتِيكُمْ بِماءٍ مَعِينٍ الملک: 30 (بگو اگر دیدید که چشمه آب شما فرو رفت چه کسی آب گوارا خواهد رساند)؟ فرمود: هر گاه امامتان را از دست دادید چه کسی برای شما امامی از نو خواهد آورد.
(و حدیث کرد ما را محمّد بن یعقوب کلینیّ از علیّ بن محمّد و او از سهل بن زیاد آدمیّ و او از موسی بن قاسم بن معاویه بجلیّ و او از علیّ بن جعفر و او از برادرش موسی بن جعفر علیه السّلام که گفت):

بآن حضرت عرض کردم تأویل این آیه چیست؟ و بقیه روایت مانند روایت 17 است جز آنکه فرمود: هر گاه امامی از شما پنهان شود چه کسی برای شما امام

_____

(1) در کافی کلمه (فیه) را که بمعنای (در موسم) ترجمه شد ندارد.

ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:205

نوی خواهد آورد.

(1) 18- (حدیث کرد ما را علیّ بن احمد بندنیجیّ از عبید اللَّه بن موسی علویّ عبّاسیّ و او از محمّد بن احمد قلانسیّ و او از ایّوب بن نوح و او از صفوان بن یحیی و او از عبد اللَّه بن بکیر و او از زراره که گفت):

شنیدم ابا جعفر (امام باقر) علیه السّلام میفرمود: همانا قائم را غیبتی است که خاندان او انکارش میکنند عرض کردم: چرا؟ فرمود: میترسد و با دست خود اشاره بشکمش کرد.

[شرح: خاندانش انکار میکنند یعنی خود آن حضرت را و یا ولادتش را انکار میکنند از ترس اینکه مبادا او را بکشند].

(2) 19- (حدیث کرد ما را علیّ بن احمد از عبید اللَّه بن موسی علویّ و او از احمد ابن حسن «1» و او از پدرش و او از ابن بکیر و او از زرارة و او از عبد الملک بن اعین که گفت):

شنیدم ابا جعفر (امام باقر) علیه السّلام میفرمود: قائم را پیش از آنکه قیام کند غیبتی است عرض کردم چرا؟ فرمود: میترسد- و با دست خود اشاره بشکمش کرد- یعنی از کشته شدن میترسد.

(3) 20- (و خبر داد ما را احمد بن محمّد بن سعید او گفت: حدیث کرد ما را علیّ ابن حسن تیملی از عبّاس بن عامر بن رباح و او از ابن بکیر و او از زرارة که گفت):

شنیدم ابا جعفر امام باقر علیه السّلام میفرمود: از برای آن پسر پیش از آنکه قیام کند غیبتی است و او همان است که میراثش مطالبه می‌شود، عرض کردم: چرا (غایب می‌شود) فرمود میترسد و با دست خود اشاره بشکمش کرد یعنی از کشته شدن.

_____

(1) ظاهرا او احمد بن حسن بن علیّ بن فضّال است که کنیه‌اش ابی عبد اللَّه و یا ابی الحسین است فطحیّ مذهب و موثّق است و در بعضی از نسخه‌ها (احمد بن الحسین) است و او ظاهرا (احمد بن الحسین بن سعید قرشیّ) باشد.

ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:206

[شرح: ظاهرا مقصود آنست که آن حضرت خودش میراثش را مطالبه میکند].

(1) 21- (و حدیث کرد ما را احمد بن محمّد بن سعید او گفت: حدیث کرد ما را ابو محمّد عبد اللَّه بن مستورد اشجعیّ او گفت: حدیث کرد ما را محمّد بن عبید اللَّه ابو جعفر حلبیّ او گفت حدیث کرد ما را عبد اللَّه بن بکیر از زراره که گفت):
شنیدم ابی عبد اللَّه (امام صادق) علیه السّلام میفرمود: همانا قائم را پیش از قیامش غیبتی است، عرض کردم: چرا؟ فرمود: میترسد، و با دستش اشاره بشکمش کرد- یعنی از کشته شدن.
(خبر داد ما را محمّد بن یعقوب کلینیّ از محمّد بن یحیی و او از جعفر بن محمّد و او از حسن بن معاویه و او از عبد اللَّه بن جبله و او از عبد اللَّه بن بکیر و او از زراره که گفت):
شنیدم ابا عبد اللَّه امام صادق میفرمود: و حدیث سابق را عینا نقل کرده است.
[شرح: شیخ در کتاب غیبتش فرموده است پنهان شدن آن حضرت هیچ جهتی ندارد بجز آنکه بر جان خودش میترسد که مبادا کشته شود و اگر جهتی غیر از این داشت جایز نبود که پنهان شود بلکه میبایست سختی‌ها و آزارها را متحمّل میشد که درجات امامان و همچنین پیامبران علیهم السّلام با تحمّل سختیهای بزرگ در راه خدا بالا میرود.
اشکال: خداوند چرا مانع از کشته شدن آن حضرت نمیشود و میان او و کسی که میخواهد او را بکشد مانع ایجاد نمیکند؟
جواب: اگر مقصود آنست که خداوند مردم را از کشتن آن حضرت منع کند بطوری که منافات با تکلیف نداشته باشد یعنی مردم را از مخالفت با آن حضرت نهی کند و پیروی او را واجب سازد همه اینها را که خداوند تعالی انجام داده است.
و اگر مقصود آنست که حقیقتا میان آن حضرت و دشمنانش حائل شود این

چنین مانع شدن با تکلیف منافات دارد و نقض غرض لازم می‌آید زیرا غرض از تکلیف آنست که مکلّف مستحقّ پاداش گردد و این چنین حائل شدن با آن استحقاق منافات دارد و چه بسا که در چنین منع که بزور انجام میگیرد خلق را مفسده‌ای باشد که خدای را نشاید چنان کند.
مترجم گوید: اگر بگوئیم یک راه ایجاد مانع میان آن حضرت و کسی که میخواهد او را بکشد همین است که او را از نظرها مخفی گرداند دیگر نیازی بتوجیه شیخ قدّس سرّه نخواهد بود].
(1) 22- (حدیث کرد ما را محمّد بن همّام از جعفر بن محمّد بن مالک او گفت:
حدیث کرد مرا احمد بن میثم از عبید اللَّه بن موسی «1» و او از عبد الاعلی بن حصین ثعلبیّ و او از پدرش که گفت):

در حجّ و یا عمره‌ای بخدمت ابا جعفر محمّد بن علیّ (امام باقر) علیه السّلام رسیدم و عرض کردم: سنّم بالا رفته و استخوانم فرسوده شده است و نمیدانم که آیا دیدار شما نصیبم خواهد شد یا نه؟ مرا وصیّتی بکنید و بفرمائید که فرج کی است؟
فرمود: آن آواره رانده شده تک و تنها و جدا از خاندانش که خون پدرش باز گرفته نشده است و کنیه عمویش را دارد او است صاحب پرچمها و نامش نام پیغمبری است،

---

(1) احمد بن میثم از ثقات کوفیان و از فقهاء آنان است و ظاهرا عبید اللَّه بن موسی همان عیسی کوفیّ باشد و عبد الاعلی بن حصین تغلبی یا ثعلبی را در جایی نیافتم فقط در انساب سمعانی عبد الاعلی بن عامر ثعلبی است که به ثعلبیّه که یکی از منزلگاه‌های حاجیان در بیابان است منسوب است، و او را در التقریب عنوان کرده و گفته است که راستگو است.
و حصین بن عامر در الجامع عنوان شده است و گفته است که کنیه‌اش ابا الهیثم کلبی کوفی است و او را از اصحاب امام صادق شمرده است و باحتمال بعید شاید او همان عبد الاعلی بن حصین بن عامر باشد.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:208
عرض کردم: دوباره بفرمائید. پس آن حضرت کتاب چرمین و یا صفحه‌ای خواست و در آن برای من نوشت.
(1) 23- (و حدیث کرد از برای ما احمد بن محمّد بن سعید او گفت: حدیث کرد ما را ابو عبد اللّه یحیی بن زکریا ابن شیبان از کتابش گفت: حدیث کرد ما را یونس بن کلیب او گفت: حدیث کرد ما را معاویة بن هشام از صباح او گفت: حدیث کرد ما را سالم اشل از حصین تغلبیّ که گفت):
حضرت ابی جعفر محمّد بن علیّ (امام باقر) علیه السّلام را ملاقات کردم آنگاه مانند حدیث پیش را نقل کرده بجز آنکه گوید: سپس که آن حضرت از سخنش فارغ شد نگاهی بمن کرد و فرمود: بیاد گرفتی [یا] برایت بنویسم؟ عرض کردم:
میل شما است پس تکّه‌ای از چرم یا صفحه‌ای بخواست و آن را برای من نوشت و بمن داد و حصین آن نوشته را برای ما بیرون آورد و خواند و سپس گفت: این نوشته امام باقر است.
[شرح از مجلسیّ: مقصود از پدری که خونش باز خواست نشده است یا امام حسن عسکریّ است و یا امام حسین و یا جنس پدر که شامل همه امامان است و اینکه فرمود کنیه عمویش را دارد شاید کنیه یکی از عموهای آن حضرت أبو القاسم بوده است و یا یکی از کنیه‌های آن حضرت ابو جعفر و یا ابو الحسن و یا ابو محمّد است و احتمال هست که مقصود از (المکنّی بعمه) آن باشد که بخاطر عمویش جعفر.

یعنی از ترس او نام او بطور صریح برده نمیشود و یا بکنایه گفته می‌شود و نامش نام پیغمبری است، یعنی پیغمبر ما و این تعبیر یا از راه تقیّه است و یا از آن روی که از بردن نام آن حضرت نهی شده است].
(2) 24- (و حدیث کرد ما را محمّد بن همّام او گفت: حدیث کرد مرا جعفر بن محمّد بن مالک او گفت: حدیث کرد مرا عبّاد بن یعقوب او گفت: حدیث کرد مرا حسن بن حمّاد طائی از ابی الجارود و او از):
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:209
ابی جعفر محمّد بن علیّ (امام باقر) علیه السّلام که فرمود: صاحب این امر همان کسی است که رانده‌شده آواره است (در بعضی از نسخه‌ها رانده‌شده تنها ضبط شده است) و خون پدرش باز خواست نشده و کنیه عمویش را دارد و از خانواده‌اش تک افتاده و نامش نام پیغمبری است.
(1) 25- (حدیث کرد ما را احمد بن محمّد بن سعید او گفت: حدیث کرد ما را حمید بن زیاد که از کتابش برای او قرائت کرده بود او گفت: حدیث کرد ما را حسن ابن محمّد حضرمی او گفت: حدیث کرد ما را جعفر بن محمّد علیهما السّلام):
(و از یونس بن یعقوب و او از سالم مکّی و او از ابی الطفیل گوید «1» عامر بن واثلة مرا گفت):
آن کس که شما بدنبالش در جستجوئید و بآرزویش هستید فقط از مکّه خروج میکند و از مکّه خروج نمیکند تا آنکه آنچه را که دوست دارد به بیند هر چند که کارش بآنجا انجامد که از شاخه‌های درخت تغذیه نماید.
چه کاری روشنتر و کدام راه بازتر از راهی است که امامان علیهم السّلام در باره این غیبت راهنمائی کرده‌اند و جلو پای شیعیانشان گذاشته‌اند تا با حالت تسلیم و بدون اعتراض و اشکال و بدون شک و تردید آن راه را به پیمایند؟ و آیا با این بیان که در امر غیبت شده است باز روا است که شکّی واقع شود؟ و روشن‌تر از این در واضح بودن حقّ از برای صاحب غیبت و شیعیانش چیست؟ (2) 26- (حدیث کرد ما را محمّد بن همّام او گفت: حدیث کرد ما را احمد بن ما بنداذ او گفت: حدیث کرد ما را احمد بن هلال او گفت: حدیث کرد ما را احمد بن علیّ قیسی از ابی الهیثم میثمیّ): «2»

---

(1) یعنی سالم مکّی گوید عامر بن واثله ابو الطفیل مرا گفت.
(2) من باین نام بر خورد نکرده‌ام و شاید ابراهیم بن شعیب میثمیّ باشد که ابراهیم بواسطه شباهت در نوشتن بابی الهیثم اشتباها ابی الهیثم نوشته شده است.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:210
از ابی عبد اللّه جعفر بن محمّد علیهما السّلام که فرمود: هنگامی که سه نام بدنبال هم آمد: محمّد و علیّ و حسن چهارمی‌شان قائمشان خواهد بود

(و در بعضی از نسخه‌ها چنین است: چهارمی‌شان همان قائم است).
(1) 27- (محمّد بن همّام گفت: حدیث کرد ما را عبد اللّه بن جعفر حمیری او گفت: حدیث کرد ما را محمّد بن عیسی بن عبید از محمّد بن ابی یعقوب بلخیّ که گفت):
ابا الحسن امام رضا علیه السّلام میفرمود: شما بزودی گرفتار خواهید شد بچیزی که سختر و بزرگتر است، به بچّه‌ای که هنوز در شکم مادر باشد و به بچّه‌ای شیر خوار گرفتار خواهید شد تا آنجا که گفته شود، غایب شد و مرد و میگویند: دیگر امامی وجود ندارد، در صورتی که رسول خدا صلی اللّه علیه و آله غایب شد و غایب شد و غایب شد و این هم من که بمرگ خودم از دنیا خواهم رفت.
[شرح: شاید مقصود آن باشد که برای رسول خدا غیبت‌های متعدّدی بود مانند غیبتش در کوه حرا و شعب ابی طالب و غار تا آنکه بمدینه وارد شدند و ممکن است که بقرینه مقام فاعل فعل‌ها حذف شده باشد و مقصود بعضی از انبیاء سلف باشد و شاید حضرت اسم آنان را فرموده ولی راوی بمنظور اختصار نقل نکرده است].
(2) 28- (و حدیث کرد ما را محمّد بن همّام او گفت: حدیث کرد ما را احمد بن مابنداذ و عبد اللّه بن جعفر حمیریّ آن دو گفتند: حدیث کرد ما را احمد بن هلال او گفت: حدیث کرد ما را حسن بن محبوب زرّاد او گفت):
امام رضا علیه السّلام مرا فرمود: ای حسن در آینده نزدیکی گرفتاری بی‌پایان و وحشتزایی روی خواهد داد که همه دوستیها و صمیمیّتها از میان برود و در روایتی است که (همه دوستیها و صمیمیّتها ساقط شود) و این بهنگامی است که شیعیان سوّمین فرزند مرا از دست بدهند که اهل زمین و آسمان برفتن او اندوهگین خواهند شد چه بسیار مرد و زن مؤمن که به از دست دادن او اسفناک و اندوهناک و حیران و

غمگین خواهند بود.
سپس سربزیر افکند آنگاه سر برداشت و فرمود: پدر و مادرم بفدای همنام جدّم و کسی که شبیه من و شبیه موسی بن عمران است نور افکن‌هائی که از شعاع نورانیّت عالم قدس روشنی میگیرد در گریبان دارد تو گوئی او را می‌بینم هنگامی که مردم در نهایت نومیدی هستند که آوازی بگوششان میرسد که دور و نزدیک یکسان میشنوند و آن آواز برای مؤمنین رحمت و برای کافران عذاب است.
عرض کردم: پدرم و مادرم بفدایت آن آواز چه خواهد بود؟ فرمود: در ماه رجب سه آواز بر آید نخستین آواز: (هان که لعنت خدا بر ستمکاران) و دوّمین آواز (ای گروه مؤمنان گرفتاری هولناک فرا رسید) و در آواز سوّم دستی را (و در بیشتر نسخه‌ها: پیکری را) در پیشاپیش آفتاب می‌بینند که

آواز میدهد: (که خداوند بمنظور برانداختن ستمگران، فلانی را برانگیخت) این هنگام است که گشایشی برای مؤمنان دست دهد و خداوند سینه‌های آنان را شفا بخشد و عقده‌های دلشان بر طرف میگردد.
[شرح از مجلسیّ: شاید معنای ترجمه الغیبة للنعمانی متن 211 (باب 10) (آنچه در باره غایب شدن امام منتظر امام دوازدهم رسیده است و اینکه مولای ما)(امیر المؤمنین و امامان بعد از او علیهم السلام بیاد آن حضرت بوده‌اند و مردم را)(بغایب شدن آن حضرت هشدار داده‌اند)
(علیه جیوب النور)
آن باشد که گریبانهای نورانی افراد از مؤمنین کامل و فرشتگان مقرّب و ارواح مرسلین از اندوه غیبت آن حضرت و حیران ماندن مردم در باره آن حضرت شعله‌ور می‌شود و این بخاطر نور ایمانی است که برای آنان از آفتاب‌های عوالم قدس میتابد.
و احتمال میرود که مقصود از گریبانهای نور، گریبانهای منسوب بنور باشد یعنی گریبانهائی که انوار فیض خدای تعالی از آن میتابد و حاصل سخن آنکه بر قامت آن حضرت صلوات اللّه علیه لباسهای قدسی و خلعت‌های ربّانی پوشانیده شده که از گریبان آن جامه‌ها انوار فضل و هدایت خدای تعالی فروزان است.
و مؤیّد این معنی روایت دیگری است از پیغمبر صلی اللّه علیه و آله که فرمود:
(جلابیب النور)
جلابیب جمع جلباب بمعنی جامه‌ای است که سرا پای بدن را بپوشاند.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:212
و احتمال میرود که (علی) در (علیه) تعلیلیّه باشد، یعنی ببرکت هدایت و فیض آن حضرت از گریبانهای اشخاصی که پذیرای انوار قدسند، علوم و معارف ربّانی ساطع و درخشان است. پایان نقل از مجلسیّ.
مترجم گوید: وجهی برای این توجیهات نیست پس از آنکه امام رضا (ع) آن حضرت را بموسی بن عمران تشبیه فرموده است و بدنبال تشبیه وجه شبه را بیان فرموده یعنی همان طور که موسی بن عمران را جیب نور بود و بمضمون «أَدْخِلْ یَدَکَ فِی جَیْبِکَ تَخْرُجْ بَیْضاءَ مِنْ غَیْرِ سُوءٍ» بآن حضرت همین کرامت از طرف خداوند تعالی اعطا شده است].
(1) 29- (محمّد بن همّام گفت: حدیث کرد ما را جعفر بن محمّد بن مالک او گفت:
حدیث کرد ما را محمّد بن احمد مدینیّ «1» او گفت: حدیث کرد ما را علیّ بن اسباط از محمّد بن سنان و او از داود بن کثیر رقّی که گفت):
بابی عبد اللّه (امام صادق) علیه السّلام عرض کردم: من بفدایت این امر آنقدر بدرازا کشید که دلها تنگ شد و ما دقّ مرگ شدیم. فرمود: این کار

در آخرین مرحله ناامیدی و سخت‌ترین مرتبه غم و اندوه انجام خواهد گرفت آواز دهنده‌ای از آسمان بنام امام قائم و نام پدرش آواز خواهد داد عرض کردم: فدایت شوم نامش چیست؟
فرمود: نام پیامبری است و نام پدرش نام وصیّی.
[شرح: تصریح نکردن بنام آن حضرت شاید بآن جهت است که در میان مردم شهرت نیابد].
(2) 30- (و حدیث کرد ما را احمد بن محمّد بن سعید او گفت: حدیث کرد مرا محمّد بن علیّ تیملیّ از محمّد بن اسماعیل بن بزیع و حدیث کرد مرا بیش از یکنفر از منصور بن یونس بزرج «2» از اسماعیل بن جابر و او از):

---

(1) در بعضی از نسخه‌ها (مداثنیّ) است.
(2) منصور بن یونس قرشیّ وابسته آنان است و باو بزرج گفته می‌شود کوفی و ثقه است.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:213
ابی جعفر محمّد بن علیّ (امام باقر) علیه السّلام که فرمود: صاحب این امر را در یکی از این دره‌ها غیبتی است- و با دست بسمت ذی طوی اشاره کرد- تا آنکه اندکی پیش از خروجش خدمتکار مخصوصش می‌آید و بعضی از یاران آن حضرت را ملاقات میکند و میگوید: شما در اینجا چند نفرید؟ میگویند: نزدیک بچهل نفر مرد. میگوید: اگر صاحب خود را به بیند چگونه خواهید بود؟ میگویند: بخدا قسم اگر دستور دهد که کوه‌ها را از جا بکنیم خواهیم کند. سپس سال بعد بنزد آنان می‌آید و میگوید: ده نفر از بزرگان و نیکان خود را تعیین کنید آنان تعیین میکنند پس او با آنان براه می‌افتد تا آنکه بخدمت صاحبشان میرسند و برای فردا شب بآنان وعده میدهد.
سپس امام باقر علیه السّلام فرمود: بخدا قسم گوئی او را می‌بینم که پشت خود را بحجر تکیه داده و خدا را بحقّ خودش قسم میدهد، و سپس میگوید: ای مردم هر کس با من در باره خدا بحث و شنود بکند من از همه مردم بخدا سزاوارترم، ای مردم هر کس با من در باره آدم بحث کند من سزاوارتر از همه بآدمم، ای مردم هر کس با من در باره نوح محاجه کند من سزاوارترین مردم بنوحم، ای مردم هر کس با من در باره ابراهیم محاجّه کند من سزاوارترین مردم بابراهیم هستم، ای مردم هر کس با من در باره موسی محاجّه کند من اولیتر مردم بموسی هستم، ای مردم هر کس با من در باره عیسی محاجه کند من اولیتر مردم بعیسی هستم، ای مردم هر کس با من در باره محمّد بحث کند من سزاوارترین مردم بمحمّد هستم، ای مردم هر کس بامن در باره کتاب خدا بحث کند من سزاوارترین مردم بکتاب خدا هستم.

سپس بمقام تشریف میبرد و دو رکعت نماز در نزد مقام میگذارد و خدا را بحق خودش سوگند میدهد.
سپس امام باقر علیه السّلام فرمود: او است بخدا قسم همان مضطری که خدا در باره‌اش میفرماید: «آیا کیست آنکه پاسخ مضطرّ را بدهد و بدی را از میان بردارد و شما را جانشینان روی زمین قرار دهد» (النّمل: 62) این آیه در باره او و برای او
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:214
نازل شده است.
(1) 31- (حدیث کرد ما را علیّ بن احمد از عبید اللَّه بن موسی علویّ او گفت:
حدیث کرد ما را محمّد بن حسین بن ابی الخطّاب از محمّد بن سنان و او از ابی الجارود که گفت):
شنیدم ابا جعفر (امام باقر) علیه السّلام میفرمود: آنان و تو برای همیشه این چنین خواهید بود تا آنکه خداوند از برای این امر کسیرا برانگیزاند که ندانند آفریده شده بود یا نه.
(2) 32- (حدیث کرد ما را محمّد بن همّام او گفت: حدیث کرد مرا جعفر بن محمّد بن مالک از محمّد بن حسین بن ابی الخطّاب. و حدیث کرده بود مرا عبد اللَّه ابن جعفر حمیری از احمد بن محمّد بن عیسی و آن دو گفتند: حدیث کرد ما را محمّد بن سنان از ابی الجارود و او از):
ابی جعفر امام باقر علیه السّلام که فرمود: همواره بسوی یکی از ما گردنها را خواهید کشید و خواهید گفت که او همین است ولی خداوند او را از میان خواهد برد تا آنگاه که خداوند از برای این امر کسی را بر انگیزاند که ندانید زائیده شده بود یا نه و آفریده شده بود یا نه.
(3) 33- (حدیث کرد ما را علیّ بن احمد از عبید اللَّه بن موسی و او از محمّد بن احمد قلانسی و او از محمّد بن علیّ و او از محمّد بن سنان و او از ابی الجارود که گفت):
شنیدم ابا جعفر (امام باقر) «1» میفرمود: همواره چشمهای شما نگران مردی است که میگوئید او همین است، مگر آنکه از میان برود تا آنکه خداوند کسی را بر- میانگیزاند که نفهمید تا آن وقت آفریده شده است یا نه.
(4) 34- (حدیث کرد ما را علیّ بن الحسین «2» او گفت: حدیث کرد ما را محمّد

---

(1) در بعضی از نسخه‌ها ابا عبد اللَّه (امام صادق) است.
(2) او علیّ بن الحسین مسعودی صاحب مروج الذّهب است. یا علیّ بن بابویه صدوق.

ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:215
ابن یحیی عطّار او گفت: حدیث کرد ما را محمّد بن حسّان رازی او گفت: حدیث کرد ما را محمّد بن علیّ «1» از محمّد بن سنان و او از مردی که):
از امام باقر نقل میکند که آن حضرت فرمود: همیشه این چنین بمانید و روزگار بهمین نحو خواهد ماند تا آنکه خداوند از برای این کار مردی را بر انگیزاند که نفهمید آفریده شده است یا هنوز آفریده نشده است.
ای گروه شیعه‌ای که خدای تعالایش نیروی تمیز و تأمّل و تدبّر کافی در سخنان ائمّه عنایت فرموده است، آیا در این حدیث‌ها بیان آشکار و نور درخشان نیست؟
آیا در میان امامان گذشته یکنفر هست که در ولادت او شکّ شود و در بود و نبودش اختلاف گردد و گروهی از امت در غیبتش باو معتقد شوند و در دوران غیبت او فتنه‌ها در دین روی دهد و افرادی در باره او متحیّر شوند و امام صادق علیه السّلام صراحتا باو راهنمائی کرده باشد که بفرماید هر گاه سه نام بدنبال هم آمد (محمّد و علیّ و حسن) چهارمی‌شان قائم آنان خواهد بود؟
آیا کسی هست بجز این امامی که کمال دین بوسیله او و بدست او نهاده شده است و گزینش و آزمایش و تمیز خلق باو و غیبت او شود و خاصّ و خالص صافی از شیعیان که بر ولایت او هستند بدست آید از این رهگذر که بر نظام او ایستادگی کنند و بامامتش اقرار نمایند و حق بودن او را و وجود او را و اینکه زمین از او خالی نمی‌ماند هر چند شخص او غایب باشد از برای خودشان دین الهی بدانند تا بآنچه رسول خدا و امیر المؤمنین و امامان علیهم السّلام فرموده‌اند و پس از غیبت و ناامیدی از او قیامش را با شمشیر بشارت داده‌اند تصدیق و ایمان و یقین داشته باشد.
پس هر کس که بیان می‌طلبد بیان را از گفتار یکایک ائمه علیهم السّلام بخواهد تا او را بر افزایش در بیانی که برهان از آن بدست می‌آید یاری کند. خداوند،

_____
(1) او ابو سمینه کوفی است در بعضی از نسخه‌ها (محمّد بن الحسین) نوشته شده است و ظاهرا اشتباه باشد.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:216
ما را و همه برادران ما را از اهل پذیرش و اقرار قرار دهد و ما را از اهل انکار قرار ندهد و بصیرت و یقین و ثبات ما را بر حقّ و تمسّک بآن را بیشتر فرماید که او است تنها توفیق دهنده و راهنمای حقّ و یاری دهنده «1».
(1) 35- (خبر داد ما را محمّد بن همّام او گفت: حدیث کرد ما را جعفر بن محمّد ابن مالک او گفت: حدیث کرد ما را عبّاد بن یعقوب او گفت: حدیث

کرد ما را یحیی بن سالم):
از ابی جعفر امام باقر علیه السّلام که فرمود: صاحب این امر از همه ما در سن کمتر و در شخصیّت خاموش‌تر است گفتم: این کی خواهد شد؟ فرمود:
هنگامی که خبرگزاریها بیعت آن جوان را منتشر سازند در این وقت هر صاحب قدرتی پرچمی بر افرازد پس منتظر فرج باشید.
در امامان راستین گذشته و امامانی که بناحقّ دعوی امامت کرده‌اند کسی که در کودکی یتیم شده باشد بجز این امام کسی نیست امامی که خداوند امامت و علم را باو عطا فرموده همچنان که بعیسی بن مریم و یحیی بن زکریّا کتاب و نبوّت و علم و حکمت را در کودکی عطا فرمود.
و دلیل بر این سخن فرمایش امام صادق علیه السّلام است که فرمود او را بچهار پیغمبر شباهت است یکی از آنان عیسی بن مریم است زیرا باو حکم و نبوّت و علم در کودکی عطا شد و باین نیز در کودکی امامت داده شد.
و اینکه فرموده‌اند این امر در کوچکترین ما از نظر سن و خاموشترین ما از نظر شخصیّت خواهد بود دلیل و شاهدی است بر اینکه همان او است زیرا در ائمه طاهرین و در غیر ائمه از مدّعیان دعاوی باطل کسی نیست که امر امامت در سنّ آن حضرت باو داده شده باشد زیرا همه آنان که امامت بآنان رسیده است از امامان

---

(1) در بعضی از نسخه‌ها چنین است (که او است تنها توفیق دهنده بر حقّ و حقیقت بوسیله رحمتش).
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:217
راستین و افرادی که برای آنان ادّعای امامت شده است از نظر سن از آن حضرت بزرگتر بوده‌اند. سپاس خدائی را که بوسیله کلماتش احقاق حقّ میکند و دنباله کافران را قطع میکند.
(1) 36- (حدیث کرد ما را محمّد بن همّام او گفت: حدیث کرد ما را احمد بن مابنداذ او گفت: حدیث کرد ما را احمد بن هلال از امیّة بن علیّ قیسیّ «1» او گفت):
بابی جعفر محمّد بن علیّ الرّضا علیهما السّلام (امام جواد) عرض کردم جانشین تو پس از تو کیست؟ فرمود: فرزندم علیّ و دو فرزندان علی، سپس اندکی سربزیر افکند آنگاه سر برداشت سپس فرمود: همانا حیرتی پیش خواهد آمد.
عرض کردم: چون چنین شود بکجا باید روی آورد؟ آن حضرت اندکی خاموش ماند و سپس فرمود: هیچ جا، و سه بار این کلمه را تکرار کرد، من سؤالم را دیگر باره پرسیدم فرمود: بمدینه گفتم کدامیک از مدینه‌ها (یعنی شهرها) فرمود:

همین مدینه خودمان مگر مدینه‌ای بجز این هست؟
احمد بن هلال گوید: محمّد بن اسماعیل بن بزیع بمن گفت من بودم که امیّة بن علیّ قیسیّ از امام جواد میپرسید و آن حضرت بهمین پاسخ پاسخش داد.
(و حدیث کرد ما را علیّ بن احمد او گفت: حدیث کرد ما را عبید اللَّه بن موسی از احمد بن حسین «2» و او از احمد بن هلال و او از امیّة بن علیّ قیسیّ) مانند همین روایت را.
(2) 37- (حدیث کرد ما را محمّد بن همام او گفت: حدیث کرد مرا ابو عبد اللَّه محمّد بن عصام او گفت حدیث کرد ما را ابو سعید سهل بن زیاد آدمیّ او گفت حدیث

_____

(1) امیّة بن علی قیسی ضعیف است و اصحاب ما او را ضعیف شمرده‌اند ولی ضعف او زیانی نمیرساند چون همین روایت از ابن بزیع که ثقة است نقل خواهد شد.
(2) ظاهرا او احمد بن حسین بن سعید قرشیّ است و در بعضی از نسخه‌ها احمد بن حسن است که احتمال میرود احمد بن حسن بن علیّ بن فضال باشد.

کرد ما را عبد العظیم بن عبد اللَّه حسنیّ):
از ابی جعفر محمّد بن علیّ الرّضا (امام جواد) علیهما السّلام که او شنیده است که آن حضرت میفرموده: زمانی که فرزندم علیّ بمیرد چراغ دیگری پس از او نمایان می‌شود و سپس پنهان میگردد، پس وای بر کسی که شکّ نماید و خوشا بغریبی که دین خود را برداشته و فرار کند، سپس بدنبال این پنهان شدن پیش آمدهائی روی دهد که بر پیشانی‌ها نقش پیری نشیند و کوههای سخت و سنگین از جای کنده شود.
[شرح: کنده شدن کوهها یا کنایه از عظمت حادثه است و یا اشاره به سست شدن ایمان‌های استوار مردم].
از مؤلّف: کدام حیرانی از این حیرت بالاتر است که مردم بسیار و گروه فراوانی از زیر بار این امر بدر رفته‌اند و بجز اندکی بر آن باقی نمانده زیرا مردم بشکّ افتاده‌اند و یقینشان ضعیف گشته و کمتر کسی است که ثابت قدم مانده باشد بر گرفتاری سختی که از برای افراد مخلص و بردبار و ثابت قدم و راسخین در علم آل محمّد پیش آمده است آنانی که همین حدیثها را روایت کرده‌اند و بمقصود ائمّه در این روایات آشنا هستند و معناهائی را که اشاره فرموده‌اند درک میکنند کسانی که خداوند، نعمت ثبات قدم بآنان ارزانی داشته و آنان را با یقین سرافراز فرموده است و سپاس خدای را که پروردگار جهانیان است.

(1) 38- (حدیث کرد ما را محمّد بن یعقوب کلینیّ او گفت: حدیث کرد ما را محمّد بن یحیی از احمد بن ادریس «1» و او از محمّد بن احمد و او از جعفر بن قاسم و او از محمّد بن ولید خزّار و او از ولید بن عقبة و او از حارث بن زیاد و او از شعیب و او از ابی حمزه که گفت):

---

(1) اینجا چنین است ولی در کافی (محمّد بن یحیی) نیست و همو درست است زیرا محمّد بن یحیی از احمد بن ادریس روایت نمیکند.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:219
بخدمت ابی عبد اللّه امام صادق علیه السّلام رسیدم عرض کردم: صاحب این امر شمائید؟ فرمود: نه. عرض کردم: پس فرزندت؟ فرمود: نه. عرض کردم:
پس فرزند فرزندت؟ فرمود: نه. عرض کردم: پس کیست؟ فرمود: کسی که آن را (یعنی زمین را) پر از عدل میکند هم چنان که از ستم و تعدّی پر شده باشد او در زمان فترت امامان تشریف می‌آورد هم چنان که پیغمبر در دوران فترت پیامبران برانگیخته شد «1».
[شرح: دوران فترت دورانی است که پیامبران خدا از دنیا رفته باشند و جانشینان آنان نیز در دسترس مردم نباشند و خلاصه چراغ دعوت انبیاء خاموش باشد بنا بر این، معنای دوران فترت امامان نیز واضح و روشن است].
(1) 39- (حدیث کرد ما را محمّد بن یعقوب او گفت: حدیث کرد ما را علیّ بن محمّد از بعضی از رجال خود و او از ایّوب بن نوح و او از):
ابی الحسن سوّم (حضرت هادی) «2» نقل میکند که آن حضرت فرمود: هنگامی که علم شما از میان شما برداشته شود منتظر فرج از زیر قدمهایتان باشید.
[شرح: علم را اگر با دو حرکت بخوانیم بمعنای نشانه است که کنایه از امام است که راهنمای بحقّ است و اگر با سکون بخوانیم بمعنای دانش است و کنایه از آنکه دانشمندان از میان شما میروند و مردم در ضلالت و جهالت میمانند و انتظار فرج از زیر قدمها کنایه از نزدیک بودن آن است.
و مجلسیّ فرماید: «که معنای روایت آن است که ناچار شما باید بانتظار فرج باشید هر چند دور باشد و یا آنکه مقصود از فرج، احدی الحسنیین است» مترجم گوید: ظاهرا مراد ایشان از احدی الحسنین آنست که یا حقیقتا فرج حاصل می‌شود و یا آنکه به ثواب انتظار فرج نائل خواهد شد].
(2) 40- (محمّد بن یعقوب گفت: حدیث کرد ما را ابو علیّ اشعریّ از محمّد بن

---

(1) در کافی کلمه (یأتی) یعنی تشریف می‌آورد نیست.

(2) در بعضی از نسخه‌ها (ابی الحسن الرّضا علیه السّلام) است.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:220
حسّان و او از محمّد بن علیّ و او از عبد اللَّه بن قاسم و او از مفضّل بن عمر):
و او از ابی عبد اللَّه (امام صادق) علیه السّلام که از آن حضرت پرسش شد از معنای آیه شریفه فَإِذا نُقِرَ فِی النَّاقُورِ (زمانی که بصور دمیده شود) فرمود: همانا از ما امامی در پشت پرده خواهد بود و آنگاه که خداوند عز ذکره بخواهد که امر او را اظهار کند در دل او نکته و اثری ظاهر می‌شود پس او نمایان گشته و بامر خدا قیام میکند [شرح: ناقور بر وزن فاعول از نقر است بمعنای بصدا در آوردن. علّامه مجلسیّ فرماید: خداوند دل امام را بصور تشبیه فرموده و آنچه در آن القاء و الهام می‌شود بدمیدن در صور تشبیه کرده است (و نکت) اثری است که در زمین بواسطه کشیدن چوب و مانند آن پیدا می‌شود].
(1) 41- (حدیث کرد ما را محمّد بن یعقوب او گفت: حدیث کرد ما را عدّه‌ای از اصحاب ما از احمد بن محمّد و او از حسن بن علیّ و شاء و او از علیّ بن ابی حمزه [او از ابی بصیر] و او از):
ابی عبد اللَّه (امام صادق) علیه السّلام که آن حضرت فرمود: صاحب این امر را بناچار غیبتی است و در غیبتش بناچار عزلتی و طیبة چه منزلگاه خوبی است و بخاطر سی نفر وحشتی آنجا نیست.
[شرح از مجلسیّ: طیبة نام مدینه طیّبة است و از این روایت استفاده می‌شود که آن حضرت را غالبا در مدینه و اطراف آن منزل و مأوا است یا همیشه و یا در غیبت صغری و بعضی‌ها احتمال داده‌اند که طیبه نام محلّ مخصوصی است که آن حضرت با یارانش آنجا تشریف دارند ولی شاهدی بر این مطلب نیست.
و مؤیّد احتمال اوّل روایتی است که کافی از ابی هاشم جعفری نقل میکند که در ضمن حدیثی گوید بابی محمّد (امام حسن عسکریّ) علیه السّلام عرض کردم:
اگر برای شما پیش آمدی شد او را در کجا جویا شوم؟ فرمود: در مدینه و اینکه فرمود:
«و ما بثلاثین من وحشة»
یعنی سی نفر از نو کران و خاصان آن حضرت که
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:221
هستند چون با یک دیگر مأنوسند وحشتی ندارند.
و احتمال هست که (با) بمعنای (مع) باشد، یعنی آن حضرت بهمراه سی نفر که در اطرافش هستند وحشت نمیکند.
سپس علّامه مجلسیّ فرموده که بعضی‌ها گفته‌اند که این روایت مخصوص

زمان غیبت صغری است. و در غیبت شیخ است که:
«لا بد فی عزلته من قوة»
یعنی در دوران عزلت آن حضرت را باید نیرو و مددی بوده باشد].
(1) 42- (خبر داد ما را محمّد بن یعقوب از عدّه‌ای از رجال خودش و آنان از احمد بن محمّد و او از علیّ بن حکم و او از ابی ایّوب خزّاز و او از محمّد بن مسلم که گفت):
شنیدم ابا عبد اللَّه (امام صادق) علیه السّلام میفرمود: اگر از صاحب شما خبر رسید که غایب شده است غیبت را انکار نکنید.
(حدیث کرد ما را محمّد بن یعقوب او گفت: حدیث کرد ما را علیّ بن ابراهیم ابن هاشم از محمّد بن ابی عمیر و او از ابی ایّوب خزّاز و او از محمّد بن مسلم) مانند همین روایت را.
(2) 43- (حدیث کرد ما را علیّ بن حسین [مسعودی] او گفت: حدیث کرد ما را محمّد بن یحیی عطّار او گفت: حدیث کرد ما را محمّد بن حسان رازی از محمّد بن علیّ کوفی و او از حسن بن محبوب و او از عبد اللَّه بن جبلة و او از علیّ بن ابی حمزه و او از):
ابی عبد اللَّه (امام صادق) علیه السّلام که آن حضرت فرمود: اگر قائم قیام کند مردم بانکارش برخیزند زیرا او بقیافه جوانی رشید بسوی آنان باز میگردد و کسی در عقیده باو ثابت نمی‌ماند مگر آن کس که خداوند در عالم ذرّ نخستین پیمان از او گرفته باشد.
و در غیر این روایت است که آن حضرت فرمود: از بزرگترین گرفتاریها آنست
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:222
که صاحبشان بقیافه جوان بر آنان خروج میکند در صورتی که آنان چنین می‌پندارند که باید پیر مرد فرتوتی باشد.
[شرح: در روایت کلمه
(شابّ موفق)
است و مجلسیّ فرموده است مقصود از موفق یعنی جوانی که اعضایش و اخلاقش در کمال اعتدال باشد یا آنکه کنایه از آنست که آن حضرت مانند اواسط دوران جوانی بلکه پایان جوانی مینماید و این گونه جوان را موفق گویند برای آنکه جوان در این سالها بتحصیل کمالات موفّق می‌شود].
(1) 44- (محمّد بن همّام گفت: حدیث کرد ما را جعفر بن محمّد بن مالک او گفت:
حدیث کرد مرا عمر بن طرخان او گفت: حدیث کرد ما را محمّد بن اسماعیل از علیّ ابن عمر بن علیّ بن حسین علیهما السّلام و او از):
ابی عبد اللَّه جعفر بن محمّد علیهما السّلام که آن حضرت فرمود: از فرزندان من آنکه قائم است باندازه عمر حضرت خلیل که یک صد و بیست

سال است عمر میکند و تا این مقدار قابل درک است سپس غیبتی در دهر (بروزگار دراز) خواهد نمود و بقیافه جوان رشید سی و دو ساله ظهور میکند تا آنجا که گروهی از مردم از اعتقاد باو باز میگردند، و او زمین را پر از عدل و داد میکند همان طور که از ستم و تجاوز پر شده باشد.
[مترجم گوید: روایت باین نحو که ما ترجمه کردیم معنائی صحیح دارد و نیازی نیست بآن که گوئیم در روایت تقدیم و تأخیری از ناحیه راوی و یا کاتب شده است چنانچه بعضی از محقّقین فرموده است که جمله
(حتی یرجع عنه طائفة من الناس)
بدنبال
(یغیب غیبة فی الدهر)
بوده است زیرا بنا بر آنچه ما معنی کردیم علّت بازگشت مردم از آن حضرت همین است که او را پس از سالهای دراز بصورت جوان مشاهده میکنند چنانچه در روایت پیش نیز اشاره شد که یکی از بزرگترین ابتلائات و آزمایش مردم ظهور آن حضرت بقیافه شابّ موفق است].
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:223
(1) در این فرمایش ابی عبد اللّه (امام صادق) علیه السّلام موجب اعتبار و وسیله باز داشت از کوری و شکّ و ریب هست و هشداری است از برای سهوکننده و غافل و راهنمائی برای سرسخت‌های حیران.
آیا آنچه از مقدار عمر و حالی که قائم علیه السّلام بهنگام ظهورش در آن حال خواهد بود بیان شده که بصورت جوانی ظهور خواهد کرد برای صاحبان خرد کفایت نمیکند و برای خردمند بینا سزاوار نیست که این مدت بنظرش طولانی بیاید و در امر الهی پیش از رسیدن وقتش و سررسید روزهایش شتاب کنند و در وقتی که ذکر شده و فرموده‌اند که آن حضرت پس از پایان آن مدّت ظهور میکند تغییری ندهد «1» زیرا آنچه از ایشان علیهم السّلام در باره وقت روایت شده است از آن جهت است که شیعه را آرامشی باشد «2» و امر را در نظر شیعه نزدیک نشان دهند زیرا خودشان فرموده‌اند که ما وقت تعیین نمیکنیم و هر کس که از ما وقتی را روایت کند او را تصدیق نکنید و نترسید از اینکه او را تکذیب کنید و بگفتارش عمل نکنید.
و وظیفه مؤمنین آنست که بهر آنچه از ناحیه امامان رسیده تسلیم باشند که آنان بهتر میدانند که چه فرموده‌اند زیرا کسی که تسلیم بامر آنان شد و یقین کرد که حقّ همانست سعادتمند خواهد شد و دینش سالم خواهد ماند (2) و کسی که با آنان معارضه کند و شکّ نماید و مخالفت کند و بر خدای تعالی از پیش خود نسبتی دهد و اختیار کند، جز آنکه از

---

(1) در ترجمه‌ای که شد بناچار محلّ (واو) را در جمله (بلا تغییر و لذکر

الوقت) تغییر دادیم و جمله را باین صورت ترجمه کردیم (و بلا تغییر لذکر الوقت) که بجز این طریق معنای صحیحی بنظر مترجم نرسید و چنانچه فضلاء از خوانندگان معنای صحیحی برای عبارت چاپ شده در متن عربی ص 190 سطر 5 داشتند ما را اصراری در تغییر عبارت کتاب نیست.
(2) توجیهی که مؤلّف الکتاب برای خبر کرده است درست نیست زیرا در هیچ خبری بطور صریح تعیین وقت نشده است تا با اخبار عدم توقیت معارض شود و نیازی بچنین توجیه پیدا شود.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:224
نسبتی که بخدایتعالی از پیش خود داده جلوگیری شود و اختیارش از بین برود و بمراد و خواسته دلش نرسد و بآنچه که دوست دارد نرسد «1» و بر حیرت و گمراهی و شکّ و حیرت و سرسختی و انتقال از مذهب بمذهب دیگر و از گفتاری بگفتار دیگر گرفتار شود نتیجه‌ای نداشته و سرانجام کارش بزیانکاری خواهد کشید.
و همانا امامی که در نزد خدای عزّ و جلّ چنین منزلتی دارد که بوسیله او انتقام خودش و دینش و اولیائش را میگیرد و وعده‌ای که برسولش داده تا دینش را بر همه ادیان پیروز گرداند هر چند مشرکان را خوش نیاید و تا آنکه بر روی زمین بجز دین خالص او نباشد بوسیله او و بدست او انجام گیرد چنین امامی سزاوار است که مردم جاهل مقام و منزلت او را ادّعا نکنند و کسی از مردم با ادّعا نمودن این مقام از برای غیر آن حضرت خود را گمراه نکند، و با اقتداء بغیر آن حضرت خود را هلاک نکند که خود را بمهلکه انداخته و بآتش وارد نموده است. پناه بخدا میبریم از آن و از او میخواهیم که با رحمت خود ما را از عذاب آتش رهائی بخشد.
(1) 45- (حدیث کرد ما را علیّ بن حسین او گفت: حدیث کرد ما را محمّد بن یحیی عطّار او گفت: حدیث کرد ما را محمّد بن حسّان رازی او گفت: حدیث کرد ما را محمّد بن علیّ کوفیّ از ابراهیم بن هاشم و او از حمّاد بن عیسی و او از ابراهیم ابن عمر یمانی و او از):
ابی عبد اللّه (امام صادق) علیه السّلام که آن حضرت فرمود قائم قیام میکند در حالی که بگردنش از هیچ کس بیعتی نباشد.
(2) 46- (حدیث کرد ما را محمّد بن یعقوب او گفت: حدیث کرد ما را محمّد ابن یحیی از احمد بن محمّد و او از حسین بن سعید و او از ابن ابی عمیر و او از هشام بن سالم و او از):
ابی عبد اللّه (امام صادق) علیه السّلام که فرمود: قائم قیام میکند در حالی که

_____
(1) در بعضی از نسخه‌ها است (و صاحبش را نه بیند)
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:225

هیچ کس را بگردن او نه عقدی است و نه پیمانی و نه بیعتی.
(1) (فصل) از جمله چیزهائی که موضوع غیبت را تأکید میکند و گواهی است بر حقانیّت و وجود آن و بر حیرتی که بمردم در آن غیبت دست میدهد و بر آنکه غیبت یک نوع ابتلا است که بناچار باید رخ دهد و کسی از آن نجات نمی‌یابد مگر آنکه بر سختی ابتلاء ثابت قدم باشد روایاتی است که از امیر المؤمنین علیه السّلام در این باره رسیده است بدین قرار: (2) 1- (حدیث کرد ما را باین حدیث علیّ بن الحسین او گفت: حدیث کرد ما را محمّد بن یحیی عطّار او گفت: حدیث کرد ما را محمّد بن حسّان رازی از محمّد ابن علیّ کوفی و او از محمّد بن سنان و او از ابی الجارود و او از مزاحم عبدیّ و او از عکرمة بن صعصعة و او از پدرش که گفت):
علیّ علیه السّلام میفرمود این شیعه همواره همچون گله بز خواهند بود که برای ستمگر زورگو بی‌تفاوت است که دست روی کدامیک میگذارد (همچون قصّاب در انتخاب بز از گله برای سر بریدن) نه جایگاه بلندی خواهند داشت که بآن پناهنده شوند و نه پشتیبانی که در کارهاشان بآن دلگرم باشند.
(3) 2- (و خبر داد ما را علیّ بن الحسین با سند خودش از محمّد بن سنان و او از ابی الجارود که گفت: حدیث کرد ما را ابو بدر از علیم و او از سلمان فارسیّ- خدای تعالی رحمتش کند- که او گفت):
مؤمنین همواره همچون بزهای یک نواخت باشند که ستمگر زورگو را بی‌تفاوت است که دست‌اش را بر کدامین نهد نه در میانشان جایگاه بلندی است که بآن پناهنده شوند و نه پشتیبانی که کارشان را بدلگرمی آن انجام دهند.
(4) 3- (و بهمین سند از ابی الجارود روایت است و او از عبد اللَّه شاعر یعنی

ابن عقبه «1» روایت میکند که گفت):
شنیدم علیّ علیه السّلام میفرمود گوئی شما را مینگرم که همچون شتری که بدنبال چراگاه میگردد در گردش هستید و نخواهیدش یافت‌ای گروه شیعه.
(1) 4- (و بهمین سند از ابن سنان و او از یحیی بن المثنی [عطّار] و او از عبد اللَّه بن بکیر و روایت کرده آن را حکم «2» از):
ابی جعفر (امام باقر) علیه السّلام که آن حضرت فرمود: چگونه خواهید بود هنگامی که بالا بروید و کسی را نیابید و باز پس آئید و کسی را نیابید؟ (2) 5- (حدیث کرد ما را عبد الواحد بن عبد اللَّه او گفت: حدیث کرد ما را محمّد ابن جعفر قرشیّ او گفت حدیث کرد مرا محمّد بن الحسین بن ابی الخطّاب او گفت حدیث کرد مرا محمّد بن سنان از ابی الجارود و او از):

ابی جعفر (امام باقر) علیه السّلام که از آن حضرت شنیده است که میفرموده است آنقدر باید بانتظار باشید تا همچون رمه بزهای وحشت زده شوید که قصّاب را تفاوت نکند که دست بر روی کدامیک بگذارد نه جایگاه بلندی داشته باشید تا بدان پناهنده شوید و نه پشتیبانی که کارهایتان را بدلگرمی آن انجام دهید.
آیا این حدیث‌ها- خدا شما را رحمت کند- بجز آنست که دلالت دارد بر غایب شدن صاحب حقّ و او است همان جایگاه بلندی که شیعه بآن پناهنده می‌شود و سپس دلالت دارد بر غایب شدن سببی که برای آن حضرت نصب شده بود تا میان او و شیعیانش واسطه باشد و هم او است آن پشتیبانی که شیعیان در کارهاشان باو دلگرم بودند که در حال غیبت کارهای شیعیان را بامامشان میرساندند، امامی که همان جایگاه بلند پایه شیعیان است و هنگامی که این سبب نیز برداشته شد همچون بزهای یک نواخت شدند (3) و تا آن واسطه‌ها بودند باعث رسیدن پیام و راهنمائی تدبیر

---

(1) در بعضی از نسخه‌ها چنین است (یعنی ابن ابی عقب)
(2) شاید بجای (رواه الحکم عن ابی جعفر) رفعه الی ابی جعفر) صحیح باشد.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:227
کافی بودند تا آنکه خداوند تدبیر خود را جاری ساخت و تقدیرات خویش را عملی کرد که در این زمانی که ما هستیم با آنکه امام غایب است آن وسایل نیز برداشته شده است تا آن کس که خالص‌شدنی است خالص شود و آن کس که هلاک‌شدنی است بهلاکت رسد و آنکه نجات یافتنی است نجات یابد بوسیله ثابت بودن در حقّ و بیرون راندن شکّ و تردید از دل خود و یقین داشتن بآنچه از ائمّه علیهم السّلام رسیده است و فرموده‌اند که بناچار باید این اندوه پیش بیاید و سپس هر وقت که خدا بخواهد بر کنار شود نه هر وقت که مردم بخواهند و آنان پیشنهاد کنند.
خداوند، ما و شما را ای گروه شیعه مؤمنین که بریسمان خدا دست دارید و دستور او را گردن نهاده‌اید از آنان قرار دهد که از فتنه غیبت نجات یافته‌اند غیبتی که هر کس امامی اختیار کرد و باختیار پروردگارش راضی نشد و در تدبیر خدای سبحان شتابزدگی نشان داد و آنچنان که مأمور بود صبر نکرد هلاک گردید، خداوند ما و شما را از گمراهی پس از راهیابی در امان دارد که او است خدای ولیّ توانا.
این بود پایان آنچه از روایات غیبت در نزد من حاضر بود و این اندکی است از روایات بسیاری که مردم روایت کرده‌اند و در نزدشان محفوظ است و خدا است ولیّ توفیق.

(باب- 11) (روایاتی که شیعه را دستور میدهد که بردبار و خود دار باشد و بانتظار) (فرج باشد و نسبت بامر خداوند و تدبیر او شتابزدگی نکند)

(1) 1- (حدیث کرد ما را احمد بن محمّد بن سعید ابن عقده کوفیّ او گفت:
حدیث کرد ما را احمد بن یوسف بن یعقوب جعفی أبو الحسن او گفت: حدیث کرد ما را اسماعیل بن مهران او گفت: حدیث کرد ما را حسن بن علیّ بن ابی حمزه از پدرش و وهیب بن حفص و آنان از ابی بصیر و او از): ابی عبد اللّه (امام صادق) علیه السّلام که فرمود: پدرم مرا فرمود بناچار در آذربایجان آتشی روشن شود که هیچ چیز در مقابلش نتواند ایستاد و چون چنین شود
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:228
خانه‌نشین باشید و تا ما در خانه نشسته‌ایم شما نیز بنشینید و چون متحرّک ما حرکت کرد بسوی او روانه شوید هر چند با دست و سر زانو باشد، بخدا قسم گوئی می‌بینمش که در میان رکن و مقام از مردم بکتاب نوی بیعت میگیرد و بر عرب سنگین خواهد آمد و فرمود وای بر حال ستمگران عرب از شرّی که نزدیک شده است.
(1) 2- (حدیث کرد ما را احمد بن محمّد بن سعید از بعضی از رجالش و او از علیّ بن عماره کنانی «1» او گفت: حدیث کرد ما را محمّد بن سنان از ابی الجارود و او از) ابی جعفر (امام باقر) علیه السّلام، گوید امام باقر را عرض کردم مرا وصیّتی بفرمائید فرمود وصیّت میکنم که تقوی داشته باشی و خانه‌نشین باشی و در اجتماع این مردم شرکت نکنی و مبادا با افرادی که از خاندان ما خروج میکنند همگام باشی که آنان نه چیزی دارند و نه بچیزی میرسند و بدان که بنی امیه را حکومتی است که مردم نمیتوانند آن را از دست آنان بگیرند و اهل حق را دولتی است که وقتی فرا رسید خداوند زمامش را بدست هر کس از ما اهل بیت که بخواهد می‌سپارد پس هر کس از شماها که بآن دولت رسد با ما در مقام بلند بهشتی خواهد بود و اگر پیش از رسیدن بآن دولت از دنیا برود خداوند از برای او نیکی خواهد خواست.
و بدان که هیچ جمعیّتی بمنظور بر طرف کردن ستم و یا عزیز نمودن دینی قیام نمیکند مگر آنکه مرگ و گرفتاری دامن‌گیرشان شود تا آنگاه که جمعیّتی قیام کنند که در بدر با رسول خدا بودند که کشتگانشان بخاک سپرده نشود و بخاک افتاده‌شان برداشته نشود و زخمی‌هاشان درمان نگردد عرض کردم آنان کیانند؟ فرمود: فرشتگان.
[شرح از مجلسیّ ره (کشتگانشان) یعنی کسانی را که فرشتگان بکشند دفن نمیشوند و زخمهاشان درمان پذیر نیست].

(2) 3- (خبر داد ما را احمد بن محمّد بن سعید او گفت: حدیث کرد ما را علیّ حسن تیملیّ او گفت: حدیث کرد ما را حسن و محمّد فرزندان علیّ بن یوسف از

_____

(1) اینجا چنین است و شاید او همان بکری باشد که در الجامع عنوان شده است.

ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:229

پدرشان و او از احمد بن علیّ حلبیّ و او از صالح بن ابی الاسود و او از ابی الجارود که گفت: شنیدم ابا جعفر (امام باقر) علیه السّلام فرمود: از ما اهل بیت کس نیست که بمنظور بر طرف کردن ستم و یا دعوت به حق قیام کند مگر آنکه ... مانند خبر پیش (1) 4- (حدیث کرد ما را محمّد بن همّام و محمّد بن الحسن بن محمّد بن جمهور اینان از حسن بن محمّد بن جمهور و او از پدرش و او از سماعة بن مهران و او از ابی الجارود و او از قاسم بن ولید همدانی و او از حارث اعور همدانی که گفت):

امیر المؤمنین علیه السّلام بر فراز منبر فرمود: هنگامی که خاطب هلاک شود، و صاحب زمان رو گردان شود، و دلهائی باقی بماند که زیر و رو گردد پاره‌ای از آنها دلهائی باشند پر خیر و پر برکت و پاره‌ای دیگر بی‌خیر و برکت، آرزومندان هلاک شوند و پراکنده‌شوندگان پراکنده شوند و مؤمنین باقی بمانند و چه اندک، سیصد و اندی خواهند بود و گروهی بهمراه آنان خواهند جنگید که بهمراه رسول خدا بروز بدر جنگیدند نه کشته شوند و نه بمیرند.

امیر المؤمنین علیه السّلام که فرموده است: (صاحب عصر) مقصودش صاحب همین زمان است که بتدبیر الهی که واقع شده است از دیده‌های این مردم نهان است سپس فرمود: دلهائی باقی میماند که بعضی (مخصب: پر برکت) و بعضی (مجدب:

بی‌خیر و برکت) اند این دلها دلهای شیعیان است که در این غیبت و حیرت زیرورو میشوند پاره‌ای از آنها بر حقّ ثابت میماند که مخصب است و بعضی از حقّ بگمراهی و سخن‌های باطل میگراید: مجدب است.

سپس فرمود آنان که آرزو دارند هلاک میشوند و در مقام نکوهش آنان است آنان کسانی هستند که در امر الهی شتابزدگی میکنند و در مقام تسلیم نیستند و زمان غیبت بنظرشان طولانی می‌آید و پیش از آنکه فرجی به بینند میمیرند. آنگاه خداوند از اهل صبر و تسلیم افرادیرا که میخواهد نگهداری کند نگاه میدارد تا آنکه بمرتبه لایق خودش برساند و آنان افرادی هستند که براستی ایمان دارند و در ایمانشان اخلاص میورزند و افراد اندکی میباشند که آن حضرت شماره‌شان را سیصد و یا بیشتر

ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:230

فرموده‌اند افرادی که بواسطه نیروی ایمانشان و درستی یقینشان خداوند اهلیّت بآنان عطا فرموده است تا ولیّش را یاری کنند و با دشمنش بستیزند.
و آنان همچنان که در روایت آمده است پس از آنکه حضرتش در کاخ حکومت جای گرفت و پایان جنگ اعلام شد از طرف آن حضرت نمایندگان و فرمانداران روی زمین خواهند بود پس امیر المؤمنین علیه السّلام فرمود جمعی با آنان جهاد میکنند که با رسول خدا روز بدر جهاد کردند که نه کشته میشوند و نه میمیرند.
مقصود حضرت آنست که خداوند این سیصد و چند نفر یاران خالص حضرت قائم را بوسیله فرشتگان روز بدر یاری میفرماید و آنان جزء نیروی جنگی آن حضرت خواهند بود. خداوند ما را از کسانی قرار دهد که اهلیّت یاری دینش را در رکاب ولیّش باو عطا فرموده باشد و در این باره آنچنان که او را سزاست با ما رفتار فرماید.
(1) 5- (خبر داد ما را احمد بن محمّد بن سعید او گفت: حدیث کرد ما را حمید ابن زیاد کوفیّ او گفت: حدیث کرد ما را علیّ بن صباح بن ضحّاک از جعفر بن محمّد ابن سماعه و او از سیف تمّار و او از ابی مرهف که گفت):
ابو عبد اللَّه (امام صادق) علیه السّلام فرمود: محاضیر: (اسب‌های تندرو) هلاک شدند، گفتم: محاضیر چیست؟ فرمود کسانی که شتابزدگی میکنند و مقربین نجات یافتند و قلعه بر فراز پایه‌های همچون میخ خود ثابت و پا بر جا است کنج خانه‌های خود را از دست مدهید که غبار فتنه بر زیان کسی است که فتنه را بر انگیزاند (بمثال فارسی دودش بچشم خودش میرود) و آنان در باره شما توطئه‌ای را اراده نمیکنند مگر آنکه خداوند مشغولیّتی بر ایشان پیش می‌آورد بجز آن کس که خود متعرّض آنان شود.
[شرح از مجلسیّ: مقربین (بکسر راء) کسانی هستند که میگویند فرج نزدیک است و امید نزدیک بودن آن را دارند و یا آنکه دعا برای نزدیکی فرج میکنند و یا آنکه مقربین را بفتح را بخوانیم یعنی کسانی که صبر کردند و بواسطه صبر مقرب درگاه الهی شدند. پایان نقل از مجلسیّ «ره». و در بعضی از نسخه‌ها بجای مقرّبون
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:231
کلمه (مقرّون) است یعنی کسانی که اقرار بوجود آن حضرت دارند و نیز در بعضی از نسخه‌ها بجای
الا من تعرض لهم
جمله
(لأمر یعرض لهم)
است یعنی بواسطه پیش آمدی که از برای آنان می‌شود خداوند آنان را از

شما مشغول میسازد].
(1) 6- (حدیث کرد ما را احمد بن محمّد بن سعید او گفت: حدیث کرد مرا یحیی بن زکریّا بن شیبان او گفت: حدیث کرد ما را یوسف بن کلیب مسعودیّ او گفت: حدیث کرد ما را حکم بن سلیمان از محمّد بن کثیر و او از ابی بکر حضرمیّ که گفت):
من و ابان بخدمت ابی عبد اللَّه (امام صادق) علیه السّلام رسیدیم و این بهنگامی بود که پرچم‌های سیاه در خراسان ظاهر شده بود عرض کردیم نظر شما چیست؟
فرمود: در خانه خودتان بنشینید هر وقت دیدید که ما بگرد مردی گرد آمدیم آن وقت با اسلحه بیاری ما قیام کنید.
(2) 7- (و حدیث کرد ما را محمّد بن همّام او گفت: حدیث کرد ما را جعفر بن محمّد بن مالک فزاریّ او گفت: حدیث کرد مرا محمّد بن احمد از علیّ بن اسباط و او از بعضی از اصحابش و او از):
ابی عبد اللَّه (امام صادق) علیه السّلام که آن حضرت فرمود: زبانهای خود را نگهدارید و در خانه‌های خود بنشینید باشد که هرگز کاری دامنگیر خصوص شما نشود بلکه همگانی باشد و همواره (زیدیّه) سپر بلای شما خواهند بود.
[شرح: در بعضی از نسخه‌ها چنین است
«و یصیب الغلمة و لا تزال وقاء لکم»
که بجای کلمه (العامة) کلمه (الغلمة) است بدون کلمه زیدیّه. بنا بر این معنای جمله چنین خواهد شد که گرفتاری دامنگیر جوانان خواهد شد و آنان سپر بلای شما خواهند گردید].
(3) 8- (و حدیث کرد ما را علیّ بن احمد او گفت: حدیث کرد ما را عبد اللَّه بن

موسی علویّ از محمّد بن موسی و او از احمد بن ابی احمد «1» و او از محمّد بن علیّ و او از علیّ بن حسّان و او از عبد الرّحمن بن کثیر که گفت):
روزی در محضر ابی عبد اللَّه (امام صادق) علیه السّلام بودم و مهزم اسدیّ نیز افتخار حضور داشت عرض کرد خدا مرا فدای شما گرداند این کار [که شما بانتظارش هستید] کی خواهد شد؟ که [برما] بدرازا کشید.
فرمود: [ای مهزم] آرزومندان دروغ گفتند و شتابکنندگان هلاک شدند و تسلیم‌شدگان نجات یافتند و بسوی ما باز خواهند گشت.
(1) 9- (علیّ بن احمد از عبد اللَّه بن موسی علویّ نقل میکند که گفت: حدیث کرد ما را علیّ بن حسن از علیّ بن حسّان و او از عبد الرّحمن بن کثیر و او از):

ابی عبد اللّه (امام صادق) علیه السّلام که آن حضرت در تفسیر آیه شریفه «أَتى أَمْرُ اللَّهِ فَلا تَسْتَعْجِلُوهُ»: امر خدا فرا رسید در شتابش نباشید، فرمود: امر خدا همان امر ما است که خدای عزّ و جلّ امر فرموده است که در آن باره شتاب نشود تا آنکه خداوند او را بسه لشکر یاری فرماید: فرشتگان و مؤمنین و رعب و خروج آن حضرت علیه السّلام مانند خروج رسول اللّه است آنجا که خداوند میفرماید: همچنان که پروردگارت تو را از خانه‌ات بحقّ و راستی بیرون آورد.
(2) 10- (خبر داد ما را محمّد بن همّام و محمّد بن حسن بن محمّد بن جمهور اینان از حسن بن محمّد بن جمهور و او از پدرش و او از سماعة بن مهران و او از صالح بن میثم و یحیی بن سابق «2» و آنان از):
ابی جعفر (امام باقر) علیه السّلام که فرمود: کسانی که همچون محاضیراند هلاک شدند و مقرّبان نجات یافتند و پناهگاه بر پایه‌های محکم خود استوار است همانا که پس از اندوه گشایش عجیبی خواهد شد.

---

(1) او شاید احمد بن ابی احمد ورّاق جرجانی باشد که خواهد آمد.
(2) در بعضی از نسخه‌ها چنین است (صالح بن نبط و بکر بن مثنّی).
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:233
[بشرح مجلسیّ (ره) در روایت 5 مراجعه شود].
(1) 11- (و حدیث کرد ما را احمد بن محمّد بن سعید ابن عقده او گفت: حدیث کرد ما را احمد بن یوسف بن یعقوب الجعفیّ او گفت: حدیث کرد ما را اسماعیل بن مهران او گفت: حدیث کرد ما را حسن بن علیّ بن ابی حمزه از حکم بن ایمن و او از ضریس کناسی و او از ابی خالد کابلی که گفت):
علیّ بن الحسین علیه السّلام فرمود: دوست میداشتم که در گفتار آزاد بودم و با مردم سه کلمه حرف میزدم و سپس خدا در باره من هر چه میخواست میکرد ولی عهدی است با خدا بسته‌ایم که صبر کنیم آنگاه این آیه را تلاوت فرمود:
وَ لَتَعْلَمُنَّ نَبَأَهُ بَعْدَ حِينٍ (خبرش را پس از گذشت زمانی خواهید دانست) و سپس این آیه را نیز تلاوت فرمود: وَ لَتَسْمَعُنَّ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتابَ مِنْ قَبْلِكُمْ وَ مِنَ الَّذِينَ أَشْرَكُوا أَذىً كَثِيراً وَ إِنْ تَصْبِرُوا وَ تَتَّقُوا فَإِنَّ ذلِكَ مِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ (و حتما بر شما از زخم زبان آنان که پیش از شما کتاب آسمانی بر آنان نازل شد و از آنان که شرک ورزیدند آزار فراوان خواهد رسید و اگر صبر کنید و پرهیزگار باشید سبب نیرو و قوّت اراده در کارها است).
(2) 12- (علیّ بن احمد گفت: حدیث کرد ما را عبید اللّه بن موسی علویّ از علیّ ابن ابراهیم بن هاشم و او از علیّ بن اسماعیل و او از حمّاد بن عیسی و او از ابراهیم ابن عمر یمانیّ و او از ابی الطّفیل و او از):

ابی جعفر محمّد بن علیّ و آن حضرت از پدرش علیّ بن الحسین علیهم السّلام نقل میفرماید که ابن عباس کس بنزد آن حضرت فرستاد و معنای این آیه را پرسید یا أَیُّهَا الَّذِینَ آمَنُوا اصْبِرُوا وَ صابِرُوا وَ رابِطُوا (ای اهل ایمان در کار دین پایدار باشید و یک دیگر را بپایداری سفارش کنید و مراقب باشید)- علیّ بن الحسین علیه السّلام خشمناک شد و پرسش‌کننده را فرمود: دوست میداشتم آن کسی که تو را این مأموریّت داده خودش رویا روی از من میپرسید.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:234
سپس فرمود: این آیه در باره پدر من و در باره ما نازل شده است و هنوز وقت آن مراقبت و مرزبانی که مأمور آن هستیم نرسیده است و در آینده نزدیک ذرّیه‌ای از نسل ما که وظیفه آن را بعهده خواهند داشت بوجود خواهد آمد.
سپس فرمود: هان که در صلب او- یعنی ابن عبّاس- امانتی نهاده شده است که برای آتش دوزخ آفریده شده‌اند، و بزودی گروههائی را از دین دسته دسته بیرون خواهند نمود و روی زمین با خونهای جوجه‌گانی از جوجه‌گان آل محمّد رنگین خواهد شد جوجه‌گانی که زودرس و نابهنگام قیام خواهند کرد و بخواسته خودشان نخواهند رسید ولی افراد با ایمان مراقب بوده و صبر نموده و یک دیگر را بصبر سفارش کنند تا خداوند حکم فرماید و او است بهترین حاکمان.
(1) 13- (حدیث کرد ما را علیّ بن احمد از عبید اللَّه بن موسی و او از هارون بن مسلم و او از قاسم بن عروة و او از برید بن معاویه عجلی و او از):
ابی جعفر محمّد بن علیّ (امام باقر) علیه السّلام که آن حضرت در معنای آیه شریفه اصْبِرُوا وَ صابِرُوا وَ رابِطُوا فرمود: صبر کنید بر ادای واجبات و پایداری کنید با دشمنان و مراقب امامتان [که بانتظارش هستید] باشید.
(2) 14- (حدیث کرد ما را محمّد بن همّام او گفت: حدیث کرد ما را جعفر بن محمّد بن مالک او گفت: حدیث کرد مرا احمد بن علیّ جعفی از محمّد بن مثنّی حضرمی و او از پدرش و او از عثمان بن زید «1» و او از جابر و او از):
ابی جعفر محمّد بن علیّ (امام باقر) علیه السّلام که آن حضرت فرمود: خروج قائم ما اهل بیت مانند خروج رسول اللَّه است و کسی که از ما اهل بیت پیش از قیام قائم خروج کند مانند جوجه‌ای است که به پرد و از آشیانه خود بیرون افتد و دست خوش بازیچه کودکان شود.
(3) 15- (حدیث کرد ما را علیّ بن احمد از عبید اللَّه بن موسی و او از احمد بن

---

(1) عثمان بن زید بن عدی جهنی از اصحاب امام صادق علیه السّلام است.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:235
الحسین «1» و او از علیّ بن عقبه و او از موسی بن اکیل نمیری و او از علاء بن سیابة و او از):
ابی عبد اللّه جعفر بن محمّد (امام صادق) علیهما السّلام که آن حضرت فرمود:
هر کس از شما که بانتظار این امر بمیرد مانند کسی است که در خیمه ویژه امام قائم باشد.
(1) 16- (حدیث کرد ما را احمد بن محمّد بن سعید ابن عقده او گفت: حدیث کرد ما را احمد بن یوسف بن یعقوب جعفی ابو الحسن او گفت: حدیث کرد ما را اسماعیل بن مهران او گفت: حدیث کرد ما را حسن بن علیّ بن ابی حمزه از پدرش و وهیب بن حفص و آنان از ابی بصیر و او از):
ابی عبد اللّه امام صادق علیه السّلام که آن حضرت روزی فرمود: آیا شما را خبر ندهم از چیزی که خداوند هیچ عملی را از بندگان بدون آن نمی‌پذیرد؟
عرض کردم چرا بفرمائید. فرمود: گواهی دادن بر اینکه معبودی بجز اللّه نیست، و اینکه محمّد صلّی اللّه علیه و آله بنده او و فرستاده او است، و اقرار نمودن بهر آنچه خداوند بآن امر فرموده است، و دوستی از برای ما، و بیزاری از دشمنان ما- یعنی ما امامان بخصوص- و تسلیم شدن بآنان و پرهیز و کوشش و اطمینان داشتن، و چشم براه قائم بودن، سپس فرمود: ما را دولتی در پیش است که هر وقت خدا بخواهد آن را پیش خواهد آورد سپس فرمود: هر کس که از بودن‌اش در شمار یاران امام قائم شادمان است باید بانتظار باشد و با همین حال انتظار به پرهیز و اخلاق نیکو رفتار کند پس اگر اجلش فرا رسید و امام قائم پس از مرگ او قیام کرد پاداش او همانند پاداش کسی است که امام قائم را درک کرده باشد پس کوشا باشید و بانتظار بنشینید گوارا باد بر شما ای گروهی که مشمول رحمت خدائید.

---

(1) ظاهرا او احمد بن الحسین بن سعید بن عثمان ابو عبد اللَّه قرشی است، و در بعضی از نسخه‌ها احمد بن الحسن است که گوئی احمد بن الحسن بن علیّ بن فضّال باشد.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:236
(1) 17- (علیّ بن احمد نقل میکند از عبید اللَّه بن موسی علویّ و او از محمّد ابن الحسین و او از محمّد بن سنان و او از عمّار بن مروان و او از منخّل بن جمیل و او از جابر بن یزید و او از):
ابی جعفر امام باقر علیه السّلام که فرمود: تا آسمان و زمین ساکن است

شما نیز ساکن باشید- یعنی بر کسی خروج نکنید زیرا کار شما نه کاری است که به پنهانی انجام گیرد بلکه آن نشانه‌ای است از ناحیه خدای عزّ و جلّ و از ناحیه مردم نیست، هان که آن از آفتاب روشن‌تر است و بر هیچ نیکو کار و بد کاری پنهان نخواهد ماند آیا صبح را میشناسید؟ این کار شما همانند صبحگاه است که پنهان ماندن در آن نخواهد بود.
خدا شما را رحمت کند که به بینید باین گونه از ادب کردن که امامان (ع) فرموده‌اند و بنگرید بدستورشان و رسم خودشان در صبر و خودداری و انتظار فرج و اینکه فرموده‌اند تندروها و شتابزدگان هلاک خواهند شد و آرزوکنندگان دروغ میگویند و تسلیم‌شدگان را به نجات توصیف کرده‌اند و صابران و ثابت قدمان را ستوده‌اند و آنان را در ثابت بودن بقلعه‌ای که بر پایه‌های خود استوار است تشبیه نموده‌اند پس ادب را از ادب آموزی آنان فرا گیرید، خدا شما را رحمت کند و او امرشان را امتثال کنید و بفرمانهایشان تسلیم شوید و از رویّه آنان مگذرید و از کسانی نباشید که هوای نفس و شتابزدگی آنان را هلاک کرد و حرص آنان را از راه‌یابی و راه روشن باز گردانید.
خداوند ما و شما را به منّت و احسانش بر آن موفّق بدارد که از فتنه بسلامت باشیم و ما و شما را بر جاده نیک بینی ثابت قدم بدارد و ما و شما را به پیمودن راه راستی که برضایش میانجامد و نتیجه‌اش جایگزین شدن در بهشت‌اش با برگزیدگان و خالصان‌اش میباشد وادارد.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:237

باب 12 (آنچه بشیعه میرسد از آزمایش و پراکندگی و اختلاف در) (زمان غیبت تا آنجا که کسی حقیقتا باقی نمی‌ماند بجز همان) (اندکی که امامان توصیفشان فرموده‌اند)

(1) 1- (حدیث کرد ما را محمّد بن یعقوب او گفت: حدیث کرد ما را علیّ بن ابراهیم از پدرش و او از ابن محبوب و او از یعقوب سرّاج و علیّ بن رئاب و آنان از):
ابی عبد اللّه (امام صادق) علیه السّلام که فرمود: پس از آنکه عثمان کشته شد و بامیر المؤمنین علیه السّلام بیعت شد آن حضرت بر فراز منبر تشریف برد و خطبه‌ای خواند که امام صادق علیه السّلام آن خطبه را بیان فرمود و حضرت امیر علیه السّلام در آن خطبه میفرماید: هان که گرفتاری شما بگرفتاری همان روز که خداوند پیغمبرش را برانگیخت بازگشت نموده است. سوگند بآن که او را بحق برانگیخت حتما باید گرفتار وسوسه شوید و غربال گردید تا آنکه زیرورو شوید و بالا و پائین گردید و حتما باید افرادی که کوتاه آمده‌اند پیشی گیرند و آنانی که پیشی گرفته‌اند کوتاه بیایند. بخدا قسم هیچ نشانه‌ای را پنهان نکرده‌ام و هیچ دروغی را نگفته‌ام و مرا از این مقام و چنین روز آگاهی بود.
[شرح: اینکه فرمود «گرفتاری شما ...» یعنی همان طور که رسول خدا در زمانی مبعوث شد که مردم با باطل انس داشتند و حق در میان آنان مهجور بود و بت‌پرستی رواج داشت اکنون نیز که مردم بقهقرا بازگشته‌اند و همان عادات و رسوم در میانشان رواج یافته و لذا وقتی علیّ علیه السلام بحکومت رسید مردم طاقت و تحمل آن را نیاوردند و آتش جنگ و مخالفت از هر طرف زبانه کشید همچون زمانی که رسول خدا مبعوث شد و مشرکین بجنگ با آن حضرت برخاستند].
(2) 2- (حدیث کرد ما را محمّد بن یعقوب کلینیّ او گفت: حدیث کرد مرا جمعی
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:238
از اصحاب ما از احمد بن محمّد و او از معمر بن خلّاد که گفت):
شنیدم ابو الحسن (امام رضا) علیه السّلام میفرمود: الم أَ حَسِبَ النَّاسُ أَنْ یُتْرَکُوا أَنْ یَقُولُوا آمَنَّا وَ هُمْ لا یُفْتَنُونَ (آیا مردم چنین پنداشتند که تنها باینکه گفتند ما ایمان آورده‌ایم رها میشوند و بر این دعوی هیچ آزمایش نخواهند شد؟) سپس مرا فرمود: فتنه چیست؟ عرض کردم: فدایت شوم بنظر ما فتنه عبارت است از گرفتاری در دین. فرمود: گرفتار میشوند همان طور که طلا (در بوته) آزمایش می‌شود سپس فرمود: خالص میشوند همان طور که طلا خالص می‌شود.
(1) 3- (حدیث کرد ما را محمّد بن یعقوب او گفت: حدیث کرد ما را علیّ بن ابراهیم از محمّد بن عیسی و او از یونس و او از سلیمان بن صالح و او

حدیث را رساند):
به ابی جعفر محمّد بن علیّ (امام باقر) علیهما السّلام که فرمود: از این سخن شما دلهای مردان نامی رم میکند بنا بر این، اندکی از سخن خود را در اختیار آنان قرار دهید هر کس که بآن اقرار نمود افزونش دهید و هر کس که انکار ورزید رهایش کنید همانا بناچار باید فتنه‌ای روی آورد که همه دوستان و نزدیکان در آن فتنه از پا در آیند تا آنجا که افراد موشکاف نیز در آن فتنه از پا در آیند تا بجا نماند مگر ما و شیعیان ما.
(2) 4- (حدیث کرد از برای ما ابو سلیمان احمد بن هوذه باهلی او گفت: حدیث کرد از برای ما ابو اسحاق ابراهیم بن اسحاق نهاوندیّ بسال دویست و هفتاد و سه او گفت حدیث کرد از برای ما عبد اللّه بن حمّاد بسال دویست و بیست و نه از مردی و او از):
ابی عبد اللّه (امام صادق) علیه السّلام که یکی از یاران آن حضرت بخدمتش رسید و عرض کرد من بفدایت بخدا قسم که من تو را دوست میدارم و دوستان تو را نیز دوست میدارم ای آقای من چقدر شیعه شما فراوان شده است. حضرت او را
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:239
فرمود بگو چقدراند؟ گفت: بسیار. فرمود: شماره‌شان را میدانی؟ عرض کرد:
بیش از شماره است. امام صادق علیه السّلام فرمود: اگر آن شماره‌ای که توصیف شده است: سیصد و ده و اندی تکمیل شود خواسته شما انجام خواهد گرفت ولی شیعه ما کسی است که صدایش از بنا گوشش تجاوز نکند و عقده‌های درونی‌اش از پیکرش بیرون نیفتد و آشکارا مدح ما را نکند و با دشمنان ما ستیزه‌جو نباشد و با کسی که از ما عیبجوئی میکند همنشین نگردد و با کسی که بدگوئی از ما میکند هم صحبت نشود و دشمن ما را دوست ندارد و دوست ما را دشمن ندارد.
عرض کردم: پس من با این گروه مختلف شیعه‌ای که ادعای شیعه‌گری دارند چه کنم؟ فرمود: مشخّص میشوند و از همدیگر جدا میشوند و تبدیل می‌یابند سالیانی بر آنان روی آورد که فانیشان کند و شمشیری از نیام بر آید که آنان را بکشد و اختلافی در میانشان افتد که پراکنده‌شان کند و در بعضی از نسخه‌ها (یبیدهم) است یعنی نابودشان کند شیعه ما تنها کسی است که همچون سگان پارس نکند و همچون کلاغان طمع نورزد و اگر از گرسنگی بمیرد گدائی نکند.
عرض کردم: فدایت شوم اشخاصیرا که این چنیند از کجا بجویم؟ فرمود:
آنان را در کنار و گوشه‌های زمین جستجو کن آنان کسانی هستند که زندگی سبکی دارند و خانه بدوشانی هستند که اگر حاضر باشند شناخته نشوند و اگر غایب گردند کسی متوجّه آنان نشود و اگر بیمار شوند عیادت

کن ندارند و اگر خواستگاری کنند کسی‌شان بهمسری نمیگزیند و اگر بمیرند بر جنازه‌شان کسی حاضر نشود، آنان کسانی هستند که در مالشان با همدیگر مواسات کنند و در قبرهاشان با یک دیگر دید و بازدید دارند و خواسته‌هاشان مختلف نیست هر چند از شهرهای مختلف باشند.
(1) 5- (حدیث کرد ما را محمّد بن همّام و گفت: حدیث کرد ما را احمد بن زیاد کوفیّ او گفت: حدیث کرد ما را حسن بن محمّد بن سماعه او گفت: حدیث کرد ما را احمد بن حسن میثمیّ از علیّ بن منصور و او از ابراهیم بن مهزم اسدیّ او از
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:240
پدرش مهزم و او از):
ابی عبد اللّه (امام صادق) علیه السّلام مانند حدیث 4 را جز آنکه در آن روایت افزوده است که: و هر گاه مؤمنی را به بینند اکرامش کنند و هر گاه منافقی را ببینند از او دوری جویند و بهنگام مرگ بیتابی نکنند و در قبرهاشان با یک دیگر دید و بازدید دارند سپس باقیمانده حدیث را تا آخر نقل کرده است.
(1) 6- (خبر داد ما را احمد بن محمّد بن سعید و گفت که حدیث کرد مرا احمد ابن یوسف جعفی ابو الحسن از کتاب خودش و گفت: حدیث کرد ما را اسماعیل ابن مهران از حسن بن علیّ بن ابی حمزه و او از پدرش و وهیب [بن حفص] و آنان از ابی بصیر و او از):
ابی عبد اللّه (امام صادق) علیه السّلام که آن حضرت فرمود: از عرب بهمراه قائم علیه السلام اندکی خواهد بود. بآن حضرت عرض شد از عرب افرادی که این امر را توصیف میکنند (یعنی معتقد بامامت و غیبت هستند) فراوانند. فرمود: بناچار باید مردم پاک شوند و جدا شوند و غربال گردند و خلق فراوانی از غربال بدر خواهند رفت.
(2) 7- (و خبر داد ما را علیّ بن الحسین او گفت: حدیث کرد ما را محمّد بن یحیی عطّار او گفت: حدیث کرد ما را محمّد بن حسّان رازی او گفت: حدیث کرد ما را محمّد بن علیّ کوفیّ از حسن بن محبوب زرّاد و او از ابی المغرا و او از عبد اللّه ابن ابی یعفور که او شنیده است از):
ابی عبد اللّه (امام صادق) علیه السّلام که میفرموده است وای بر حال طغیانگران عرب از شرّی که نزدیک شده است (کافی: از امری که نزدیک شده است) عرض کردم:
فدایت شوم، همراه با قائم از عرب چقدر خواهد بود؟ فرمود: چیز اندکی عرض کردم: بخدا قسم افراد بسیاری این امر را توصیف میکنند (یعنی معتقد بامامت و یا غیبت امام غایب هستند) فرمود: بناچار باید مردم پاک شوند و تمیز یابند و غربال
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:241

شوند و خلق فراوانی از غربال بدر خواهند رفت.
[شرح: مقصود آنست که همان طور که حبوبات بوسیله غربال بوجاری میشوند و حبوبات سالم در غربال میماند و فاسدها و خس و خاشاک از غربال بیرون میریزند مردم نیز همانند آنها از غربال امتحان بیرون میریزند و باقی نمی‌ماند مگر افراد با ایمان].
(و همین روایت را با همین لفظ حدیث کرد از برای ما محمّد بن یعقوب کلینیّ از محمّد بن یحیی و حسن بن محمّد و آنان از جعفر بن محمّد و او از قاسم بن اسماعیل انباریّ و او از حسن بن علیّ «1» و او از ابی المغرا و او از ابن ابی یعفور که گفت):
شنیدم از امام صادق- و حدیث را تا آخر نقل کرده است.
(1) 8- (و خبر داد ما را علیّ بن احمد و گفت: حدیث کرد ما را عبید اللَّه بن موسی علویّ عباسیّ از احمد بن محمّد و او از حسن بن علیّ بن زیاد «2» و او از علیّ ابن ابی حمزه و او از ابی بصیر که گفت):
شنیدم حضرت ابی جعفر محمّد بن علیّ (امام باقر) علیه السّلام میفرمود: بخدا قسم حتما باید تمیز یابید بخدا قسم حتما باید پاک شوید بخدا قسم حتما باید غربال شوید همان طور که گندم را از زؤان «3» غربال میکنند.
(2) 9- (خبر داد ما را احمد بن محمّد بن سعید و گفت: حدیث کرد ما را قاسم ابن محمّد بن حسن بن حازم او گفت: حدیث کرد ما را عبیس بن هشام از عبد اللَّه بن جبله

---

(1) ظاهرا او حسن بن علیّ بن فضّال تیملی است و در کافی که حسین بن علیّ نوشته است تصحیف شده است.
(2) او حسن بن علیّ وشّاء معروف است که احمد بن محمّد بن عیسی اشعریّ از او روایت میکند و هر دو از بزرگان شیعه هستند و بنا بر این آنچه در بعضی از نسخه‌ها و در بحار است که محمّد بن احمد و یا حسین بن علیّ بن زیاد نوشته شده است تصحیف شده است.
(3) زؤان: دانه‌ای است که غالبا با خوشه گندم میروید و مانند گندم است ولی از آن کوچکتر است و خواب آور.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:242
و او از مسکین رحّال و او از علیّ بن ابی المغیره و او از عمیره دختر نفیل که گفت):
شنیدم حسین بن علیّ (علیهما السّلام) میفرمود [و در بعضی از نسخه‌ها حسن ابن علیّ است]: کاری که شما بانتظارش هستید نخواهد شد تا آنکه شما از یک دیگر بیزاری جوئید و یکی بر رخ دیگری آب دهن بیندازد و بعضی گواهی بر کفر دیگری دهد و یکی آن دیگر را لعن کند. عرض کردم: در چنین دوران خیری وجود ندارد؟

حسین علیه السّلام فرمود: همه خیر در آن روزگار است که قائم ما قیام میکند و همه اینها را از میان برمیدارد.
(1) 10- (خبر داد ما را علیّ بن احمد و گفت: خبر داد ما را عبید اللَّه بن موسی علویّ از حسن بن علیّ و او از عبد اللَّه بن جبله و او از بعضی از رجال حدیثش و او از):
ابی عبد اللَّه (امام صادق) علیه السّلام که فرمود: این کار نخواهد شد تا آنگاه که بعضی از شما بر رخ بعضی دیگر تف کند، و تا آنگاه که بعضی از شما بعضی دیگر را لعن کند، و تا آنگاه که بعضی از شما بعضی دیگر را دروغگویان و دروغ پردازان بنامند.
(2) 11- (و خبر داد ما را احمد بن محمّد بن سعید او گفت: حدیث کرد ما را علیّ بن حسن تیملی او گفت: حدیث کرد ما را محمّد و احمد فرزندان حسن «1» از پدرشان و او از ثعلبة بن میمون و او از ابی کهمس و او از عمران بن میثم و او از مالک ابن ضمره که گفت):
امیر المؤمنین علیه السّلام فرمود: ای مالک بن ضمره چگونه خواهی بود هنگامی که شیعه، این چنین (و انگشتهایش را در میان یک دیگر کرد و درهم و برهم نمود) با هم اختلاف کنند. عرض کردم: یا امیر المؤمنین در چنین هنگام خیری وجود نخواهد داشت. فرمود: ای مالک همه خیر در آن هنگام است زیرا که قائم

---

(1) محمّد و احمد فرزندان حسن بن علیّ بن فضّالند که برادرشان علیّ بن حسن از آن دو روایت میکند و ما در مقدمه از آنان یاد کردیم.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:243
ما قیام میکند و هفتاد نفر را که بر خدا و رسول دروغ می‌بسته‌اند پیش میکشد و میکشد سپس خداوند همه آنان را بر محور یک امر گرد می‌آورد.
(1) 12- (و خبر داد ما را علیّ بن احمد او گفت: خبر داد ما را عبید اللَّه بن موسی علوی از علیّ بن اسماعیل اشعریّ و او از حمّاد بن عیسی و او از ابراهیم بن عمر یمانیّ و او از مردی و آن مرد از):
ابی جعفر (امام باقر) علیه السّلام که آن حضرت فرمود: ای شیعه آل محمّد حتما باید پاک شوید همچون سرمه که در چشم «1» پاک می‌شود که آدمی داخل شدن سرمه را بچشمش میفهمد ولی نمیفهمد کی از چشم او بیرون میرود و این چنین خواهد شد که مردی صبح کند در حالی که بر جادّه امامت ما است و شب میکند در حالی که از راه بدر شده است و شب میکند در حالی که بر جادّه امر ما است و صبح میکند در حالی که از راه بدر شده است.
(2) 13- (و خبر داد ما را علیّ بن احمد او گفت: خبر داد ما را عبید اللَّه بن موسی از مردی «2» و او از عبّاس بن عامر و او از ربیع بن محمّد مسلیّ

«3»- از قبیله بنی مسلیه- و او از مهزم بن ابی برده اسدیّ و دیگران و آنان از):

---

(1) در غیبت شیخ بجای
(لتمحصن یا شیعة آل محمّد تمحیص الکحل فی العین) لتمخضن یا شیعة آل محمّد کمخیض الکحل فی العین)
است و مخض اللّبن بمعنای گرفتن کره از شیر است.
(2) شاید آن مرد، ایّوب بن نوح بن دراج باشد که ثقة است زیرا شیخ این روایت را از ایّوب بن نوح و او از عبّاس بن عامر روایت میکند.
(3) مسلی بضم میم و سکون سین و آخرش لام است در اللّباب گوید: این نسبت به مسلیة بن عامر بن عمرو بن غلة بن خلد بن مالک بن ادد، داده می‌شود و مالک همان مذحج است و مسلیه قبیله بزرگی از مذحج است و مسلیه بکوفه وارد شدند و در محلّه‌ای منزل کردند و آن محلّه بآنان منتسب گردید و جمعی دیگر که از این قبیله نیستند نیز باین محلّه نسبت داده میشوند و اینکه تصریح کرده است که راوی از بنی مسلیه است برای آنست که گمان نشود او از اهل کوفه است.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:244
ابی عبد اللّه (امام صادق) علیه السّلام که فرمود: بخدا قسم همچون شیشه باید بشکنید، و همانا شیشه را که بخواهند بحالت اوّل بازگردانند بر میگردد بخدا قسم همچون سفال باید شکسته شوید، و سفال که شکسته شود دیگر بحالت اوّل باز نمیگردد و بخدا قسم باید غربال شوید (و) بخدا قسم باید از یک دیگر تمیز یابید (و) بخدا قسم باید پاک شوید تا آنکه بجز اندکی از شما باقی نماند و در این موقع آن حضرت کف دست خود را (بعنوان بی‌اعتنائی بمردم) برگرداند.
ای گروه شیعه این حدیث‌ها را که از امیر المؤمنین و امامان (ع) پس از او رسیده است روشنگرائی کنید و از آنچه شما را بر حذر داشته‌اند بر حذر باشید و در آنچه از آنان رسیده است نیکو بیندیشید و فکری در آنها بکنید که بهره‌مند شوید که از این گفتار رساتر در مقام ترساندن گفتاری نتواند بود که فرمودند (همانا مرد صبح میکند در جاده امر ما و شب میکند در حالی که از آن شریعت بیرون شده است و شب میکند بر شریعت امر ما ولی صبح میکند در حالی که از آن بدر رفته است) آیا این گفتار دلیل بر آن نیست که افرادی از نظام امامت بدر میروند و آنچه را که در باره امامت معتقد بودند رها میکنند تا مگر راه روشنتر شود.
و اینکه فرمود: بخدا قسم باید همچون شیشه شکسته شوید و همانا شیشه را اگر بخواهند بحالت نخست برگردانند برمی‌گردد بخدا قسم باید همچون سفال شکسته شوید که سفال شکسته می‌شود و دیگر بحالت نخست باز

نمیگردد مثلی است برای کسی که بر مذهب امامیّه بوده باشد و بواسطه گرفتاری که پیش می‌آید از آن مذهب بمذهب دیگر عدول میکند سپس بواسطه نظر رحمت الهی سعادت گریبانش را میگیرد و تاریکی راهی که در آن است و صفای راهی که از آن پا کشیده است برایش معلوم می‌شود و پیش از مرگ بتوبه و بازگشت بسوی حقّ میشتابد و خداوند نیز توبه او را می‌پذیرد و بحالت نخستین که در هدایت بود بازش میگرداند همچون شیشه که پس از شکسته شدن دوباره (بواسطه ذوب کردن) بحالت اول باز میگردد.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:245
و مثلی است برای کسی که معتقد بر امامت باشد و از این اعتقاد دست بردارد و کارش به بدبختی انجامد و در حالی که بر همان مذهب باطل است و توبه نکرده است و بحقّ بازگشت ننموده مرگ گریبانش گیرد مثل چنین شخصی مثل همان سفال است که شکسته می‌شود و بحال اول باز نمیگردد زیرا نه پس از مرگ توبه‌ای هست و نه در حال جان دادن، از خداوند میخواهیم که ما را در آنچه بما منّت نهاده ثابت قدم فرماید و احسانش را بر ما فزونتر گرداند که ما برای اوئیم و از اوئیم.
(1) 14- (خبر داد ما را علیّ بن احمد و گفت: حدیث کرد ما را عبید اللَّه بن موسی او گفت: حدیث کرد ما را محمّد بن موسی از احمد بن ابی احمد «1» و او از ابراهیم ابن هلال که گفت):
به ابی الحسن (امام رضا) علیه السّلام عرض کردم: فدایت شوم پدرم بانتظار این کار مرد، و من نیز بسنّی رسیده‌ام که می‌بینی، بمیرم و از چیزی خبرم ندهی؟ فرمود:
ای ابا اسحاق، تو نیز شتاب میکنی؟ عرض کردم: آری بخدا قسم شتابزده هستم و چرا نباشم و می‌بینی که سنّم بکجا رسیده است. فرمود: بخدا قسم ای ابو اسحاق این کار نمیشود تا آنکه تمیز یابید و پاک شوید و تا آنکه نماند از شما مگر اندکی سپس کف دست خود را (بعلامت بی‌اعتنائی) برگرداند.
(2) 15- (و خبر داد ما را علیّ بن احمد او گفت: حدیث کرد ما را عبید اللَّه بن موسی او گفت: حدیث کرد ما را محمّد بن حسن از صفوان بن یحیی که گفت):
ابو الحسن (امام رضا) علیه السّلام فرمود: بخدا قسم آنچه که چشم براه آن دارید انجام نپذیرد تا آنکه پاک شوید و تمیز یابید و تا آنکه نماند از شما مگر کمتر

---

(1) در بعضی از نسخه‌ها (موسی بن احمد) است و شاید آنچه در متن است درست باشد و مقصود از او محمّد بن موسی بن عیسی ابو جعفر

همدانی است و اما احمد بن ابی احمد پس او احمد ابن ابی احمد وراق جرجانی است چنانچه مؤلّف در باب علائم ظهور در روایت شماره 38 تصریح باو نموده است.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:246
و باز کمتر.
(1) 16- (و خبر داد ما را احمد بن محمّد بن سعید او گفت: حدیث کرد ما را ابو عبد اللَّه جعفر بن عبد اللَّه محمّدی از کتابش بسال دویست و شصت و هشت، او گفت حدیث کرد ما را محمّد بن منصور صیقل از پدرش که گفت):
بخدمت حضرت ابی جعفر (امام باقر) علیه السّلام رسیدم و گروهی در محضرش بودند ما با همدیگر بصحبت پرداخته بودیم و آن حضرت نیز رو به بعضی از یاران داشت که ناگاه روی بما کرد و فرمود: شما در باره چه چیز سخن میگوئید؟
هرگز، هرگز، آنچه بدان گردن کشیده‌اید انجام نخواهد گرفت تا آنکه پاک شوید، و آنچه بدان گردن کشیده‌اید نخواهد شد تا تمیز نیابید، و آنچه بدان گردن کشیده‌اید نشدنی است تا غربال شوید، و آنچه بر آن گردن کشیده‌اید نخواهد شد مگر پس از نومیدی، و آنچه بر آن گردن کشیده‌اید انجام نخواهد گرفت تا آن کس که بدبخت است ببدبختی برسد و آنکه خوشبخت است سعادتمند گردد.
(و حدیث کرد ما را محمّد بن یعقوب از محمّد بن حسن و علیّ بن محمّد و آنان از سهل بن زیاد و او از محمّد بن سنان و او از محمّد بن منصور صیقل و او از پدرش که گفت):
من و حارث بن مغیره و گروهی از آشنایان در محضر حضرت ابی جعفر (امام باقر) علیه السّلام بودیم و آن حضرت گفتگوی ما را میشنید [در کافی است که حضرت صادق گفتگوی ما را میشنید] آنگاه خبر را تا آخر نقل کرده است جز آنکه در هر بار میفرمود: (نه بخدا قسم آنچه که بآن چشم دوخته‌اید نخواهد شد) و جمله را با قید سوگند ادا میفرمود.
(2) 17- (خبر داد ما را ابو سلیمان احمد بن هوذة بن ابی هراسه باهلیّ او گفت:
حدیث کرد ما را ابراهیم بن اسحاق نهاوندیّ او گفت: حدیث کرد ما را عبد اللَّه بن حمّاد انصاری از صباح مزنی و او از حارث بن حصیره و او از اصبغ بن نباته و او از):
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:247
امیر المؤمنین علیه السّلام که آن حضرت فرمود: همچون زنبور عسل در میان پرنده‌ها باشید که همه پرندگان آن را ناتوان انگارند و اگر بدانند که چه برکتی در اندرون او است با او چنین رفتار نکنند، با مردم بزبان‌ها و

پیکرهایتان بیامیزید و بدلها و کردارها از آنان کناره گیرید.
سوگند بکسی که جان من بدست او است آنچه را که دوست میدارید نخواهید دید تا آنکه بعضی از شماها بصورت دیگری تف بیندازد و تا آنکه بعضی از شما بعضی دیگر را دروغگو و دروغ پرداز بنامد و تا آنکه نماند از شما- یا آنکه فرمود: از شیعه من- مگر مانند سرمه در چشم و نمک در غذا، و الآن برای شما مثلی می‌آورم و آن اینکه مردی را گندمی باشد که آن را پاک و پاکیزه کرده و در خانه‌ای بریزد و مدّتی گندم در آن خانه بماند و پس از گذشت زمانی که از آن بازدید کند به بیند که کرم بآن افتاده پس آن گندم را بیرون آورد و تمیز و پاکش کند و سپس باندرون اطاق ریزد و تا مدّتی در آن اطاق بماند سپس که از گندم باز دید کند ببیند باز تعدادی کرم در میان گندم است پس آن را بیرون آورده و تمیز و پاکش کند و باطلاق باز گرداند و همین طور این کار تکرار شود تا آنکه یک دسته از آن بماند مانند گندمهای کمیابی که کرم نتواند بآن زیان برساند و شما نیز این چنین از هم تمیز خواهید یافت تا آنگاه که از شما نماند مگر جمعیّتی که گرفتاری نتواند هیچ زیانی بآنان برساند.
(حدیث کرد ما را احمد بن محمّد بن سعید او گفت: حدیث کرد ما را علیّ بن حسن تیملیّ او گفت: حدیث کردند ما را محمّد و احمد فرزندان حسن از پدرشان و او از ثعلبة بن میمون و او از ابی کهمس و شخص دیگر و حدیث را بامیر المؤمنین رسانده و همین حدیث را نقل میکند و این حدیث در اوّل این کتاب گفته شد).
(1) 18- (حدیث کرد ما را عبد الواحد بن عبد اللّٰه بن یونس او گفت: حدیث کرد ما را احمد بن محمّد بن رباح زهری کوفی او گفت: حدیث کرد ما را محمّد بن عبّاس
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:248
ابن عیسی حسنیّ «1» از حسن بن علیّ بطائنیّ و او از پدرش و او از ابی بصیر که گفت):
(امام باقر) ابو جعفر محمّد بن علیّ علیه السّلام فرمود: مثل شیعه ما مثال خانه‌ئی است که در آن گندم ریخته شده باشد و بآن کرم بیفتد سپس پاکش کنند و باز کرم بآن بیفتد، و باز پاکش کنند تا آن مقدار از آن بماند که دیگر کرمک بآن آسیب نتواند برساند، و همچنین شیعیان ما تمیز می‌یابند و پاک میشوند تا آنکه گروهی از آنان باقی میماند که گرفتاری آنان را آسیب نرساند.
(1) 19- (حدیث کرد ما را احمد بن محمّد بن سعید ابن عقده او گفت: حدیث کرد ما را جعفر بن عبد اللّٰه محمّدی او گفت: حدیث کرد مرا شریف بن سابق تفلیسیّ) از جعفر بن محمّد و آن حضرت از پدرش علیهما السّلام که فرمود: مؤمنان گرفتار خواهند شد و سپس خداوند آنان را در گرفتاری

از هم جدا میسازد، همانا خداوند مؤمنین را از گرفتاری دنیا و تلخی‌های آن در امان نگذاشته بلکه آنان را از کوری و بدبختی در عالم آخرت در امان نگهداشته است. سپس فرمود: که علیّ بن الحسین کشته‌گانش را رویهم میگذاشت و سپس میفرمود کشتگان ما همچون کشتگان پیامبران میباشند.
[شرح: ظاهرا مقصود کشتگان روز عاشورا است].
(2) 20- (حدیث کرد ما را علیّ بن الحسین او گفت: حدیث کرد ما را محمّد بن یحیی عطّار او گفت: حدیث کرد ما را محمّد بن حسّان رازی از محمّد بن علیّ کوفیّ و او از حسن بن محبوب که گفت: حدیث کرد ما را عبد اللّه بن جبلة از علیّ بن ابی حمزه و او از):
ابی عبد اللّه (امام صادق) علیه السّلام که فرمود: اگر قائم قیام کند مردم بانکارش برخیزند زیرا او باز میگردد در حالی که جوانی است میان سال و بجز مؤمنی که خداوند

---

(1) در بیشتر نسخه‌ها چنین است ولی در پاره‌ای از نسخه‌ها (حسینی) و در بعضی (جنبی) نوشته شده است.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:249
در عالم ذرّ نخستین از او پیمان گرفته باشد ثابت قدم نخواهد ماند.
و در این حدیث عبرتی است برای کسی که عبرت پذیر باشد و یاد آوری است برای آن کس که یاد بگیرد و در مقام بینش باشد و آن اینکه فرمود: (بر آنان ظاهر می‌شود بصورت جوانی میان سال و ثابت قدم نمیماند بر آن مگر مؤمنی که خداوند در عالم ذرّ نخستین پیمان از او گرفته باشد) آیا این فرمایش جز این را میگوید که مردم این مدت از عمر را بعید میشمارند و زمان ظهور در نظرشان بدرازا میکشد و دیر پائیدن آن حضرت را انکار میکنند و از او ناامید میشوند و براست و چپ پر و بال میزنند چنانچه خبر داده‌اند که مذهب‌های مختلف آنان را از هم پراکنده میکند و راههای گوناگون گرفتاری برای آنان پدید می‌آید و از سخن گرفتاران که همچون سراب میدرخشد گول میخورند و هنگامی که پس از گذشت عمری که در آن مدت باید پیری و خمیدگی پشت و ناتوانی بر او چیره شود او بصورت جوانی میان سال ظاهر گردد، هر کس که در دلش بیماری باشد انکارش کند، و آن کس که خداوندش در روز ازل برای او نیکی خواسته است و توفیقش بخشیده، و آگاهی از حال آن حضرت را از پیش باو داده و این روایات را از زبان امامان راستگو بدست او رسانده و او هم تصدیق کرده و عمل بآنها نموده است و از پیش میدانسته که امر خدا و تدبیر خدا چگونه خواهد بود پس بدون آنکه شکّ و تردیدی داشته باشد و یا متحیّر و سرگردان باشد و یا گول مزخرفات شیطان و پیروانش را بخورد هم چنان ثابت قدم بر عقیده خود باقی میماند.

و سپاس خدائی را که ما را از کسانی قرار داده که احسانشان فرموده و نعمت بر آنان ارزانی داشته و دانش‌هائی در دسترس آنان قرار داده که در دسترس دیگران قرار نداده که این خود منّتی است لازم و موهبتی است مخصوص سپاسی که شایسته نعمتهایش باشد و حقّ خداوندیش را ادا کند.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:250

باب 13 (روایاتی که در صفت و رفتار و کار آن حضرت رسیده است) (و آنچه از قرآن در باره آن حضرت نازل شده است)

[وصف رفتار و کردار آن حضرت]

(1) 1- (حدیث کرد ما را علیّ بن احمد او گفت: حدیث کرد مرا عبید اللَّه بن موسی علویّ از ابی محمّد موسی بن هارون بن عیسی معبدی «1» او گفت: حدیث کرد ما را عبد اللَّه بن مسلمة بن قعنب او گفت: حدیث کرد ما را سلیمان بن بلال «2» او گفت):
حدیث کرد ما را جعفر بن محمّد علیهما السّلام از پدرش و او از جدّش و او از حسین بن علیّ علیهم السّلام که آن حضرت فرمود: مردی بخدمت امیر المؤمنین (ع) رسید و بآن حضرت عرض کرد: یا امیر المؤمنین ما را از این مهدی خودتان آگاه کنید فرمود: آنگاه که رفتنی‌ها بروند و منقرض شوند و مؤمنین اندک شوند و آشوبگران از میان بروند [در بعضی از نسخه‌ها بجای (المجلبون) (المخبتون) است یعنی خضوع‌کنندگان] پس همان جا و همان جا است.
عرض کردم: یا امیر المؤمنین این مرد از کدام طایفه است؟ فرمود: از بنی هاشم، از برترین نژاد عرب، و از دریائی که از هر سو آبها بر آن سرازیر است، و اما نگاهی که پناهگاه پناهندگان است «3» و کان صفا است آنگاه که همه بی‌صفا شوند

---

(1) در بحار (عبدیّ) نوشته است و من بچنین کس برخورد نکرده‌ام و شاید موسی بن هارون بن بشیر قیسی ابو محمّد کوفیّ بردی باشد که در تهذیب التهذیب عنوان شده است.
(2) سلیمان بن بلال تیمیّ که کنیه‌اش ابو محمّد است وابسته بآنان است. و در التقریب ابن حجر است که عبد اللَّه بن مسلمة بن قعنب ابو عبد الرّحمن حارثیّ بصریّ ثقة از او روایت میکند و آنچه در بعضی از نسخه‌ها سلیمان بن هلال نوشته شده اشتباه از نویسنده نسخه است.
(3) در بحار بجای (مخفر) که بمعنای پناهگاه است (مجفو) نوشته و مجلسی فرموده است که معنایش آنست که چون بیاید مردم اطاعتش نکنند و جفایش کنند. ولی گفته شده این معنا درست نیست زیرا روایت در مقام مدح آن حضرت است.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:251
هنگامی که مرگ شبیخون زند او را ترسی در دل نباشد و چون مرگ چهره خود را نشان دهد او ضعف و ناتوانی از خود نشان ندهد، و در میدان نبرد و کشتی قهرمانان عقب‌نشینی نکند، دامن همّت بکمر زده باشد و پر جمعیّت و پیروز و شیر بیشه شجاعت باشد که ریشه ستمگران را از جای بر کند پشتوانه‌ای باشد مردانه و شمشیری از شمشیرهای خدا، سالار و پر خیر و

بزرگ‌شده خاندان جلالت و شرف ریشه مجد و بزرگواریش در اصیل ترین ریشه‌ها باشد پس تو را هیچ موجب انصرافی- آن کس که بسوی هر فتنه‌ای شتابان بگریزد، آن کس که اگر سخن بگوید بدترین سخنگو است و اگر خاموش نشیند خباثت‌ها و فسادها در اندرون دارد- از بیعتش منصرف نکند.
سپس بتوصیف مهدیّ علیه السّلام بر گشت و فرمود: آستانه‌اش از همه شما گشاده‌تر و دانشش از همه شما بیشتر و بخویشان از همه شماها پیوند آمیزتر بار الها با بر انگیختن او غم و اندوه را از میان بردار و بواسطه او پراکندگی امت را جمع فرما پس اگر خداوند برای تو خیر اراده فرمود تصمیم بگیر و اگر موفق شدی که بخدمتش برسی از او بهیچ کس انعطاف مپذیر و اگر بسویش راه یافتی از او مگذر پس از این سخنها با دست بسینه‌اش اشاره فرمود و آهی سرد کشید و فرمود: وه که چه مشتاق بدیدارش هستم.
(1) 2- (خبر داد ما را علیّ بن احمد او گفت: حدیث کرد ما را عبد اللَّه بن موسی علوی از بعضی از رجال حدیثش و او از ابراهیم بن حکم بن ظهیر «1» و او از اسماعیل ابن عیّاش و او از اعمش و او از ابی وائل که گفت):
امیر المؤمنین علیه السّلام نگاهی بحسین کرد و فرمود: این پسر من آقا است همچنان که رسول خدایش آقا نامیده است و بروزی خداوند از نسل او مردی را همنام پیغمبر شما بیرون می‌آورد که در صورت و سیرت مانند او است بهنگام غفلت

---

(1) او ابراهیم بن حکم بن ظهیر فزاریّ ابو اسحاق است که در فهرست شیخ و رجال نجاشیّ معنون است و آنچه در نسخه‌ها نوشته شده بنام (ابراهیم بن حسین و او از ظهیر) غلط است.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:252
مردم و مرگ حقیقت و ظهور ستم خروج میکند بخدا قسم اگر خروج نکند گردنش را از پیکرش جدا سازند «1» با خروج او اهل آسمانها و ساکنین‌شان خرسند خواهند شد او مردی است پیشانی بلند و دماغ باریک که وسط دماغش اندکی برآمده‌گی دارد شکمش با ضخامت و رانهایش پهن و در ران راستش خالی است دندانهای جلو از همدیگر باز و زمین را پر از عدل و داد خواهد کرد همان طور که پر از ستم و جور شده باشد.
(1) 3- (حدیث کرد ما را ابو سلیمان احمد بن هوذة او گفت: حدیث کرد ما را عبد اللَّه بن بکیر از حمران بن اعین او گفت):
بحضرت ابی جعفر (امام باقر) علیه السلام عرض کردم: فدایت شوم من بمدینة رسیدم همیانی بمیان داشتم که هزار دینار در آن بود و من با خدا

عهد کرده‌ام که آن هزار دینار را یک دینار یک دینار در خانه شما انفاق کنم یا آنکه پرسش مرا پاسخ گوئی. فرمود: ای حمران بپرس که پاسخ خواهی شنید و دینارهایت را انفاق مکن. عرض کردم: شما را بحق خویشاوندی که با رسول خدا دارید سوگند که شما صاحب این امر و قائم بامر هستید؟ فرمود: نه. عرض کردم: پدر و مادرم بفدایت پس او کیست؟ فرمود: او شخصی است سرخ و سفید چشمانش گود و فرو رفته، برجسته پیشانی و شانه پهن و بر سرش سبوسه و بر صورتش اثری است، خداوند رحمت کند موسی را «2».

_____

(1) در این نسخه چنین است و شاید تحریف شده باشد و اصلش چنین باشد
(لو یخرج قبل لضربت عنقه)
یعنی اگر پیش از وقت خروج کند گردنش را از پیکرش جدا سازند.
(2) علّامه مجلسیّ فرماید: شاید معنایش این باشد که پاره‌ای از مردم گمان میکنند که موسی بن جعفر علیه السّلام قائم است ولی نه چنین است و یا اینکه آن حضرت فرموده است
(رحم اللّه فلانا)
چنانچه خواهد آمد یعنی خداوند فلانی را رحمت کند و واقفیّه آن کلمه را بموسی تعبیر کرده‌اند.
و من میگویم: بعید نیست که مقصود موسی بن عمران باشد و چون آن حضرت در پاره‌ای از اوصاف مذکور با موسی بن عمران شریک بوده چنین فرموده‌اند و خدا دانا است.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:253
(1) 4- (حدیث کرد ما را عبد الواحد بن عبد اللَّه او گفت: حدیث کرد ما را احمد ابن محمّد بن رباح زهریّ او گفت: حدیث کرد ما را احمد بن علیّ حمیریّ او گفت:
حدیث کرد مرا حسن بن ایّوب از عبد الکریم بن عمرو خثعمیّ و او از اسحاق بن جریر و او از حجر بن زائده «1» و او از حمران بن اعین که گفت):
از ابا جعفر (امام باقر) علیه السّلام پرسیدم، و عرض کردم: قائم تو هستی؟
فرمود: من فرزند رسول خدایم و من خونخواهی میکنم و آنچه خدا بخواهد انجام میدهم باز سؤالم را تکرار کردم. فرمود: میدانم فکرت بکجا رفته است صاحب تو شکمش پهن است و علاوه بر سرش سبوسه است و فرزند زیبا رویان است (یعنی زیبائی را از پدرانش بارث برده است) خداوند فلانی را رحمت کند.

(2) 5- (حدیث کرد ما را عبد الواحد بن عبد اللّه او گفت: حدیث کرد ما را احمد بن محمّد بن رباح زهریّ او گفت: حدیث کرد ما را احمد بن علیّ حمیریّ او گفت: حدیث کرد ما را حسن بن ایّوب از عبد الکریم بن عمرو خثعمیّ او گفت:
حدیث کرد مرا محمّد بن عصام او گفت: حدیث کرد مرا وهیب بن حفص از ابی بصیر که گفت):
حضرت ابو جعفر (امام باقر) علیه السّلام یا ابو عبد اللَّه (امام صادق) علیه- السّلام فرمود (تردید از ابن عصام است) ای ابا محمّد قائم را دو نشانه است «2» خالی در سر و بیماری سبوسه در سرش باشد و خالی در میان دو کتف از طرف چپ زیر کتف چپ ورقی است همچون ورق آس.

_____

(1) در بعضی از نسخه‌ها (محمّد بن زرارة) است و گوئی غلط است.
(2) گوئی جمله (دو نشانه است) یا زیادی نوشته شده است و یا (علامات: نشانه‌ها) بوده است که سهوا (علامتان) نوشته شده است.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:254
(1) [6- (خبر داد ما را محمّد بن یعقوب او گفت: حدیث کرد ما را أبو القاسم بن علاء همدانیّ [حدیث را رسانده به] «1» عبد العزیز بن مسلم که او گفت):
در خدمت [مولایمان] امام رضا در مرو بودیم نخستین روزها که بمرو رسیده بودیم ما و اصحاب ما در روز جمعه در مسجد جامع گرد هم آمدیم و سخن از امامت بمیان آوردند و از اختلاف فراوانی که در آن شده یاد کردند، من بخدمت آقایم [رضا] رسیدم و حضرتش را از سخنهائی که گفته بودند آگاه نمودم. حضرت لبخندی زد و فرمود: ای عبد العزیز مردم ندانسته گول رأی‌های خود را خوردند، همانا خدای تبارک اسمه پیامبرش را قبض روح نکرد تا آنکه دین او را کامل فرمود و قرآنی بر او فرو فرستاد که تفصیل هر چیزی در آن بود و در آن قرآن حلال و حرام و حدود و احکام و همه آنچه را که مردم نیازمندش بودند بطور کامل بیان کرد، و فرمود «ما فَرَّطْنا فِی الْکِتابِ مِنْ شَیْءٍ» (در قرآن چیزی فرو گذار نکردیم) و در حجّة الوداع که در آخر عمرش بود آیه «الْیَوْمَ أَکْمَلْتُ لَکُمْ دِینَکُمْ وَ أَتْمَمْتُ عَلَیْکُمْ نِعْمَتِی وَ رَضِیتُ لَکُمُ الْإِسْلامَ دِیناً مائده: 5» (امروز دین شما را برای شما کامل کردم و نعمت خودم را برای شما تمام کردم و راضی شدم که اسلام دین شما باشد) را فرو فرستاد و موضوع امامت بستگی بتمامیّت دین دارد و پیغمبر از دنیا نرفت تا آنکه برای امّتش دانستنیهای دین را بیان کرد و راهشان را روشن فرمود و آنان را بر دین حقّ بجای گذاشت «2» و علیّ را بر ایشان راهنما و پیشوا بپاداشت و هیچ از نیازمندیهای امت نگذاشت مگر آنکه بیان کرد پس کسی که گمان کند که خداوند دینش را کامل

نکرده است کتاب

_____

(1) راوی میان ابو القاسم و عبد العزیز برادر عبد العزیز قاسم بن مسلم است چنانچه در کمال الدین است و این خبر و خبر بعد از این در پاره‌ای از نسخه‌ها نیست ولی علامه مجلسی در مرآة اشاره فرموده است که این دو خبر در غیبت نعمانی گفته شده است.

(2) کافی:

(و ترکهم علی قصد سبیل الحقّ)

آنان را در حالی گذاشت که طریق درست و راه حقّ داشتند.

ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:255

خدا را رد کرده و کافر است [بقرآن].

(1) آیا قدر امامت و جایگاهش را از امت میشناسند تا آنان در اختیار امام مجاز باشند همانا امامت قدرش بالاتر و شأنش بزرگتر و جایگاهش بلندتر و محیطش منیع‌تر و غوطه‌ور شدن در آن دوردست‌تر از آن است که مردم بتوانند با عقلهایشان بآن برسند و یا با رأیهایشان بآن دست یابند یا باختیار خودشان امامی بپاسازند.

امامت همان است که خداوند، ابراهیم خلیل را پس از نبوّت و خلّت با سوّمین رتبه مخصوصش فرمود و فضیلتی بود که با آن مشرفش کرد و در قرآنش بدان اشاره نموده و فرمود: «إِنِّی جاعِلُکَ لِلنَّاسِ إِماماً- بقره 124» (من تو را برای مردم امام قرار خواهم داد)، خلیل از مسرّتی که باو دست داد عرض کرد: از ذریه من نیز امام قرار بده و خدا فرمود: لا یَنالُ عَهْدِی الظَّالِمِینَ عهد من در دسترس ستمکاران قرار نمیگیرد. این آیه امامت هر ستمگری را باطل کرد [تا روز قیامت] «1» و در افراد برگزیده قرار گرفت.

سپس خداوند کرامت دیگری باو داد که امامت را در ذرّیّه او که برگزیدگان و پاکان بودند قرار داد و فرمود: وَ وَهَبْنا لَهُ إِسْحاقَ وَ یَعْقُوبَ نافِلَةً وَ کُلًّا جَعَلْنا صالِحِینَ وَ جَعَلْناهُمْ أَئِمَّةً یَهْدُونَ بِأَمْرِنا وَ أَوْحَیْنا إِلَیْهِمْ فِعْلَ الْخَیْراتِ وَ إِقامَ الصَّلاةِ وَ إِیتاءَ الزَّکاةِ وَ کانُوا لَنا عابِدِینَ (و باو (ابراهیم) اسحاق و فرزندزاده‌اش یعقوب را عطا کردیم و همه را صالح و شایسته گردانیدیم و آنان را امامان قرار دادیم تا مردم را بامر ما رهبری کنند و هر کار نیکو را از انواع عبادات و خیرات و بخصوص اقامه نماز و ادای زکاة را بآنان وحی کردیم و آنان نیز بعبادت ما پرداختند).

پس امامت همواره در ذرّیه او بود که قرنهای متوالی از یکی بدیگری بارث میرسید تا آنکه پیغمبر اسلام صلی اللّه علیه و آله آن را بارث برد «2» (2) و خدای عزّ و جلّ

_____

(1) ما بین دو قوس در هیچ نسخه بجز در کافی نیست.
(2) در کافی چنین است:
حتی ورثها اللّه تعالی النبی (ص)
تا آنکه خداوند آن را به پیغمبر اسلام بارث داد.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:256
فرمود: إِنَّ أَوْلَى النَّاسِ بِإِبْراهِيمَ لَلَّذِينَ اتَّبَعُوهُ وَ هذَا النَّبِيُّ وَ الَّذِينَ آمَنُوا وَ اللَّهُ وَلِيُّ الْمُؤْمِنِينَ: آل عمران 68 (از مردم بابراهیم اولیتر کسانی هستند که از او پیروی کنند و این پیامبر و کسانی که اهل ایمانند و خدا دوستدار مؤمنان است).
پس امامت مخصوص پیغمبر گردید و پیغمبر بامر خدا برسم همه فرائض الهی قلاده امامت را بگردن علیّ علیه السّلام انداخت پس امامت در برگزیدگان ذرّیه او قرار گرفت کسانی که خداوند بآنان دانش و ایمان عطا کرد آنجا که فرمود: وَ قالَ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ وَ الْإِيمانَ لَقَدْ لَبِثْتُمْ فِي كِتابِ اللَّهِ إِلى يَوْمِ الْبَعْثِ- روم 56 (و آنان که بمقام علم و ایمان رسیده‌اند (بآن فرقه بدکار) گویند شما تا روز قیامت که هم امروز است در عالم علم خدا مهلت یافتید) پس امامت تنها در فرزندان علیّ است تا روز قیامت زیرا پس از محمّد صلی اللّه علیه و آله پیغمبری نخواهد بود پس این نادانان کجا میتوانند (امامرا) برگزینند.
همانا امامت مرتبه انبیا وارث اوصیا است همانا امامت خلافت خدا و خلافت رسول خدا است و مقام امیر المؤمنین و ارثیه حسن و حسین است همانا امامت سر رشته امور دین و نظام مسلمانان و صلاح دنیا و عزّت مؤمنین است همانا امامت اساس اسلامی است که همواره در نمو است و بلندترین شاخه درخت اسلام است [تمام بودن نماز و زکاة و روزه و حجّ و جهاد و پخش در آمد و صدقه‌ها] و امضاء حدود و احکام و جلوگیری سرحدّات و کرانه‌های کشور اسلامی همگی بوسیله امام است.
امام حلال خدا را حلال و حرام او را حرام میکند و حدود الهی را بر پا میسازد و از دین خدا دفاع میکند و براه خدا با حکمت و موعظه نیکو دعوت میکند و دلیلی است رسا امام همانند خورشید تابان است که جهان را با نور خود جلوه خاصی می‌بخشد و در افقی قرار دارد که دست‌ها و دیده‌ها را بدان راه نیست.
(1) امام در شدّت تاریکیها و در دل شهرها و بیابانهای بی‌آب و علف و در امواج
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:257
خروشان دریاها ماهی است تابان «1» و چراغی است پر نور و نوری است درخشان و ستاره‌ای است راهنما امام آب خوشگوار بر لب تشنگان است و نوری است راهنما و نجات بخش از هلاکت امام همچون آتشی است که

بر قلّه‌ها روشن کنند تا سرمازدگان از گرمای آن بهره‌مند شوند و راهنمائی است در هلاکت‌گاهها که هر کس از او جدا شود بهلاکت خواهد رسید.
امام یعنی ابر بارنده و باران تند و درشت و آفتاب نور افشان و آسمان سایه افکن و زمین پهناور و چشمه پرجوش و آبگیر پر از آب و گلستان پر از گل و ریحان.
امام یعنی دلارام رفیق و پدر مهربان و شفیق و برادر تنی، و مادر نیکو کار نسبت بکودکش و پناهگاه بندگان در مصیبت‌های بزرگ.
امام یعنی امین خدا در میان خلقش و حجّت او بر بندگانش و خلیفه‌اش در شهرهایش و دعوت‌کننده بسوی خدا و دفاع‌کننده بسوی خدا و دفاع‌کننده از حریم‌های خداوندی.
امام، یعنی پاکیزه از گناهان و دور از عیبها و دارای دانش مخصوص و متّصف به بردباری و وسیله نظام یافتن دین و عزت مسلمین و خشم منافقین و هلاکت کافرین.
امام یعنی یگانه دوران که هیچ کس هم افق شدن با او نتواند و هیچ دانشمندی بهمگامی با او نرسد و عوضی از برای او یافت نشود و مثل و مانندی برای او نباشد برتری مخصوصی دارد بدون آنکه بدنبالش رفته باشد و یا در مقام کسبش بوده باشد بلکه این ویژه‌گی از جانب خدای برتری بخش و بخشاینده باو عنایت شده است.
پس کیست که بتواند بشناسائی امام برسد یا امکان گزینش امام را داشته باشد هرگز، هرگز، عقلها در باره‌اش گم و افکار گمراه و مغزها حیران و دیده‌ها خیره و بزرگان در برابرش کوچک و حکیمان حیرانند و بردباران دارای قصورند و خطیبان زبان بسته و خردمندان در باره او نادانند و شاعران لالند و ادبا ناتوانند و بلیغان

---

(1) در بعضی از نسخه‌ها بجای
(البدر المنیر)
نوشته شده است
(النذیر البشیر)
و شاید بعلت تشابه خطّی اشتباه شده باشد.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:258
درمانده‌اند که شأنی از شئون امام و یا فضیلتی از فضایل او را بیان کنند و بناتوانی و تقصیر خودشان معترفند.
(1) و چگونه میتوان همه اوصاف امام را گفتن، و کاملا توصیفش نمودن، و یا چیزی از امر امامت را فهمیدن و یا کسی را بقائم مقامی او یافتن که همچون او بی‌نیاز گرداند؟
نه، چگونه و کجا ممکن است و حال آنکه او همچون ستاره از دسترس

دست اندازها و توصیف توصیف‌کنندگان بدور است این کجا و اختیار کجا؟ این کجا و خردها کجا؟ کجا مانند این یافت شود؟
شما گمان میکنید که چنین چیزی در غیر آل رسول محمّد صلی اللَّه علیه و آله یافت می‌شود؟ بخدا قسم که بر خودشان دروغ گفته‌اند و سخنان باطل بآرزوهای دروغینشان کشانده است پس بجایگاه بلند و دشوار و لغزنده‌ای بر آمده‌اند که پاهاشان لغزیده و بگودال خواهند افتاد، اینان خواستند با خردهای حیران و سرگردان و ناقص خود و با رأیهای گمراه‌کننده‌شان امام بسازند و جز دوری از ساحت امام نیفزودند براستی که کار مشکلی را در نظر گرفتند و بهتان بر زبان راندند و بگمراهی دور و درازی گرفتار آمدند و در حیرت و سرگردانی افتادند که امام را با آنکه بچشم میدیدند رها کردند و شیطان کارهاشان را برایشان آرایش داد و آنان را از راه باز داشت و با آنکه راه را میدیدند «1» از آنچه خدا اختیار کرده بود و رسول خدا و اهل بیتش اختیار کرده بودند باختیاری که خود کرده بودند رو آوردند و حال آنکه قرآن فریادشان میزند که وَ رَبُّکَ یَخْلُقُ ما یَشاءُ وَ یَخْتارُ ما کانَ لَهُمُ الْخِیَرَةُ سُبْحانَ اللَّهِ وَ تَعالی عَمَّا یُشْرِکُونَ- القصص 68 «آفرینش هر آنچه بخواهد و بخواهد و اختیار مخصوص پروردگار تو است و برای آنان حقّ اختیار نیست خداوند منزه و برتر است از آنچه برای او شریک میسازند).

_____

(1) احتمال میرود که
(ما کانوا مستبصرین)
باشد یعنی دیده بینا نداشتند و کلمه (ما) ساقط شده باشد.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:259
(1) و خدای عزّ و جلّ میفرماید: وَ ما کانَ لِمُؤْمِنٍ وَ لا مُؤْمِنَةٍ إِذا قَضَی اللَّهُ وَ رَسُولُهُ أَمْراً أَنْ یَکُونَ لَهُمُ الْخِیَرَةُ مِنْ أَمْرِهِمْ- الأحزاب 36 (هیچ مرد و زن با ایمان را در موردی که خدا و رسول دستور داده است حقّ اختیار در کارشان نیست).
و فرمود: ما لَکُمْ کَیْفَ تَحْکُمُونَ، أَمْ لَکُمْ کِتابٌ فِیهِ تَدْرُسُونَ، إِنَّ لَکُمْ فِیهِ لَما تَخَیَّرُونَ، أَمْ لَکُمْ أَیْمانٌ عَلَیْنا بالِغَةٌ إِلی یَوْمِ الْقِیامَةِ إِنَّ لَکُمْ لَما تَحْکُمُونَ، سَلْهُمْ أَیُّهُمْ بِذلِکَ زَعِیمٌ، أَمْ لَهُمْ شُرَکاءُ فَلْیَأْتُوا بِشُرَکائِهِمْ إِنْ کانُوا صادِقِینَ- القلم 36 تا 42» (شما را چه شده است چگونه حکم میکنید؟ یا کتابی مر شمار است که از آن درس فرا میگیرید و آنچه اختیار میکنید در آن کتاب است؟ یا آنکه شما را بر ما پیمانهائی است که دامنه‌اش تا روز قیامت کشیده شده است همه قضاوتهائی که میکنید بسود خود شما است (نه قضاوتهای واقعی) از اینان بپرس که ضامن اجرای این قضاوتها کدامیک از آنان است و یا آنکه شریکانی برای ضمانت اجرا دارند پس شریکانشان را نشان دهند اگر راست میگویند).

و فرمود: أ فَلا یَتَدَبَّرُونَ الْقُرْآنَ أَمْ عَلی قُلُوبٍ أَقْفالُها- محمّد: 24 (مگر قرآن را نیکو نمی‌اندیشند یا آنکه بر دلها قفلها زده شده است یا آنکه خداوند بر دلهای آنان مهر زده است و دیگر نمی‌فهمند یا آنکه بزبان میگویند شنیدیم ولی گوش فرا نمیدهند).
همانا بدترین جنبنده‌ها در نزد خدا افراد بی‌عقلی هستند که از شنیدن حق کر و از گفتن حقّ لالند و اگر خداوند میدانست که خیری در آنان هست آنان را شنوا میکرد ولی اگر شنوا هم میکرد (چون خیری در وجود آنان نبود) آنان با حالت اعراض پشت بحق میکردند «1» یا آنکه گفتند شنیدیم و نافرمانی کردیم «2» بلکه آن

---

(1) قالُوا سَمِعْنا وَ هُمْ لا یَسْمَعُونَ، إِنَّ شَرَّ الدَّوَابِّ عِنْدَ اللَّهِ الصُّمُّ الْبُکْمُ الَّذِینَ لا یَعْقِلُونَ وَ لَوْ عَلِمَ اللَّهُ فِیهِمْ خَیْراً لَأَسْمَعَهُمْ وَ لَوْ أَسْمَعَهُمْ لَتَوَلَّوْا وَ هُمْ مُعْرِضُونَ (الانفال: 21 تا 23)
(2) قالُوا سَمِعْنا وَ عَصَیْنا، البقرة: 93.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:260
فضلی است از طرف خدا که بهر کس که بخواهد عنایت میکند و خداوند دارای فضل بزرگ است.
(1) پس آنان چگونه میتوانند امامرا بگزینند؟ و حال آنکه امام دانشمندی است که نادانی باو راه ندارد و شبانی است که ضعف و سستی باو دست ندهد کان قد است و طهارت و عبادات و زهدورزیدن و دانش و پرستش است پیغمبر را دعوتی خاص در باره او بود و از نسل پاکیزه بتول‌اند نه در نسبشان جای خرده‌گیری هست و نه آبرومندی تواند همطراز او شود در خاندان از قریش است و از رتبه بلند هاشم و عترت رسول خدا و پسندیده از جانب خدای عزّ و جلّ است، باعث شرافت شرافتمندان است و شاخه‌ای از شجره عبد مناف علمش همواره در فزونی باشد و بردباریش در حد کمال آماده منصب امامت بود و آگاه بر سیاست، پیرویش واجب و بامر خدای عزّ و جلّ بر پا و بندگان خدا را پند آموز و دین خدا را نگهدار است.
همانا پیامبران و امامان (صلوات اللَّه علیهم) را خداوند توفیق عنایت میفرماید و از دانش و حکمت نهانیش بآنان میدهد آنچه را که بدیگران نداده است پس دانششان بالاتر از دانش اهل زمان می‌شود، چنانچه در آیه شریفه است أَ فَمَنْ یَهْدِی إِلَی الْحَقِّ أَحَقُّ أَنْ یُتَّبَعَ أَمَّنْ لا یَهِدِّی إِلَّا أَنْ یُهْدی فَما لَکُمْ کَیْفَ تَحْکُمُونَ- یونس 36 (آیا آنکه بسوی حق رهبری میکند سزاوارتر است که پیروی شود یا آن کسی که راه را نمییابد مگر آنکه راهنمائیش کنند؟ شما را چه شده است چگونه قضاوت میکنید) و در آیه شریفه است وَ مَنْ یُؤْتَ الْحِکْمَةَ فَقَدْ أُوتِیَ خَیْراً کَثِیراً- البقرة 269 (آن کس

که حکمت باو داده شود خیر فراوانی باو داده شده است).
و در باره طالوت فرماید: إِنَّ اللَّهَ اصْطَفاهُ عَلَيْكُمْ وَ زادَهُ بَسْطَةً فِی الْعِلْمِ وَ الْجِسْمِ وَ اللَّهُ يُؤْتِی مُلْكَهُ مَنْ يَشاءُ وَ اللَّهُ واسِعٌ عَلِيمٌ- البقره: 247 (همانا خداوند او را بر شما برگزید و دانش و نیروی بدنی او را افزونی داد و خداوند ملک خود را بهر کس که بخواهد میدهد).
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:261
(1) و خداوند افزونی بخش و دانا است و به پیغمبرش فرمود: أَنْزَلَ اللَّهُ عَلَيْكَ الْكِتابَ وَ الْحِكْمَةَ وَ عَلَّمَكَ ما لَمْ تَكُنْ تَعْلَمُ وَ كانَ فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكَ عَظِيماً- النساء: 113 «1» (خداوند کتاب و حکمت بر تو نازل کرد و آنچه را که تو نمیدانستی بتو آموخت) و این نشانه آنست که فضل خداوند در باره تو بزرگ بوده است.
و در باره امامان از اهل بیت و عترت و ذرّیّه پیغمبرش صلوات اللَّه علیهم اجمعین فرمود: أَمْ يَحْسُدُونَ النَّاسَ عَلى ما آتاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ فَقَدْ آتَيْنا آلَ إِبْراهِيمَ الْكِتابَ وَ الْحِكْمَةَ وَ آتَيْناهُمْ مُلْكاً عَظِيماً فَمِنْهُمْ مَنْ آمَنَ بِهِ وَ مِنْهُمْ مَنْ صَدَّ عَنْهُ وَ كَفى بِجَهَنَّمَ سَعِيراً النساء: آیه 53 و 54 (آیا بر مردم در آنچه خداوندشان از فضل خود بآنان داده حسد میورزند؟ بتحقیق که ما فرزندان ابراهیم را کتاب و حکمت دادیم و بآنان ملک با عظمتی عطا کردیم پس پاره‌ای از آنان باو ایمان آوردند و بعضی از آنان از پیشرفت او جلوگیری کردند و دوزخ برای سوزاندن کافی است).
و چون خداوند بنده‌ای را برای کارهای بندگانش برگزیند سینه‌اش را بهمین منظور گشاده میکند و بر دلش چشمه‌های حکمت می‌سپارد و دانش را آنچنان الهامش میکند که در هیچ پاسخگوئی برنج نیفتد و در جواب گوئی از حقّ و حقیقت منحرف نشود او همیشه معصوم است و مؤید و موفق و مسدّد و از خطاها و لغزش‌ها و سقوطها در امان است و این ویژه‌گی را خدا باو عنایت فرموده تا بر بندگانش حجت و بر خلقش گواه باشد و این فضل الهی است که بهر کس بخواهد میدهد و خدا دارای فضلی است بزرگ.
پس آیا بر چنین امری آنان را توانائی هست که برگزینند؟ و یا اگر برگزیدند برگزیده‌شان دارای این اوصاف باشد تا او را پیشوا کنند؟ (2) سوگند بخانه. خدا که از حقّ تعدّی کردند، و کتاب خدا را پشت سر انداختند

---

(1) آیه شریفه: أَنْزَلَ اللَّهُ عَلَيْكَ الْكِتابَ ... است و تغییر یا از امام است بعنوان نقل بمعنی و یا سهوی است از راوی.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:262
آنچنان که گوئی نمیدانند در حالی که راهنمائی و شفا در کتاب خدا بود و آنان او را بدور انداختند و از هواهای خویش پیروی کردند از این رو

خداوندشان سرزنش کرد و گنه‌کارشان خواند و از برایشان هلاکت خواست و فرمود: وَ مَنْ أَضَلُّ مِمَّنِ اتَّبَعَ هَواهُ بِغَيْرِ هُدىً «1» مِنَ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ لا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ- قصص: 50 (کیست گمراه‌تر از کسی که هوای خود را که از سوی خدا راهنمائی نشود پیروی کند؟ همانا خداوند مردم ستمکار را راهنمائی نمیکند) و فرمود: فَتَعْساً لَهُمْ وَ أَضَلَّ أَعْمالَهُمْ- محمّد: 8 (مرگ بر آنان و بگمراهی انداخت اعمال آنان را) و فرمود: كَبُرَ مَقْتاً عِنْدَ اللَّهِ وَ عِنْدَ الَّذِينَ آمَنُوا كَذلِكَ يَطْبَعُ اللَّهُ عَلى كُلِّ قَلْبِ مُتَكَبِّرٍ جَبَّارٍ- غافر: 35 (گناه بزرگی است نزد خدا و نزد آنان که ایمان آورده‌اند، این چنین خداوند هر دلی را که سرکش و زورگو باشد مهر میکند).
(1) 7- (و «2» از محمّد بن یحیی و او از احمد بن محمّد بن عیسی و او از حسن بن محبوب و او از اسحاق بن غالب و او از):
ابی عبد اللّه [جعفر بن محمّد] علیهما السّلام نقل میکند که آن حضرت در ضمن خطبه‌ای که حالات ائمّه و اوصاف آنان را بیان میفرمود: [فرمود] همانا خداوند تعالی بواسطه امامان هدایت که از خاندان پیغمبرش بود دینش را واضح و آشکار فرمود و از راه روشن خود بوسیله آنان پرده برداشت و از درون چشمه‌های علمش دری بر آنان باز کرد پس هر کس از امت محمّد صلی اللّه علیه و آله که حق واجب امام خودش را بشناسد مزه شیرینی امامش را خواهد یافت و برتری و زیبائی اسلامش را خواهد فهمید، زیرا خدای تعالی امامرا نشانه‌ای از برای خلقش نصب کرده و او را بر فرمانبران خود حجت قرار داده و تاج و قار بر سرش نهاده و از نور جباریت خود

---

(1) جمله (بغیر هدی) بمنزله حال است زیرا گاهی شود که هوای نفس مطابق با حق شود.
(2) این روایت نیز مانند روایت پیش در بعضی از نسخه‌ها نیست و مصنّف آن را از کلینیّ نقل کرده است.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:263
سرا پای او را پوشانده میان او و عالم بالا ارتباطی بر قرار است که موادّش بدون انقطاع باو میرسد «1» (1) و بآنچه در نزد خدا است بجز از رهگذر اسباب کسی را دسترسی نیست و خداوند عملهای بندگان را بجز با معرفت امام نمی‌پذیرد پس امام آنچه را که از مشکلات تاریک و سنّت‌های مخفی و فتنه‌های مشتبه باو برسد آگاه است.
و همواره خداوند امامان را از فرزندان حسین علیه السّلام یکی پس از دیگری اختیار فرموده است و این چنین آنان را برگزیده است و از برای مردم بآنان راضی شده و آنان را برای خودش راضی نموده هر امامی که از آنان از این دنیا بگذرد خدای عزّ و جلّ امام دیگری را برای خلقش نصب

میکند تا نشانه‌ای باشد آشکار و راهنمائی نوربخش و پیشوائی پایدار و حجتی دانا، امامانی از سوی خدا که بحقّ رهبری کنند و بحقّ می‌گرایند، حجّت‌های خدایند و دعوت‌کنندگان اویند و شبانان الهی هستند بر خلقش بندگان براهنمائی آنان متدیّن گردند و با نور آنان شهرها روشن و ببرکت آنان آثار دیرین نموّ مییابد خداوند آنان را مایه زندگی مردم و چراغهای تاریکیها و کلیدهای سخن و ستونهای اسلام قرار داده است این قلم تقدیر حتمی الهی است که در باره آنان این چنین جاری شده است.
پس امام همان برگزیده‌ای است که خداوند از او راضی شده است و راهنمائی است که برای همین هدف برگزیده شده است «2» و قائمی است که امیدها باو بسته است خداوند بخاطر همین برگزیدش و در عالم ذر هنگامی که روحش را آفرید و در عالم جسم هنگامی که جسمش را آفرید زیر نظر خودش او را ساخت (2) او پیش

---

(1) مواد عالم بالا از قبیل فیض روح القدس و الهامات و توفیقات شرح از مجلسی.
(2) در مصدر (و الهادی المنتجی) است و انتجی القوم یعنی با همدیگر در گوشی صحبت کردند و شاید آنچه در زیارت است السّلام علی اهل النجوی اشاره بهمین اسرار محرمانه باشد: مترجم.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:264
از آفرینش‌اش سایه‌ای بود در سمت راست عرش خدا و در علم غیب خداوندی حکمت باو داده شده بود خداوند با آگاهی خود او را اختیار کرد و بخاطر پاکیزگیش برگزید.
او یادگار آدم است و اختیار شده از ذریّه نوح و برگزیده از فرزندان ابراهیم و چکیده‌ای از خاندان اسماعیل و خلاصه‌ای از محمّد صلی اللّه علیه و آله و سلّم، پیوسته منظور نظر الهی بوده و فرشتگان خدا نگهدارش هستند و پیش آمدهای ناگوار شبهای تار و نفس‌های افراد فاسق از او دفع می‌شود و تهمت‌های ناروا باو نمی‌چسبد از بیماریها دور و از آفتها در حجاب و از لغزشها معصوم و از همه کردارهای زشت محفوظ است، از اوان بلوغش به بردباری و نیکوکاری معروف و در پایان عمرش بعفت و دانش و برتری منسوب است.
دستور پدر بزرگوارش متوجّه او است تا پدرش زنده است او از گفتار خاموش است و چون مدت پدرش بپایان رسید تقدیرات الهی در مشیّت‌اش باو رسید اراده حق در باره او از طرف خدا بمحبت او رسید و پایان زمان پدرش رسید و در گذشت (1) و امر خدا پس از پدرش باو واگذار شد «1» و خداوند دینش را بگردن او

---

(1) مترجم گوید: عبارت متن چنین است
فاذا انقضت مدة و الده انتهت به مقادیر اللَّه الی مشیته و جاءت الارادة من عند اللَّه فیه الی محبته و بلغ منتهی مدة والده علیه السّلام فمضی صار امر اللَّه الیه من بعده
و ترجمه‌ای که شد مطابق این متن است ولی اغتشاش متن روشن است بنظر میرسد که حرف (واو) از جمله انتهت ساقط شده و (واو) در کلمه (و صارت) زائد است و احتمالا کلمه (محبّته) نیز تصحیف (جنّته) است که بنا بر این معنای عبارت چنین می‌شود: هنگامی که مدّت پدرش میگذرد و تقدیرات الهی او را بمشیّت‌اش میرساند (کنایه از فرا رسیدن زمان مرگ) و اراده الهی در باره او بسوی محبّتش و یا (بسوی بهشتش) بنا باحتمالی که دادیم می‌آید و پایان مدّت پدرش فرا میرسد این هنگام امر خدا پس از پدر بدست او می‌افتد چنان که ملاحظه می‌شود بنا بر این معنای عبارت کاملا روشن و بدون تشویش است.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:265
انداخت و او را حجّت بر بندگان خودش قرار داد و در شهرهایش قیّم نمود و با روح خود او را تأیید کرد و علم خود را باو عطا کرد و از خود را بدو سپرد و او را برای بزرگ دستورش فرا خواند و از بیان علمش که جداکننده بین حقّ و باطل بود آگاهش ساخت و او را برای خلقش نشانه نصب کرد و بر اهل عالمش حجّت و برای اهل دینش نور بخش و بر بندگانش قیّم قرار داد.
خداوند بامامت او برای مردم راضی شد و او را حافظ علم خود و نگهبان حکمتش نمود و از او خواست که دین او را رعایت کند و راههای روشن خود و واجبات و حدودش را با او زنده کرد پس بهنگامی که مردم نادانان متحیّر بودند و اهل جدل سرگردان او بوسیله نور درخشنده و شفای همگانی «1» که داشت با حقّی روشن و بیانی آشکار قیام بعدالت کرد بر آن راه روشنی که پدران راستینش بر آن راه رفتند پس حقّ چنین دانشمند را بجز بدبخت کس جاهل نشود و بجز گمراه انکارش نکند و بجز کسی که بر خدا جرات نموده باشد رهایش نمیکند «2»].

(1) 8- (خبر داد ما را احمد بن محمّد بن سعید ابن عقده او گفت: حدیث کرد ما را محمّد بن مفضّل بن قیس بن رمّانه اشعری و سعدان بن اسحاق بن سعید و احمد بن حسین بن عبد الملک و محمّد بن حسن قطوانی همگی گفتند: حدیث کرد ما را حسن ابن محبوب زرّاد از هشام بن سالم و او از یزید کناسی «4» که گفت):

---

(1) در مصدر بجای (بالغ) کلمه (نافع) است.
(2) در مصدر بجای (لا یدعه) کلمه (لا یصد عنه) است یعنی از او جلوگیری نمیکند و سابقا گفتیم که این خبر در بعضی از نسخه‌ها نیست ولی علامه مجلسی در مرآة فرموده که این خبر در نسخه‌ای که نزد ایشان بوده نقل شده است.
(3) ما بین دو قوس در نسخه‌ها نبود و ما بجهت روشن شدن مطلب اضافه کردیم.
(4) زید کناسی که در پاره‌ای از نسخه‌ها است تصحیف و غلط است.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:266
شنیدم ابی جعفر محمّد بن علیّ (امام باقر) علیهما السّلام میفرمود: صاحب این امر شباهتی بیوسف دارد فرزند کنیز سیاه است خداوند، کار او را در یک شب اصلاح میفرماید.
[شرح: مقصود از شباهت بیوسف (و یا سنّت یوسف چنانچه در بعضی از نسخه‌ها است) غایب شدن آن حضرت است].
(1) 9- (خبر داد ما را عبد الواحد بن عبد اللّه بن یونس او گفت: حدیث کرد ما را احمد بن محمّد بن رباح زهریّ او گفت: حدیث کرد ما را احمد بن علیّ حمیریّ او گفت: حدیث کرد ما را حکم برادر مشمعلّ اسدیّ «1» او گفت: حدیث کرد مرا عبد الرحیم قصیر که گفت):
به ابی جعفر (امام باقر) علیه السّلام عرض کردم: مقصود امیر المؤمنین از اینکه فرموده است: (پدرم بفدای کسی که فرزند برگزیده از کنیزان است) فاطمه است؟
فرمود: فاطمه برگزیده از زنان آزاده است مقصود امیر المؤمنین آن کسی است که شکمش پهن و رنگش سرخ و سفید است خداوند فلانی را رحمت کند.
(2) 10- (خبر داد ما را احمد بن محمّد بن سعید او گفت: حدیث کرد ما را قاسم ابن محمّد بن حسن بن حازم او گفت حدیث کرد ما را عبیس بن هشام از عبد اللّه بن جبلة و او از علیّ بن ابی المغیره و او از ابی الصباح

که گفت):
بخدمت ابی عبد اللَّه (امام صادق) علیه السّلام رسیدم بمن فرمود: چه خبر؟
عرض کردم خبر مسرت بخشی از عمویت زید دارم که خروج کرده و گمان میکند که او همان (ابن سبیة) و قائم این امت و فرزند برگزیده کنیزان است فرمود: دروغ میپندارد او آنچه گفته نیست اگر خروج کند کشته خواهد شد.

_____

(1) حکم بن سعد اسدیّ برادر مشمعلّ اسدی ناشری است عربی است که کمتر حدیث کرده است با برادرش مشمعلّ در کتاب دیات شرکت کرده ولی مشمعلّ از او بیشتر روایت دارد (النجاشی).
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:267
(1) 11- (حدیث کرد ما را محمّد بن همّام و محمّد بن حسن بن جمهور هر دو از حسن بن محمّد بن جمهور و او از پدرش و او از سلیمان بن سماعة و او از ابی الجارود و او از قاسم بن ولید همدانی و او از حارث اعور همدانی که گفت):
امیر المؤمنین علیه السّلام فرمود: (پدرم بفدای کسی که فرزند برگزیده از کنیزان است یعنی قائم که از اولاد او است- که آنان را ذلیل میکند «1» و کاسه تلخ بگلوشان میریزد و بجز شمشیر مرگ چیزی بآنان نمیدهد این هنگام تبه‌کاران قریش آرزو میکنند که ای کاش دنیا و هر چه در آنست از آن آنان بود و فدا میدادند تا مگر از جرم آنان چشم پوشی شود ولی دست بردار نخواهیم بود تا خداوند راضی شود (2) 12- (خبر داد ما را احمد بن محمّد بن سعید او گفت: حدیث کرد ما را علیّ ابن حسن تیملیّ او گفت: حدیث کرد ما را احمد و محمّد فرزندان حسن از پدرشان و او از ثعلبة بن میمون و او از یزید بن ابی حازم که گفت):
از کوفه بیرون شدم چون بمدینه رسیدم بخدمت ابی عبد اللَّه (امام صادق) شدم و سلامش کردم از من پرسید رفیقی بهمراهت بود؟ عرض کردم: آری. فرمود:
صحبتی هم میکردید؟ عرض کردم: آری، مردی از (مغیریّه) «2» همراه من شد. فرمود:
چه میگفت؟ عرض کردم: چنین می‌پنداشت که محمّد بن عبد اللَّه بن حسن همان قائم است و دلیل بر این آنکه نامش نام پیغمبر و نام پدرش نام پدر پیغمبر است، و من باو در پاسخ گفتم: اگر دلیلت فقطّ نام است اینک در فرزندان حسین نیز محمّد بن عبد اللّه بن علیّ است. او بمن گفت: این فرزند کنیز است یعنی محمّد بن عبد اللّه بن علیّ و این فرزند آزاد زن است یعنی محمّد بن عبد اللّه بن حسن بن الحسن. (امام

_____
(1)
یسومهم خسفا
ای یذلهم: (المنجد).
(2) مغیریّه: یاران مغیرة بن سعیدند همان دروغ پردازی که بحضرت باقر علیه السّلام دروغ می‌بست و مردم را در ابتداء کار بمحمّد بن عبد اللّه بن حسن میخواند و آنچه در پاره‌ای از نسخه‌ها است که (معتزله) نوشته شده غلط است.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:268
صادق) فرمود: چه جواب دادی؟ گفتم: جوابی نداشتم که بدهم. فرمود: مگر نمیدانید که او فرزند زن اسیر شده است یعنی قائم علیه السلام «1»
(1) (رفتار آن حضرت علیه السّلام) 13- (خبر داد ما را عبد الواحد بن عبد اللّه بن یونس او گفت: حدیث کرد ما را احمد بن محمّد بن رباح او گفت: حدیث کرد ما را احمد بن علیّ حمیریّ او گفت: حدیث کرد مرا حسن بن ایّوب از عبد الکریم بن عمرو او گفت: حدیث کرد ما را احمد بن حسن بن ابان او گفت: حدیث کرد ما را عبد اللّه بن عطاء مکّی از):
شیخی از فقهاء که مقصودش ابا عبد اللّه (امام صادق) علیه السّلام بود گوید:
از آن حضرت پرسیدم از رفتار مهدیّ که رفتارش چگونه خواهد بود؟ فرمود: همان کند که رسول اللّه صلی اللّه علیه و آله کرد اساس پیش از خود را ویران کند همان طور که رسول اللّه صلی اللّه علیه و آله کار و بار دوران جاهلیّت را ویران کرد و اسلام را از سر نو شروع میکند.
(2) 14- (خبر داد ما را علیّ بن الحسین او گفت: حدیث کرد مرا محمّد بن یحیی عطّار از محمّد بن حسّان رازی و او از محمّد بن علیّ کوفیّ و او از احمد بن محمّد بن ابی نصر و او از عبد اللّه بن بکیر و او از پدرش و او از زراره و او از):

_____
(1) نسخه‌ها در ضبط (ابن سبیه) مختلف است بعضی (ابن ستّة) است و بعضی (ابن سبیة) و بعضی ابن سته و ظاهرا همان که در متن است: (ابن سبیه) درست باشد یعنی فرزند زن اسیر شده علامه مجلسیّ پس از آنکه در بحار (ابن ستة) ضبط کرده فرموده است: شاید معنایش آن باشد که بهنگام امامت شش ساله بوده است و یا آنکه پدرانش شش نام داشتند: محمّد و علیّ و حسین و جعفر و موسی و حسن و این خصوصیّت در هیچ یک از امامان نبوده است با آنکه بعضی از راویان این اخبار از واقفیه‌اند و روایات آنان در آنچه موافق مذهبشان باشد پذیرفته نیست پایان نقل از مجلسیّ و احتمال هست که ابن سته باشد که مخفّف ابن سیّده است

چنانچه هم اکنون در میان عربها مصطلح است و مؤیّد این احتمال روایت احتجاج است از امام حسن مجتبی که فرمود: او نهمین فرزند برادر من است و فرزند (سیّدة الاماء) است.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:269
ابی جعفر (امام باقر) علیه السّلام که گوید: بآن حضرت عرض کردم: نام یکی از شایستگان را و مقصودم حضرت قائم بود برای من بفرما. فرمود: نام او نام من است گفتم آیا همچون محمّد صلی اللّه علیه و آله رفتار میکند؟ فرمود: هرگز هرگز ای زرارة طبق رفتار او رفتار نمیکند. عرض کردم: فدایت شوم، چرا؟ فرمود:
همانا رفتار رسول خدا در امّتش با (منّت گذاشتن) بود «1» حضرتش با مردم الفت داشت ولی رفتار امام قائم با کشتار است زیرا در کتابی که بهمراه دارد دستور چنین داده شده است که بکشتار رفتار نماید و توبه از کسی نپذیرد «2» وای بحال کسی که با او دشمنی ورزد.
(1) 15- (خبر داد ما را علیّ بن حسین بهمین اسناد از محمّد بن علیّ کوفی و او از عبد الرّحمن بن ابی هاشم و او از ابی خدیجه و او از):
ابی عبد اللّه (امام صادق) علیه السّلام که آن حضرت فرمود: علیّ علیه السّلام فرمود: مرا چنین حقّی بود که فراریان از جبهه جنگ را بکشم و زخمی‌ها را کارشان یکسره کنم ولی این کار بملاحظه آینده یاران نکردم باشد که اگر آنان نیز زخمی شدند کشته نشوند و امام قائم راست که فراریان را بکشد و کار زخمی را یکسره کند. «3»

---

(1) اقتباس از آیه شریفه است یعنی در جنگها باسیران منّت میگذاشت و بدون فدا آزادشان میکرد: مترجم.
(2) یعنی توبه دشمنانش را که با او در حال جنگند و منافات ندارد که توبه افرادیرا که از روی ناآگاهی ایمان نیاورده‌اند و پس از آگاهی ایمان بیاورند بپذیرد و در بعضی از نسخه‌ها بجای (لا یستتیب) کلمه (لا یستنیب) است یعنی نایب نمی‌پذیرد و خودش کارها را انجام میدهد ولی مناسبتی ندارد.
(3) کلینیّ و نیز شیخ در تهذیب با سند از ابی حمزه ثمالی نقل کرده‌اند که گوید: علیّ بن الحسین علیه السّلام را عرض کردم رفتار علی علیه السّلام در باره اهل قبله بر خلاف رفتار رسول خدا در باره اهل شرک بود گوید: آن حضرت خشمناک شد سپس نشست و فرمود: بخدا قسم رفتارش همان رفتار رسول خدا در روز فتح مکّه بود، همانا علیّ علیه السّلام بمالک که در روز بصره در پیشاپیش سپاه بود نوشت که بجز کسی را که با او روبرو می‌شود، با نیزه نزند و فراری را نکشد و کار زخمی را نسازد و هر کس که در خانه‌اش را ببندد در امان است.
پس مالک فرمان را گرفت و پیش از آنکه آن را بخواند بر قربوس زین

گذاشت و فرمان داد که آنان را بکشید سپاه نیز آنان را کشتند تا آنکه فراریان را بکوچه‌های بصره داخل کرد آن وقت فرمان را باز کرد و خواند و دستور داد جار بزنند و سپاه را از مضمون فرمان آگاه کنند.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:270
(1) 16- (خبر داد ما را احمد بن محمّد بن سعید ابن عقده او گفت: حدیث کرد ما را علی بن حسن از محمّد بن خالد و او از ثعلبة بن میمون و او از حسن بن هارون که نمط فروش بود «1» گفت):
در محضر ابی عبد اللّه (امام صادق) علیه السّلام نشسته بودم که معلّی بن خنیس از آن حضرت پرسید امام قائم که قیام کرد مگر رفتارش بر خلاف رفتار علیّ علیه السّلام خواهد بود؟ فرمود: آری بجهت آنکه علی علیه السّلام رفتارش منّت نهادن و دست برداشتن (از مخالفین) بود، زیرا میدانست که پس از او شیعه‌اش مغلوب دست دشمن خواهد شد ولی امام قائم که قیام کند رفتارش در میان آنان با شمشیر است و اسیر کردن چون میداند که پس از او شیعه آن حضرت هرگز مغلوب دست دشمن نخواهد شد «2».

_____
(1) پارچه پشمینه‌ای که روپوش کجاوه‌اش میکردند: المنجد.
(2) کلینیّ در کافی در کتاب جهاد ج 5 ص 33 از قمّی نقل میکند و او از پدرش و او از اسماعیل بن مرار و او از یونس و او از ابو بکر حضرمی که گفت شنیدم که امام صادق (ع) میفرمود: همانا رفتار علیّ (ع) در باره اهل بصره از برای شیعیانش بهتر بود از آنچه خورشید بر آن میتابد زیرا او دانست که آن مردم را حکومتی بدست خواهد افتاد اگر او آنان را اسیر میکرد شیعیانش نیز اسیر می‌شدند.
عرض کردم: بفرمائید بدانم آیا امام قائم هم مانند علی (ع) رفتار خواهد کرد؟ فرمود:
نه، علیّ (ع) که در میان آنان با منّت نهادن رفتار کرد چون از حکومت آنان واقف بود ولی قائم عجّل اللّه فرجه بر خلاف آن رفتار خواهد کرد زیرا میداند که آنان را حکومتی بدست نخواهد افتاد.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:271
(1) 17- (خبر داد ما را احمد بن محمّد بن سعید او گفت: حدیث کرد مرا علیّ ابن الحسن از پدرش و او از رفاعة بن موسی و او از عبد اللّه بن عطاء که گفت):
از ابی جعفر (امام باقر) علیه السّلام پرسیدم و عرض کردم: چون قائم قیام کند چه رفتاری در میان مردم پیش خواهد گرفت؟ فرمود: اساس پیشین را ویران میکند همچنان که رسول اللّه صلی اللّه علیه و آله کرد و اسلام را از نو شروع میکند.

(2) 18- (خبر داد ما را علیّ بن الحسین او گفت: حدیث کرد ما را محمّد بن یحیی عطّار از محمّد بن حسّان رازیّ و او از محمّد بن علیّ کوفیّ و او از احمد بن محمّد بن ابی نصر و او از علاء و او از محمّد بن مسلم که گفت):
شنیدم ابا جعفر (امام باقر) علیه السّلام میفرمود: اگر مردم میدانستند که حضرت قائم بهنگام خروج چه خواهد کرد بیشترشان دوست میداشتند که او را نبینند از بس مردم را خواهد کشت، هان که او آغاز نخواهد کرد مگر بقریش که از قریش بجز شمشیر نمیگیرد و بآنان بجز شمشیر نمیدهد «1» تا آنجا که بسیاری از مردم میگویند این شخص از آل محمّد نیست زیرا اگر از آل محمّد بود دلش میسوخت.
(3) 19- (و خبر داد ما را علی بن الحسین باسنادش از احمد بن محمّد بن ابی نصر و او از عاصم بن حمید حنّاط و او از ابی بصیر که گفت):
ابو جعفر (امام باقر) علیه السّلام فرمود: امام قائم که قیام کند امری نو و کتابی نو و قضاوتی نو خواهد داشت و بر عرب سخت خواهد گرفت بجز شمشیر کاری نخواهد داشت نه توبه کسیرا می‌پذیرد و نه در اجرای امر خداوند از ملامت کسی باک دارد.
(4) 20- (خبر داد ما را علیّ بن الحسین باسنادش از محمّد بن علیّ کوفی و او

---

(1) یعنی معامله و بر خوردش با آنان جز کشتار نیست.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:272
از حسن بن محبوب و او از علیّ بن ابی حمزه و او از ابی بصیر و او از):
ابی عبد اللّه (امام صادق) علیه السّلام که آن حضرت فرمود: چرا بخروج امام قائم شتاب میکنید بخدا قسم بجز جامه‌ای درشت بافت نپوشد و بجز غذای ناگوار نخورد و بجز شمشیر در کار نباشد و در سایه شمشیر، مرگ است «1».
(1) 21- (خبر داد ما را احمد بن محمّد بن سعید ابن عقده او گفت: حدیث کرد ما را احمد بن یوسف بن یعقوب ابو الحسن جعفی او گفت: حدیث کرد ما را اسماعیل بن مهران او گفت حدیث کرد ما را حسن بن علیّ بن ابی حمزه از پدرش و وهیب و آن دو از ابی بصیر و او از):
ابی عبد اللّه (امام صادق) علیه السّلام که آن حضرت فرمود: هنگامی که امام قائم خروج کند میان او و عرب و قریش بجز شمشیر نخواهد بود و از آن بجز شمشیر نخواهد گرفت چرا بخروج امام قائم شتاب میکنید بخدا قسم که لباسش بجز درشت بافت و خوراکش بجز جو ناگوار نخواهد بود و وجود او مساوی است با شمشیر و مرگ در زیر سایه شمشیر.
(2) 22- (خبر داد ما را احمد بن محمّد بن سعید او گفت: حدیث کرد ما را

یحیی ابن زکریّا بن شیبان او گفت: حدیث کرد ما را یوسف بن کلیب او گفت: حدیث کرد ما را حسن بن علیّ بن ابی حمزه از عاصم بن حمید حنّاط و او از ابی حمزه ثمالیّ

_____

(1) این روایت دلالت دارد بر آنکه در آغاز ظهور کار مشکل خواهد شد چنانچه کلینی در روایت تقریبا صحیح از معلی بن خنیس نقل میکند که گوید: روزی بامام صادق عرض کردم فدایت شوم بیاد فلانیها و نعمتهائی که از آن‌ها برخوردارند افتادم و پیش خود گفتم اگر این حکومت بدست شما بود ما نیز بنوائی میرسیدیم فرمود: هرگز ای معلی بخدا قسم اگر چنین می‌بود جز آنکه شبها بکار سیاست و روزها بکار مردم بپردازم و جامه درشت بافت و خوراکی نامطبوع داشته باشیم نبود و بهمین جهت بدست ما نرسید آیا بجز این مورد موردی را دیده‌ای که خداوند ستمی را بنعمت تبدیل کند؟ و نظیر این روایت از مؤلف نیز خواهد آمد در باب آنکه (پیش از ظهور کار سخت خواهد شد).
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:273
که گفت):
شنیدم ابو جعفر محمّد بن علیّ (امام باقر) علیهما السّلام میفرمود اگر قائم آل محمّد خروج کند خداوندش با فرشتگان مسوّمین و مردفین و منزلین و کروبیّین یاریش میکند و جبرئیل در پیشاپیش او و میکائیل از راستش و اسرافیل از چپش و هیبت و وحشت بفاصله یکماه راه در پیشاپیش‌اش و پشت سرش و از راستش و از چپش و فرشتگان مقرّب در برابرش خواهند بود و نخستین کسی که بدنبال او است محمّد صلّی اللّه علیه و آله است و دوّمین کس علیّ علیه السّلام است «1» و بهمراهش شمشیر برهنه‌ای است که خداوند، روم و دیلم و سند و هند و کابل شاه «2» و خزر را

_____

(1) اوّل کسی که از او تبعیّت میکند بقرینه اینکه در روایت است که فرشتگان حضرتش را یاری میکنند و از راست و چپ آن حضرت هستند معنایش آنست که روح پیغمبر صلی اللّه علیه و آله و علیّ علیه السّلام بهمراه او و یار و یاورش خواهند بود و در بعضی از نسخه‌ها کلمه (؟؟؟) بدون نقطه نوشته شده است که ممکن است (نعته) خوانده شود یعنی کسی که او توصیف کرد و البته این معنی هیچ اشکالی ندارد و در بحار (یتبعه) از باب تفعیل است بمعنای پیروی کردن که معنای صحیحی ندارد مگر آنکه بر جعت توجیه شود ولی آنهم بحسب روایات مقارن با ظهور نیست بلکه پس از گذشت مدّتها از ظهور است و در بعضی از نسخه‌ها (یبایعه) است یعنی بیعت‌اش میکند.

و این اختلاف نسخه‌ها دلیل است بر آنکه اینکلمه در اصل خوانا نبوده و هر کس طبق ذوق خودش چیزی نوشته است و ما نیز بمقتضای حفظ امانت بهمان طور که در نسخه بود ترجمه کردیم ولی بهتر و بی‌اشکالتر شاید همان (نعته) باشد و در کمال الدین با سند صحیح از ابان ابن تغلب نقل میکند که امام صادق فرمود نخستین کسی که با قائم بیعت میکند جبرئیل است که بشکل مرغی سفید از آسمان فرود می‌آید و با آن حضرت بیعت میکند و صدوق نیز همین روایت را در علل و عیّاشیّ در تفسیرش از ابان نقل میکنند.
(2) ظاهرا کابل شاه تصحیف کابلستان باشد که در سرحدّات طخارستان است چنانچه در مراصد الاطلاع است.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:274
برای او میگشاید.
ای ابا حمزه، امام قائم قیام نمیکند مگر هنگامی که ترس و وحشت فراوان در اجتماع باشد و زمین لرزه‌ها و گرفتاری و بلا گریبان گیر مردم شود و پیش از اینها بیماری طاعون شیوع یابد- و هنگامی قیام کند- که در میان عرب شمشیر برانی و در میان مردم اختلاف سختی بوده باشد و مردم دینشان در هم و بر هم و حالشان دگرگون باشد آنچنان که آرزوکننده در هر بامداد و شام آرزوی مرگ میکند از بسکه میبیند گرفتاری مردم بزرگ است و همدیگر را میخورند.
و خروج آن حضرت بهنگام یأس و ناامیدی است، ای خوشا بحال کسی که بآن حضرت برسد و از یارانش باشد، و وای و همه وای بر کسی که با او مخالفت کند و با دستورات او مخالفت ورزد و از دشمنانش باشد سپس فرمود: او قیام میکند با دستوری نو و روشی نوین و قضاوتی تازه که بر عرب سخت آید کارش بجز کشتن نباشد و از کسی توبه نپذیرد و در راه خدا تحت تأثیر هیچ ملامت و سرزنشی قرار نگیرد.
(1) 23- (حدیث کرد ما را احمد بن محمّد بن سعید او گفت: حدیث کرد ما را قاسم بن محمّد بن حسن بن حازم او گفت: حدیث کرد ما را عبیس بن هشام از عبد اللّه ابن جبله و او از علیّ بن ابی المغیره که گفت: حدیث کرد ما را عبد اللّه بن شریک عامری از بشر بن غالب اسدی او گفت):
حسین بن علیّ علیه السّلام مرا فرمود: ای بشر از قریش چه میماند اگر قائم مهدیّ پانصد نفر از آنان را پیش کشد و همه را دست بسته گردن زند سپس پانصد نفر را پیش کشد و همه را دست بسته گردن زند سپس پانصد تن و همه را دست بسته گردن زند گوید: بحضرتش عرض کردم: خداوند حال شما را اصلاح فرماید آیا باین مقدار میرسند؟ حسین بن علیّ علیهما السّلام فرمود: هم پیمان هر طایفه از آن عدّه است. راوی گوید: بشیر بن غالب برادر بشر بن غالب بمن گفت: من گواهی میدهم که حسین

بن علیّ شش بار برای برادرم شمرد- یا شش بار گفت- (بر حسب
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:275
اختلاف روایت).
(1) 24- (خبر داد ما را احمد بن محمّد بن سعید او گفت: حدیث کرد ما را محمّد ابن مفضّل بن ابراهیم او گفت: حدیث کرد مرا محمّد بن عبد اللَّه بن زراره از حارث ابن مغیره و ذریح محاربیّ که آن دو گفتند):
(امام صادق) ابو عبد اللَّه علیه السّلام فرمود: میان ما و عرب بجز سر بریدن نمانده است- و با دست اشاره بگلویش کرد.
(2) 25- (خبر داد ما را علیّ بن حسین او گفت: حدیث کرد ما را محمّد بن یحیی عطّار او گفت: حدیث کرد ما را حسّان رازیّ از محمّد بن علیّ صیرفیّ و او از محمّد ابن سنان و او از محمّد بن علیّ حلبیّ «1» و او از سدیر صیرفیّ و او از):
مردی از اهل جزیره که کنیزی را نذر کرده بود و بمکه‌اش آورده بود، آن شخص گوید: با پرده داران خانه تماس گرفته و داستان نذر کردن کنیز را با آنان در میان گذاشتم بهر یک از آنان که شرح میدادم بمن میگفت: کنیز را نزد من بیار تا خداوند نذرت را قبول کند، پس مرا وحشت سختی فرا گرفت و جریان را با یکی از اهل مکه که از خود ما بود گفتم، او بمن گفت: از من می‌پذیری؟ گفتم: آری.
گفت: نگاه کن آن مردی که در رویا روی حجر الاسود می‌نشیند و مردم گردش را گرفته‌اند و او ابو جعفر محمّد بن علیّ بن الحسین علیهم السّلام است به نزد او برو و از این کار آگاهش کن و به بین چه تو را میگوید همان را رفتار کن.
گوید: بخدمت آن حضرت آمدم و عرض کردم: خداوند تو را رحمت کند من مردی از اهل جزیره‌ام و بهمراه کنیزی دارم که او را بخانه خدا نذر کرده‌ام بخاطر قسمی که خورده بودم و اکنون آن کنیز را آورده‌ام و جریان را به پرده داران گفتم دیدم با هر یک که تماسّ میگیرم میگوید: کنیز را نزد من آر تا نذرت را خداوند قبول

---

(1) در بعضی از نسخه‌ها (محمّد بن علیّ حنفی) و در بعضی (محمّد بن علیّ خثعمی) است و هر دو غلط است.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:276
کند و مرا از این ماجرا وحشتی سخت فرا گرفته است.
(1) فرمود: ای بنده خدا خانه که نه میخورد و نه می‌آشامد کنیزت را بفروش آنگاه در جستجو باش هر یک از همشهریهای خود را دیدی که بزیارت این خانه آمده و خرجی‌اش تمام شده است از آن پول آن مبلغ بآنان بده که بتوانند بشهرهای خودشان باز گردند، و من هم همین کار را

کردم و سپس هر یک از پرده داران را که میدیدم از من میپرسید کنیز را چه کردی؟ من نیز آنچه را که ابو جعفر دستور داده بود میگفتم، آنان میگفتند: او دروغگوی نادانی است که نمیفهمد چه میگوید من گفتار آنان را بامام باقر عرض کردم فرمود: سخن آنان را بمن رساندی سخن مرا نیز بآنان برسان. عرض کردم: آری میرسانم. فرمود: بآنان بگو ابو جعفر شما را گفت: چگونه خواهید بود اگر دستها و پاهای شما بریده شود و در کعبه آویزان شود سپس به شما پیشنهاد شود که باید فریاد بزنید: مائیم دزدان خانه خدا، همین که خواستم برخیزم فرمود: من خود این کار را نخواهم کرد بلکه مردی از خاندان ما این کار را انجام خواهد داد «1».

(حکم آن حضرت علیه السّلام)

(2) 26- (خبر داد ما را علیّ بن حسین او گفت: حدیث کرد ما را محمّد بن یحیی او گفت: حدیث کرد ما را محمّد بن حسّان رازیّ او گفت: حدیث کرد ما را محمّد ابن علیّ صیرفیّ از حسن بن محبوب و او از عمرو بن شمر و او از جابر که گفت):
مردی بخدمت ابی جعفر (امام باقر) علیه السّلام رسید و بآن حضرت عرض کرد: خداوند سلامتت بدارد این پانصد درهم را از من بستان که زکاة مال من است. ابو جعفر علیه السّلام باو فرمود: نزد خودت باشد و بهمسایه‌های مسلمان و

---

(1) کلینی در کتاب حج کافی در باب (آنچه بکعبه اهداء می‌شود) روایاتی آورده است که هدیه‌های کعبه حکمش چیست و چه بایدش کرد.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:277
درماندگان از برادران مؤمنت بده. «1»
سپس فرمود: هنگامی که قائم اهل بیت قیام کند بطور مساوی قسمت میکند و در میان رعیّت با داد رفتار میکند پس هر کس از او فرمان برد از خدا فرمان برده و هر کس او را نافرمانی کند خدا را نافرمانی کرده است مهدی را مهدی نامیدند بخاطر آنکه بیک امر پنهان راهنمائی میکند و توراة و دیگر کتابهای آسمانی را از غاری که در انطاکیه است بیرون میکشد «2» و در میان اهل توراة با توراة و در میان اهل انجیل با انجیل و میان اهل زبور با زبور و میان اهل قرآن با قرآن حکم میکند و ثروت دنیا را از اندرون و بیرون زمین جمع میکند و بمردم میگوید بیائید این همان است که شما بخاطر آن از خویشان کشتید و در راه آن خونهای حرام ریختید و در بدست آوردن آن آنچه را که خدای عزّ و جلّ حرام کرده بود مرتکب شدید پس ثروتی بآنان می‌بخشد که هیچ کس پیش از او چنین ثروتی نه بخشیده باشد و زمین را پر از عدل و داد میکند هم چنان که از ستم و تعدی و شر پر شده باشد.
(1) 27- (خبر داد ما را احمد بن محمّد بن سعید ابن عقده او گفت: حدیث کرد ما را محمّد بن مفضّل بن ابراهیم و سعدان بن اسحاق بن سعید و احمد بن حسین بن عبد الملک و محمّد بن احمد بن حسن قطوانیّ همگی گفتند که حدیث کرد ما را حسن ابن محبوب از عبد اللّه بن سنان که گفت):
شنیدم ابا عبد اللَّه (امام صادق) علیه السّلام میفرمود عصای موسی چوب آس بود از درخت بهشتی که وقتی خواست بسوی مدین برود جبرئیل آن را

برایش آورد آن عصا با تابوت آدم در دریاچه طبریّه است نه میپوسند و نه تغییر مییابند تا آنکه قائم هر دو را بهنگام قیامش بیرون آورد.

---

(1) در بعضی از نسخه‌ها (برادران مسلمانت) است.
(2) انطاکیه از شهرهای سرحدّی شام و از شهرهای معروف و دارای آب و هوائی لطیف است (تلخیص از المراصد).
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:278

(1) 28- (خبر داد ما را ابو سلیمان احمد بن هوذه او گفت: حدیث کرد ما را ابراهیم ابن اسحاق نهاوندیّ او گفت: حدیث کرد ما را عبد اللّه بن حمّاد انصاریّ او گفت:
حدیث کرد ما را ابو الجارود زیاد بن منذر او گفت):
ابو جعفر محمّد بن علیّ (امام باقر) علیهما السّلام فرمود: هنگامی که قائم (ع) ظهور کند با پرچم رسول خدا صلی اللّه علیه و آله و سلّم و انگشتری سلیمان و سنگ و عصای موسی ظهور میکند سپس بجارچی‌اش دستور میدهد که جار بزند: توجّه کنید هیچ مردی از شما نباید خوردنی و آشامیدنی و علوفه همراه خود بر دارد پس یارانش میگویند او میخواهد ما را و چهار پایان ما را از گرسنگی و تشنگی بکشد.
پس آن حضرت براه می‌افتد در نخستین منزل که فرود می‌آیند (عصا را) بر آن سنگ میزند پس غذا و آب و علوفه از آن بیرون میریزد پس یاران و چهار پایانشان میخورند و می‌آشامند تا آنکه به نجف در پشت کوفه فرود می‌آیند.
(2) 29- (خبر داد ما را محمّد بن همّام و محمّد بن حسن بن محمّد بن جمهور عمّی از حسن بن محمّد بن جمهور و او از پدرش و او از سلیمان بن سماعه و او از ابی الجارود و او از):
ابی جعفر محمّد بن علیّ (امام باقر) علیهما السّلام که آن حضرت فرمود:
هنگامی که قائم از مکّه خروج میکند جارچی‌اش جار میزند: توجّه کنید هیچ کس نباید غذا و آبی با خود داشته باشد و او سنگ موسی بن عمران را که بار شتری است بهمراه خود می‌آورد بهیچ منزلی فرود نمیآید مگر آنکه چشمه‌هائی از آن سنگ بیرون می‌آید هر کس گرسنه باشد سیر می‌شود و هر کس تشنه باشد سیراب میگردد و چهار پایانشان نیز سیراب میشوند تا آنکه بنجف در پشت کوفه نازل میشوند.
(3) 30- (خبر داد ما را احمد بن هوذه باهلیّ او گفت: حدیث کرد ما را ابراهیم
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:279
ابن اسحاق نهاوندی او گفت: حدیث کرد ما را عبد اللَّه بن حمّاد انصاری از عبد اللّه ابن بکیر و او از حمران بن اعین و او از):
ابی جعفر (امام باقر) علیه السّلام که آن حضرت فرمود: گوئی می‌بینم که این دین شما همچنان در میان خونی که بپایش ریخته می‌شود در حرکت است و دست و پا میزند و هیچ کس نتواند آن را بر شما باز گرداند مگر مردی از ما اهل بیت که هر سال دو بار بر شما بخشش خواهد کرد و در

هر ماه دو نوع روزی بر شما خواهد رساند و در دوران او است که حکمت بشما داده خواهد شد تا آنجا که زن در خانه خودش نشسته باشد و از روی کتاب خدا و سنّت رسول خدا قضاوت کند.
[مترجم گوید: در جمله
«کأنی بدینکم هذا الا یزال متخضخضا ...»
] که در صدر روایت است پاره‌ای از نسخه‌ها بجای (متخضخضا) مولّیا ضبط کرده است و بنا بر این گوئی امام علیه السّلام دین را بسربازی که پشت بجنگ کرده و در اثر زخمهای فراوان در خون خود دست و پا میزند تشبیه فرموده است].
(1) 31- (خبر داد ما را عبد الواحد بن عبد اللَّه او گفت: حدیث کرد ما را احمد ابن محمّد بن رباح او گفت: حدیث کرد ما را محمّد بن عبّاس بن عیسی او گفت:
حدیث کرد ما را حسن بن علیّ بطائنیّ از پدرش و او از مفضّل که گفت):
شنیدم ابو عبد اللَّه (امام صادق) علیه السّلام میفرمود: صاحب این امر را خانه‌ای است که خانه حمدش گویند و در آن خانه چراغی است که از روزی که بدنیا پانهاده تا روزی که با شمشیر قیام میکند آن چراغ خاموش نمیشود.
(2) 32- (حدیث کرد ما را احمد بن محمّد بن سعید او گفت: حدیث کرد ما را علیّ بن حسن تیملی از پدرش «1» و او از حسن بن علیّ بن یوسف و محمّد بن علیّ

---

(1) شاید کلمه (عن ابیه) زائد باشد زیرا روایت حسن بن فضّال از حسن بن علیّ بن یوسف غریب مینماید و همچنین روایتش از ابی سمینه کوفیّ و من در هیچ مورد روایت او را از این دو ندیده‌ام.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:280
[کوفی] و آن دو از سعدان بن مسلم و او از بعضی از رجال حدیث‌اش و او از):
ابی عبد اللَّه (امام صادق) علیه السّلام که فرمود: در آن میان که مرد پشت سر قائم علیه السّلام ایستاده و مأمور اجرای دستورات آن حضرت است که ناگاه دستور میدهد که او را برگردانید پس او را به رویاروی آن حضرت بر میگردانند پس دستور میدهد تا گردنش را بزنند پس در خاور و باختر چیزی نمی‌ماند مگر آنکه از او میترسد.
(1) 33- (حدیث کرد ما را علیّ بن احمد بندنیجیّ از عبید اللَّه بن موسی علویّ و او از احمد بن محمّد بن خالد و او از پدرش و او از سعدان بن مسلم و او از هشام بن سالم و او از):
ابی عبد اللَّه (امام صادق) علیه السّلام که آن حضرت فرمود: در آن میان

که مردی پشت سر قائم دستور میدهد که ناگاه آن حضرت دستور میدهد تا گردنش زده شود پس در مشرق و مغرب کسی نمیماند مگر آنکه از او میترسد.

ترجمه الغیبة للنعمانی متن 280 (فضیلت آن حضرت) ..... ص : 280
2) 34- (حدیث کرد ما را احمد بن محمّد بن سعید ابن عقده او گفت: حدیث کرد ما را علیّ بن حسن تیملی در ماه صفر بسال دویست و هفتاد و چهار او گفت: حدیث کرد مرا محمّد بن علی از محمّد بن اسماعیل بن بزیع و او از منصور بن یونس بزرج و او از حمزة بن حمران و او از سالم اشل که گفت):
شنیدم ابو جعفر محمّد بن علیّ (امام باقر) علیهما السّلام که میفرمود: در سفر اول توراة فرمانروائی و فضیلتی که بقائم آل محمّد داده می‌شود نظر موسی بن عمران را جلب کرد عرض کرد پروردگارا مرا قائم آل محمّد قرار بده باو گفته شد که او از ذریّه احمد است سپس بسفر دوم نگاه کرد همانند آن را دید و همان تقاضا را کرد و همان پاسخ شنید سپس بسفر سوم نگاه کرد و مانند آن را دید و همان تقاضا را کرد و همان پاسخ را شنید.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:281

(1) 35- (حدیث کرد ما را احمد بن محمّد بن سعید ابن عقده او گفت: حدیث کرد ما را احمد بن یوسف بن یعقوب جعفی ابو الحسن از کتاب خودش او گفت:
حدیث کرد ما را اسماعیل بن مهران او گفت: حدیث کرد ما را حسن بن علیّ بن ابی حمزة از پدرش و وهیب و آن دو از ابی بصیر و او از):
ابی عبد اللّه (امام صادق) علیه السّلام که آن حضرت در معنای آیه شریفه وَعَدَ اللَّهُ الَّذِینَ آمَنُوا مِنْکُمْ وَ عَمِلُوا الصَّالِحاتِ لَیَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِی الْأَرْضِ کَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِینَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَ لَیُمَکِّنَنَّ لَهُمْ دِینَهُمُ الَّذِی ارْتَضی لَهُمْ وَ لَیُبَدِّلَنَّهُمْ مِنْ بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْناً یَعْبُدُونَنِی لا یُشْرِکُونَ بِی شَیْئاً- النّور: 55 خدا بکسانی که از شما ایمان آورده و عمل شایسته انجام دهند وعده فرموده است که آنان را در زمین خلیفه گرداند چنانچه پیشینیانشان را خلیفه کرد و دین پسندیده آنان را بر همه ادیان مسلّط گرداند و آنان را پس از آنکه ترسناک بودند ایمنی عطا کند تا تنها مرا پرستش کنند و چیزی را شریک من قرار ندهند، فرمود: در باره قائم و یارانش نازل شده است.
[مترجم گوید: نظیر آیه فوق آیه شریفه وَ لَقَدْ کَتَبْنا فِی الزَّبُورِ مِنْ بَعْدِ الذِّکْرِ أَنَّ الْأَرْضَ یَرِثُها عِبادِیَ الصَّالِحُونَ میباشد زیرا مضمون این آیه و آیه پیش نه در زمان پیغمبر تحقّق یافته و نه پس از آن حضرت بلکه تحقق آن در زمان ظهور حضرت قائم خواهد شد و گر نه خلاف وعده الهی لازم آید وَ لَنْ یُخْلِفَ اللَّهُ وَعْدَهُ].
(2) 36- (حدیث کرد ما را احمد بن محمّد بن سعید او گفت: حدیث کرد ما را حمید بن زیاد او گفت: حدیث کرد ما را علیّ بن صباح او گفت: حدیث کرد ما را ابو علیّ حسن بن محمّد حضرمیّ او گفت: حدیث کرد ما را جعفر بن محمّد «1» از ابراهیم بن عبد الحمید و او از اسحاق بن عبد العزیز و او از):

---

(1) یعنی جعفر بن محمّد بن سماعه.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:282
ابی عبد اللّه (امام صادق) علیه السّلام در بیان آیه شریفه وَ لَئِنْ أَخَّرْنا عَنْهُمُ الْعَذابَ إِلی أُمَّةٍ مَعْدُودَةٍ- هود: 8 فرمود عذاب یعنی خروج قائم علیه السّلام و گروه شمرده شده یعنی شماره اهل بدر و یاران بدر.
(1) 37- (حدیث کرد ما را احمد بن محمّد بن سعید او گفت: حدیث کرد ما را احمد بن یوسف او گفت: حدیث کرد ما را اسماعیل بن مهران از حسن بن علیّ و او از پدرش و وهیب و آن دو از ابی بصیر و او از):

ابی عبد اللّه (امام صادق) علیه السّلام در بیان آیه شریفه فَاسْتَبِقُوا الْخَيْراتِ أَيْنَ ما تَكُونُوا يَأْتِ بِكُمُ اللَّهُ جَمِيعاً- بقره: 128 به نیکیها پیشی گیرید که هر جا بوده باشید خداوند همگی شما را فرا خواهد آورد فرمود: در باره قائم و یارانش نازل شده است که بدون قرار قبلی گرد هم فرا آیند.
(2) [38- (خبر داد ما را علیّ بن حسین مسعودیّ او گفت حدیث کرد ما را محمّد ابن یحیی عطّار قمّی او گفت: حدیث کرد ما را محمّد بن حسّان رازی او گفت:
حدیث کرد ما را محمّد بن علیّ کوفیّ او گفت: حدیث کرد ما را عبد الرّحمن بن ابی نجران از قاسم «1» و او از ابی بصیر و او از):
ابی عبد اللّه (امام صادق) علیه السّلام در بیان آیه شریفه أُذِنَ لِلَّذِينَ يُقاتَلُونَ بِأَنَّهُمْ ظُلِمُوا وَ إِنَّ اللَّهَ عَلى نَصْرِهِمْ لَقَدِيرٌ- حجّ 39 رخصت جنگ بجنگجویان اسلام داده شد زیرا آنان از دشمن ستم کشیدند و همانا خداوند بر یاری نمودن آنان توانا است فرمود: این آیه در باره قائم و یاران او است].
(3) 39- (حدیث کرد ما را علیّ بن احمد او گفت حدیث کرد ما را عبید اللَّه بن

---

(1) ظاهرا قاسم غلط است و عاصم صحیح است و مقصود عاصم بن حمید حنّاط کوفیّ است که ثقة و عین و صدوق است و از ابی بصیر یحیی بن قاسم حذّاء اسدیّ که واقفیّ است ولی نجاشیّ توثیقش کرده است روایت میکند.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:283
موسی از احمد بن محمّد بن خالد و او از پدرش و او از محمّد بن سلیمان دیلمیّ و او از ابی بصیر و او از):
ابی عبد اللّه (امام صادق) علیه السّلام در بیان آیه شریفه يُعْرَفُ الْمُجْرِمُونَ بِسِيماهُمْ- الرحمن: 41 گناهکاران از قیافه‌شان شناخته میشوند، فرمود: آنان را خداوند می‌شناسد ولی این آیه در باره قائم نازل شده است که او آنان را از قیافه‌شان میشناسد و او و یارانش آنان را از دم شمشیر میگذرانند.

(آنچه امام بدان وسیله شناخته می‌شود)

(1) 40- (حدیث کرد ما را علیّ بن احمد از عبید اللَّه بن موسی علویّ و او از محمّد بن عبد الجبّار و او از صفوان بن یحیی و او از ابی سعید مکاری و او از حارث بن مغیره نصری که گفت):
به ابی عبد اللَّه (امام صادق) علیه السّلام عرض کردم: امام بچه چیز شناخته می‌شود؟ فرمود: به سکینه و وقار عرض کردم دیگر بچه چیز؟ فرمود: او را با حلال و حرام (و در بعضی از نسخه‌ها: با شناختن حلال و حرام) میتوانی بشناسی و باینکه همه مردم باو نیازمند باشند و او از همه بی‌نیاز و اسلحه رسول خدا در نزد او باشد.
عرض کردم: آیا ممکن است بجز وصیّ فرزند وصیّ کس دیگری امام باشد؟
فرمود: نمیشود، باید وصیّ فرزند وصیّ باشد.
(2) 41- (حدیث کرد ما را محمّد بن همّام و محمّد بن حسن بن محمّد بن جمهور هر دو از حسن بن محمّد بن جمهور و او از پدرش و او از سلیمان بن سماعه و او از ابی الجارود که گفت):
به ابی جعفر (امام باقر) علیه السّلام عرض کردم هنگامی که امام قائم از اهل بیت از دنیا بگذرد آنکه پس از او می‌آید بچه چیز شناخته می‌شود؟ فرمود: براهنمائی و سکون و وقار و اینکه آل محمّد به برتری او اقرار داشته باشند و از چیزی که میان
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:284
دو طرف زمین: (پشت و روی آن) هست از او نپرسند مگر آنکه پاسخ گوید «1».

(در گونه پیراهن آن حضرت «2»

. (1) 42- (حدیث کرد ما را محمّد بن همّام او گفت: حدیث کرد ما را حمید بن زیاد کوفی او گفت: حدیث کرد ما را حسن بن محمّد بن سماعة او گفت: حدیث کرد ما را احمد بن حسن میثمیّ از عمویش حسین بن اسماعیل و او از یعقوب بن شعیب و او از):
ابی عبد اللَّه (امام صادق) علیه السّلام که فرمود آیا پیراهنی را که قائم بهنگام قیام آن را در بر خواهد داشت نشانت ندهم؟ عرض کردم چرا، گوید: جعبه‌ای را خواست و آن را گشود و از آن پیراهن کرباسی بیرون آورد و بازش کرد با کمال تعجّب دیدم که آستین چپش خون آلود بود سپس فرمود: پیراهن رسول خدا همین بود روزی که دندانهای جلویش ضربت دید و حضرت قائم این پیراهن در برش قیام میکند من آن خون را بوسیدم و بر صورتم نهادم سپس امام صادق (ع) پیراهن را پیچید و برداشت.

(در گونه سپاهیان و سواران آن حضرت)

(2) 43- (حدیث کرد ما را علیّ بن احمد از عبید اللَّه بن موسی علویّ و او از علیّ بن حسن و او از علیّ بن حسّان و او از عبد الرّحمن بن کثیر و او از):
ابی عبد اللَّه (امام صادق) علیه السّلام که آن حضرت در معنای آیه شریفه أَتی أَمْرُ اللَّهِ فَلا تَسْتَعْجِلُوهُ فرمان خدا فرا میرسد شتابزدگی آن را نداشته باشید. فرمود:

_____

(1) در بعضی از نسخه‌ها
لا یسئل عن شیء الّا بین
است یعنی از چیزی پرسیده نمیشود مگر آنکه بیان میکند بجای
«لا یسئل عن شیء بین صدفیها الّا اجاب»
که در متن بود.
(2) در بعضی از نسخه‌ها است (در گونه جامه قائم علیه السّلام است).
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:285
آن امر ما است که خداوند دستور فرموده است که شتاب در آن نشود تا آنگاه که خداوندش با سپاهیان سه‌گانه تأیید فرماید با فرشتگان با مؤمنان و با رعب، و خروج آن حضرت مانند خروج رسول اللَّه خواهد بود آنجا که خدا فرماید: کَما أَخْرَجَکَ رَبُّکَ مِنْ بَیْتِکَ بِالْحَقِّ وَ إِنَّ فَرِیقاً مِنَ الْمُؤْمِنِینَ لَکارِهُونَ چنان که خداوند ترا از خانه‌ات بحقّ (و برای اعلاء دین حقّ) بیرون آورد گرچه گروهی از مؤمنان آن را خوش نداشتند «1» (الانفال: 5).
(1) 44- (حدیث کرد ما را ابو سلیمان احمد بن هوذة او گفت: حدیث کرد ما را ابراهیم بن اسحاق نهاوندی او گفت: حدیث کرد ما را عبد اللَّه بن حمّاد انصاری از علی بن ابی حمزة که گفت):
ابو عبد اللَّه (امام صادق) علیه السّلام فرمود: هنگامی که حضرت قائم قیام میکند فرشتگان روز بدر فرود می‌آیند و آنان پنجهزاراند یک سوّم بر اسبهای سپید که با سیاهی آمیخته‌اند و یک سوّم بر اسبهای سیاه و سپید و یک سوّم بر اسبهای (حوّ) سوارند، عرض کردم حوّ چیست؟ فرمود: سرخ.
(2) 45- (و بهمین سند از عبد اللَّه بن حمّاد و او از ابی حمزه و او از):
ابی عبد اللَّه (امام صادق) علیه السّلام روایت میکند که فرمود: هنگامی که حضرت قائم قیام میکند شمشیرهای مخصوص جنگ فرود می‌آید که بر هر شمشیر نام مردی معیّن و نام پدرش نوشته شده است.
ای کسانی که خداوند بشما بینایی و خرد داده و تمیز و مغز اندیشمند عطا فرموده است نیکو بیندیشد در این روایاتی که در صفت قائم رسیده است

که او برای خدا و بحقّ قیام میکند، و روایاتی که در روش آن حضرت و در ویژه‌گیهائی که خداوند باو عطا فرموده از برتری‌اش و تأییدش بفرشتگان و تعهّداتی که خود

_____

(1) این روایت در باب مأموریّت شیعه به صبر و خودداری بشماره 9 گفته شد بدون آیه که در آخر روایت است.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:286
آن حضرت نسبت بخود دارد از درشتی جامه و ناگواری غذا و برنج انداختن جان و تن خود در اطاعت خدای تبارک و تعالی و جهاد در راه او و نابود ساختن ستم «1» و تعدی و طغیان و گسترش دادن انصاف و داد و احسان و در وصف کسانی که بهمراه او خواهند بود از یارانی که روایات شماره آنان را معین کرده که سیصد و سیزده مرد خواهند بود و آنان فرمانروایان روی زمین و نمایندگان آن حضرت در زمین خواهند بود و خاور و باختر بدست آنان گشوده شود با فرشتگانی که خداوند بیاری میفرستد و به بینید که این چه مقام بزرگی و مرتبه شریفی است که خداوند آن حضرت را مخصوص بآن فرموده و هیچ یک از امامان پیشین را چنین عطائی نفرموده است.
و تمام شدن و کامل گشتن دینش را و پیروزی آن را بر همه ادیان و نابودی مشرکان و عملی شدن وعده‌ای که خداوند به پیغمبرش داده که او را بر همه ادیان پیروز خواهد کرد همه اینها بدست او انجام خواهد گرفت تا آنجا که امام صادق علیه السّلام در باره او و خودش فرمود آنچه را که روایت کرده است: (1) 46- (علیّ بن احمد بندنیجیّ از عبید اللّه بن موسی علویّ و او از حسن بن معاویه «2» و او از حسن بن محبوب و او از خلّاد صفّار «3» که گفت):

_____

(1) در بعضی از نسخه‌ها بجای
(محو الظّلم)
جمله
(غسل الظّلم)
است یعنی شستشوی ستم.
(2) در بعضی از نسخه‌ها (حسن بن یعقوب است) و ظاهرا غلط است و شاید صحیحتر حسن بن محمّد بن سماعة باشد که گاهی از او بحسن بن سماعة تعبیر می‌شود و از ابن محبوب فراوان روایت دارد.
(3) نسخه‌ها مختلف است بعضی خلّاد بن قصّار و بعضی خلاد بن قصّاب و بعضی خلّاد ابن مصار نوشته‌اند و همگی غلط است و در باب روایات راجع بسفیانی بشماره 7 (خلّاد صائغ) خواهد آمد که در رجال عنوانی از او نشده

است.
و اما خلّاد بن صفّار همان ابن عیسی صفّار است چنانچه در الجامع است و از خلاصه بر می‌آید که او همان خلّاد صفاری است که ابن عقده از عبد اللَّه بن ابراهیم بن قتیبه و او از ابن نمیر نقل میکند که او ثقة ثقة است ولی ابن حجر آن دو را در تحت دو عنوان نقل کرده و ترجمه‌شان را نیز باختلاف آورده است.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:287
از ابو عبد اللَّه (امام صادق) علیه السّلام سؤال شد: آیا حضرت قائم متولّد شده است؟ فرمود: نه، و اگر من باو میرسیدم همه عمر بخدمتش میایستادم.
حال بیاندیشید در آنچه این باطل گویان ادّعا میکنند و این گروه دور از دین و بدعت گذار بآن افتخار میکنند و کسی را که صفتش این چنین است و حال و مقامش در نزد خدای عزّ و جلّ آنچنان است بر صاحب خودشان تطبیق میکنند «1» و کسی که چنین ادعائی برای او میکنند چهار صد هزار سواره دارد و در خانه‌اش چهار هزار خدمتگزار رومیّ و صقالبیّ دارد «2» به بینید آیا شنیده‌اید و یا روایتی دیده و یا از پیغمبر و ائمه طاهرین بشما رسیده است که قائم بحقّ را این گونه که اینان توصیف میکنند توصیف کرده باشند؟
و گفته باشند که آن حضرت ظهور میکند و پس از ظهورش این همه سالیان دراز قیامش بطول میانجامد و در طول این مدّت ابو یزید امویّ «3» با او بجنگ برمیخیزد و گاهی بر او پیروز می‌شود و او را شکست میدهد و گاهی او بر ابو یزید پیروز

_____

(1) مقصود: (محمّد بن عبید اللَّه مهدیّ) است که قائم بامر اللَّه و دوّمین خلیفه فاطمین است او از فرزندان اسماعیل بن جعفر بن محمّد علیهما السّلام است که بسال 278 متولّد و بسال 334 وفات کرد و ممکن است مقصود: فرزندش المنصور باللَّه باشد که بسال 302 متولّد و بسال 341 وفات کرد و سوّمین خلیفه فاطمیّین بود.
(2) صقالبه طایفه‌ای هستند سرخ پوست که در بلاد خزر در بلندیهای کوههای روم ساکنند.
(3) او مخلّد بن کیداد ابو یزید است که در روزگار القائم بامر اللَّه خروج کرد و او را در پایتخت المهدیّة محاصره کرد و جنگهای فراوان میان آنان شد که گاهی غالب و گاهی مغلوب شد و بعضی‌ها نیز دجّالش نامیده‌اند و داستان درازی دارد بتواریخ حوادث سال 330 تا 344 مراجعه شود.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:288
می‌شود و پس از ظهورش و نیرومندشدنش و گسترش فرمانروائیش در

مغرب باز دنیا بهمان حالت که بود باقی میماند؟ (1) اگر عقلهای شما تحت تأثیر دیگران قرار نگرفته باشد و نیروی تمیز شما از هوای نفس صاف باشد خواهید فهمید که خداوند آن را که حالش چنین است از آن مقام دور ساخته است که او قائم للّه بحقّ باشد و یار و یاور دینش باشد و خلیفه او در روی زمین و تازه‌کننده شریعت پیغمبرش گردد، پناه میبریم بخدا از کوری و لالی و حیرت و کری، این گونه صفات صفاتی است که با اوصاف خلیفه خدای رحمان مباینت دارد خلیفه‌ای که باید بر همه ادیان پیروز گردد و بر انس و جنّ غلبه کند و بدانش و بیان و نگهداری علوم قرآن و فرقان و شناخت تنزیل و تأویل و محکم و متشابه و خاصّ و عامّ و ظاهر و باطن و دیگر معانی قرآن و تفسیرهای آن و تصرّفات در آن و ریزه‌کاری‌های دانش‌های قرآن و مشکلات رازهای آن و نامهای بزرگ خدا که در آن است اختصاص یابد و کسی که جعفر بن محمّد الصّادق در باره او میفرماید: من اگر باو برسم همه عمر خدمتش را خواهم کرد.

و سپاس خدای را که پروردگار جهانیان است و سزاوار است که همه ستایش و سپاس بینهایت بر او شود که جمال ولایت و نور هدایت را بر ما ارزانی داشته و از او خواستارم که منّت‌هایش را بفضل و کرمش بر ما زیاده گرداند.

(باب- 14) (روایاتی که نشانه‌های پیش از قیام قائم را بیان میکند) (و دلالت بر آن دارد که ظهور آن حضرت همان طور که) (ائمّه علیهم السّلام خبر داده‌اند پس از آنها خواهد شد)

(2) 1- (حدیث کرد ما را ابو سلیمان احمد بن هوذه باهلیّ او گفت: حدیث کرد ما را ابو اسحاق ابراهیم بن اسحاق نهاوندیّ در نهاوند بسال دویست و نود و سه او
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:289
گفت: حدیث کرد ما را عبد اللَّه بن حمّاد انصاریّ در ماه رمضان سال دویست و نود و سه از ابان بن عثمان که گفت):
ابو عبد اللَّه جعفر بن محمّد علیهما السّلام فرمود: روزی رسول خدا صلّی اللَّه علیه و آله در بقیع بود که علیّ علیه السّلام آمد و از رسول خدا صلی اللَّه علیه و آله جویا شد گفتندش در بقیع است علیّ علیه السّلام نزد رسول خدا آمد و سلامش کرد رسول خدایش فرمود: بنشین و او را در سمت راست خود نشانید، سپس جعفر بن ابی طالب آمد و از رسول خدا جویا شد باو گفته شد که در بقیع است نزد آن حضرت آمد و سلامش کرد رسول خدا (ص) او را در سمت چپ خود نشانید، سپس عبّاس آمد و از رسول خدا جویا شد باو گفته شد که در بقیع است به نزد آن حضرت آمد و سلامش کرد رسول خدا (ص) در پیش رویش او را نشانید.
سپس رسول خدا رو بعلیّ کرد و فرمود مژده‌ات ندهم؟ خبرت ندهم؟ عرض کرد: چرا یا رسول اللَّه، فرمود: جبرئیل اندکی پیش نزد من بود و مرا خبر داد آن قائمی که در آخر زمان خروج میکند و زمین را پر از عدل میکند [همان طور که از ظلم و جور پر شده باشد] از نسل تو و از فرزندان حسین است.
علیّ عرض کرد: یا رسول اللَّه هیچ خیری از خدا بما نرسیده است مگر آنکه بدست شما بوده است؟
سپس رسول خدا رو بجعفر بن ابی طالب کرد و فرمود: ای جعفر مژده‌ات ندهم؟
خبرت ندهم؟ عرض کرد: چرا یا رسول اللَّه. فرمود: اندکی پیش جبرئیل نزد من بود و مرا خبر داد آن کسی که آن را (یعنی پرچم را) بقائم میسپارد از نسل تو است، آیا میدانی او کیست؟ عرض کرد: نه، فرمود: او همان است که صورتش همچون دینار (گرد) و دندانهایش همچون ارّه و شمشیرش همچون شعله آتش است با خواری داخل سپاه می‌شود «1» و با عزّت از آن بیرون می‌آید جبرئیل و میکائیل او را در

---

(1) در بعضی از نسخه‌ها
(یدخل الجیل)

یعنی در میان نسل و طایفه و در بعضی
(یدخل الجبل ذلیلا)
یعنی داخل کوه می‌شود با خواری.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:290
میان میگیرند.
سپس بعبّاس متوجّه شد و فرمود: ای عمو آنچه را که جبرئیل بمن خبر داد تو را خبر ندهم؟ عرض کرد: چرا یا رسول اللَّه حضرت (ع) فرمود: جبرئیل بمن گفت:
وای بر نسل تو از فرزندان عبّاس. پس عبّاس عرض کرد: یا رسول اللَّه از زنان دوری نگزینم؟ حضرت به او فرمود: خداوند از آنچه شدنی است فارغ شده است.
(1) 2- (خبر داد ما را علیّ بن احمد بندنیجیّ از عبید اللَّه بن موسی علویّ و او از احمد بن محمّد بن خالد و او از ابراهیم بن محمّد بن مستنیر و او از عبد الرّحمن ابن قاسم و او از پدرش «1» و او از عبد اللَّه بن عبّاس که گفت):
رسول خدا صلی اللَّه علیه و آله بپدرم فرمود: ای عبّاس وای بر نسل من از فرزندان تو و وای بر فرزندان تو از فرزندان من. عرض کرد: یا رسول اللَّه از زنها دوری نگزینم؟ یا گفت: (خود را از مردی نیندازم؟) فرمود: علم خدا عزّ و جلّ گذشته است و کارها بدست او است و همانا این کار در باره فرزندان من انجام خواهد گرفت.
(2) 3- (خبر داد ما را احمد بن محمّد بن سعید ابن عقده او گفت: حدیث کرد ما را حمید بن زیاد کوفیّ او گفت: حدیث کرد مرا علیّ بن صبّاح معروف بابن ضحّاک او گفت: حدیث کرد ما را ابو علیّ حسن بن محمّد حضرمی او گفت: حدیث کرد ما را جعفر بن محمّد از ابراهیم بن عبد الحمید و او از سعد بن طریف و او از اصبغ بن نباته و او از):
علیّ علیه السّلام که آن حضرت فرمود: پس از یک صد و پنجاه سال فرماندارانی کافر و خائنانی بظاهر امین و بازرسانی فاسق خواهید داشت و نتیجه این آن خواهد بود که بازرگانان فراوان ولی سودها اندک گردد، و ربا خواری رواج یابد، و زنازادگان فراوان شوند و مردم در منجلاب فساد و زنا فرو روند، و معارف دین را نشناخته بگیرند، و

---

(1) یعنی قاسم بن محمّد بن ابی بکر، و اما عبد اللَّه بن قاسم که در بعضی از نسخه‌ها است غلط است.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:291
هلال‌ها بزرگ شود و زنان بزنان اکتفا کنند و مردان بمردان.
مردی از علیّ بن ابی طالب نقل میکند: هنگامی که امیر المؤمنین این

حدیث را میفرمود مردی برخاست و عرض کرد: یا امیر المؤمنین در چنین روزگار ما چه باید بکنیم؟ فرمود: فرار، فرار که دامن عدالت خداوند بر این امّت گسترده خواهد بود مادامی که گویندگان بسوی فرمانروایانشان مایل نشوند، و مادامی که نیکوکارانشان بدکارانشان را باز میدارند که اگر چنین نکنند و آنگاه از بدکاران اظهار نفرت بکنند و بزبان «
لا اله الا اللّه
» گویند خداوند در عرش خود میفرماید دروغ گفتید و شما این کلمه را از روی صدق و راستی نمیگوئید.
[مترجم گوید: معنای هلال‌ها بزرگ شود شاید آن باشد که پسران زیبا روی در نظر مردم عظمت یابند چون هلال بمعنای پسر زیبا آمده است و یا آنکه مقصود آنست که هلال اوّل ماه از نظر مردم پوشیده گردد و در شبهای بعد که بزرگ است دیده می‌شود و بنا بر این آنچه بعضی از فضلا احتمال داده است که تعظم الاهله غلط باشد و صحیحش (تغطّی الاهلّه) باشد وجهی ندارد زیرا معنای مورد نظر ایشان با کلمه (تعظم) نیز درست است چنانچه گفته شد].
(1) 4- (حدیث کرد ما را محمّد بن همّام در منزلش در بغداد در ماه رمضان بسال سیصد و بیست و هفت او گفت: حدیث کرد مرا احمد بن بنداذ بسال دویست و هشتاد و هفت او گفت: حدیث کرد ما را احمد بن هلال او گفت: حدیث کرد مرا حسن بن علی بن فضّال او گفت: حدیث کرد ما را سفیان بن ابراهیم جریری از پدرش «1» و او از ابی صادق و او از):
امیر المؤمنین (ع) که فرمود: فرمانروائی بنی عبّاس بآسانی و بدون سختی

_____

(1) ابراهیم بن مرثد- یا مزید- جریری ازدی از اصحاب امام باقر است و کوفی است از برادرش عبد خیر که کنیه‌اش ابو صادق ازدی است و از اصحاب امیر المؤمنین است روایت میکند.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:292
صورت میگیرد و اگر ترک و دیلم و سند و هند و بربر و طیلسان «1» دور هم گرد آیند نتوانند حکومت آنان را سرنگون سازند و همواره در حکومتشان شاداب خواهند بود تا آنکه کارمندان دولتی از آنان کناره گیرند و خداوند مردی (علج): کارساز را بر آنان مسلّط کند و از همان جا خروج کند که حکومتشان از آنجا آغاز شده بود بهیچ شهری نمیگذرد مگر آنکه آن را میگشاید و هیچ پرچمی برایش برافراشته نمیشود مگر آنکه سرنگونش میکند و هیچ نعمتی باقی نمی‌ماند مگر آنکه نابودش میکند وای بر کسی که با او بمخالفت برخیزد و او این چنین خواهد بود تا آنکه پیروز شود و پیروزیش بدست مردی از خاندان من سپرده شود که حق گو باشد و بحقّ

رفتار کند.
ابو علیّ گوید «2» ارباب لغت گویند علج بمعنای کافر است و بمعنای کسی که کم بودی در خلقش باشد و بمعنای آدم پست فطرت و بمعنای شخص زیرک و سختگیر است و امیر المؤمنین بدو نفر که در محضرش بودند فرمود:
انکما تعالجان عن دینکما
یعنی شما برای رهائی از دینتان بعلاج پرداخته‌اید و آن دو نفر از عرب بودند.
مترجم گوید: مصنّف این لغت را از آن نظر این چنین شرح کرده است که بعضی از اهل لغت گفته‌اند که علج بکافران از عجم گفته می‌شود ولی آن طور که ترجمه کردیم نیازی باین شرح نیست و استشهاد بروایت امیر المؤمنین نیز بی‌مورد است.
(1) 5- (حدیث کرد ما را محمّد بن همّام او گفت: حدیث کرد ما را عبد اللَّه بن جعفر حمیری او گفت: حدیث کرد ما را حسن بن محبوب از علیّ بن رئاب او از محمّد ابن مسلم و او از):
ابی عبد اللَّه جعفر بن محمّد علیهما السّلام که آن حضرت فرمود: پیشاپیش قیام قائم نشانه‌هائی خواهد بود: گرفتاری از جانب خدا برای بندگان مؤمنش. عرض کردم: آن گرفتاری چیست؟ فرمود: همان است که خدای عزّ و جلّ میفرماید وَ لَنَبْلُوَنَّكُمْ

_____
(1) طیلسان کشور پهناوری است از نواحی دیلم و خزر.
(2) یعنی محمّد بن همام بن سهیل.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:293
بِشَیْءٍ مِنَ الْخَوْفِ وَ الْجُوعِ وَ نَقْصٍ مِنَ الْأَمْوالِ وَ الْأَنْفُسِ وَ الثَّمَراتِ وَ بَشِّرِ الصَّابِرِینَ البقره: 155 حتما ما شما را آزمایش خواهیم کرد بچیزی از ترس و گرسنگی و کم بود در مال و جان و میوه‌جات و بردباران را مژده بده. فرمود: ما حتما شما را آزمایش خواهیم کرد یعنی مؤمنین را (بچیزی از ترس) از پادشاهان فلان خانواده در پایان سلطنتشان (و گرسنگی) با گرانی قیمتهاشان (و کمبود ثروتها) تباهی بازرگانی و کم سود بودن تجارتها (و جانها) فرمود: یعنی مرگ زودرس (و میوه‌جات) یعنی کم شدن کشاورزی و کم بود برکت میوه‌ها (و برد باران را مژده بده) در چنین وقت بخروج حضرت قائم علیه السّلام.
سپس مرا فرمود: ای محمّد این است تأویل این آیه و خداوند میفرماید تأویل آن را بجز خدا و پایداران در دانش کسی نمیداند.
(1) 6- (خبر داد ما را احمد بن محمّد بن سعید ابن عقده او گفت: حدیث کرد مرا احمد بن یوسف بن یعقوب ابو الحسن جعفیّ از کتاب خودش او

گفت: حدیث کرد ما را اسماعیل بن مهران از حسن بن علیّ بن ابی حمزه و او از پدرش و او از ابی بصیر که گفت):
ابو عبد اللّه (امام صادق) علیه السّلام فرمود: ناچار باید پیش از قیام قائم سالی باشد که مردم در آن سال گرسنه بمانند و از دو ناحیه ترس و سختی آنان را فرا گیرد از کشتار و از کم بود ثروتها و جانها و میوه‌ها و این مطلب در کتاب خدا بطور روشن بیان شده است سپس این آیه را تلاوت فرمود: وَ لَنَبْلُوَنَّكُمْ بِشَیْءٍ مِنَ الْخَوْفِ وَ الْجُوعِ وَ نَقْصٍ مِنَ الْأَمْوالِ وَ الْأَنْفُسِ وَ الثَّمَراتِ وَ بَشِّرِ الصَّابِرِینَ.
(2) 7- (خبر داد ما را علیّ بن احمد از عبید اللّه بن موسی علویّ و او از علیّ بن ابراهیم بن هاشم و او از پدرش و او از محمّد بن حفص و او از عمرو بن حفص و او از عمر و بن شمر و او از جابر جعفی که گفت):
از ابو جعفر محمّد بن علیّ (امام باقر) علیهما السّلام معنای آیه شریفه وَ لَنَبْلُوَنَّكُمْ
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:294
بِشَیْءٍ مِنَ الْخَوْفِ وَ الْجُوعِ- الآیه) را پرسیدم فرمود: ای جابر این آیه یک معنای ویژه دارد و یک معنای همگانی اما گرسنگی ویژه در کوفه خواهد بود که خداوند آن را مخصوص دشمنان آل محمّد میکند و آنان را از گرسنگی میکشد و اما همگانی در شام خواهد بود و آنان را آنچنان ترس و گرسنگی فرا میگیرد که مانندش [هرگز] گریبانگیرشان نشده باشد گرسنگی‌اش پیش از قیام قائم است ولی ترس پس از قیام قائم خواهد بود.
(1) 8- (خبر داد ما را احمد بن محمّد بن سعید او گفت: حدیث کرد ما را محمّد ابن مفضّل بن ابراهیم بن قیس او گفت: حدیث کرد ما را حسن بن علیّ بن فضّال او گفت: حدیث کرد ما را ثعلبة بن میمون از معمر بن یحیی و او از داود دجاجیّ «1» و او از):
ابی جعفر محمّد بن علیّ (امام باقر) علیهما السّلام که فرمود: از امیر المؤمنین علیه السّلام معنای آیه شریفه فَاخْتَلَفَ الْأَحْزابُ مِنْ بَیْنِهِمْ- مریم: 37 رسیده شد فرمود: از سه چیز بانتظار فرج باشید. عرض شد: یا امیر المؤمنین آن سه چیز کدامند؟
فرمود: اختلاف داخلی که میان شامیان افتد و پرچم‌های سیاه از خراسان و وحشتی در ماه رمضان، عرض شد وحشت در ماه رمضان چیست؟ فرمود: مگر نشنیده‌اید فرمایش خدای تعالی را در قرآن: إِنْ نَشَأْ نُنَزِّلْ عَلَیْهِمْ مِنَ السَّماءِ آیَةً فَظَلَّتْ أَعْناقُهُمْ لَها خاضِعِینَ- الشّعراء: 4 آن همان نشانه‌ای است که دوشیزگان را از پس پرده‌هاشان بیرون میکشد و خفتگان را بیدار و بیدار را بوحشت اندازد.
(2) 9- (خبر داد ما را محمّد بن همّام او گفت: حدیث کرد ما را جعفر بن

محمّد

_____

(1) او داود بن ابی داود دجاجیّ است که در منهج المقال میرزا محمّد استرآبادی عنوان شده است از اصحاب امام باقر بود و از معمّر بن یحیی عجلیّ کوفی روایت میکند و در نزد ابو داود و علّامه و نجاشی ثقة است.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:295
ابن مالک فزاریّ او گفت: حدیث کرد مرا عبد اللَّه بن خالد تمیمی «1» او گفت حدیث کرد مرا بعضی از اصحاب ما و او از ابن ابی عمیر و او از ابی ایّوب خزّاز و او از عمر ابن حنظله و او از):
ابی عبد اللَّه (امام صادق) علیه السّلام که فرمود: قائم را پنج نشانه است: سفیانی و یمانی و صیحه‌ای از آسمان و کشته شدن نفس زکیّه و فرو رفتن زمین در بیداء.
(1) 10- (خبر داد ما را محمّد بن همّام او گفت: حدیث کرد مرا جعفر بن محمّد ابن مالک فزاریّ او گفت: حدیث کرد مرا موسی بن جعفر بن وهب او گفت: حدیث کرد مرا حسن بن علیّ وشّاء از عبّاس بن عبد اللَّه «2» و او از داود بن سرحان و او از):
ابی عبد اللَّه (امام صادق) علیه السّلام که آن حضرت فرمود: سالی که در آن سال صیحه خواهد شد پیش از آن در ماه رجب نشانه‌ای است عرض کردم آن چیست؟ فرمود: صورتی در ماه پدید می‌شود و دستی بیرون می‌آید «3».
(2) 11- (خبر داد ما را علیّ بن احمد بندنیجیّ او گفت: حدیث کرد ما را عبید اللَّه ابن موسی علویّ از یعقوب بن یزید و او از زیاد بن مروان و او از عبد اللَّه بن سنان و او از):
ابی عبد اللَّه (امام صادق) علیه السّلام که آن حضرت فرمود: نداء از حتمیّات

_____

(1) او عبد اللَّه بن محمّد بن خالد طیالسیّ تمیمیّ است که کنیه‌اش ابو العبّاس است یکی از اصحاب، و ثقه است و آراسته و چنانچه از کمال الدّین ظاهر می‌شود او این روایت را از حسین ابن سعید اهوازیّ و او از ابن ابی عمیر روایت کرده است.
(2) در بعضی از نسخه‌ها (عباس بن عبید) است و گوئی (عبّاس بن عتبة) بوده است که غلط نوشته شده است.
(3) در بعضی از نسخه‌ها است
(وجه یطلع فی القبر و یدانیه)
یعنی صورتی در قبر بیرون می‌آید و نزدیک آن باشد و ممکن است (بدا فیه) خوانده شود یعنی در قبر ظاهر می‌شود چنانچه در یکی از نسخه‌های

خطّی است.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:296
است و سفیانیّ از حتمیّات است و یمانیّ از حتمیّات است و کشتن نفس زکیّه از حتمیّات است و کف دستی که از آسمان بیرون می‌آید از حتمیّات است. فرمود:
و وحشتی در ماه رمضان که خفته را بیدار و بیدار را بوحشت اندازد و دوشیزگان را از پس پرده‌هاشان بیرون کشاند.
(1) 12- (خبر داد ما را محمّد بن همّام او گفت: حدیث کرد مرا جعفر بن محمّد ابن مالک او گفت: حدیث کرد مرا علیّ بن عاصم «1» از احمد بن محمّد بن ابی نصر و او از):
ابی الحسن امام رضا علیه السّلام که آن حضرت فرمود: پیش از این کار باید سفیانیّ و یمانیّ و مروانیّ و شعیب بن صالح باشد پس چگونه این (شخص) این را میگوید؟
[شرح عبارت: یعنی چگونه محمّد بن ابراهیم بن اسماعیل معروف بابن طباطبا- ابن ابراهیم بن حسن مثنّی میگوید که من قائم هستم و این محمّد بن ابراهیم همان است که با ابی السرایا در زمان خلافت مأمون خروج کرد و داستانش در تاریخ معروف است و در بعضی از نسخه‌ها است (و کف یقول هذا و هذا) یعنی (کف دستی که اشاره میکند و میگوید این است و این) و بعضیها این نسخه را مناسبتر دیده‌اند ولی در بحار (کیف یقول هذا هذا) است].

_____

(1) مردی است از عامّه که در نزد سنّیان بشیعه‌گری متّهم است و او همان است که بیش از سی هزار نفر در مجلس او گرد هم می‌آمدند از یعقوب بن شیبه نقل است که گفته: اصحاب ما- یعنی سنیان- در باره او اختلاف دارند بعضی گفته‌اند که فراوان غلط دارد و بعضی گفته‌اند علاوه بر آنکه دائما غلط اندازی داشت از آنچه که مردم با آن مخالف بودند باز نمیگشت و بعضی در باره کم حافظه‌گی او سخن گفته‌اند ولی با همه این حرفها او مرد شایسته و متدیّن و نیک بود در واسط بسال دویست و یک بدوران خلافت مأمون در گذشت چنانچه در معارف ابن قتیبة است.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:297
(1) 13- (خبر داد ما را احمد بن محمّد بن سعید ابن عقده او گفت: حدیث کرد مرا احمد بن یوسف بن یعقوب ابو الحسن جعفیّ از کتاب خودش او گفت: حدیث کرد ما را اسماعیل بن مهران او گفت: حدیث کرد ما را حسن بن علیّ بن ابی حمزه از پدرش و وهیب بن حفص و آن دو از ابی بصیر و او از):
ابی جعفر محمّد بن علیّ (امام باقر) علیهما السّلام که آن حضرت فرمود:

آنگاه که آتشی از [جانب] خاور دیدید که همچون (هردی): رنگ زرد و سرخ- سهمناک است که سه روز یا هفت روز سر میکشد بانتظار فرج آل محمّد باشید (در بعضی از نسخه‌ها است: (منتظر فرج بظهور قائم علیه السّلام باشید) ان شاء اللّه عزّ و جلّ که خداوند عزیز است و حکیم.
سپس فرمود: صیحه بجز در ماه رمضان نخواهد شد [زیرا ماه رمضان] ماه خدا است [و صیحه در آن ماه است] و آن صیحه جبرئیل است که برین مردم میزند.
سپس فرمود: آواز دهنده‌ای از آسمان بنام حضرت قائم آواز میدهد و هر که در خاور و باختر است میشنود، خفته‌ای نماند مگر آنکه بیدار شود، و ایستاده‌ای نماند مگر آنکه بزانو در می‌آید، و نشسته‌ای نماند مگر آنکه از وحشت آن صدا بر دو پای خود بایستد، پس خدا رحمت کند کسی را که از آن صدا عبرت بگیرد و پاسخ گوی آن شود که صدای نخستین صدای جبرئیل و روح الأمین است.
سپس فرمود آن صدا در ماه رمضان در شب جمعه شب بیست و سوّم خواهد بود و تردیدی در این نداشته باشید و بگوش بسپارید و فرمان برید و در پایان روز صدای شیطان ملعون بلند می‌شود که فریاد میزند: هان که فلانی مظلوم کشته شد تا مردم را بتردید اندازد و گرفتارشان کند آن روز چه افرادی که در شک و حیرت خواهند افتاد و بآتش سرازیر خواهند شد، پس آنگاه که صدا را در ماه رمضان شنیدید تردیدی نداشته باشید که آن صدای جبرئیل است و نشانه‌اش آنکه بنام قائم و نام پدرش آوازی دهد که دوشیزگان پس پرده می‌شنوند و پدر و برادرشان را تحریک

و تشویق میکنند که خروج کنند.
(1) و فرمود: این دو صدا پیش از خروج حضرت قائم بناچار باید باشد یک صدا از آسمان که صدای جبرئیل است [بنام صاحب الامر و نام پدرش] و صدای دوم از زمین است (در بعضی از نسخه‌ها: و صدائی از زمین است) و آن صدای شیطان ملعون است که نام فلانی را میبرد و اینکه او مظلوم کشته شد و میخواهد تا فتنه‌ای بر پا کند پس شما باید از صدای نخستین پیروی بکنید و مبادا که از صدای آخرین بشکّ و ریب افتید.
و فرمود: حضرت قائم قیام نمیکند مگر هنگامی که مردم را ترسی سخت فرا گرفته باشد و زمین لرزه‌ها و گرفتاری و بلاء دامنگیر مردم شود و پیش از اینها بیماری طاعون فرا رسد و شمشیری برّان در میان عرب باشد و اختلاف سختی بمیان مردم افتد آنچنان که دینشان پاشیده گردد و حالشان دگرگون شود تا آنجا که هر صبح و شام آرزوی مرگ کنند از بس مردم آزار بینند و بجان یک دیگر می‌افتند.
خروج آن حضرت هنگامی است که مردم از اینکه فرجی به بینند مأیوس و

ناامید گردند ای خوشا بحال آنکه آن روزگار را درک کند و از یاران آن حضرت باشد و وای و تمام وای بر کسی که با او ستیزد و با او و با دستورش مخالفت ورزد و از دشمنانش شود.
و فرمود: چون آن حضرت خروج کند قیام کند بامر نو و کتاب نو و روش نو و حکومت نو که بر عرب سخت آید و کاری بجز کشتن نباشدش کسی را مهلت ماندن نمیدهد و در اجرای امر خدا از سرزنش هیچ سرزنش‌کننده‌ای نهراسد.
سپس فرمود: هنگامی که فلان طائفه در میان خودشان باختلاف افتادند در چنین وقت بانتظار فرج باشید و فرج شما نیست مگر در اختلاف فلان طائفه همین که اختلاف نمودند بانتظار صیحه‌ای که در ماه رمضان می‌شود باشید و منتظر خروج قائم علیه السّلام باشید که خداوند هر آنچه را که بخواهد انجام میدهد (2) و قائم هرگز
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:299
خارج نخواهد شد و آنچه را که دوست میدارید نخواهید دید تا آنگاه که فلان طائفه در میان خودشان اختلاف اندازند و چون چنین شود مردم در باره آنان بطمع افتند و اختلاف کلمه روی دهد و سفیانی خروج کند.
و فرمود: فلان طائفه بناچار باید بحکومت برسند و همین که بحکومت رسیدند و سپس اختلاف نمودند حکومتشان از یکپارچه‌گی بیفتد و کارشان پراکنده شود تا آنکه خراسانیّ و سفیانیّ بر آنان خروج کنند این یک از خاور و آن یک از باختر همچون دو اسب میدان مسابقه بسوی کوفه پیشتازی کنند این از این سو و آن از آن سو تا آنکه نابودی فلان طائفه بدست آن دو انجام پذیرد آنچنان که یکنفر از آنان را باقی نگذارند.
سپس آن حضرت فرمود: خروج سفیانیّ و یمانیّ و خراسانیّ در یک سال و یکماه و یک روز خواهد بود با نظامی که گوئی برشته کشیده شده است بدنبال هم شود و از هر سو هیبت فراگیر شود وای بر کسی که با آنان ستیزد و در میان پرچمها راهنمونتر از پرچم یمانیّ نباشد تنها او پرچم هدایت خواهد بود زیرا بصاحب شما دعوت خواهد کرد، پس هنگامی که یمانیّ خروج کرد خرید و فروش اسلحه بر مردم و بر هر مسلمانی حرام خواهد بود و چون یمانیّ خروج کرد باید بسوی او نهضت کنی که پرچمش پرچم هدایت است و بر هیچ مسلمانیّ روا نباشد که از آن پرچم روی بگرداند و هر کس که چنین کند او از اهل آتش است زیرا او بحقّ و براه راست دعوت خواهد کرد.
سپس مرا فرمود: از دست رفتن حکومت فلان طائفه همچون شکستن کاسه سفالین باشد و همچون کسی که کاسه سفالین بدستش باشد و در حال قدم زدن از آن غفلت نماید ناگهان کاسه از دستش افتاده و بشکند و چون از دستش افتاد بخود آید و آه حسرت بکشد، حکومت آنان نیز این

چنین خواهد بود که بکلّی در خواب غفلت فرو رفته باشند.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:300
(1) و امیر المؤمنین علیه السّلام بر فراز منبر کوفه فرمود: که خدای عزّ و جلّ ذکره در مقدّراتش مقدّر فرمود و حکم حتمی صادر کرد که چاره‌ای بجز از وقوعش نیست که بنی امیه را آشکارا با شمشیر بگیرد و فلان طائفه را ناگهان «1».
و آن حضرت فرمود: آسیائی باید بگردش در آید و همین که کاملا بگردش افتاد و پابرجا شد خداوند بنده‌ای سنگ دل و بی‌اصل و نسب را بر انگیزد که پیروزی بهمراه او باشد یارانش با موهای دراز و سبیلهای کلفت و جامه‌های سیاه در بر، و پرچم‌های سیاه بدست داشته باشند، وای بر کسی که با آنان ستیزد که بی‌ملاحظه آنان را بکشند. بخدا قسم گوئی آنان را می‌بینم و کارهاشان و آنچه بدکاران و عربهای ستمگر از دست آنان می‌بینند در پیش چشم من است خداوند آنان را که مهری در دلشان نیست بر ایشان مسلّط میکند و در شهرهای خودشان که در کنار فرات است شهرهای ساحلی و بیابانی، ایشان را بی‌محابا میکشند بجزای آنچه که کرده‌اند و پروردگار تو به بندگانش ستم روا ندارد.
(2) 14- (خبر داد ما را احمد بن محمّد بن سعید او گفت: حدیث کرد ما را احمد ابن یوسف بن یعقوب او گفت: حدیث کرد ما را اسماعیل بن مهران او گفت: حدیث کرد ما را حسن بن علیّ بن ابی حمزه از پدرش و او از شرحبیل او گفت):
ابو جعفر (امام باقر) علیه السّلام در پاسخ پرسشی که از آن حضرت در باره امام قائم علیه السّلام نمودم فرمود: این کار نخواهد شد تا آنگاه که آواز دهنده‌ای از آسمان آواز دهد آنچنان که اهل خاور و باختر حتّی دوشیزه‌گان در پس پرده‌ها بشنوند.
(3) 15- (خبر داد ما را احمد بن محمّد بن سعید او گفت: حدیث کرد ما را علیّ

_____
(1) در بعضی از نسخه‌ها چنین است: در مقدرات خود تقدیر فرمود و حکم کرد که باید بشود و چاره‌ای نیست: گرفتن بنی امیه را با شمشیر بطور آشکار و اینکه گرفتن فلان طائفه ناگهانی خواهد شد.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:301
ابن حسن از یعقوب بن یزید و او از زیاد قندی و او از چند نفر اصحاب خودش و آنان از):
ابی عبد اللّه (امام صادق) علیه السّلام که آن حضرت فرمود: راوی گوید: بآن حضرت عرض کردیم: سفیانی از حتمیّات است؟ فرمود: آری و کشته شدن نفس زکیه از حتمیّات است و قائم از حتمیّات است و فرو رفتن

صحرا از حتمیّات است و کف دستی که از آسمان بیرون آید از حتمیّات است و آواز [از آسمان از حتمیّات است] عرض کردم: آواز، چه خواهد بود؟ فرمود: آواز دهنده‌ای که بنام قائم و بنام پدرش آواز خواهد داد [علیهما السّلام].
(1) 16- (خبر داد ما را احمد بن محمّد بن سعید او گفت: حدیث کرد مرا علیّ بن حسن از علیّ بن مهزیار و او از حمّاد بن عیسی و او از حسین بن مختار که گفت: حدیث کرد مرا ابن ابی یعفور او گفت):
ابو عبد اللّه (امام صادق) علیه السّلام بمن فرمود: نابودی فلان کس را بدست داشته: بشمار [نام یکی از بنی عبّاس] «1» و خارج شدن سفیانی را و کشته شدن یکنفر و لشکری را که بزمین فرو میروند و صدا. عرض کردم: صدا چه باشد آیا همان آواز دهنده است؟ فرمود: آری و صاحب این امر باهمان شناخته خواهد شد سپس فرمود: همه فرج در نابودی فلانی [از بنی عبّاس] است.
(2) 17- (خبر داد ما را احمد بن محمّد بن سعید او گفت: حدیث کرد مرا علیّ ابن حسن از علیّ بن مهزیار و او از حمّاد بن عیسی و او از حسین بن مختار و او از عبد الرّحمن بن سیابة و او از عمران بن میثم و او از عباية بن ربعی اسدی که گفت):
من پنجمین نفر بودم و از همه آن مردم بسال خردتر که بخدمت امیر المؤمنین علیّ علیه السّلام رسیدم و شنیدم که آن حضرت میفرمود: حدیث کرد مرا برادرم رسول خدا صلی اللّه علیه و آله همانا آن حضرت فرمود: من خاتم هزار پیغمبرم و تو

---

(1) ما بین دو قوس در نسخه خطّی هست ولی در بحار و نسخه چاپ سنگی نیست.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:302
خاتم هزار وصیّ میباشی و تکلیفی که بر تو است بر هیچ یک از اوصیاء نبوده است. «1»
من عرض کردم: یا امیر المؤمنین مردم در باره تو بانصاف رفتار نکردند. فرمود:
برادرزاده‌ام آنچه تو خیال میکنی نیست بخدا قسم من هزار کلمه میدانم که بجز من و بجز محمّد صلی اللّه علیه و آله کسی آن را نمیداند و آنان یک آیه از آن را در کتاب خدای عزّ و جلّ میخوانند و آن آیه این است: وَ إِذا وَقَعَ الْقَوْلُ عَلَيْهِمْ أَخْرَجْنا لَهُمْ دَابَّةً مِنَ الْأَرْضِ تُكَلِّمُهُمْ أَنَّ النَّاسَ كانُوا بِآياتِنا لا يُوقِنُونَ- النّمل: 82 هنگامی که وعده آنان سر رسید جنبنده‌ای را برای آنان از زمین بیرون می‌آوریم تا با آنان سخن گوید که (این) مردم بآیات ما یقین پیدا نکردند.

ولی آنچنان که باید در آن آیه تدبّر نمیکنند.
آیا از پایان حکومت بنی فلان بشما خبر ندهم؟ عرض کردیم: چرا یا امیر- المؤمنین فرمود: کشتن نفس محترم در روز محترم در شهر محترم از طایفه‌ای از قریش، قسم بکسی که دانه را شکافت و بشر را آفرید پس از کشتن او بجز پانزده شب حکومت نخواهند کرد «2».
عرض کردیم: آیا پیش از این جریان یا بعد از آن باز چیزی خواهد بود؟
فرمود: صیحه‌ای در ماه رمضان که بیدار را بوحشت اندازد و خفته را بیدار کند و دوشیزگان را از پشت پرده بیرون کشاند.
(1) 18- (خبر داد ما را احمد بن محمّد بن سعید او گفت: حدیث کرد ما را ابو عبد اللّه یحیی بن زکریّا بن شیبان او گفت: حدیث کرد ما را ابو سلیمان یوسف بن کلیب او گفت: حدیث کرد ما را حسن بن علیّ بن ابی حمزه از سیف بن عمیره و او از ابی بکر حضرمیّ و او از):

_____

(1) در نسخه چاپی کلمه (کلفت) بصیغه متکلّم نوشته شده است و فاضل متتبّع مصحّح در پاورقی نیز توضیح داده است ولی وجهش برای حقیر معلوم نشد و لذا بصیغه مخاطب ترجمه شد.
(2) توضیح در روایت بعدی است.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:303
ابی جعفر (امام باقر) علیه السّلام که شنید آن حضرت میفرمود: بنی عبّاس بایستی بحکومت برسند و هنگامی که بحکومت رسیدند و باختلاف افتادند و رشته کارشان از هم گسیخت خراسانیّ و سفیانیّ بر آنان خروج میکند این از خاور و آن از باختر و همچون دو اسب مسابقه بسوی کوفه از یک دیگر پیشی می‌گیرند این از اینجا و آن از آنجا تا آنکه نابودیشان بدست آن دو انجام می‌پذیرد هان که آن دو یکنفر از آنان را هرگز بجای نخواهند گذاشت «1».

_____

(1) این گونه اخبار در مقام بیان وقایعی است که در طول زمان غیبت روی خواهد داد نه آنکه مخصوص آخر زمان و نزدیک بظهور حضرت قائم باشد و چون تألیف کتاب در اواسط خلافت بنی عباس بوده و انقراض دولت عباسیین در قرن هفتم بدست خراسانیّ انجام گرفت از این رو همه این اخبار جزء اخباری است که از وقایع آینده خبر داده است و از معجزات بشمار می‌آید.
مانند آنچه ابن الوردی از ابن خلّکان نقل میکند که او در تاریخش گفته است: که علیّ کرّم اللّه وجهه روزی هنگام نماز ظهر نگاه کرد و عبد اللّه بن عبّاس را ندید از حالش جویا شد و پرسید چرا ابی العبّاس بنماز ظهر حاضر نشده است؟ عرض کردند: تازه مولودی دارد.

علیّ علیه السّلام پس از ادای نماز فرمود: برویم به نزد ابن عبّاس، پس آن حضرت بمنزل ابن عبّاس آمد و تبریک گفت و فرمود: سپاس خدای را که این مولود بتو عنایت فرمود و قدم نو رسیده هم مبارک باد، نامش را چه گذاشته‌ای؟ عرض کرد: چگونه روا است که من پیش از شما برای او نامی بگذارم. پس دستور داد طفل را آوردند حضرت نوزاد را گرفت و کامش را برداشت و دعایش گفت و با بن عبّاس باز پس داد و فرمود بگیر این بچه را که پدر پادشاهان است، نامش را علیّ و کنیه‌اش را ابو الحسن گذاشتم.
همین علیّ روزی بر هشام بن عبد الملک وارد شد در حالی که دست نواده‌های خود سفاح و منصور فرزندان محمّد بن علیّ را گرفته بود هشام در کنار تخت خود برای او جا باز کرد و از نیازمندیش پرسید او گفت: سی هزار درهم بدهکارم، هشام دستور داد بدهی او را پرداخت کردند آنگاه به هشام گفت تو را سفارش میکنم که در باره این دو فرزندم نیکی کن، او نیز نیکی کرد و علیّ سپاسگزاری نمود و گفت صله رحم بجا آوردی.
همین که علیّ از نزدش بیرون شد هشام باطرافیانش گفت این پیر مرد در اثر سنّ زیاد عقل خود را از دست داده و میگوید: امر خلافت بفرزندش منتقل خواهد شد علیّ این سخن شنید و گفت: بخدا قسم حتما این کار خواهد شد و این دو پسر بحکومت خواهند رسید.
ابن الوردی گوید: ابن واصل گفت: از کسی که مورد اطمینانم بود شنیدم که او در کتاب کهنه‌ای دیده بود که نوشته است: از علیّ بن عبد اللّه بن عبّاس بن عبد المطلب بگوش یکی از خلفاء رسید که او میگوید خلافت بفرزندان او خواهد رسید آن خلیفه اموی دستور داد علیّ را سوار بر شتری کردند و او را گرد شهر گردانیدند و او را میزدند و میگفتند سزای کسی که بدروغ بگوید: خلافت در فرزندان من خواهد بود همین است و بگوید خلافت همچنان در میان آنان خواهد بود تا آنکه آن مرد نیرومند از خراسان بیاید و خلافت را از آنان بگیرد و همان طور هم شد و آن مرد نیرومند هلاکو بود که از خاور آمد- پایان.
من میگویم: مقصود از کوفه که در این خبر است عراق است و آغاز دولت عباسیّین سال یک صد و سی و دو بود همان سالی که سفّاح برای خلافت بیعت شد و مروان حمار آخرین خلیفه اموی کشته شد و پایان دولت عباسیّین بسال ششصد و پنجاه و شش بود که تتار مسلّط شد و مستعصم باللّه آخرین خلیفه عبّاسی کشته شد.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:304
(1) 19- (خبر داد ما را احمد بن محمّد بن سعید او گفت: حدیث کرد ما را علیّ ابن حسن تیملیّ او گفت: حدیث کرد ما را عمرو بن عثمان «1» از حسن بن محبوب و او از عبد اللّه بن سنان که گفت):
در محضر ابی عبد اللّه (امام صادق) علیه السّلام بودم شنیدم که مردی از

همدان بآن حضرت عرض میکند این عامّه (سنّیان) ما را سرزنش میکنند و بما میگویند شما چنین می‌پندارید که آواز دهنده‌ای از آسمان بنام صاحب این امر آواز خواهد داد آن حضرت تکیه داده بود خشمگین شد و بنشست (2) سپس فرمود: این سخن را از من

---

(1) او عمرو بن عثمان ثقفی خزّار ابو علی کوفی است و ثقه است کتابها دارد و علی بن حسن بن فضّال از او روایت میکند حدیثش دست نخورده و حکایاتش صحیح است چنانچه در فهرست نجاشی است.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:305
نقل نکنید و از پدرم نقل کنید و هیچ اشکالی برای شما نخواهد داشت، من گواهی میدهم که از پدرم علیه السّلام شنیدم که میفرمود: بخدا قسم که این مطلب در کتاب خدا کاملا روشن است آنجا که میفرماید: إِنْ نَشَأْ نُنَزِّلْ عَلَيْهِمْ مِنَ السَّماءِ آيَةً فَظَلَّتْ أَعْناقُهُمْ لَها خاضِعِينَ- الشّعراء: 3 اگر ما بخواهیم نشانه‌ای از آسمان برای آنان فرو فرستیم که گردنهایشان در برابر آن خضوع کند. آن روز در روی زمین کسی نماند مگر آنکه گردن در مقابل آن نشانه کج خواهد کرد همه مردم روی زمین چون بشنوند که صدائی از آسمان بلند است: (توجّه کنید که حقّ در علیّ بن ابی طالب و شیعیان او است) ایمان آورند.
فرمود: چون فردا شود شیطان بر هوا بلند شود تا آن حد که از دیدگاه زمینیان پنهان شود سپس آواز دهد: (توجّه کنید که حق در عثمان بن عفّان و شیعیان او است زیرا او مظلوم کشته شد خونش را مطالبه کنید).
فرمود: خداوند در آن هنگام مردمان با ایمان را بگفتار ثابت بر حق ثابت نگه می‌دارد و گفتار ثابت بر حق همان ندای نخستین است ولی آنان که در دلهایشان بیماری هست بشکّ می‌افتند و بیماری دل بخدا قسم کینه ما است که آن هنگام از ما دوری جویند و ما را ناسزا گویند و میگویند که آواز دهنده نخستین سحری بود از سحرهای این خاندان سپس ابو عبد اللَّه علیه السّلام این آیه شریفه را تلاوت فرمود:
وَ إِنْ يَرَوْا آيَةً يُعْرِضُوا وَ يَقُولُوا سِحْرٌ مُسْتَمِرٌّ- القمر: 2 اگر آیه‌ای را به بینند رو گردان شده و گویند که سحر سابقه داری است.
(و گفت: «1» حدیث کرد ما را احمد بن محمّد بن سعید او گفت: حدیث کرد ما را محمّد بن مفضّل بن ابراهیم و سعدان بن اسحاق بن سعید و احمد بن حسین بن عبد الملک و محمّد بن احمد بن حسن قطوانی همگی از حسن بن محبوب و او از عبد اللَّه ابن سنان همین حدیث را عینا با الفاظش).

---

(1) از کلام ابی الحسن شجاعیّ کاتب است و همچنین آنچه بعدا نقل

خواهد شد.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:306
(1) 20- (او گفت: و حدیث کرد ما را احمد بن محمّد بن سعید او گفت: حدیث کرد ما را قاسم بن محمّد بن حسن بن حازم او گفت: حدیث کرد ما را عبیس بن هشام ناشری از عبد اللَّه بن جبله و او از عبد الصّمد بن بشیر و او از):
ابی عبد اللَّه جعفر بن محمّد علیهما السّلام: که عماره همدانی از آن حضرت پرسید و عرض کرد: خدای حال شما را اصلاح فرماید مردمی «1» ما را سرزنش میکنند و میگویند شما چنین می‌پندارید که بزودی آوازی از آسمان پدید خواهد شد حضرت باو فرمود: از من بازگو مکن ولی از پدرم آن را بازگو کن که پدرم میفرمود: این مطلب در کتاب خدا است: إِنْ نَشَأْ نُنَزِّلْ عَلَيْهِمْ مِنَ السَّماءِ آيَةً فَظَلَّتْ أَعْناقُهُمْ لَها خاضِعِينَ پس همه مردم روی زمین بآواز نخستین ایمان آوردند و چون فردا شود ابلیس ملعون بالا رود تا آنجا که در هوا از دیدگاه زمین پنهان گردد سپس آواز میدهد: توجّه کنید: (همانا عثمان مظلوم کشته شد خونش را بخواهید) پس هر کس که خداوند در باره او بد خواسته باشد بشکّ می‌افتد و میگویند این سحر شیعیان است و حتّی بما ناسزا گویند و میگویند این از سحر آنان است و این است که خدای عزّ و جلّ میفرماید: وَ إِنْ يَرَوْا آيَةً يُعْرِضُوا وَ يَقُولُوا سِحْرٌ مُسْتَمِرٌّ.
(2) 21- (خبر داد ما را احمد بن محمّد بن سعید او گفت: حدیث کرد ما را قاسم ابن محمّد او گفت حدیث کرد ما را عبیس بن هشام او گفت: حدیث کرد ما را عبد اللَّه ابن جبلة از پدرش و او از محمّد بن صامت و او از):
ابی عبد اللَّه (امام صادق) علیه السّلام گوید: بآن حضرت عرض کردم: هیچ نشانه‌ای در پیشاپیش این کار نیست؟ فرمود: چرا. عرض کردم: چیست آن نشانه؟
فرمود: نابودی عبّاسی و خروج سفیانی و کشته شدن نفس زکیّه و فرو رفتن زمین در بیداء و صدائی از آسمان، عرض کردم: فدایت شوم میترسم که این کار بطول انجامد؟
فرمود: نه، آن مانند رشته منظّمی بدنبال هم خواهد بود.

---

(1) در بعضی از نسخه‌ها: (مردم) است.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:307
(1) 22- (حدیث کرد ما را احمد بن محمّد بن سعید او گفت: حدیث کرد مرا احمد بن یوسف بن یعقوب أبو الحسن جعفیّ او گفت: حدیث کرد مرا اسماعیل بن مهران او گفت: حدیث کرد ما را حسن بن علیّ بن ابی حمزه از پدرش و وهیب و آن دو از ابی بصیر و او از):
ابی جعفر (امام باقر) علیه السّلام که فرمود: قائم علیه السّلام در سالهای

فرد:
نه، یک، سه، پنج، قیام خواهد کرد و فرمود: هنگامی که بنو امیّه اختلاف کردند و حکومتشان از دست رفت سپس بنی عبّاس بحکومت خواهند رسید و همواره در بهار حکومت و طراوت زندگی خواهند بود تا آنکه در میان خودشان دچار اختلاف شوند همین که باختلاف دچار شدند حکومتشان از دست خواهد رفت و مردم خاور و باختر باختلاف دچار خواهند شد.
آری اهل قبله نیز گرفتار اختلاف شوند و مردم بناراحتی و سختی خواهند افتاد از بسکه ترس بر آنان خواهد گذشت و بهمین حال هستند تا آنگاه که آواز دهنده‌ای از آسمان آواز دهد پس چون آواز دهد بکوچید بکوچید که بخدا قسم گویا او را می‌بینم که در میان رکن و مقام ایستاده و از مردم بامر نو و کتاب نو و حکومت آسمانی نو بیعت میگیرد بدانید که هر پرچمی که بسوئی گسیل دارد تا پایان عمر او هرگز باز گردانیده نشود.
(2) 23- (خبر داد ما را احمد بن محمّد بن سعید او گفت: حدیث کرد ما را علیّ ابن حسن از پدرش و او از احمد بن عمر حلبیّ و او از حسین بن موسی «1» و او از فضیل بن محمّد مولای محمّد بن راشد بجلیّ و او از):
ابی عبد اللّه (امام صادق) علیه السّلام که فرمود: آوازی که از آسمان بنام قائم

_____

(1) در بعضی از نسخه‌ها (حسن بن موسی) است ولی آنچه ما نوشته‌ایم درست است زیرا در رجال نام حسین بن موسی بن سالم خیاط کوفیّ مولی بنی اسد که کتابی هم دارد ثبت است.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:308
داده خواهد شد در کتاب خدا روشن است عرض کردم: خداوند حال شما را اصلاح فرماید در کجا است؟ فرمود: در طسم تِلْکَ آیاتُ الْکِتابِ الْمُبِینِ آنجا که فرماید:
إِنْ نَشَأْ نُنَزِّلْ عَلَیْهِمْ مِنَ السَّماءِ آیَةً فَظَلَّتْ أَعْناقُهُمْ لَها خاضِعِینَ. فرمود: آنگاه که صدا را بشنوند همچون کسانی که پرنده بر سرشان نشسته باشد بی‌حرکت میایستند (1) 24- (خبر داد ما را احمد بن محمّد بن سعید او گفت: حدیث کرد ما را احمد ابن یوسف بن یعقوب جعفیّ او گفت: حدیث کرد ما را اسماعیل بن مهران او گفت حدیث کرد ما را حسن بن علیّ بن ابی حمزه از پدرش و او از ابی بصیر و او از):
ابی عبد اللّه (امام صادق) علیه السّلام که آن حضرت فرمود: هنگامی که عبّاسی بر فراز چوبهای منبر مروان نشیند حکومت بنی عبّاس رونق خواهد گرفت و فرمود:
پدرم حضرت باقر مرا فرمود: بناچار باید آتشی در آذربایجان روشن شود که هیچ چیز در مقابلش نتواند ایستاد و چون چنین شد در خانه‌های خود

بنشینید و تا موقعی که ما آرام هستیم شما نیز آرام باشید ولی هنگامی که متحرّک خاندان ما بحرکت در آمد بسوی او بروید هر چند با زانو بخدا قسم گوئی می‌بینمش که در میان رکن و مقام از مردم بر کتاب نو بیعت میگیرد و نسبت بعرب سخت گیر خواهد بود و فرمود: وای بر عرب از شرّی که نزدیک است.
(2) 25- (خبر داد ما را احمد بن محمّد بن سعید او گفت: حدیث کرد مرا علیّ ابن حسن تیملیّ او گفت: حدیث کرد ما را محمّد و احمد فرزندان حسن از علیّ بن یعقوب هاشمی و او از هارون بن مسلم و او از عبید بن زرارة و او از):
ابی عبد اللّه (امام صادق) علیه السّلام که فرمود: قائم را بنام بخوانند و در پشت مقام بخدمتش برسند و عرض کنند: نام شما اعلام شده است منتظر چه هستید سپس دستش را میگیرند و بیعتش میکنند. راوی گوید: زرارة بمن گفت: خدا را شکر زیرا ما می‌شنیدیم که بیعت قائم بصورت اکراه انجام میگیرد ولی نمیدانستیم که چرا آن حضرت کراهت خواهد داشت بعدا فهمیدیم که کراهتی است که گناهی در

آن نخواهد بود.
(1) 26- (خبر داد ما را احمد بن محمّد بن سعید باسنادش از هرون بن مسلم و او از ابی خالد قمّاط و او از حمران بن اعین و او از):
ابی عبد اللّه (امام صادق) علیه السّلام که فرمود: از حتمیّاتی که بناچار باید پیش از قیام قائم واقع شود خروج سفیانی است و فرو رفتن زمین در بیداء و کشته شدن نفس زکیّه و آواز دهنده‌ای از آسمان.
(2) 27- (حدیث کرد ما را احمد بن محمّد بن سعید او گفت: حدیث کرد مرا احمد بن یوسف بن یعقوب او گفت: حدیث کرد ما را اسماعیل بن مهران او گفت:
حدیث کرد ما را حسن بن علیّ از پدرش و وهیب بن حفص و آن دو از ناجیه قطّان «1» که او شنید:
ابو جعفر امام باقر علیه السّلام میفرمود: آن آواز دهنده چنین آواز خواهد داد: (مهدیّ [از آل محمّد] فلانی فرزند فلانی است) بنام خودش و نام پدرش شیطان هم آواز خواهد داد که (فلانی و پیروانش بر حقّند- و مقصودش مردی از بنی امیّه باشد).
(3) 28- (خبر داد ما را احمد بن محمّد بن سعید او گفت: حدیث کرد ما را علیّ ابن حسن از عبّاس بن عامر بن رباح ثقفیّ و او از عبد اللّه بن بکیر و او از زرارة بن اعین که گفت):
شنیدم ابا عبد اللّه امام صادق علیه السّلام میفرمود: (آواز دهنده‌ای از آسمان آواز خواهد داد که فقط فلانی امیر است) و آواز دهنده دیگری آواز

دهد که (فقط علی و شیعیانش پیروزند).

_____

(1) در بعضی از نسخه‌ها (ناجیه عطّار) است و ظاهرا او همان ناجیة بن ابی عماره است بقرینه آنکه حسن بن علیّ بن فضّال از او روایت میکند و او از اصحاب امام باقر علیه السّلام است.

ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:310

عرض کردم: پس از این آواز چه کسی با مهدیّ میجنگد «1» فرمود: شیطان آواز میدهد که (فلانی و شیعیانش پیروزند- از برای مردی از بنی امیه) عرض کردم: چه کسی میتواند راستگو را از دروغگو بشناسد؟ فرمود: کسانی که حدیث ما از برای آنان روایت شده و پیش از آنکه واقع شود وقوعش را نقل میکنند و میدانند که آنان بر حقّ و راستگویند میشناسند.

(1) 29- (حدیث کرد ما را احمد بن محمّد بن سعید او گفت: حدیث کرد ما را علی بن حسن تیملیّ از حسن بن علیّ بن یوسف و او از مثنّی «2» و او از زرارة بن اعین که گفت):

بابی عبد اللَّه (امام صادق) علیه السّلام عرض کردم: خداوند حال شما را اصلاح فرماید شگفتم آمد و هم در شگفتم از قائم علیه السّلام که چگونه با او بجنگ بر خیزند با وجود آنچه از شگفتیها می‌بینند از قبیل اینکه در بیابان سپاهیان بزمین فرو میروند و آوازی که از آسمان بلند می‌شود؟ فرمود: همانا شیطان آنان را رها نمیکند تا آنجا که همانند آوازی که روز عقبة برای رسول خدا داد آواز دهد «3».

(2) 30- (خبر داد ما را احمد بن محمّد بن سعید او گفت: حدیث کرد ما را علیّ ابن حسن او گفت: حدیث کرد ما را محمّد بن عبد اللَّه از محمّد بن ابی عمیر و او از هشام بن سالم که گفت):

بابی عبد اللَّه (امام صادق) علیه السّلام عرض کردم: جریری برادر اسحاق بما

_____

(1) در بعضی از نسخه‌ها بجای (مهدیّ) لفظ (قائم) است.

(2) او مثنّی بن ولید حنّاط است بقرینه آنکه حسن بن علیّ خزّاز از او روایت میکند و آنچه در بعضی از نسخه‌ها میثمی نوشته و غلط است.

(3) مقصود عقبه دوم است آنجا که پس از بیعت کردن نقبا بر آن حضرت، شیطان از بالای عقبه با صدای رسائی فریاد زد ای اهل منزلها.

ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:311

میگوید که شما میفرمائید: آن صداها دو صدا است پس کدامیک از آن دو راستگو است دروغگو کیست؟ ابو عبد اللَّه علیه السّلام فرمود: باو بگوئید: همان کسی که این خبر را بما داده- و تو انکار داری که چنین خواهد شد-

همان راستگو است.
[شرح: یعنی قبول این خبر پیش از وقوع خود دلیل شناخت است پس از وقوع].
(1) 31- (خبر داد ما را احمد بن محمّد بن سعید بهمین اسناد از هشام بن سالم که گفت):
شنیدم ابا عبد اللَّه (امام صادق) علیه السّلام میفرمود: آنها دو صیحه است، صیحه‌ای در آغاز شب و صیحه‌ای در پایان شب دوّم گوید عرض کردم: بچه کیفیّت؟
گوید: فرمود: یکی از آسمان است و یکی از ابلیس عرض کردم: این از آن چگونه شناخته می‌شود؟ فرمود: آن کس که پیش از وقوع شنیده است- و اطّلاع قبلی دارد- میشناسد.
(2) 32- (حدیث کرد ما را احمد بن محمّد بن سعید او گفت: حدیث کرد ما را علیّ بن حسن تیملیّ از پدرش و او از محمّد بن خالد و او از ثعلبة بن میمون و او از عبد الرّحمن بن مسلمه جریری که گوید):
بابی عبد اللَّه (امام صادق) علیه السّلام عرض کردم: مردم ما را سرزنش میکنند و میگویند: حقگو از باطل گو از کجا شناخته خواهد شد هنگامی که آن دو واقع شود؟
فرمود: شما بآنان چه پاسخ میدهید؟ عرض کردم: هیچ پاسخ نمیدهیم.
راوی گوید:
آن حضرت فرمود: بآنان بگوئید: هر وقت که آن کار شد آن کس که پیش از وقوعش ایمان بآن داشت آن وقت هم تصدیقش خواهد نمود [فرمود]: خدای عزّ و جلّ میفرماید: أَ فَمَنْ یَهْدِی إِلَی الْحَقِّ أَحَقُّ أَنْ یُتَّبَعَ أَمَّنْ لا یَهِدِّی إِلَّا أَنْ یُهْدی فَما لَکُمْ کَیْفَ تَحْکُمُونَ آیا آن کس که راهنمای بسوی حقّ است سزاوارتر به پیروی است یا کسی که خودش راهیاب نیست مگر آنکه راهنمائیش کنند شما را چه شده است این چگونه قضاوتی است که شما دارید.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:312
(1) 33- (حدیث کرد ما را احمد او گفت: حدیث کرد ما را علیّ بن حسن تیملیّ از کتاب خودش در ماه رجب بسال دویست و هفتاد و هفت او گفت: حدیث کرد ما را محمّد بن عمر بن یزید سابری فروش و محمّد بن ولید بن خالد خزّار هر دو از حمّاد بن عثمان «1» و او از عبد اللَّه بن سنان که گفت):
شنیدم ابی عبد اللَّه (امام صادق) علیه السّلام میفرمود: بنام صاحب این امر آواز دهنده‌ای از آسمان آواز میدهد (توجّه: فلانی فرزند فلانی کار را بدست گرفته- و بر اوضاع مسلّط است- بیهوده برای چه جنگ میکنید؟)
(2) 34- (خبر داد ما را احمد بن محمّد بن سعید او گفت: حدیث کرد ما را

ابو سلیمان احمد بن هوذه باهلیّ او گفت: حدیث کرد ما را ابراهیم بن اسحاق نهاوندیّ در نهاوند بسال دویست و هفتاد و سه او گفت: حدیث کرد ما را عبد اللّه بن حمّاد انصاریّ در ماه رمضان بسال دویست و بیست و نه از عبد اللّه بن سنان که گفت):
شنیدم ابا عبد اللّه (امام صادق) علیه السّلام میفرمود: (این کاری که شما گردنها بسوی آن کشیده- و بانتظارش هستید- نخواهد شد تا آنگاه که منادی از آسمان آواز دهد (توجّه: فلانی صاحب امر است جنگ برای چیست؟).
(3) 35- (خبر داد ما را احمد بن محمّد بن سعید او گفت: حدیث کرد ما را محمّد ابن مفضّل بن ابراهیم و سعدان بن اسحاق بن سعید و احمد بن حسین بن عبد الملک و محمّد بن احمد بن حسن قطوانیّ همگی گفتند: حدیث کرد ما را حسن بن محبوب زرّاد او گفت: حدیث کرد ما را عبد اللّه بن سنان او گفت):
شنیدم ابا عبد اللّه (امام صادق) علیه السّلام میفرمود: مرگ و میری مردم را فرا خواهد گرفت که مردم بحرم پناهنده شوند پس آواز دهنده راستگوئی از شدّت

_____

(1) در بعضی از نسخه‌ها (حمّاد بن عیسی) نوشته شده است ولی آنچه در متن است صحیح است زیرا محمّد بن ولید از او فراوان روایت دارد ولی از حمّاد بن عیسی روایتی نکرده است.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:313
جنگ آواز دهد «1». (این کشت و کشتار بخاطر چیست؟ صاحب شما فلانی است).
(1) 36- (حدیث کرد ما را احمد بن محمّد بن سعید او گفت: حدیث کرد ما را قاسم بن محمّد بن حسن بن حازم او گفت: حدیث کرد ما را عبیس بن هشام از عبد اللّه ابن جبله و او از محمّد بن سلیمان و او از علاء و او از محمّد بن مسلم و او از):
ابی جعفر محمّد بن علیّ (امام باقر) علیه السّلام که آن حضرت فرمود: سفیانیّ و قائم در یک سال خواهند بود.
(2) 37- (حدیث کرد ما را احمد بن محمّد بن سعید او گفت: حدیث کرد ما را احمد بن یوسف بن یعقوب جعفیّ ابو الحسن او گفت: حدیث کرد ما را اسماعیل بن مهران او گفت: حدیث کرد ما را حسن بن علیّ بن ابی حمزه از پدرش و وهیب بن حفص آنان از ابی بصیر و او از):
ابی عبد اللّه (امام صادق) علیه السّلام که فرمود: در آن میان که مردم در عرفات ایستاده‌اند سواری که بر شتر تندرو سوار است میرسد و بآنان خبر میدهد: خلیفه‌ای که در مرگ او فرج آل محمّد و فرج همه مردم فرا خواهد رسید مرد.

و فرمود: آنگاه که نشانه‌ای در آسمان دیدید: آتش بزرگی که از جانب مشرق چند شب سر میکشد آن وقت فرج مردم فرا رسیده است و اندکی پیش از قائم خواهد بود.
(3) 38- (حدیث کرد ما را علیّ بن احمد بندنیجیّ از عبید اللَّه بن موسی علویّ او گفت: حدیث کرد ما را محمّد بن موسی از احمد بن ابی احمد ورّاق جرجانیّ «2»

_____

(1) در بعضی از نسخه‌ها (از شدّت بلا) است.
(2) باین عنوان در جایی نیافتم و شاید احمد بن محمّد بن احمد جرجانیّ باشد که در مصر بود و در حدیثش ثقه بود و با ورع که طعنی بر او نزده‌اند حدیث فراوانی از اصحاب و سنّیان شنیده است و اصحاب ما گفته‌اند که کتاب بزرگی از او بدستشان رسیده است که در آن روایاتی را نقل کرده است که گفته‌اند مهدیّ از فرزندان حسین است و اخبار قائم علیه السّلام نیز در آن کتاب است چنانچه در فهرست نجاشی است.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:314
از محمّد بن علیّ و او از علیّ بن حکم و او از عمرو بن شمر و او از جابر و او از ابی طفیل که گفت):
ابن کوّاء از امیر المؤمنین علیه السّلام از (غضب) پرسید حضرت فرمود: کو تا غضب؟ کو؟ مرگهائی باید باشد که میان آن مرگها مرگهائی روی دهد و باید آن کس که سوار بر شتر تندرو است بیاید و آن سوار بر شتر تندرو چیست؟ شتری که میانش با بند کمرش بهم آمیخته باشد و آن سوار بآنان خبری میدهد که او را میکشند این هنگام است که آن غضب فرا میرسد.
[شرح: مجلسیّ فرموده است که احتمال میرود آمیخته بودن بند کمر با میان شتر کنایه از لاغری و یا فربهی و یا سرعت سیر باشد].
(1) 39- (حدیث کرد ما را ابو سلیمان احمد بن هوذه باهلیّ او گفت: حدیث کرد ما را ابراهیم بن اسحاق نهاوندیّ او گفت: حدیث کرد ما را عبد اللَّه بن حمّاد انصاریّ از ابی مالک حضرمیّ و او از محمّد بن ابی الحکم و او از عبد اللَّه بن عثمان و او از اسلم مکّی «1» و او از ابی طفیل و او از حذیفة بن یمان که گفت):

_____

(1) در بعضی از نسخه‌ها (حصین مکّی) است و در بعضی (حکم مکّی) و هر دو غلط است و صحیح همان است که در یکی از نسخه‌های خطّی است: (اسلم مکّی) و او مولای محمّد بن حنیفه بود و داستانی با حضرت باقر دارد که نقل‌اش بد نیست و آن اینکه حضرت باقر روزی باو فرمود که او: یعنی محمّد بن عبد اللَّه بن حسن- در این نزدیکی خروج میکند و در حال فشار و سختی کشته می‌شود. سپس فرمود: ای اسلم این حدیث را

بهیچ کس مگو که آن را نزد تو بامانت سپردم.
اسلم گوید: من حدیث را بمعروف بن خرّبوذ نقل کردم ولی همان پیمانی را که امام باقر از من گرفته بود من از او گرفتم تا آنکه روزی معروف از امام باقر این موضوع را پرسید حضرت روی باسلم کرد و متوجّه او شد اسلم عرض کرد: فدایت شوم همان عهدی که شما از من گرفتید من نیز از او گرفتم حضرت فرمود: اگر همه مردم شیعه ما میبودند سه چهارمشان شکّاک میشدند و یک چهارم دیگرش احمق. این روایت را کشّی در رجالش آورده است.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:315
خلیفه‌ای کشته می‌شود که نه در آسمان عذر پذیری دارد و نه در زمین یاوری و خلیفه‌ای از خلافت خلع می‌شود که بر روی زمین راه رود و هیچ چیز از زمین از آن او نباشد و (ابن السّبیه) را «1» جانشین خود گرداند، گوید: ابو طفیل گفت: ای فرزند برادرم کاش که من و تو از اهل زمان او بودیم راوی گوید: گفتم: دائی چرا چنین آرزوئی داری؟ گفت: بخاطر آنکه حذیفه مرا حدیث کرد که حکومت بخاندان نبوّت برگشت خواهد نمود.
(1) 40- (حدیث کرد ما را احمد بن محمّد بن سعید او گفت: حدیث کرد ما را احمد بن یوسف بن یعقوب از کتابش او گفت: حدیث کرد ما را اسماعیل بن مهران او گفت: حدیث کرد ما را حسن بن ابی حمزه از پدرش و وهیب و آن دو از ابی بصیر که گفت):
از ابو جعفر (امام باقر) علیه السّلام از تفسیر این آیه شریفه سؤال شد سَنُرِیهِمْ آیاتِنا فِی الْآفاقِ وَ فِی أَنْفُسِهِمْ حَتَّی یَتَبَیَّنَ لَهُمْ أَنَّهُ الْحَقُ- فصّلت: 53 (بزودی نشانه‌های خود را که در جهان هستی است و در جان آنها است بآنان نشان خواهیم داد تا برایشان روشن شود که او بر حقّ است) فرمود: آنچه در جانشان بآنان نشان میدهد مسخ شدن است و آنچه در جهان نشان میدهد تنگ شدن محیط زندگی است بر آنان پس قدرت خدا را در جان خودشان و در محیطشان مشاهده میکنند و اینکه فرمود:
حَتَّی یَتَبَیَّنَ لَهُمْ أَنَّهُ الْحَقُ مقصود خدا خروج قائم است که او حقّ است از جانب خدای عزّ و جلّ که این خلق او را می‌بینند و چاره‌ای از آن نیست.
(2) 41- (حدیث کرد ما را احمد بن محمّد بن سعید او گفت: حدیث کرد ما را علیّ بن حسن تیملی از علیّ بن مهزیار و او از حمّاد بن عیسی و او از حسین بن مختار و او از ابی بصیر که گفت):
بابی عبد اللّه (امام صادق) علیه السّلام عرض کردم خدای عزّ و جلّ که میفرماید:

_____
(1) در باره این کلمه قبلا بحث شد.

عَذابَ الْخِزْيِ فِی الْحَياةِ الدُّنْيا وَ لَعَذابُ الْآخِرَةِ (فصّلت: 16 مراجعه شود) عذابی که در دنیا خواری آورد چیست؟ فرمود: ای ابا بصیر کدام خواری بیشتر از این است که مرد در خانه و اطاق خود و در کنار برادران و در میان اهل و عیال خود نشسته باشد که ناگهان اهل و عیالش گریبانها چاک زنند و فریاد بر آرند و مردم بگویند چه شده است؟ گفته شود: که فلان کس در همین ساعت مسخ شد عرض کردم پیش از قیام قائم علیه السّلام است یا پس از قیام؟ فرمود: نه، بلکه پیش از قیام.
(1) 42- (خبر داد ما را علیّ بن احمد بندنیجیّ از عبید اللَّه بن موسی علویّ و او از محمّد بن موسی و او از احمد بن ابی احمد ورّاق و او از یعقوب [بن] سرّاج که گفت):
بابی عبد اللّه (امام صادق) علیه السّلام عرض کردم: فرج شیعه شما کی خواهد بود؟ فرمود: هنگامی که فرزندان عبّاس اختلاف کنند و پایه‌های حکومتشان سست شود و طمع در آنان بندد کسی که طمع نمیکرد و عرب عنان گسیخته شود و هر کس که وسیله دفاع دارد آن را بر افرازد (و از آن استفاده کند) و سفیانیّ ظاهر شود و یمانیّ روی آورد و حسنیّ حرکت کند آن وقت صاحب این امر با ارثیه رسول خدا (ص) از مدینه بسوی مکه خروج خواهد کرد.
عرض کردم ارثیه رسول خدا صلی اللَّه علیه و آله چیست؟ فرمود: شمشیر او و زره او و عمامه او و عبای پشمین او و پرچم او و عصای او و اسب او و آلات جنگی او و زین او.
(2) 43- (حدیث کرد ما را احمد بن محمّد بن سعید او گفت: حدیث کرد ما را محمّد بن مفضّل و سعدان بن اسحاق بن سعید و احمد بن حسین بن عبد الملک و محمّد بن احمد بن حسن قطوانیّ همگی گفتند: حدیث کرد ما را حسن بن محبوب از یعقوب سراج که او گفت):
بابی عبد اللّه (امام صادق) عرض کردم: فرج شیعه شما چه وقت خواهد بود؟
فرمود: هنگامی که بنی عبّاس اختلاف کنند و حکومتشان سست شود و عین حدیث
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:317
بالا را ذکر کرده تا رسیده است به آلات جنگی و زین و اضافه نموده است که: تا بر فراز مکّه فرود می‌آید پس شمشیر را از غلافش بیرون میکشد و زره را میپوشد و پرچم و عبا را باز میکند و عمامه را بر سر می‌گذارد و عصا را بدست میگیرد و از خداوند اذن ظهور میطلبد، بعضی از خادمان آن حضرت از قضیّه آگاه می‌شود پس بنزد حسنیّ می‌آید و خبر را باو میرساند حسنیّ پیش دستی میکند و خروج میکند، پس مردم مکّه علیه او برمیخیزند و او را میکشند و سرش را بنزد شامیّ میفرستند در این هنگام صاحب این

امر ظاهر می‌شود پس مردم بیعتش کنند و پیروش گردند این هنگام سپاهی را شامی روانه مدینه میکند ولی بمدینه نرسیده خداوند آنان را هلاک میکند آن روز هر کس از فرزند علیّ علیه السّلام که در مدینه باشد از مدینه فرار نموده و خود را بمکه میرساند و بصاحب این امر می‌پیوندد و صاحب این امر خود بسوی عراق روی می‌آورد و سپاهی بسوی مدینه روانه میکند و دستور میدهد که خاندانش بمدینه باز گردند.
(1) 44- (حدیث کرد ما را محمّد بن همّام او گفت: حدیث کرد ما را جعفر بن محمّد بن مالک او گفت: حدیث کرد ما را معاویه بن حکیم او گفت: حدیث کرد ما را احمد بن محمّد بن ابی نصر او گفت: شنیدم):
امام رضا علیه السّلام میفرمود: بیش از این امر، (بیوح) خواهد شد من نفهمیدم که بیوح یعنی چه؟ پس بحجّ رفتم و شنیدم عربی میگفت: امروز روز (بیوح) است باو گفتم: بیوح یعنی چه؟ گفت: یعنی بسیار گرم «1».
(2) 45- (خبر داد مرا احمد بن محمّد بن سعید او گفت: حدیث کرد ما را علیّ ابن حسن تیملیّ از احمد و محمّد دو فرزند حسن و آن دو از پدرشان و او از ثعلبة بن

_____

(1) در بحار چاپ حروفی (البئوح) نوشته شده و بئوح بمعنای ظهور و شهرت است و در قرب الاسناد از بزنطی و او از امام رضا علیه السّلام روایت میکند که فرمود: پیش از این امر (کشتار بیوح) روی خواهد داد گفتم بیوح چیست؟ فرمود: پیوسته بدون سستی.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:318
میمون و او از بدر بن خلیل اسدیّ که گفت):
در نزد ابی جعفر محمّد بن علیّ (امام باقر) علیهما السّلام بودم فرمود دو نشانی پیش از قیام قائم علیه السّلام خواهد بود که از وقتی که خداوند، آدم را بزمین فرود آورده هرگز آن دو نشانی اتّفاق نیفتاده است و آن اینکه آفتاب در نیمه ماه رمضان و ماه در آخر آن گرفته میشوند.
مردی بآن حضرت عرض کرد یا ابن رسول اللّه نه، بلکه آفتاب در آخر ماه و ماه در نیمه، ابو جعفر علیه السّلام باو فرمود: میدانم چه میگویم آن دو نشانی نشانه‌هائی است که از هبوط آدم تا آن روز اتّفاق نیفتاده است.
(1) 46- (حدیث کرد ما را احمد بن محمّد بن سعید او گفت: حدیث کرد ما را قاسم بن محمّد بن حسن بن حازم او گفت: حدیث کرد ما را عبیس بن هشام ناشری از عبد اللّه بن جبله و او از حکم بن ایمن و او از ورد «1»- برادر کمیت- و او از):
ابی جعفر محمّد بن علیّ (امام باقر) علیه السّلام که فرمود: پیش از این امر به پنج روز گرفتگی ماه است و پانزده روز پیش گرفتگی آفتاب و این در ماه رمضان خواهد بود و آن هنگام حساب ستاره‌شناسان بهم خواهد

خورد.
(2) 47- (و ..... «2» از علیّ بن ابی حمزه و او از ابی بصیر و او از):

---

(1) او ورد بن زید اسدیّ کوفیّ است برادر کمیت بن زید و از اصحاب امام باقر علیه السّلام است و آنچه در پاره‌ای از نسخه‌ها نوشته شده است (وردان) یا (داود) غلط نوشته شده است.
(2) در متن ساقط شده است ولی مؤلّف از حسن بن علیّ بن ابی حمزه روایت میکند بواسطه احمد بن محمّد بن سعید و او از احمد بن یوسف بن یعقوب جعفیّ و او از اسماعیل بن مهران و او از حسن بن علیّ بن ابی حمزه و او از پدرش علیّ و سقط یا از قلم مؤلّف است زیرا بنا بر این نیست که اگر سند مانند قبل باشد این چنین نوشته شود و یا از نساخ و حقّ آن بود که ما سند را در متن بیاوریم ولی چون بر خلاف امانت بود نیاوردیم.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:319
ابی عبد اللّه (امام صادق) علیه السّلام که آن حضرت فرمود: نشانه خروج مهدیّ گرفتگی آفتاب است در ماه رمضان سیزدهم یا چهاردهم از ماه.
(1) 48- (حدیث کرد ما را محمّد بن همّام او گفت: حدیث کرد ما را جعفر بن محمّد بن مالک او گفت: حدیث کرد ما را محمّد بن حسین بن ابی الخطّاب از حسن ابن علیّ و او از صالح بن سهل و او از):
ابی عبد اللّه جعفر بن محمّد علیهما السّلام در معنای آیه شریفه سَأَلَ سائِلٌ بِعَذابٍ واقِعٍ- المعارج: 1 (پرسش‌کننده‌ای از عذابی که واقع خواهد شد پرسید) فرمود: تأویل این آیه در آینده است عذابی که در ثویّه واقع می‌شود- یعنی آتشی- تا کناسه بنی اسد سر کشد و تا قبیله ثقیف نیز بگذرد و هیچ جایگاه ستم بر آل محمّد نمی‌ماند مگر آنکه میسوزاند، و این پیش از قیام قائم خواهد بود.
(2) 49- (حدیث کرد ما را ابو سلیمان احمد بن هوذه او گفت: حدیث کرد ما را ابراهیم بن اسحاق نهاوندیّ از عبد اللّه بن حمّاد انصاریّ و او از عمرو بن شمر و او از جابر که گفت):
ابو جعفر (امام باقر) علیه السّلام فرمود: این سوره را چگونه میخوانید؟ عرض کردم کدام سوره؟ فرمود: سوره (سَأَلَ سائِلٌ بِعَذابٍ واقِعٍ) پس فرمود: سَأَلَ سائِلٌ بِعَذابٍ واقِعٍ نیست بلکه (سال سیل) است و آن آتشی است که در ثویّه «1» می‌افتد و از آنجا بکناسه بنی اسد راه می‌یابد و سپس به ثقیف میرسد پس جایگاه

---

(1) ثویّه اوّلش مفتوح و دوّم مکسور و با یاء مشدّد جایی در کوفه یا در نزدیکی آن میباشد- و بعضی بصورت تصغیرش خوانده‌اند- و بعضی گفته‌اند

خرابه‌ای است در سمت حیره که از آن تا حیره یک ساعت راه است و کناسه بضمّ کاف محله‌ای است در کوفه که یوسف بن عمرو ثقفی که از طرف هشام بن عبد الملک والی عراق بود زید بن علیّ بن الحسین علیهما السّلام را در آنجا بدار زد و داستانش مشهور است بمقاتل الطالبین ابو الفرج اصفهانی مراجعه شود.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:320
ظلمی بر آل محمّد را نمیگذارد مگر آنکه میسوزاند «1».
(1) 50- (حدیث کرد ما را احمد بن محمّد بن سعید او گفت: حدیث کرد مرا علیّ بن حسن از برادرش محمّد بن حسن «2» و او از پدرش و او از احمد بن عمر حلبیّ و او از حسین بن موسی و او از معمّر بن یحیی بن سام و او از ابی خالد کابلیّ و او از):
ابی جعفر (امام باقر) علیه السّلام که آن حضرت فرمود: گوئی قومی را می‌بینم که از خاور خروج کرده‌اند و خواستار حقّند ولی بآنان داده نمیشود سپس باز خواستار حقّشان شوند و بآنان ندهند چون چنین بینند شمشیرها برهنه کنند و بر گردنها گذارند این وقت حقّ آنان را بآنان بدهند ولی آنان نپذیرند تا آنکه قیام کنند و آن باز ندهند مگر بصاحب شما کشته‌گانشان شهیدند، هان که اگر من آن روز را درک میکردم جان خود را برای یاری صاحب این امر نگاه میداشتم.
(2) 51- (حدیث کرد ما را احمد بن محمّد بن سعید او گفت: حدیث کرد ما را

---

(1) گوئی امام باقر از راوی پرسیده است که مضمون آیه واقع شده است یا آنکه بعدا واقع خواهد شد؟ و سپس خودشان فرموده‌اند که یکی از مصادیق آیه در آینده خواهد شد چنانچه در تفسیر قمّی است (که از امام باقر علیه السّلام) از معنای این آیه سؤال شد فرمود:
آتشی از مغرب سر کشد و فرشته‌ای آن را از پشت میراند تا از سمت خانه بنی سعد بن همّام بمسجدشان میرسد و خانه‌ای از بنی امیّه بجای نمیگذارد مگر آنکه همه را با اهلش میسوزاند و خانه‌ای که در آن ستمی آل محمّد شده باشد نمیگذارد مگر آنکه میسوزاند و این همان مهدیّ است. و مقصود آنکه از علامت‌ها و نمونه‌های کار مهدیّ علیه السّلام آنست که همان طور که آنان زید بن علیّ و یارانش را در ثویّه تا کناسه و ثقیف کشتند باید انتقام پس بدهند و هر خانه‌ای که خونی در آن از آل محمّد ریخته شده باشد سوزانده می‌شود.
(2) در نسخه‌ها چنین است (از پدرش و محمّد بن الحسن) گوئی کلمه (از پدرش و) زاید است و صحیحتر اینکه (علیّ بن الحسن از محمّد بن الحسن و او از پدرش) هم چنان که در سندهای معمول چنین است زیرا ابن فضّال

بواسطه دو برادرش محمّد و احمد از پدرش روایت میکند.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:321
علیّ بن حسن از یعقوب بن یزید و او از زیاد قندیّ و او از ابن اذینه و او از معروف ابن خرّبوذ که گفت):
هیچ وقت بخدمت ابی جعفر (امام باقر) نرسیدیم مگر آنکه فرمود: خراسان خراسان، سجستان سجستان، گوئی در این سخن مژده‌ای بما میداد. «1»
(1) 52- (حدیث کرد ما را احمد بن محمّد بن سعید او گفت: حدیث کرد ما را علیّ بن الحسن او گفت: حدیث کرد ما را حسن و محمّد دو فرزندان علیّ بن یوسف از پدرشان و او از احمد بن عمر حلبیّ «2» و او از صالح بن ابی الاسود و او از ابی الجارود که گفت):
شنیدم ابا جعفر (امام باقر) علیه السّلام میفرمود: آن هنگام که بیعت پسر بچّه ظاهر شود هر کس که آلت دفاعی داشته باشد با آلت دفاعی خودش قیام میکند.
(2) 53- (حدیث کرد ما را احمد بن محمّد بن سعید او گفت: حدیث کرد ما را علیّ بن الحسن او گفت: حدیث کرد ما را محمّد بن عبد اللّه از محمّد بن ابی عمیر و او از هشام بن سالم و او از):
ابی عبد اللّه (امام صادق) علیه السّلام که فرمود: این کار صورت نخواهد گرفت تا آنکه هیچ صنفی از مردم نماند مگر آنکه بر مردم حکومت کنند تا آنکه کسی نگوید: اگر ما حاکم میشدیم بعدالت رفتار میکردیم سپس قائم (ع) بحقّ و عدالت قیام میکند «3».
(3) 54- (خبر داد ما را احمد بن محمّد بن سعید بهمین اسناد از هشام بن سالم و او از زراره که گفت):

---

(1) ظاهرا اشاره بعلامت ظهور است و محتمل است که اشاره بحوادث عصر آن حضرت باشد مانند قیام ابو مسلم که منجر بانقراض دولت بنی امیّه شد.
(2) مقصود احمد بن عمر بن ابی شعبه است که ثقه است.
(3) از این جمله استفاده می‌شود که همه نظامها پیش از ظهور آن حضرت نظام ظلم و جور است.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:322
به ابی عبد اللّه (امام صادق) علیه السّلام عرض کردم: آن آواز، حقیقت دارد؟ فرمود: آری بخدا قسم تا آنجا که هر قومی بزبان خودشان آن را میشنوند، و فرمود: این کار صورت نخواهد گرفت تا آنکه نه دهم از مردم از میان بروند «1».
(1) 55- (خبر داد ما را علیّ بن احمد او گفت: حدیث کرد ما را عبید اللّه

بن موسی علویّ او گفت: حدیث کرد ما را عبد اللّه بن حمّاد انصاریّ او گفت: حدیث کرد ما را ابراهیم بن عبید اللّه بن علاء «2» او گفت: حدیث کرد مرا پدرم از):
ابی عبد اللّه جعفر بن محمّد علیهما السّلام که امیر المؤمنین علیه السّلام از چیزهائی که پس از آن حضرت تا قیام قائم پدید خواهد آمد سخن گفت: پس حسین (ع) عرض کرد یا امیر المؤمنین: کی خداوند روی زمین را از ستمکاران پاک خواهد کرد؟
امیر المؤمنین علیه السّلام فرمود: خداوند زمین را از ستمکاران پاک نخواهد کرد تا آنکه خون حرام ریخته شود.
سپس جریان کار بنی امیّه و بنی عبّاس را ضمن حدیث مفصّلی بیان کرد سپس فرمود: همان که قائم در خراسان قیام کرد و بر کوفان و ملتان مسلّط شد و از جزیره بنی کاوان گذشت و قائمی از ما در گیلان قیام کرد و آبر و دیلمان او را اجابت کردند و فرزندان مرا پرچمهای ترک که در اطراف و اکناف پراکنده باشند ظاهر گردید آنان در میان این گیر و دارها باشند و هنگامی که بصره ویران شود و امیر امیران در مصر قیام کند.
پس آن حضرت داستان درازی نقل کرد سپس فرمود: هنگامی که هزاران نفر آماده شوند و صفها آراسته شود و قوچ نر کشته شود آنجاست که آخری بپاخیزد و فتنه انگیز آشوب کند و کافر هلاک گردد سپس قائمی که در آرزویش باشند و امامی که

_____

(1) در بعضی از نسخه‌ها چنین است: (تا آنکه نه دهم مردم هلاک شوند).
(2) در بعضی از نسخه‌ها (ابراهیم بن عبد اللّه بن علاء) است و بگمانم که هر دو غلط باشد و صحیحش (ابراهیم بن عبد الحمید بن ابی العلاء) است.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:323
ناشناخته باشد و شرافت و فضیلت از آن او است قیام کند و او از فرزندان تو است ای حسین فرزند بی‌مانندی در میان دو رکن ظاهر شود در دو جامه پوسیده بر جنّ و انس پیروز گردد و زمینی را بدون کشت نگذارد خوشا آنکه زمانش را درک کند و بآن وقت برسد و آن روزگار بیند.
(1) 56- (محمّد بن همام گفت: حدیث کرد ما را جعفر بن محمّد بن مالک فزاریّ کوفیّ او گفت: حدیث کرد مرا محمّد بن احمد «1» از محمّد بن سنان و او از یونس بن ظبیان و او از):
ابی عبد اللّه (امام صادق) علیه السّلام که فرمود: چون شب جمعه شود خدای تعالی فرشته‌ای را بآسمان دنیا فرو فرستد و چون صبح برآید آن فرشته بر عرش نشیند که بر فراز بیت المعمور است و از برای محمّد و علیّ و حسن و حسین منبرهائی از نور نصب شود آنان بر آن منبرها شوند و فرشتگان و پیغمبران و مؤمنان همه بر گرد آن منبرها در آیند و درهای

آسمان گشوده شود چون آفتاب از نیم روز بگذرد، رسول خدا صلّی اللّه علیه و آله عرض کند: پروردگارا وعده‌ای که آن را در کتابت داده‌ای فرا رسیده است و آن این آیه است: وَعَدَ اللَّهُ الَّذِینَ آمَنُوا مِنْکُمْ وَ عَمِلُوا الصَّالِحاتِ لَیَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِی الْأَرْضِ کَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِینَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَ لَیُمَکِّنَنَّ لَهُمْ دِینَهُمُ الَّذِی ارْتَضی لَهُمْ وَ لَیُبَدِّلَنَّهُمْ مِنْ بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْناً- النور: 55 خداوند بکسانی که از شما ایمان آورده‌اند و کار شایسته انجام داده‌اند وعده فرموده است که حتما آنان را خلیفه در زمین گرداند همان طور که پیشینیانشان را خلیفه کرد و دینی را که برای آنان پسندیده در اختیارشان قرار دهد و ترس آنان را با منیت تبدیل فرماید.
سپس فرشتگان و پیامبران نیز همین عرض را میکنند، سپس محمّد و علیّ و حسن و حسین بسجده در افتند سپس گویند: پروردگارا به خشم آی که حریم تو

_____

(1) یعنی محمّد بن احمد بن یحیی بن عمران اشعریّ چنانچه در بحار تصریح بآن نموده است.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:324
هتک شده و برگزیدگانت کشته گشته‌اند «1» و بندگان شایسته‌ات زبون گشته‌اند پس خداوند هر آنچه بخواهد میکند و این روز معیّنی است.
(1) 57- (حدیث کرد ما را عبد الواحد بن عبد اللّه بن یونس او گفت: حدیث کرد ما را محمّد بن جعفر قرشیّ او گفت: حدیث کرد مرا محمّد بن حسین بن ابی الخطّاب او گفت:
حدیث کرد ما را محمّد بن سنان از حسین بن مختار و او از خالد قلانسیّ و او از):
ابی عبد اللَّه (امام صادق) علیه السّلام که آن حضرت فرمود: آنگاه که دیوار مسجد کوفه از پایان که بخانه ابن مسعود چسبیده است ویران شد، حکومت بنی فلان زائل خواهد شد، هان که ویران گر آن دیوار دوباره آن را بنا نخواهد کرد.
(2) 58- (حدیث کرد ما را عبد الواحد بن عبد اللَّه او گفت: حدیث کرد ما را احمد بن محمّد بن رباح زهریّ او گفت: حدیث کرد ما را احمد بن علیّ حمیریّ از حسن بن ایّوب و او از عبد الکریم بن عمرو خثعمیّ و او از مردی و آن مرد از):
ابی عبد اللَّه (امام صادق) علیه السّلام که آن حضرت فرمود: قائم قیام نخواهد کرد تا آنگاه که دوازده نفر مرد قیام کنند و همگی این سخن گویند که او را دیده‌اند و او تکذیبشان خواهد کرد.
(3) 59- (خبر داد ما را محمّد بن همّام او گفت: حدیث کرد ما را حمید بن زیاد او گفت: حدیث کرد ما را حسن بن محمّد بن سماعه او گفت: حدیث

کرد ما را احمد ابن حسن میثمیّ از ابی الحسن علیّ بن محمّد و او از معاذ بن مطر «2» و او از مردی که گفت: و او را کسی بجز مسمع ابا سیّار نمیدانمش که گفت):
ابو عبد اللّه (امام صادق) علیه السّلام فرمود: پیش از قیام قائم جنگ قیس بجنبش خواهد آمد.

_____
(1) در بعضی از نسخه‌ها است (و برگزیدگانت خوار و ذلیل گشته‌اند).
(2) در بعضی از نسخه‌ها (احمد بن محمّد بن معاذ بن مطر) است و علیّ بن محمّد ظاهرا همان ابو الحسن سوّاق باشد و اما معاذ بن (مطر) را من جایی ندیده‌ام.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:325
(1) 60- (حدیث کرد ما را علی بن الحسین او گفت: حدیث کرد ما را محمّد بن یحیی عطار او گفت: حدیث کرد ما را محمد بن حسان رازی از محمّد بن علیّ کوفی او گفت: حدیث کرد ما را محمّد بن سنان از عبید بن زرارة او گفت):
در محضر ابی عبد اللَّه (امام صادق) علیه السّلام سخن از سفیانی بمیان آمد فرمود تا آن خواب آلود دارنده چشمانش در صنعاء خروج نکرده او کجا خروج کند؟ (2) 61- (خبر داد ما را علیّ بن الحسین او گفت: خبر داد ما را محمّد بن یحیی از محمّد بن حسّان رازیّ و او از محمّد بن علیّ کوفیّ و او از ابراهیم بن ابی البلاد و او از علیّ بن محمّد بن اعلم ازدیّ و او از پدرش و او از جدش «1» که گفت):
امیر المؤمنین علیه السّلام فرمود: پیشاپیش قائم مرگ سرخ و مرگ سفید و ملخی فصلی و ملخی غیر فصلی که همچون خون سرخ رنگ است خواهد بود اما مرگ سرخ بوسیله شمشیر است و اما مرگ سفید یعنی طاعون «2».
(3) 62- (خبر داد ما را احمد بن محمّد بن سعید او گفت: حدیث کرد ما را علیّ ابن حسن تیملیّ از کتابش در ماه رجب بسال دویست و هفتاد و هفت او گفت: حدیث کرد ما را محمّد بن عمر بن یزید سابریّ فروش و محمّد بن ولید بن خالد خزّاز اینان گفتند: حدیث کرد ما را حمّاد بن عثمان از عبد اللّه بن سنان او گفت: حدیث کرد مرا محمّد بن ابراهیم ابی البلاد او گفت: حدیث کرد ما را پدرم از پدرش و او از اصبغ ابن نباته که گفت):
شنیدم علیّ علیه السّلام میفرمود: پیشاپیش قائم سالهائی فریبائی خواهد بود که راستگو در آن دروغگو و دروغگو در آن راستگو پنداشته شود و شخص (ماحل) در آن مقرّب شود- و در حدیثی است که در رویبضه در آن بسخن در آید،- گفتم:

_____

(1) اعلم ازدیّ چنانچه در رجال برقی آمده از دوستان امیر المؤمنین علیه السّلام بود و در اختصاص مفید (علم ازدی) ضبط شده است.
(2) در بعضی از نسخه‌ها است (مرگ سفید بوسیله طاعون خواهد شد).
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:326
رویبضة و ما حل چه باشد؟ «1» فرمود: مگر قرآن نمیخوانید که خدا میفرماید: وَ هُوَ شَدِیدُ الْمِحالِ یعنی مکر خدا شدید است. گفتم: ماحل بچه معنا است؟
گفت: مقصودش حیله‌گر بود.
(1) 63- (حدیث کرد ما را عبد الواحد بن عبد اللَّه او گفت: حدیث کرد ما را محمّد بن جعفر قرشیّ او گفت: حدیث کرد ما را محمّد بن حسین بن ابی الخطّاب او گفت: حدیث کرد مرا محمّد بن سنان از حذیفة بن منصور و او از):
ابی عبد اللَّه (امام صادق) علیه السّلام که فرمود: خدای را سفره‌ای است (و در غیر این روایت: بجای (مائده) کلمه (مأدبه) است که بمعنای طعام است) در بلدی کنار فرات موسوم بقرقیسیا که کسی از آسمان سر بر آرد و ندا دهد ای پرندگان هوا و ای درندگان زمین بیائید و شکم خود را از گوشتهای ستمکاران پر کنید «2».
(2) 64- (حدیث کرد ما را ابو سلیمان احمد بن هوذه باهلیّ او گفت: حدیث کرد ما را ابراهیم بن اسحاق او گفت: حدیث کرد ما را عبد اللَّه بن حماد انصاری از ابی بصیر او گفت):
حدیث کرد ما را ابو عبد اللَّه (امام صادق) علیه السّلام [و فرمود]: قائم را بنام آواز دهند که فلان فرزند فلان برخیز.
(3) 65- (خبر داد ما را احمد بن محمّد بن سعید او گفت: حدیث کرد ما را محمّد ابن مفضل و سعدان بن اسحاق بن سعید و احمد بن حسین بن عبد الملک و محمّد بن احمد بن حسن همگی از حسن بن محبوب و او از یعقوب سراج و او از جابر و او از):

_____

(1) ظاهرا در اینجا سقطی باشد و آن اینکه حضرت پاسخ رویبضة را نفرموده‌اند و در نهایة جزری است: در حدیث مقدّمات قیامت (و اینکه رویبضة در امر عامّه سخن گوید) عرض شد رویبضه چیست یا رسول اللَّه؟ فرمود: مرد پست و ناچیز که در کار عامه سخن گوید.
(2) در روضه کافی بشماره 451 خبری از میسّر و او از حضرت باقر نقل کرده است که توضیح این خبر را متضمّن است بآنجا مراجعه شود.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:327
ابی جعفر (امام باقر) علیه السّلام که آن حضرت فرمود: ای جابر، قائم ظهور نمیکند [مردم را] در شام فتنه‌ای فرا گیرد که بدنبال راه گریز باشند

و نیابند و کشتاری در میان کوفه و حیره اتّفاق افتد که از هر دو طرف بیک میزان کشته شود و آواز دهنده‌ای از آسمان آواز دهد.
(1) 66- (خبر داد ما را احمد بن محمّد بن سعید از این چهار نفر و آنان از حسن ابن محبوب و او از علاء بن رزین و او از محمّد بن مسلم و او از):
ابی جعفر (امام باقر) علیه السّلام که آن حضرت فرمود: بانتظار صدائی باشید که ناگهان از سوی دمشق بشما خواهد رسید در آن صدا شما را فرجی بزرگ خواهد بود.
(2) 67- (خبر داد ما را احمد بن محمّد بن سعید از همین چهار نفر و آنان از ابن محبوب و خبر داد ما را محمّد بن یعقوب کلینیّ ابو جعفر او گفت: حدیث کرد مرا علی بن ابراهیم بن هاشم از پدرش که گفت: حدیث کرد مرا محمّد بن عمران او گفت:
حدیث کرد مرا احمد بن محمّد بن عیسی او گفت: و حدیث کرد مرا علیّ بن محمّد و غیر او از سهل بن زیاد و همگی از حسن بن محبوب [که گفت] و «1» حدیث کرد ما را عبد الواحد بن عبد اللّه موصلیّ از ابی علیّ احمد بن محمّد بن ابی ناشر «2» از احمد ابن هلال و او از حسن بن محبوب و او از عمرو بن ابی المقدام و او از جابر بن یزید جعفیّ که گفت):
ابو جعفر محمّد بن علیّ الباقر علیهما السّلام فرمود: ای جابر زمین گیر باش و دست و پائی نزن تا آنگاه که نشانه‌هائی را که برایت میگویم به بینی اگر بآنها برسی.
(3) اوّلش اختلاف بنی عبّاس است و بنظر من تو آن روز را درک نخواهی کرد

_____

(1) گوینده مصنف است.
(2) در بعضی نسخه‌ها (ابی یاسر) است.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:328
ولی از من بکسانی که پس از من خواهند آمد بازگو کن و آواز دهنده‌ای که از آسمان آواز خواهد داد و از سوی دمشق آوازه فتح و پیروزی بشما خواهد رسید و یکی از آبادیهای شام بنام جابیه «1» فرو خواهد رفت و بخشی از مسجد دمشق که در سمت راست واقع شده سقوط کند و گروهی خارج از دین که از ناحیه ترک باشند خروج کنند و بدنبالش در روم اغتشاش شود و برادران ترک روی آورند تا آنکه بجزیره فرود آیند و گروه خارج از دین رومیان روی آورند تا آنکه برمله فرود آیند.
در آن سال ای جابر در هر ناحیه از مغرب اختلاف فراوانی روی خواهد داد پس نخستین سرزمینی که ویران شود سرزمین شام باشد «2» این هنگام اختلافشان بسه پرچم انجامد: پرچم اصهب و پرچم ابقع و پرچم سفیانی پس سفیانی با ابقع برخورد کند و بجنگد و سفیانی او و پیروانش را بکشد

و سپس اصهب را بکشد سپس همّتی بجز آنکه رو بسوی عراق کند نخواهد داشت و سپاهیانش بقرقیسیاء «3» گذر کنند و در آنجا بجنگند و یک صد هزار از ستمگران در آن جنگ کشته شوند و سفیانی سپاهی بکوفه روانه کند که هفتاد هزار بشمار آیند و اهل کوفه را بکشند و بدار آویزند و اسیر کنند.
در این میان بناگاه پرچمهائی از جانب خراسان روی آور شود و بسرعت طیّ منازل کند و چند نفر از اصحاب قائم با آنان همراه خواهد بود سپس مردی از کارگران اهل کوفه با جمعی خروج میکند که فرمانده سپاه سفیانی او را میان حیره و کوفه میکشد (1) و سفیانی هیئتی را روانه مدینه کند پس مهدیّ از مدینه بمکّه فرار کند، این خبر

_____

(1) جابیه دهی است از دهات دمشق و از توابع جیدور از سمت جولان نزدیک مرج الصفر.
(2) در بعضی از نسخه‌ها است که (نخستین زمین مغرب سرزمین شام خواهد بود) و عیاشی آن را در تفسیرش نقل کرده و آنجا است که نخستین زمین مغرب که ویران می‌شود زمین شام خواهد بود) و در اختصاص مفید نیز چنین است.
(3) قرقیساء: شهریست در خابور در کنار فرات.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:329
بسفیانی میرسد که مهدی بمکّه رفته است پس سپاهی بدنبال او میفرستد ولی موفّق بدستگیری او نمیشوند تا آنکه آن حضرت در حال ترس و مراقبت طبق سنّت موسی ابن عمران داخل مکّه می‌شود.
فرمود: فرمانده سپاه سفیانی در بیداء فرود می‌آید پس آواز دهنده‌ای از آسمان آواز میدهد (ای بیداء این قوم را نابود کن) پس زمین آنان را فرو میبرد و بجز چند نفر نجات نمی‌یابند که صورت آنان را خداوند به پشت برمیگرداند و آنان از قبیله کلب خواهند بود و این آیه در باره آنان نازل شده است: یا أَیُّهَا الَّذِینَ أُوتُوا الْکِتابَ آمِنُوا بِما نَزَّلْنا مُصَدِّقاً لِما مَعَکُمْ مِنْ قَبْلِ أَنْ نَطْمِسَ وُجُوهاً فَنَرُدَّها عَلی أَدْبارِها- النساء: 47 (ای کسانی که برای شما کتاب آسمانی فرستاده شد بقرآنی که فرو فرستادیم که توراة و انجیل را که با شما است تصدیق میکند ایمان آورید پیش از آنکه چهره‌هائی را خط خذلان کشیم و آنها را به پشت‌هایشان برگردانیم).
فرمود: قائم در آن روز در مکّه خواهد بود در حالی که پشت به بیت اللَّه الحرام داده و بآن پناهنده شده صدا میزند: ای مردم ما از خدا یاری میطلبیم هر کس از مردم که بما پاسخ داد چه بهتر که ما خاندان پیامبر شما محمّد میباشیم و ما سزاوار ترین مردم هستیم بخدا و بمحمّد، و هر کس که با من در باره آدم محاجّه کند بداند که من سزاوارترین مردم بآدم

هستم، و هر کس با من در باره نوح گفتگو کند بداند که من سزاوارترین مردم بنوح میباشم، و هر کس با من در باره ابراهیم احتجاج کند باید بداند که من سزاوارترین مردم بابراهیم هستم، و هر کس با من در باره محمّد محاجّه کند پس من سزاوارترین مردم بمحمّد هستم، و هر کس با من در باره پیامبران محاجّه کند پس من سزاوارترین مردم به پیامبران هستم، مگر نه اینست که خداوند در قرآنش میفرماید: إِنَّ اللَّهَ اصْطَفی آدَمَ وَ نُوحاً وَ آلَ إِبْراهِيمَ وَ آلَ عِمْرانَ عَلَى الْعالَمِينَ ذُرِّيَّةً بَعْضُها مِنْ بَعْضٍ وَ اللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ- آل عمران 34 (آدم و نوح و آل ابراهیم و آل عمران را خداوند بر جهانیان برگزید فرزندانی هستند برخی از نسل
ترجمه الغيبة للنعمانى ،متن،ص:330
برخی دیگر و خداوند شنوا و دانا است) پس منم بازمانده آدم و ذخیره نوح و برگزیده از ابراهیم و خلاصه‌ای از محمّد صلّی اللّه علیهم اجمعین.
(1) توجّه کنید: هر کس که با من در باره کتاب خدا گفتگو کند پس من سزاوار- ترین مردم بکتاب خدا هستم، توجّه کنید: هر کس که با من در باره سنّت رسول اللّه گفتگو کند پس من سزاوارترین مردم بسنت رسول اللّه هستم، هر کس را که امروز سخن مرا میشنود. بخدا قسمش میدهم که حاضرین [از شما] بغائبین برسانند و شما را بحقّ خدا و حقّ رسول او و حقّ خودم قسم میدهم زیرا مرا بر شما حقّ خویشاوندی رسول خدا ثابت است- که ما را کمک کنید و ما را از کسی که بر ما ستم میکند باز دارید که ما وحشت زده شدیم و مظلوم گشتیم و از شهرها و کنار فرزندانمان تبعید شدیم و بر ما ستم شد و از حقّ خودمان ممنوع شدیم و اهل باطل بر ما دروغ بستند «1» پس خدا را بیاد آرید در باره ما، ما را خوار نکنید و ما را یاری کنید تا خدا شما را یاری کند.
فرمود: پس خداوند سیصد و سیزده نفر یاران آن حضرت را بر او گرد می‌آورد و بدون قرار قبلی خداوند آنان را گرد می‌آورد همچون پاره‌های ابر پائیز که بهم میپیوندند ای جابر این همان آیه است که خداوند در قرآنش فرموده است: أَيْنَ ما تَكُونُوا يَأْتِ بِكُمُ اللَّهُ جَمِيعاً إِنَّ اللَّهَ عَلى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ- البقره: 148 (هر جا باشید خداوند همه شما را می‌آورد که خداوند بر همه چیز توانا است).
پس در میان رکن و مقام باو بیعت میکنند، و با او خواهد بود وصیّت نامه‌ای از رسول خدا صلی اللّه علیه و آله که بفرزندان از پدرانشان دست بدست بارث رسیده است و قائم ای جابر مردی است از فرزندان حسین علیه السّلام که خداوند کارش را در یک شب اصلاح میفرماید و هر چه در باره او بنظر مردم مشکل آید اینکه او از

---

(1) در بحار چاپ کمپانی است (اهل باطل را بر ما مقدّم داشتند) و در

اختصاص است: (اهل باطل بر ما مقدّم داشت) و آنچه در بحار است مناسبتر است.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:331
فرزندان رسول خدا است و از علماء یکی پس از دیگری ارث برده است مشکل نخواهد بود، و بفرض که همه اینها هم بنظرشان مشکل آید آن آوازی که از آسمان بر آید هنگامی که او را بنام خودش و نام پدرش و مادرش آواز دهد همه اشکال را بر طرف خواهد نمود.
(1) 68- (حدیث کرد ما را ابو سلیمان احمد بن هوذه باهلیّ او گفت: حدیث کرد ما را ابراهیم بن اسحاق نهاوندیّ او گفت: حدیث کرد ما را عبد اللّه بن حمّاد انصاریّ از ابی بصیر و او از):
ابی عبد اللّه علیه السّلام که فرمود: قائم روز عاشورا را قیام خواهد کرد.
این نشانه‌هائی که امامان علیهم السّلام ذکر فرموده‌اند با توجّه باینکه از حیث شماره فراوان و از حیث سند متّصل و متواتر و از نظر معنا هم با هم متّفق‌اند موجب آنست که ظهور قائم پس از آن نشانه‌ها باشد زیرا امامان که راستگویند خبر داده‌اند که این نشانه‌ها بناچار خواهد شد تا آنجا بآنان عرض شده: (که ما امیدواریم آرزوی ما در باره قائم پیش از سفیانی جامه عمل بپوشد) فرموده‌اند: بلی بخدا قسم که از حتمیّات است و چاره‌ای از آن نیست.
و سپس تحقیق فرموده‌اند که پنج نشانه‌ای که بزرگترین دلیل و برهان بر ظهور حقّ است پس از آن نشانه‌ها خواهد بود هم چنان که موضوع تعیین وقت ظهور را باطل کرده‌اند و فرموده‌اند (هر کس از ما برای شما تعیین وقتی را روایت کند بی‌محابا تکذیبش کنید هر که باشد زیرا ما وقت تعیین نخواهیم کرد) و این از راستترین گواه‌ها بر آنست که هر کس ادّعا کند و یا در باره او ادّعا شود که دارای مرتبه و منزلت قائم است و پیش از این علامتها ظهور کند باطل است مخصوصا که همه حالاتش گواه بر بطلان ادعایش باشد از خداوند میخواهیم که با منت و کرمش ما را از کسانی قرار ندهد که با آراستن دین و فریب دادن ضعفاء مرتدین در مقام بدست آوردن دنیا باشیم و نور و پرتو هدایت و جمال و بهاء حقّ را که بما تفضل فرموده از
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:332
ما باز نستاند.

(باب- 15) (روایاتی که در باره سختی و ناراحتی که پیش از ظهور) (صاحب حقّ پیش خواهد آمد رسیده است)

(1) 1- (خبر داد ما را احمد بن محمّد بن سعید ابن عقده او گفت: حدیث کرد ما را علیّ بن حسن تیملیّ از کتابش در ماه صفر بسال دویست و هفتاد و چهار او گفت حدیث کرد ما را عبّاس بن عامر بن رباح ثقفی از موسی بن بکر و او از بشیر نبّال و خبر داد ما را علیّ بن احمد بندنیجیّ از عبید اللَّه بن موسی علویّ و او از ایّوب بن نوح و او از صفوان بن یحیی و او از بشیر ابن ابی اراکه نبّال- و لفظ حدیث بنا بر روایت ابن عقده است- بشیر گفت):
چون بمدینه رسیدم بخانه ابی جعفر (امام باقر) گذرم افتاد دیدم استرش زین کرده بر در خانه آماده است من روبروی خانه نشستم تا آن حضرت بیرون شد سلام‌اش کردم از استر پیاده شد و رو بسوی من آورد و فرمود: از کجائی؟ عرض کردم: از اهل عراقم. فرمود: از کجایش؟ عرض کردم: از اهل کوفه. فرمود: در این راه که با تو همسفر بود؟ عرض کردم: گروهی از طایفه محدثه. فرمود: محدثه چیست؟
عرض کردم: مرجئه «1» فرمود: وای این گروه مرجئه فردا که قائم ما قیام میکند بچه کسی پناه خواهند برد؟ عرض کردم: آنان میگویند: اگر چنین پیش آمدی روی داد ما

_____

(1) مقصود از مرجئه گروهی هستند که پس از پیغمبر یکنفر را باختیار خودشان برای خود انتخاب میکنند و او را رئیس خود قرار میدهند و در باره او قائل بعصمت از خطا هم نیستند و او را در همه دستورهائی که میدهد واجب الاطاعة میدانند و اینکه آنان را مرجئه نامیدند باین جهت است که یعنی خداوند نصب امام را بتأخیر انداخت تا امّت خودشان او را انتخاب کنند و گاهی هم مرجئه بحروری و قدری گفته می‌شود.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:333
و شما در میزان عدالت برابر خواهیم بود.
فرمود: هر کس که توبه کند خداوند توبه‌اش را می‌پذیرد و آن کس که نفاق در پنهان داشته باشد خداوند جز او کسی را از رحمت خود دور نخواهد ساخت و آن کس که چیزی اظهار کند خداوند خونش را خواهد ریخت سپس فرمود: سوگند بآن که جانم بدست او است همچون قصّاب که سر گوسفندش را میبرد سر آنان را خواهد برید و با دست خود اشاره بگلویش کرد.
عرض کردم: آنان میگویند: چون این کار روی دهد همه کارها برای او درست شود و باندازه یک حجامت هم خون ریخته نخواهد شد. فرمود:

هرگز چنین نیست سوگند بآن کسی که جانم بدست او است کار بآنجا خواهد کشید که ما و شما عرق و خون بسته را پاک کنیم و با دست خود اشاره به پیشانی خود کرد «1».
(1) 2- (و خبر داد ما را احمد بن محمّد بن سعید او گفت: حدیث کرد ما را محمّد ابن سالم بن عبد الرّحمن ازدیّ از کتابش در ماه شوال بسال دویست و هفتاد و یک او گفت: خبر کرد مرا عثمان سعید طویل از احمد بن سلیمان و او از موسی بن بکر واسطیّ و او از بشیر نبّال که گفت):
بمدینه رسیدم و همان حدیث پیشین را آورده جز آنکه میگوید: چون بمدینه رسیدم بابی جعفر علیه السّلام عرض کردم: آنان میگویند که چون مهدیّ قیام کند همه کارها از برای او بخودی خود درست شود و باندازه حجامتی خون نمیریزد.
فرمود: هرگز چنین نیست سوگند بآن کس که جان من بدست او است اگر کارها بخودی خود برای کسی درست میشد هر آینه برای رسول خدا درست میشد آنگاه که دندانهای جلو آن حضرت شکست و صورت مبارکش زخم برداشت نه، هرگز، سوگند بآن کس که جان من بدست او است تا ما و شما عرق و خون بسته را پاک کنیم

---

(1) مجلسیّ گوید: پاک کردن عرق و خون بسته از پیشانی کنایه است از پیش آمدهای دشواری که باعث عرق کردن و زخمهای خونین گردد.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:334
و سپس پیشانی‌اش را- بنشانی علامت- مسح کرد.
(1) 3- (خبر داد ما را علیّ بن احمد بندنیجیّ از عبید اللَّه بن موسی [علویّ] عباسیّ «1» و او از حسن بن معاویه و او از حسن بن محبوب و او از عیسی بن سلیمان و او از مفضّل بن عمر که گفت):
ابا عبد اللَّه (امام صادق) علیه السّلام از امام قائم یاد میکرد و من عرض کردم:
من امیدوارم که کار او بآسانی انجام پذیرد شنیدم که فرمود: این کار نمیشود تا آنکه عرق و خون بسته را پاک کنید.
(2) 4- (خبر داد ما را عبد الواحد بن عبد اللَّه بن یونس او گفت: حدیث کرد ما را محمّد بن جعفر قرشیّ او گفت: حدیث کرد ما را محمّد بن حسین بن ابی الخطّاب از محمّد بن سنان و او از یونس بن رباط «2» که گفت):
شنیدم ابا عبد اللَّه (امام صادق) علیه السّلام میفرمود: اهل حقّ تا بوده‌اند همواره در سختی بوده‌اند، توجّه داشته باشید که این کار مدّت پایانش نزدیک است ولی بعافیتی طولانی خواهد انجامید.
(و خبر داد ما را ابو العبّاس احمد بن محمّد بن سعید ابن عقده از بعضی از رجالش که او گفت: حدیث کرد مرا علی بن اسحاق کندیّ او گفت: حدیث

کرد

_____
(1) در اوائل کتاب ترجمه‌اش گذشت و گفتیم که محتمل است عباسی تصحیف علوی باشد که کاتب بعنوان نسخه بدل بالای عباسی نوشته و ناسخ بعدی خیال کرده که جزء متن است و اما علی بن احمد بندنیجی ظاهرا همان است که علّامه در قسم دوم از خلاصه‌اش عنوان کرده و گفته است که علی بن احمد بدنجی أبو الحسن در مکّه سکونت کرد ضعیف است و سخنانش ضد و نقیض و قابل اعتنا نیست و در قسم دوم از رجال ابن داود نیز چنین گفته است ولی در آنجا بندلیجی نوشته است.
(2) در خلاصه علّامه یونس بن رباط کوفی را ثقه خوانده است ولی در بحار این روایت و روایت بعدی از یونس بن ظبیان نقل شده است.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:335
مرا محمّد بن سنان از یونس بن رباط که گفت):
شنیدم ابا عبد اللّه علیه السّلام میفرمود: و مانند حدیث سابق را آورده است.
(1) 5- (خبر داد ما را علیّ بن الحسین او گفت: حدیث کرد ما را محمّد بن یحیی عطّار در قم «1» او گفت: حدیث کرد ما را محمّد بن حسّان رازیّ او گفت: حدیث کرد ما را محمّد بن علیّ کوفیّ از معمر بن خلّاد که گفت):
از قائم در محضر امام رضا سخن بمیان آمد فرمود: شما امروز آسوده‌تر از آن روز هستید عرض کردند: چطور؟ فرمود: اگر قائم ما [علیه السّلام] خروج کند بجز لخته‌های خون و عرق ریختن و بر روی زینهای اسبان خفتن چیزی نخواهد بود و قائم علیه السلام را بجز جامه درشت بافت و غذای ناگوار نخواهد بود.
(2) 6- (خبر داد ما را سلامة بن محمّد او گفت: خبر داد ما را احمد بن علیّ بن داود قمّی او گفت: حدیث کرد ما را محمّد بن حسن صفّار از احمد بن محمّد بن عیسی و او از بعضی از رجال خود و او از):
ابی عبد اللّه (امام صادق) علیه السّلام که فرمود: نوح از پروردگار خود در خواست نمود که عذاب بر قومش فرو فرستد خداوند او را وحی کرد که دانه خرمائی را بکارد همین که درخت شد و میوه داد و نوح از میوه آن خورد آنگاه قوم او را هلاک کند و عذاب بر آنان فرو فرستد پس نوح هسته خرما را کاشت و یارانش از این جریان آگاه کرد چون نخل بزرگ شد و میوه داد و نوح از آن بر چید و خودش خورد و بیارانش خوراند باو گفتند یا نبیّ اللّه بوعدیکه داده بودی وفا کن.

_____
(1) کلمه قم قرینه است بر اینکه مقصود از علیّ بن الحسین همان علیّ بن بابویه معروف باشد ولی در چند مورد از این کتاب کلمه مسعودی را بر

آن اضافه کرده است و بگمان من کلمه مسعودی را نویسندگان حدیث اضافه کرده باشند که بعضی از آنان خیال کرده باشند که علی ابن الحسین همان مسعودی است در حالی که مسعودی اصلا بقم نرفته و هیچ کس چنین چیزی در باره او نقل نکرده است علاوه بر اینکه محمّد بن یحیی از مشایخ علی بن بابویه است نه مسعودی.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:336
(1) نوح پروردگار خود را خواند و وعده‌ای را که خداوندش داده بود درخواست کرد، خداوند باو وحی کرد که دوباره بکارد تا آنگاه که نخل رسید و میوه داد و او از آن خورد خداوند عذاب را فرو فرستد.
نوح علیه السّلام بیارانش خبر داد آنان سه دسته شدند یک دسته از دین برگشتند و دسته دیگر منافق شدند و یک دسته با نوح ثابت قدم ماندند، نوح آن دستور را اجرا کرد تا آنکه نخل رسید و بار داد و نوح از آن خورد و بیارانش خوراند گفتند یا نبیّ اللّه بوعده‌ای که بما دادی وفا کن نوح پروردگارش را خواند خداوند، باو وحی کرد که برای سوّمین بار بکارد همین که نخل برسد و بار دهد قوم نوح را هلاک خواهد کرد.
نوح بیارانش خبر داد آن دو دسته که مانده بودند سه دسته شدند «1» یک دسته از دین برگشتند و یک دسته منافق شدند و یک دسته با نوح ثابت قدم ماندند تا آنکه نوح این کار را ده بار تکرار کرد و خداوند با یاران نوح که باقیمانده بودند این چنین میکرد و هر دسته‌ای بسه دسته تقسیم میشدند چون بار دهم شد جمعی از مؤمنین خاصّ او آمدند و گفتند یا نبیّ اللّه آنچه را که بما وعده داده‌ای چه بکنی و چه نکنی تو راستگو و پیغمبر فرستاده از جانب خدائی و ما در تو شکّی نخواهیم داشت هر چند که این کار را با ما بکنی.
فرمود: چون چنین گفتند خداوند آنان را بخاطر گفته نوح هلاک کرد و خاصان نوح را بهمراه او بکشتی داخل کرد و پس از آنکه آنان صاف و پاکیزه شدند و کدورت از آنان رفت خداوند نوح را با آنان نجات داد.
[توضیح: ظاهرا مصنّف این خبر را در این جا برای آن آورده است که تأخیر وعده‌های الهی بمنظور مصلحتی انجام میگیرد تا مردم آزمایش شوند و دلها و جانشان پاک و پاکیزه شود و اگر در ظهور حضرت ولیّ عصر علیه السّلام تأخیری روی دهد

---

(1) در بحار است که (آنان سه دسته شدند).
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:337
نه از رهگذر خلف وعده از خدا است بلکه از آن قبیل است که نمونه‌اش در امم گذشته بوده و نتیجه‌اش آزمایش و تزکیه نفوس است].
(1) 7- (حدیث کرد ما را عبد الواحد بن عبد اللّه بن یونس او گفت: حدیث

کرد ما را ابو سلیمان احمد بن هوذه باهلیّ «1» او گفت: حدیث کرد ما را ابراهیم بن اسحاق نهاوندیّ او گفت: حدیث کرد ما را عبد اللّه بن حمّاد انصاریّ از مفضّل بن عمر که گفت):
در طواف در نزد ابی عبد اللّه (امام صادق) علیه السّلام بودم نگاهی بمن کرد و بمن فرمود: ای مفضّل چرا اندوهگین و رنگ باخته‌ای. گوید: عرض کردم:
فدایت شوم نگاه میکنم ببنی عبّاس و آنچه از حکومت و سلطنت و قدرت در دستشان است که اگر اینها برای شما بود ما نیز که در خدمت شمائیم در آن شرکت داشتیم فرمود: ای مفضّل اگر چنین میشد بجز آنکه شبها بسیاست و تدبیر امور بپردازیم و روزها در کار خلق باشیم و غذای ناگوار بخوریم و لباس درشت بپوشیم همانند امیر المؤمنین، و گر نه بآتش برویم چیز دیگری نمی‌بود، از این رو این کار از ما بازگشت نمود و الآن ما میخوریم و می‌آشامیم و آیا مانند این کار را دیده‌ای که خداوند ستمی را نعمت قرار دهد؟ (2) 8- (خبر داد ما را ابو سلیمان او گفت: حدیث کرد ما را ابراهیم بن اسحاق او گفت: حدیث کرد ما را عبد اللّه بن حمّاد از عمرو بن شمر که گفت):
در خانه ابی عبد اللّه (امام صادق) علیه السّلام در محضر آن حضرت بودم و خانه پر از جمعیّت بود و مردم از او پرسشها میکردند و آن حضرت بهر پرسشی پاسخ میداد

_____

(1) روایت عبد الواحد از ابو سلیمان غریب است و مؤلّف در گذشته و آینده از هر دو بدون واسطه نقل میکند و عبد الواحد در سرتاسر این کتاب از محمّد بن جعفر قرشیّ روایت میکند و ابو سلیمان از ابراهیم بن اسحاق. گوئی جمله (حدّثنا عبد الواحد بن یونس قال) اشتباها نوشته شده است.

ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:338

من از یک گوشه مجلس شروع بگریستن کردم فرمود: ای عمرو چرا گریه میکنی؟
عرض کردم: فدایت شوم چرا نگریم مگر در این امّت همانند تو هست؟ ولی در بروی شما بسته شده و پرده بر جمالت انداخته‌اند. فرمود: ای عمرو گریه مکن، ما در حال حاضر بیشتر غذای خوب میخوریم و لباس نرم میپوشیم، و اگر آنچه تو میگوئی بودی همانند امیر المؤمنین بجز غذای ناگوار و لباس درشت بافت نبود و گر نه گرفتار زنجیرهای آتشین میشدیم.

(باب- 16) (روایاتی که از تعیین وقت و نام بردن حضرت صاحب الامر جلوگیری کرده است)

(1) 1- (خبر داد ما را احمد بن محمّد بن سعید او گفت: حدیث کرد ما را علیّ ابن حسن او گفت: حدیث کرد ما را حسن بن علیّ بن یوسف و محمّد بن علیّ از سعدان بن مسلم و او از ابی بصیر و او از):
ابی عبد اللّه (امام صادق) علیه السّلام ابو بصیر گوید بآن حضرت عرض کردم:
برای این کار هنگامی نیست که بآن پایان یابد و بدن‌ها بیاساید «1»؟
فرمود: چرا، ولی چون شما فاش کردید خداوند آن را بتأخیر انداخت.
(2) 2- (خبر داد ما را عبد الواحد بن عبد اللّه بن یونس او گفت: حدیث کرد ما را محمّد بن جعفر قرشیّ او گفت: حدیث کرد مرا محمّد بن حسین بن ابی الخطّاب از محمّد بن سنان و او از محمّد بن یحیی خثعمیّ او گفت: حدیث کرد مرا ضریس از ابی خالد کابلیّ که گفت):
چون علیّ بن الحسین علیهما السّلام از دنیا در گذشت بخدمت محمّد بن علیّ (امام باقر) علیهما السّلام رسیدم و عرض کردم: فدایت شوم میدانی که من بجز

_____

(1) در غیبت شیخ چنین است: آیا برای این کار زمانی هست که بآن پایان یابد و ما بدنهای خود را بآن بیاسائیم و سرانجام بآن برسیم؟
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:339
پدرت کسی نداشتم و چقدر با او مأنوس بودم و از مردم وحشت داشتم.
فرمود:
راست میگوئی ای ابا خالد، مقصودت چیست؟ عرض کردم: فدایت شوم پدرت صاحب این امر را آنچنان برایم توصیف کرده است که اگر در کوچه‌ای ببینمش دستش را میگیرم. فرمود: باز مقصودت چیست ای ابا خالد؟ عرض کردم: میخواهم نامش را بمن بگوئی تا او را بنامش بشناسم.
فرمود: بخدا قسم ای ابا خالد که پرسش ناراحت‌کننده‌ای از من کردی و از امری از من پرسیدی که [بهیچ کس نباید بگویم و] اگر بکسی گفتنی بود بتو میگفتم و چیزی را از من پرسیدی که اگر بنی فاطمه او را بشناسند بحرص او را تکه تکه خواهند کرد.
[شرح: ظاهرا آن حضرت میخواهد بفرماید که مردم نه تنها بانتظار دولت حقّ نیستند بلکه حتّی در بنی فاطمه که نسبتا خودی هستند کسانی یافت می‌شود که با آن حضرت که برپاکننده دولت حقّ و مجری عدالت واقعی است تا آن پایه کینه دارند که حاضرند او را بکشند و قطعه قطعه‌اش نمایند تا برای رسیدن بامیال خود مانعی در پیش نباشد و البتّه در چنین

زمینه‌ای پرسش از خصوصیات آن حضرت چه نتیجه‌ای میتواند داشته باشد].
(1) 3- (خبر داد ما را علیّ بن احمد از عبید اللَّه بن موسی عباسیّ و او از یعقوب بن یزید و او از محمّد بن ابی عمیر و او از عبد اللَّه بن بکیر و او از محمّد بن مسلم که گفت):
ابو عبد اللَّه (امام صادق) علیه السّلام فرمود: ای محمّد هر کس که تعیین وقتی را از ما نقل کرد هیچ مترس که دروغش پنداری زیرا ما برای احدی وقتی را تعیین نمی‌کنیم.
(2) 4- (خبر داد ما را ابو سلیمان احمد بن هوذه او گفت: حدیث کرد ما را ابراهیم بن اسحاق نهاوندیّ در نهاوند بسال دویست و هفتاد و سه او گفت: حدیث کرد ما را عبد اللَّه بن حمّاد انصاریّ در ماه رمضان بسال دویست و بیست و نه او گفت:
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:340
حدیث کرد ما را عبد اللَّه بن سنان از):
ابی عبد اللَّه جعفر بن محمّد علیهما السّلام که آن حضرت فرمود: که خداوند جز این نمیکند که خلاف وقتی را که تعیین‌کنندگان وقت تعیینش کنند ظاهر سازد.
(1) 5- (حدیث کرد ما را علی بن احمد از عبید اللَّه بن موسی علویّ و او از محمّد بن احمد قلانسیّ و او از محمّد بن علیّ و او از ابی جمیله و او از ابی بکر حضرمیّ که گفت):
شنیدم ابی عبد اللَّه (امام صادق) علیه السّلام میفرمود: ما وقت این کار را تعیین نخواهیم کرد.
(2) 6- (خبر داد ما را علیّ بن الحسین او گفت: حدیث کرد ما را محمّد بن یحیی عطّار او گفت: حدیث کرد ما را محمّد بن حسّان رازیّ او گفت: حدیث کرد ما را محمّد بن علیّ کوفیّ او گفت: حدیث کرد ما را عبد اللَّه بن جبله از علیّ بن ابی حمزه و او از ابی بصیر و او از):
ابی عبد اللَّه (امام صادق) علیه السّلام گوید: بآن حضرت عرض کردم فدایت شوم خروج قائم کی خواهد بود؟ فرمود: ای ابا محمّد ما خاندانی هستیم که وقتی را معیّن نمیکنیم زیرا محمّد صلی اللَّه علیه و آله فرموده است: تعیین وقت کنندگان دروغ میگویند. ای ابا محمّد، همانا که پیشاپیش این کار پنج نشانه هست نخستین آنها ندائی است در ماه رمضان و خروج سفیانیّ و خروج خراسانیّ و کشتن نفس زکیّه و فرو رفتن زمین در بیداء «1».
سپس فرمود: ای ابا محمّد بناچار باید پیش از این کار دو طاعون روی دهد:
طاعون سفید و طاعون سرخ. عرض کردم: فدایت شوم طاعون سفید

چیست؟
و طاعون سرخ چیست؟ فرمود: اما طاعون سفید، مرگ همگانی خواهد بود و اما طاعون سرخ عبارت از شمشیر است و قائم خروج نمیکند تا آنکه در شب جمعه

---

(1) در بعضی از نسخه‌ها: (و از بین رفتن حکومت بنی عبّاس بجای فرو رفتن زمین در بیداء).
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:341
بیست و سوّم ماه رمضان در دل فضا نامش را اعلام نمایند.
عرض کردم: مضمون اعلامیّه چیست؟ فرمود اعلامیّه بنام او و نام پدرش صادر می‌شود که: (توجّه کنید فلانی فرزند فلانی قائم آل محمّد است سخنش بشنوید و فرمانش ببرید) جانداری نمی‌ماند مگر آنکه آن صیحه را میشنود و خفته را بیدار میکند و از اطاق بحیاط خانه بیرون می‌آید و دوشیزه از پشت پرده‌اش بیرون میدود و حضرت قائم چون آن صدا بشنود خروج کند و آن صدا آواز جبرئیل علیه السّلام است.
(1) 7- (خبر داد ما را علیّ بن احمد از عبید اللّه بن موسی و او از عبد الرّحمن بن قاسم «1» او گفت: حدیث کرد مرا محمّد بن عمر [و] بن یونس حنفیّ «2» او گفت:
حدیث کرد مرا ابراهیم بن هراسه او گفت: حدیث کرد ما را علیّ بن حزوّر «3» از محمّد بن بشر که گفت):
شنیدم محمّد بن حنفیّه- رضی اللّه عنه- میگفت: همانا پیش از پرچم‌های ما پرچمی فرزندان جعفر را است و پرچمی دیگر فرزندان مرداس را است، اما

---

(1) در بحار و بقیّه نسخه‌ها نیز چنین است و من تا بحال کسیرا در این طبقه باین نام نیافته‌ام و عبد الرحمن بن قاسم بن خالد عتقی ابو عبد اللّه بصری او صاحب مالک است ولی معلوم نیست که این عبد الرّحمن باشد و اختلاف طبقه نیز دارند.
(2) محمّد بن عمر بن یونس یا (عمرو بن یونس) را من جایی نیافتم و در بعضی از نسخه‌ها (بن یوسف) بجای (بن یونس) است.
(3) علی بن حزوّر همانست که محمّد بن حنفیه را امام میدانست و از راویان عامّه است ابن حجر در التقریب و التهذیب و کشّی در رجالش عنوان کرده‌اند و در بعضی از نسخه‌ها (علیّ بن الجارود) است و غلط است، آری شیخ (ره) بعضی از این خبر را با سند خودش از محمّد بن سنان و او از ابی الجارود و او از محمّد بن بشر همدانی نقل میکند و ابو الجارود نامش زیاد بن المنذر است.

پرچم فرزندان جعفر چیز مهمّی نیست و بچیز مهمّی هم نمی‌انجامد.
(1) من که از همه مردم باو نزدیکتر بودم خشمناک شدم و گفتم: فدایت شوم پیش از پرچمهای شما پرچمهائی خواهد بود؟ گفت: آری بخدا قسم بنی مرداس «1» را حکومت آماده‌ئی خواهد بود که در دوران حکومتشان هیچ خیری نخواهند دید حکومتی پر مشقّت که هیچ آسایش در آن نباشد بهر چه دور است نزدیک شوند و از هر چه نزدیک است دور تا همین که از مکر خدا و شکنجه‌اش آسوده خاطر میشوند «2»

_____

(1) علّامه مجلسیّ (ره) فرموده است که: بنی مرداس کنایه از بنی عبّاس است چون در میان اصحاب رسول خدا شخصی بوده که او را عبّاس بن مرداس میگفتند پایان، و من میگویم آن شخص عبّاس بن مرداس بن ابی عامر بن حارثه است که کنیه‌اش ابا الهیثم بود اندکی پیش از فتح مکّه اسلام آورد و در فتح مکّه حاضر بود و او از مؤلّفة قلوبهم میباشد.
ابن سعد در طبقات در طبقه خندفیّین ذکرش کرده است او از روزی شهرت یافت که رسول خدا (ص) بعیینة بن حصین و اقرع بن حابس در حنین از غنایم بیشتر داد تا او خطاب به پیغمبر این اشعار را سرود:
أ تجعل نهبی و نهب العبیدبین عیینة و الاقرع
فما کان حصن و لا حابس‌یفوقان مرداس فی مجمع
و ما کنت دون امرئ منهماو من تضع الیوم لا یرفع آیا سهم مرا از سهم دو بنده که عیینه و اقرع باشند کمتر میدهی در صورتی که حصن و حابس در اجتماع از مرداس برتر نبودند و من خودم نیز از آنان کمتر نیستم و کسی را که تو امروز پست کنی دیگر سر بلند نخواهد شد تا آخر اشعار. پس رسول خدا فرمود: بروید و زبانش را ببرید پس در امتثال امر رسول خدا از غنائم آنقدر باو دادند که راضی شد و او شاعر نیک و دلاوری مشهور بود و از کسانی بود که در دوران جاهلیّت شراب را حرام میدانست. به او گفتند: چرا شراب نمی‌نوشی که نیرو و جراتت را افزونی بخشد. گفت: نه چنینم که بصبح سرور قومم باشم و بشب سفیه آنان گردم نه بخدا قسم هرگز باندرون من چیزی که میان من و عقلم حائل باشد داخل نخواهد شد.
(2) در بعضی از نسخه‌ها اضافه کرده که (و اطمینان کردند که حکومتشان زائل نخواهد شد).

صیحه‌ای بر آنان زده می‌شود که دیگر نه نگهبانی که جمعشان کند برای آنان میماند و نه آواز دهنده‌ای که آواز خود را بگوش آنان برساند و نه اجتماعی که بر آن محور گرد آیند. و خداوند تعالی برای آنان مثلی در قرآنش آورده است «1»: حَتَّی إذا أَخَذَتِ الْأَرْضُ زُخْرُفَها وَ ازَّیَّنَتْ [وَ ظَنَّ

أَهْلَها أَنَّهُمْ قادِرُونَ عَلَيْها أتاها أَمْرُنا لَيْلًا أَوْ نَهاراً] الآية يونس: 24 (تا آنكه زمين وسايل زينت خود را گرفت و آرايش يافت و اهل زمين گمان كردند كه آنان مسلّط بر زمين شدند بناگاه امر ما شبانگاه يا بروز بر آن رسيد).
سپس محمّد بن حنفيّه بخدا سوگند ياد كرد كه اين آيه در باره آنان نازل شده است. من گفتم: فدايت شوم كار بزرگى را از اينان براى من بازگو كردى پس كى نابود خواهند شد؟ گفت: واى بر تو اى محمّد علم خداوند بر خلاف وقتى است كه تعيين‌كنندگان وقت ميگويند، همانا موسى قومش را وعده سى روزه داد و در علم خدا بود كه ده روز فزونتر خواهد شد و موسى را از آن آگاه نكرد و قوم موسى كافر شدند و گوساله را پس از رفتن موسى كه وقت گذشت پرستيدند و يونس قوم خود را وعده عذاب داد و در علم خدا كه از جرم آنان بگذرد كارش آن شد كه ميدانى، ولى هنگامى كه ديدى نيازمندى آشكارا روى آورده و مردى گويد كه ديشب بدون شام سر ببالين نهادم و تا هنگامى كه به‌بينى مردى با تو باروئى بر خورد ميكند و سپس با روى ديگر، گفتم اين نيازمندى را فهميدم ولى آن ديگرى چيست؟ گفت: با روى باز با تو برخورد ميكند ولى چون بنزدش آئى تا مگر وامى از او ستانى با روى ديگر با تو برخورد ميكند اين هنگام نزديک است كه صيحه واقع شود.
(1) 8- (خبر داد ما را احمد بن محمّد بن سعيد ابن عقده او گفت: حديث كرد ما را محمّد بن مفضّل بن ابراهيم بن قيس بن رمّانه اشعرى و سعدان بن اسحاق بن سعيد و احمد بن الحسين بن عبد الملک و محمّد بن احمد بن الحسن قطوانىّ همگى

---

(1) در بعضى از نسخه‌ها است كه (خداوند مثل آنان را در قرآنش آورده است).

اينان گفتند: حديث كرد ما را حسن بن محبوب زراد از اسحاق بن عمّار صيرفىّ كه گفت):
شنيدم ابى عبد اللَّه (امام صادق) عليه السّلام ميفرمود: اين كار را وقت معينى بود «1» و آن سال يک صد و چهل بود «2» ولى چون شما آن را بازگو كرديد و فاش نموديد خداوند آن را بتأخير انداخت.
(1) 9- (خبر داد ما را احمد بن محمّد بن سعيد بهمين اسناد از حسن بن محبوب و او از اسحاق بن عمّار كه گفت):
ابو عبد اللَّه (امام صادق) عليه السّلام مرا فرمود: اى ابا اسحاق اين كار دو بار بتأخير افتاده است «3».
(2) 10- (حديث كرد ما را محمّد بن يعقوب كلينىّ او گفت: حديث كرد ما را علىّ بن محمّد و محمّد بن الحسن از سهل بن زياد و محمّد بن يحيى از

احمد بن محمّد همگی از حسن بن محبوب و او از ابی حمزه ثمالیّ که گفت):
شنیدم ابا جعفر (امام باقر) علیه السّلام میفرمود: ای ثابت همانا خدای تعالی وقت این کار را در سال هفتاد «4» تعیین کرده بود چون حسین علیه السّلام کشته شد خشم خداوند شدّت یافت «5» و آن را تا سال یک صد و چهل بتأخیر انداخت، و ما این

---

(1) ظاهرا مقصود از (این کار) فرج عمومی و بازگشت حقّ بدست اهلش باشد.
(2) و آن سال امامت آن حضرت است زیرا امام باقر (ع) بسال 114 وفات فرموده و آن حضرت بسال 148 رحلت فرموده است.
(3) بیان دو بار بتأخیر افتادن در خبر بعدی خواهد آمد.
(4) اینجا چنین است ولی در روایتی که شیخ آن را در غیبت از ابی حمزه و او از امام باقر روایت کرده است چنین است (که خدای تعالی وقت این کار را تا سال هفتاد تعیین کرده بود) و معلوم است که این دو تعبیر با هم فرق دارد زیرا مبدء فرج در دوّمی معلوم نیست و در کافی کلمه (سال) نیست و شاید آن درست باشد و کلمه سال را ناسخان حدیث اضافه کرده باشند.
(5) در کافی چنین است (خشم خدای تعالی بر اهل زمین یافت).
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:345
را بشما گفتیم و شما فاش کردید و پرده از رویش برداشتید، دیگر از آن پس خداوند وقت معیّنی برای این کار نزد ما نگذاشته است و خداوند هر چه را که بخواهد محو میکند و ثابت میکند و امّ الکتاب نزد او است. ابو حمزه گوید من این سخن را با امام صادق گفتم فرمود: همین طور بود «1».

---

(1) علّامه مجلسیّ (ره) فرموده است: گفته شده که هفتاد بخروج حسین علیه السّلام اشاره است و صد و چهل بخروج امام رضا علیه السّلام سپس گفته: من میگویم: که اینسخن بنا بتواریخ مشهور درست نباشد زیرا شهادت حسین علیه السّلام در اوّل سال شصت و یک بود و خروج امام رضا علیه السّلام در سال دویست هجری بود و آنچه بذهن من می‌آید آنست که ممکن است مبدأ تاریخ از بعثت باشد و دو سال پیش از مرگ معاویة که مقدّمات خروج حسین علیه السّلام فراهم میشد مقصود از هفتاد باشد زیرا اهل کوفه خذلهم اللّه همان روزها بود که بحسین علیه السّلام نامه‌ها نوشتند و آن حضرت در موسم‌های حجّ شرکت میکردند، و وقت دوّم اشاره به خروج زید بن علیّ باشد که او بسال یک صد و بیست و دو خروج کرد و

بنا بر این تقریبا قابل انطباق بخبر می‌شود و یا آنکه اشاره باشد بانقراض حکومت بنی امیّة و یا بدوران ضعف حکومتشان و استیلاء ابو مسلم بر خراسان که نامه‌هائی بامام صادق نوشت و آن حضرت را دعوت بقیام نمود ولی حضرت نظر بمصالحی نپذیرفت و خروج ابو مسلم در سال یک صد و بیست و هشت بود.
و با آنچه در خبر است اگر مبدأ تاریخ را بعثت بگیریم موافق می‌شود و اگر تاریخ را هجری بگیریم ممکن است که هفتاد اشاره بخروج و استیلاء مختار باشد زیرا او در سال شصت و هفت کشته شده است و دوّمی اشاره بظهور امام صادق علیه السّلام باشد که شیعیان آن حضرت در آن زمان باطراف و اکناف منتشر شدند (با اینکه با تصحیح بدا نیازی باین تکلّفها باقی نخواهد ماند) اهمن میگویم: بیان مرحوم مجلسیّ مبتنی است بر آنکه در روایت مبدأ تاریخ تعیین شده باشد و حال آنکه معیّن نیست زیرا چنانچه گفتیم کلمه (سال) در کافی نیست.
و محتمل است چنانچه بعضی از بزرگان احتمال داده‌اند مبدأ روز غیبت آن حضرت باشد باین معنی که خدای تعالی مقرّر فرموده بود که ظهور آن حضرت هفتاد سال پس از غیبت باشد بشرط آنکه حسین علیه السّلام کشته نشود و پس از آنکه حسین علیه السّلام کشته شد ظهور را تا سال یک صد و چهل پس از غیبت بتأخیر انداخت بشرط آنکه فاش نشود و پس از آنکه سرّ آن حضرات علیهم السّلام فاش شد خداوند علم این موضوع را از آنان مستور فرمود و یا آنکه دیگر اجازه اظهار بآنان نداد.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:346
(1) 11- (و خبر داد ما را محمّد بن یعقوب از محمّد بن یحیی و او از سلمة بن خطّاب و او از علیّ بن حسّان و او از عبد الرحمن بن کثیر که گفت):
در محضر ابی عبد اللّه (امام صادق) علیه السّلام بودم که مهزم سر رسید و عرض کرد: فدایت شوم بفرمائید بدانم این کاری که ما منتظرش هستیم کی خواهد بود؟ فرمود: ای مهزم آنان که وقت تعیین میکنند دروغ میگویند، و آنان که شتاب میکنند هلاک شوند، و آنان که تسلیم شدند نجات خواهند یافت.
(2) 12- (و خبر داد ما را محمّد بن یعقوب از عدّه‌ای از شیخ‌هایش و آنان از احمد بن محمّد بن خالد و او از پدرش و او از قاسم بن محمّد و او از علیّ بن ابی حمزه و او از ابی بصیر و او از):
ابی عبد اللّه (امام صادق) علیه السّلام که گوید از آن حضرت در باره قائم علیه السّلام پرسیدم فرمود: کسانی که وقتی را تعیین کنند دروغ گفته‌اند ما خانواده‌ای هستیم که وقت تعیین نمی‌کنیم. سپس فرمود: خداوند بجز آنکه با وقتی که تعیین‌کنندگان آن را تعیین کرده‌اند مخالفت کند کاری نمیکند.

(3) 13- (خبر داد ما را محمّد بن یعقوب از حسین بن محمّد و او از معلّی بن محمّد و او از حسن بن علیّ خزّاز و او از عبد الکریم [بن عمرو] خثعمیّ و او از فضیل بن یسار و او از):
ابی جعفر (امام باقر) علیه السّلام گوید بآن حضرت عرض کردم برای این کار وقتی هست؟ فرمود: وقت تعیین‌کنندگان دروغ میگویند- تکرار میکنم- وقت
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:347
تعیین‌کنندگان دروغ میگویند، همانا موسی علیه السّلام هنگامی که بنا بدعوت پروردگارش بیرون رفت بآنان سی روز وعده داد و چون خداوند بر آن سی روز ده روز افزود قومش گفتند: وعده‌ای که موسی بما داده بود بر خلاف شد و کردند آنچه کردند، پس هر گاه ما شما را حدیثی گفتیم و همان که گفته‌ایم سر رسد شما بگوئید خداوند راست فرموده است و هر گاه حدیثی بر شما گفتیم و بر خلاف آنچه ما شما را گفته بودیم واقع شد بگوئید خداوند راست گفته است که دو بار پاداش خواهید برد.
[شرح از وافی: بدان جهت خلاف آنچه فرموده‌اند واقع می‌شود که آنان از لوح محو و اثبات آگاهی می‌یابند پیش از آنکه محوی اثبات و یا اثباتی محو شود و جهت آنکه تصدیق‌کنندگان بدو پاداش میرسند آنست که اولا براستگوئی ائمّه ایمان دارند و ثانیا پس از آنکه خلاف فرموده‌شان بظهور رسید باز بر سر ایمانشان هستند.
مترجم گوید: ممکن است در نظر ائمّه دین برای بیان مطلب بطوری که خلاف واقع از آن استفاده شود مصلحتی باشد مانند تقیّه و امثال آن و بنا بر این معنای روایت و سرّ دو پاداش روشن خواهد بود].
(1) 14- (و خبر داد ما را محمّد بن یعقوب از محمّد بن یحیی و احمد بن ادریس و آنان از محمّد بن احمد و او از سیّاریّ «1» و او از حسن بن علیّ بن یقطین و او از برادرش حسین و او از پدرش علیّ بن یقطین که گفت):
ابو الحسن موسی بن جعفر علیه السّلام مرا فرمود: ای علیّ دویست سال است که شیعه با امید و آرزو تربیت شده است «2».

---

(1) او احمد بن محمّد بن سیّار ابو عبد اللَّه کاتب است در زمان امام حسن عسکریّ ابی محمّد علیه السّلام از نویسندگان آل طاهر بود و معروف به سیّاری است او ضعیف، مذهبش فاسد و روایتش میان خالی و روایات مرسله‌اش فراوان است چنانچه در فهرست شیخ و رجال نجاشی است.
(2) مقصود آنست که شیعه بامید فرج عمرش سپری می‌شود و دویست سال نه از باب تعیین تاریخ بطور تحقیق است بلکه از باب آنست که عرفا در این طور موارد کسرها را با عدد صحیح بیان میکنند.

ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:348
راوی گوید: یقطین بفرزندش علیّ بن یقطین گفت: چرا آنچه برای ما گفته شد انجام گرفت و آنچه برای شما گفته شد انجام نگرفت- یعنی خلافت بنی عبّاس- «1» علیّ باو گفت: آنچه برای ما و شما گفته شده است هر دو از یک جا بیرون آمده است جز آنکه هنگام کار شما فرا رسید و بهمین جهت بی‌پرده بشما گفته شد و همان طور که گفته شده بود انجام یافت ولی کار ما از آنجائی که وقتش فرا نرسیده بود ما با امید و آرزو سر گرم شدیم و اگر بما گفته میشد که این کار نشدنی است مگر پس از دویست یا سیصد سال حتما دلهای ما سخت میشد و بیشتر مردم از اسلام روگردان میشدند ولی گفتند: آن کار بهمین زودی و نزدیکی خواهد شد تا دلهای مردم با یک دیگر مهربان بماند و فرج را نزدیک بنمایانند.
[شرح: یقطین از شیعیان بنی عبّاس بود ولی پسرش علیّ از شیعیان اهل بیت و پاسخی که علیّ بپدرش داده است پاسخ متینی است و آن را از امام موسی بن جعفر گرفته است چنانچه صدوق در علل با سند خود از علی بن یقطین نقل میکند که گوید ابی الحسن موسی بن جعفر علیه السّلام را عرض کردم چرا از اخبار غیبی آنچه در باره شما روایت شده است واقع نمیشود ولی آنچه در باره دشمنان شما است درست در می‌آید؟ فرمود: آنچه در باره دشمنان ما گفته شده است چون حقّ محض بوده است همان طور که گفته شده است واقع گردیده است ولی شماها را با آرزوها سرگرم کردند و در باره شما این چنین گفته شد].
(1) 15- (خبر داد ما را محمّد بن یعقوب او گفت: حدیث کرد مرا حسین بن محمّد از جعفر بن محمّد و او از قاسم بن اسماعیل انباریّ و او از حسن بن علیّ و او از ابراهیم بن مهزم و او از پدرش و او از):

---

(1) این جمله از مؤلّف است و در کافی نیست.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:349
ابی عبد اللّه (امام صادق) علیه السّلام که گوید در محضر آن حضرت سخن از پادشاهان فلان خاندان بمیان آمد فرمود: مردم از بس برای این کار شتابزدگی کردند هلاک شدند خداوند که با شتاب بندگان شتاب نمیکند همانا این کار را پایانی هست که باید بآن برسد همین که بآن پایه رسیدند نه یک ساعت جلو می‌افتند و نه یک ساعت عقب.
[شرح: مقصود از فلان خاندان، بنی عبّاس است و مقصود از هلاکت مردم در شتابزدگی آنکه جمعی امثال زید و بنی حسن میخواستند پیش از آنکه دوران حکومت باطل بپایان برسد آن حکومت را سرنگون کنند و موفّق نمیشدند و خودشان در این راه کشته میشدند ولی آنگاه که دوران حکومتشان سر آید نتوانند ساعتی از آن بیش و کم کنند].

(باب- 17) (روایاتی در باره آنچه قائم علیه السّلام از نادانی مردم می‌بیند و آنچه پیش) (از قیامش از خانواده خودش میبیند)

(1) 1- (خبر داد ما را ابو العبّاس احمد بن محمّد بن سعید ابن عقده او گفت:
حدیث کرد ما را محمّد بن مفضل بن ابراهیم او گفت: حدیث کرد مرا محمّد بن عبد اللَّه بن زرارة از محمّد بن مروان و او از فضیل بن یسار که گفت):
شنیدم ابا عبد اللَّه (امام صادق) علیه السّلام میفرمود: قائم ما که قیام میکند از نادانی مردم بیش از آنچه رسول خدا صلّی اللَّه علیه و آله از نادانی جاهلیّت برخورد کرد برخورد میکند. گفتم: این چگونه ممکن است؟ فرمود: رسول خدا صلی اللَّه علیه و آله در حالی بسوی مردم آمد که آنان سنک و کلوخ‌ها و چوبهای تراشیده را می‌پرستیدند و قائم ما هنگامی که قیام میکند بسوی مردم می‌آید در حالی که همه مردم کتاب خدا را علیه او تأویل میکنند و با آن بر او احتجاج مینمایند. سپس فرمود: هان که بخدا قسم دامنه عدالت او بمیان خانه‌های آنان راه می‌یابد همان طور که گرما و سرما نفوذ میکند.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:350
(1) 2- (خبر داد ما را عبد الواحد بن عبد اللَّه بن یونس او گفت: حدیث کرد ما را محمّد بن جعفر قرشیّ او گفت: حدیث کرد ما را محمّد بن حسین بن ابی الخطّاب از محمّد بن سنان و او از حسین بن مختار و او از ابی حمزه ثمالیّ که گفت):
شنیدم ابا جعفر (امام باقر) علیه السّلام میفرمود: صاحب این امر اگر ظاهر بشود از مردم می‌بیند مانند آنچه رسول خدا صلی اللَّه علیه و آله دید و بیشتر.
(2) 3- (خبر داد ما را محمّد بن همّام او گفت: حدیث کرد ما را حمید بن زیاد کوفیّ او گفت: حدیث کرد ما را حسن بن محمّد بن سماعه او گفت: حدیث کرد ما را احمد بن حسن میثمیّ از محمّد بن ابی حمزه «1» از بعضی از اصحابش و او از):
ابی عبد اللَّه (امام صادق) علیه السّلام که گفت: شنیدم آن حضرت میفرمود:
قائم علیه السّلام در پیکارش می‌بیند آنچه را که رسول خدا صلی اللَّه علیه و آله ندید همانا رسول خدا در حالی بسوی آنان آمد که بتهای سنگی و چوبهای تراشیده شده را می‌پرستیدند ولی قائم، علیه او خروج میکنند و کتاب خدا را علیه او تأویل میکنند و باستناد آن تأویل با او می‌جنگند. ترجمه الغیبة للنعمانی متن 350 (باب - 17)(روایاتی در باره آنچه قائم علیه

السلام از نادانی مردم می‌بیند و آنچه پیش)(از قیامش از خانواده خودش میبیند)
3) 4- ([خبر داد ما را] علیّ بن احمد او گفت: خبر داد ما را عبید اللَّه بن موسی علویّ از محمّد بن حسین و او از محمّد بن سنان و او از قتیبة اعشی و او از ابان ابن تغلب که گفت):
شنیدم ابا عبد اللّه جعفر بن محمّد علیه السّلام میفرمود: چون پرچم حقّ نمایان شود اهل خاور و باختر بآن لعنت فرستند میدانی چرا؟ گفتم: نه، فرمود:
برای آنچه مردم از خاندان او پیش از خروجش دیده‌اند.
(4) 5- (خبر داد ما را عبد الواحد بن عبد اللّه او گفت: حدیث کرد ما را محمّد ابن جعفر قرشیّ او گفت: حدیث کرد مرا محمّد بن حسین از محمّد بن سنان و او

_____

(1) او محمّد بن ابی حمزه ثابت بن ابی صفیّه ثمالی مولا است که ثقه و فاضل بوده و او را کتابی است که ابن ابی عمیر از آن روایت میکند.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:351
از قتیبة اعشی و او از منصور بن حازم و او از):
ابی عبد اللّه (امام صادق) علیه السّلام که آن حضرت فرمود: چون پرچم حقّ برافراشته شود اهل خاور و باختر آن را لعنت کنند. بآن حضرت عرض کردم: از چه رو چنین خواهد شد؟ فرمود: از آنچه از بنی هاشم می‌بینند.
(1) 6- ([خبر داد ما را] علیّ بن احمد از عبید اللّه بن موسی و احمد بن علیّ اعلم آن دو گفتند: حدیث کرد ما را محمّد بن علیّ صیرفیّ از محمّد بن صدقه و ابن اذینه عبدی و محمّد بن سنان همگی از یعقوب سرّاج که گفت):
شنیدم ابا عبد اللَّه (امام صادق) علیه السّلام میفرمود سیزده شهر و طائفه است که قائم علیه السّلام با اهل آن شهرها میجنگد و آنان با او میجنگند: اهل مکّه و اهل مدینه و اهل شام و بنی امیّه و اهل بصره و اهل دست میسان «1» و کردها و عربهای بادیه‌نشین و ضبّه و غنی و باهله و ازد و اهل ری.

(باب- 18) (روایاتی که در باره سفیانی رسیده و اینکه او از حتمیّات است و پیش از قیام قائم است)

(2) 1- (خبر داد ما را احمد بن محمّد بن سعید ابن عقده او گفت: حدیث کرد مرا مفضّل بن ابراهیم بن قیس بن رمانة از کتابش در رجب بسال دویست و شصت و پنج او گفت: حدیث کرد ما را حسن بن علیّ بن فضّال او گفت: حدیث کرد ما را ثعلبة بن میمون ابو اسحاق از عیسی بن اعین و او از):
ابی عبد اللَّه (امام صادق) علیه السّلام که آن حضرت فرمود: سفیانی از حتمیّات

_____

(1) در المراصد است که (دستمسان) شهر بزرگی است میان واسط و اهواز و باهواز نزدیکتر است و در بحار (دمسان) است و مجلسی فرموده که اینکلمه تصحیف از (دیسان) است که شهری است در هرات فیروزآبادی آن را ذکر کرده و گفته است که- دومیس- ناحیه‌ای است در آران و در نسخه‌ای (دشت میشان) نوشته است.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:352
است و خروجش در رجب خواهد بود و از آغاز خروجش تا انجام پانزده ماه خواهد بود که شش ماهش را در پیکار بوده و چون کشورهای پنجگانه را مالک شد نه ماه حکومت خواهد کرد و یک روز بیش هم از نه ماه نشود.
(1) 2- ([خبر داد ما را] احمد بن سعید او گفت: حدیث کرد ما را قاسم بن محمّد بن حسن بن حازم از کتابش او گفت: حدیث کرد ما را عبیس بن هشام از محمّد بن بشر احول و او از عبد اللَّه بن جبله و او از عیسی بن اعین و او از معلّی بن خنیس که گفت):
شنیدم ابا عبد اللَّه (امام صادق) علیه السّلام میفرمود: (از کارها پاره‌ای حتمی است و پاره‌ای غیر حتمی و از جمله حتمیّات خروج سفیانی در رجب است.
(2) 3- (حدیث کرد ما را احمد بن محمّد بن سعید ابن عقده او گفت حدیث کرد ما را علیّ بن حسن تیملیّ در صفر بسال دویست و هفتاد و چهار او گفت: حدیث کرد ما را حسن بن محبوب از ابی ایّوب خزّاز و او از محمّد بن مسلم که گفت):
شنیدم ابا جعفر (امام باقر) علیه السّلام میفرمود: از خدا بپرهیزید و بوسیله ورع و کوشش در فرمانبرداری خدا یاری جوئید تا بر عقیده‌ای که دارید باقی بمانید که سخت‌ترین چیزی که بر هر یک از شماها غبطه میخورند همانا دینی است که دارید بشرط آنکه بسر حدّ آخرت برسد و دنیا دامنش را از او برچیند و چون باین حدّ رسید خواهد دید که با نعمت و

کرامت از سوی خدا و مژده بهشت و ایمنی از آنچه می‌ترسید روبرو است و یقین خواهد کرد که عقیده‌ای که داشت تنها همان عقیده بر حقّ بود و هر کس که بر خلاف دین او باشد بر باطل بود و در هلاکت است پس بخود مژده بدهید و باز مژده بدهید بر آنچه مقصود شما است.
مگر نمی‌بینید که دشمنان شما بر سر نافرمانیهای خدا با همدیگر میجنگند و بخاطر دنیا یک دیگر را می‌کشند و با شما کاری ندارند و شما در خانه‌های خود آسوده و از آنان بر کنارید و سفیانی برای شکنجه دادن دشمنان شما برای شما بس
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:353
است و او از نشانه‌هائی است که بسود شما خواهد بود علاوه بر این آن فاسق هنگامی که خروج میکند شما یکماه و یا دو ماه پس از خروج او هستید که ناراحتی برای شما پیش نخواهد آمد تا آنکه خلق بسیاری را بکشد نه شما را.
بعضی از اصحاب آن حضرت باو عرض کرد: آن هنگام که چنین شد ما عائله خود را چه بکنیم؟ فرمود: مردان شما خودشان را از دیدگاه او پنهان میکنند زیرا خشم و حرص او تنها بر شیعیان ما است و امّا زنان را انشا اللّه که ناراحتی پیش نخواهد آمد.
بآن حضرت عرض شد: مردان بکجا در روند و از دست او بگریزند؟ فرمود: هر کس بخواهد که بیرون شود بمدینه یا مکّه و یا یکی از شهرهای دیگر برود.
سپس فرمود: در مدینه چکار دارید؟ با اینکه مقصود سپاه آن فاسق مدینه خواهد بود بنا بر این مکّه را از دست مدهید که گردهم‌آئی شما همان جا است و این گرفتاری باندازه دوران بارداری یک زن بطول می‌انجامد که نه ماه است و انشا اللّه از آن فزونتر نگردد «1».
(1) 4- (خبر داد ما را احمد بن محمّد بن سعید او گفت: حدیث کرد ما را علیّ ابن حسن از عبّاس بن عامر و او از عبد اللّه بن بکیر و او از زرارة بن اعین و او از عبد الملک بن اعین که گفت):
در محضر ابی جعفر (امام باقر) علیه السّلام بودم که سخن از حضرت قائم علیه السّلام بمیان آمد، من عرض کردم: امیدوارم هر چه زودتر انجام گیرد و سفیانیّ در کار نباشد فرمود: نه بخدا قسم او از حتمیّات است که چاره‌ای از او نیست.
(2) 5- (حدیث کرد ما را احمد بن محمّد بن سعید او گفت: حدیث کرد ما را علیّ بن الحسن از محمّد بن خالد اصمّ و او از عبد اللّه بن بکیر و او از ثعلبة بن میمون و او از زراره و او از حمران بن اعین و او از):
ابی جعفر محمّد بن علیّ (امام باقر) علیه السّلام در تفسیر آیه شریفه ثُمَّ قَضی

_____
(1) یعنی مدت سلطنتش چنانچه گذشت.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:354
أَجَلًا وَ أَجَلٌ مُسَمًّى عِنْدَهُ- الانعام: 2 سپس خداوند اجلی را مقرّر فرمود و اجلی که در نزد او بنام است. فرمود: اجل بر دو قسم است اجلی است حتمی و اجلی است موقوف. حمران بحضرتش عرض کرد: حتمی چیست؟ فرمود: آنچه که مشیّت خدا بآن تعلّق گرفته باشد، حمران عرض کرد من امیدوارم که اجل سفیانی از قسم موقوف باشد فرمود: نه بخدا قسم که آن از حتمیّات است.
(1) 6- (حدیث کرد ما را احمد بن محمّد بن سعید او گفت: حدیث کرد ما را محمّد بن سالم بن عبد الرّحمن ازدی از کتابش در شوال بسال دویست و هفتاد و یک او گفت: حدیث کرد مرا عثمان بن سعید طویل از احمد بن سلیم و او از موسی بن بکر و او از فضیل بن یسار و او از):
ابی جعفر (امام باقر) علیه السّلام که فرمود: محقّقا از کارها کارهائی است موقوف و کارهائی است حتمی و همانا سفیانی از آن جمله امور حتمی است که چاره پذیر نیست.
(2) 7- (حدیث کرد ما را محمّد بن همّام او گفت: حدیث کرد مرا جعفر بن محمّد بن مالک او گفت: حدیث کرد مرا عبّاد بن یعقوب او گفت: حدیث کرد ما را خلاد صائغ «1» از):
ابی عبد اللّه (امام صادق) علیه السّلام که فرمود: سفیانیّ چاره پذیر نیست و خروج نمیکند مگر در رجب، مردی بآن حضرت عرض کرد یا ابا عبد اللّه هنگامی که او خروج کرد حال ما چگونه خواهد بود؟ فرمود: هنگامی که این پیش آمد روی داد شما رو بسوی ما آرید.
[شرح: ظاهرا مقصود آنست که بشهری بروید که قائم از آنجا ظهور میکند].
(3) 8- (حدیث کرد ما را ابو سلیمان احمد بن هوذه باهلیّ او گفت: حدیث

_____
(1) اینجا چنین است و ظاهرا خلّاد بن صفّار باشد که قبلا در باره‌اش سخن گفتیم.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:355
کرد ما را ابراهیم بن اسحاق نهاوندیّ در نهاوند بسال دویست و هفتاد و سه او گفت:
حدیث کرد ما را ابو محمّد عبد اللّه بن حمّاد انصاریّ بسال دویست و بیست و نه از عمرو بن شمر «1» و او از جابر جعفیّ که گفت):
از ابی جعفر (امام باقر) علیه السّلام از حال سفیانی پرسیدم فرمود: شما کجا بسفیانی میرسید تا آنکه پیش از او شیصبانی خروج کند که در

سرزمین کوفان خروج خواهد کرد و همچون چشمه آب از زمین میجوشد و کاروان شما را میکشد پس از آن بانتظار سفیانی و خروج قائم علیه السّلام باشید.
(1) 9- (خبر داد ما را محمّد بن همّام او گفت: حدیث کرد ما را جعفر بن محمّد ابن مالک او گفت: حدیث کرد ما را حسن بن علیّ بن یسار ثوریّ او گفت: حدیث کرد ما را خلیل بن راشد از علیّ بن ابی حمزه که گفت):
در فاصله مکه و مدینة رفیق راه موسی بن جعفر علیهما السّلام بودم روزی مرا فرمود ای علیّ اگر همه اهل آسمانها و زمین بر بنی عبّاس خروج کنند زمین از خون همه‌شان سیراب می‌شود تا آنکه سفیانی خروج کند، بحضرتش عرض کردم:
آقای من کار سفیانی از حتمیّات است؟ فرمود: آری، سپس اندکی سربزیر افکند و سر برداشت و فرمود: حکومت بنی عبّاس حیله و نیرنگ است از میان میرود تا آنجا که گویند دیگر چیزی از آن باقی نمانده است سپس نوسازی می‌شود تا آنجا که گفته شود چیزی بر آن نگذشته است «2».
(2) 10- (خبر داد ما را محمّد بن همّام او گفت: حدیث کرد ما را محمّد بن

---

(1) عمرو بن شمر از اصحاب امام باقر و امام صادق است و روایت کردن عبد اللّه بن حمّاد انصاری از او در سال 229 غریب است ولی روایت او از عمرو منحصر باین سند در این کتاب نیست بلکه در التهذیب در باب زیادات النکاح و در کافی و استبصار در باب نکاح قابله نیز از او روایت نقل شده است.
(2) در نسخه‌ای (چیزی از آن نگذشته است).
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:356
احمد بن عبد اللّه خالنجیّ «1» او گفت: حدیث کرد ما را ابو هاشم داود بن قاسم جعفریّ او گفت):
در محضر ابی جعفر محمّد بن علیّ الرّضا (امام جواد) علیه السّلام بودیم که سخن از سفیانی بمیان آمد و اینکه در روایات رسیده است که رویداد سفیانی از حتمیّات است من بابی جعفر علیه السّلام عرض کردم آیا خدا را در حتمیّات بدائی هست؟ فرمود: آری، عرض کردیم پس بنا بر این ما میترسیم که در باره حضرت قائم نیز بدائی برای خدا پیش بیاید. فرمود: همانا حضرت قائم از وعده‌ها است و خداوند بر خلاف وعده‌اش رفتار نمیکند.
[شرح: علّامه مجلسیّ فرماید: شاید برای حتم معنائی باشد که بدا نسبت بآن امکان داشته باشد- پایان نقل از مجلسی-. من میگویم آنچه حضرت فرموده که قائم علیه السّلام از جمله وعده‌های الهی است اشاره است شاید بآیه شریفه که میفرماید: وَعَدَ اللَّهُ الَّذِینَ آمَنُوا مِنْکُمْ وَ عَمِلُوا

الصَّالِحاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِی الْأَرْضِ ...].
(1) 11- ([خبر داد ما را] علیّ بن احمد بندنیجیّ از عبید اللَّه بن موسی علویّ و او از محمّد بن موسی و او از احمد بن ابی احمد و او از محمّد بن علیّ قرشیّ و او از حسن بن جهم «2» که گوید):

---

(1) در بعضی از نسخه‌ها (نحثلجیّ) است و در رجال و ترجمه‌ها متعرّض او نشده‌اند و خلنجیّ لقب جماعتی است که محمّد بن احمد در میان آنان نیست و آن محمّد بن احمد که از ابی هاشم جعفری روایت میکند محمّد بن احمد علوی کوکبی است که گاهی باو هاشمی نیز گفته می‌شود گوئی که اینکلمه در نسخه اصل ناخوانا بوده و هر کس بحسب فهم خودش چیزی نوشته است و بعید نیست که کوکبی تصحیف به (خلنجی) شده باشد.
(2) در بعضی از نسخه‌ها (جهم) به (ابراهیم) تصحیف شده و این گونه تصحیف‌ها در این کتاب فراوان است.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:357
امام رضا علیه السّلام را عرض کردم: خداوند حال شما را بصلاح گرداند آنان بازگو میکنند که سفیانی در حالی قیام میکند که بساط سلطنت بنی عبّاس برچیده شده باشد فرمود: دروغ میگویند او قیام میکند و بساط سلطنت آنان هنوز برپا است «1».
(1) 12- (خبر داد ما را احمد بن هوذه باهلیّ که گفت: حدیث کرد ما را ابراهیم ابن اسحاق نهاوندیّ از عبد اللَّه بن حمّاد انصاری و او از حسین بن ابی العلاء و او از عبد اللَّه بن ابی یعفور که گفت):
ابو جعفر (امام باقر) علیه السّلام بمن فرمود: همانا برای فرزندان عبّاس و مروانیان پیش آمدی در قرقیسیاء خواهد بود که پسر بچه نورس در آن پیش آمد پیر گردد و خداوند هر گونه یاری کردن را از آنان بردارد و بپرندگان آسمان و درندگان زمین وحی میکند که از گوشتهای ستمگران سیر شوید و سپس سفیانی خروج میکند.
(2) 13- (خبر داد ما را احمد بن محمّد بن سعید او گفت: حدیث کرد ما را علیّ بن حسن تیملی از کتابش در صفر بسال دویست و هفتاد و چهار او گفت: حدیث کرد ما را عبّاس بن عامر بن رباح ثقفیّ او گفت: حدیث کرد مرا محمّد بن ربیع اقرع «2» از هشام بن سالم و او از):
ابی عبد اللَّه جعفر بن محمّد (امام صادق) علیه السّلام که آن حضرت فرمود:
هنگامی که سفیانی به پنج قطعه مسلّط شد نه ماه برای او بشمارید و بگمان هشام آن پنج قطعه عبارتند از: دمشق و فلسطین و اردن و حمص و حلب «3».

---

(1) ظاهرا مراد از بنی عبّاس حکومتهای جور باشد و محتمل است که سفیانی متعدّد باشد یا آنکه مقصود تجدید حکومت بنی عبّاس است چنانچه ظاهر خبری که بشماره 9 ذکر شد آن بود.
(2) او محمّد بن ربیع بن سوید سائی است که از اصحاب امام حسن عسکری علیه السّلام است.
(3) صدوق (ره) در کمال ص 651 با سند خود از عبد اللَّه بن ابی منصور بجلی روایت میکند که گفت: از امام صادق علیه السّلام نام سفیانی را پرسیدم فرمود: ترا با نامش چکار آنگاه که قطعات پنجگانه شام را: دمشق و حمص و فلسطین و اردن و قنّسرین مالک شد آن هنگام بانتظار فرج باشید عرض کردم نه ماه حکومت میکند؟ فرمود: نه، ولی هیجده ماه حکومت میکند که یک روز هم بیشتر نخواهد شد. من میگویم: در المراصد است که قنسرین (بکسر حرف اوّل و فتح و تشدید حرف دوّم) شهری است در یک منزلی حلب.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:358
(1) 14- (خبر داد ما را علیّ بن احمد از عبید اللَّه بن موسی علویّ و او از عبد اللَّه ابن محمّد که گفت: حدیث کرد ما را محمّد بن خالد از حسن بن مبارک و او از ابی اسحاق همدانیّ و او از حارث همدانیّ و او از):
امیر المؤمنین علیه السّلام که آن حضرت فرمود: مهدیّ دارای چشمانی (مقبل) «1»: مخمور و موهای پیچیده و خال صورت است که آغازش از جانب خاور است و چون چنین شود سفیانی خروج کند و باندازه دوران حاملگی یک زن: نه ماه حکومت کند او در شام خروج میکند و همه اهل شام سر بفرمانش نهند مگر چند طایفه از کسانی که بر حقّ ما پای‌بنداند، و خداوند آنان را از اینکه بهمراه او خروج کنند محفوظ نگه میدارد و با سپاهی جرّار بمدینه می‌آید تا آنکه به بیداء مدینه میرسد خداوند او را بزمین فرو میبرد و این است آنچه خدای عزّ و جلّ در قرآن میفرماید:
وَ لَوْ تَرى إِذْ فَزِعُوا فَلا فَوْتَ وَ أُخِذُوا مِنْ مَكانٍ قَرِيبٍ- السبأ: 51.
(2) 15- (خبر داد ما را علیّ بن احمد او گفت: حدیث کرد ما را عبید اللَّه بن موسی از ابراهیم بن هاشم و او از محمّد بن ابی عمیر و او از هشام بن سالم و او از):
ابی عبد اللَّه (امام صادق) علیه السّلام که فرمود: یمانی و سفیانی همانند دو اسب مسابقه هستند.

---

(1) در النهایة گوید: القبل با حرکت بمعنای آنست که سیاهی چشم متوجّه بینی باشد و در قاموس گوید: که یکی از دو سیاهی چشم متوجّه دیگری باشد یا هر یک از دو دیده متوجّه آن دیگری باشد که گوئی بکنار بینی نگاه میکند. مترجم گوید: بنظر میرسد که معنای این لغت در فارسی عبارت

است از حالتی در چشم که از آن بخمار بودن تعبیر می‌شود.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:359
[شرح: ظاهرا مقصود، همزمان بودن آن دو است و یا آنکه آن دو نسبت بتصرف کوفه بمسابقه می‌پردازند چنانچه در خبری گذشت].
(1) 16- (خبر داد ما را علیّ بن احمد از عبید اللّه بن موسی و او از محمّد بن موسی که گفت: خبر داد مرا احمد بن ابی احمد معروف بابی جعفر ورّاق از اسماعیل بن عیّاش و او از مهاجرین حکیم و او از مغیرة بن سعید و او از):
ابی جعفر (امام باقر) علیه السّلام «1» که آن حضرت فرمود: [امیر المؤمنین علیه السلام فرمود] هنگامی که دو نیزه در شام ردّ و بدل شد از همدیگر باز نگردد مگر آنکه نشانه‌ای از نشانه‌های خداوند هویدا شود.
عرض شد: یا امیر المؤمنین آن نشانه چیست؟ فرمود: زلزله‌ای در شام روی دهد که بیش از صد هزار نفر در اثر آن جان می‌سپارد.
و خداوند آن زلزله را برای مؤمنین موجب رحمت و برای کافرین عذاب قرار میدهد و چون این پیش آمد روی دهد متوجّه سوران مرکب‌های سپید و سیاه و گوش (یا دم) بریده باشید و پرچمهای زردی که از مغرب روی می‌آورد تا آنکه بشام میرسد و این هنگامی است که بزرگترین ناراحتی و مرگ سرخ روی دهد، و چون چنین شد متوجّه باشید که شهرکی در دمشق بنام (حرستا) «2» بزمین فرو خواهد

_____
(1) در بعضی از نسخه‌ها (از ابی عبد اللَّه) است و گویا تحریف شده باشد زیرا مغیرة بن سعید از اصحاب حضرت باقر است و خود مردی بود دروغگو که بآن حضرت دروغ می‌بست و روایات دروغین در کتابها درج میکرد و در آغاز کارش بنفع عبد اللّه بن حسن فعالیت داشت بجامع الرواة مراجعه شود.
(2) بنظر ما همین صحیحتر است ولی در بعضی از نسخه‌ها (خرشنة) است و در المراصد گوید: خرشنة بفتح اوّل و سکون دوّم ... شهری است نزدیک ملطیه از شهرهای روم و در بعضی از نسخه‌ها (مرمرسا) است که جایی نوشته نشده است و در بعضی از نسخه‌ها (حرسا) است و در بحار (حرشا) است و همه اینها تصحیف از نسخه نویسان است و صحیح همان است که در متن نوشتیم و آن بنا بر آنچه در مراصد الاطلاع است آبادی بزرگی است در میان باغات دمشق در جاده حمص که فاصله‌اش با دمشق بیش از یک فرسخ است و این موافق است با آنچه در روایت ذکر شده که (آبادی است در دمشق که بآن حرستا گفته می‌شود) ولی بقیه نامها بجز (خرشنه) در کتاب‌های جغرافیای موجود ذکر نشده است.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:360

رفت، و چون چنین شود فرزند هند جگر خوار از وادی یابس خروج کند تا آنکه بر منبر دمشق بنشیند، و چون این چنین شود خروج مهدی علیه السّلام را منتظر باشید.
(1) 17- (حدیث کرد ما را محمّد بن همام او گفت: حدیث کرد مرا جعفر بن محمّد بن مالک او گفت: حدیث کرد مرا حسن بن وهب «1» او گفت: حدیث کرد مرا اسماعیل بن ابان و او از یونس بن ابی یعفور که گفت):
شنیدم ابا عبد اللّه (امام صادق) علیه السّلام میفرمود هنگامی که سفیانی خروج کند لشکری بسوی ما میفرستد و لشکری بسوی شما و چون چنین شود بهر وسیله‌ای که شد از مرکبهای هموار و ناهموار بسوی ما بیائید.
(2) 18- (خبر داد ما را احمد بن محمّد بن سعید او گفت: حدیث کرد ما را حمید بن زیاد او گفت: حدیث کرد مرا علیّ بن صباح ابن ضحّاک او گفت: حدیث کرد ما را ابو علیّ حسن بن محمّد حضرمیّ او گفت: حدیث کرد ما را جعفر بن محمّد از ابراهیم بن عبد الحمید و او از ابی ایّوب خزّاز و او از محمّد بن مسلم و او از):
ابی جعفر امام باقر علیه السّلام که فرمود: سفیانی سرخروئی است سپید سرخ و کبود چشم که هرگز خدای را نپرستیده و هرگز نه مکه را دیده است و نه مدینه را میگوید: پروردگارم خونم را از مردم میستانم هر چند بآتش روم خونم را میستانم هر چند بآتش روم.

_____

(1) در بعضی از نسخه‌ها (قاسم بن وهب) است.

باب 19 (آنچه در باره پرچم رسول خدا رسیده است و اینکه آن پرچم را پس) (از روز جمل کسی بجز امام قائم نخواهد افراشت)

(1) 1- (حدیث کرد ما را محمّد بن همّام او گفت: حدیث کرد ما را احمد بن مابنداذ او گفت: حدیث کرد ما را احمد بن هلال از محمّد بن ابی عمیر و او از ابی المغرا و او از ابی بصیر که گفت):
ابو عبد اللّه (امام صادق) علیه السّلام فرمود: هنگامی که امیر المؤمنین با اهل بصره بهم رسیدند آن حضرت پرچم- پرچم رسول خدا صلّی اللّه علیه و آله- را گشود و در نتیجه قدمهای آنان لرزید و هنوز شعاع آفتاب زرد نشده بود که گفتند:
ای پسر ابی طالب ما ایمان آوردیم، این هنگام بود که آن حضرت دستور داد اسیران را نکشید و کار زخمی را یکسره نکنید و آن را که از میدان جنگ رو بر تافته دنبال مکنید، و هر کس که اسلحه بر زمین گذاشت در امان خواهد بود و هر کس در خانه‌اش را بست در امان است.
و چون روز صفّین شد از حضرت خواستند که آن پرچم را دوباره بگشاید آن حضرت نپذیرفت حسن و حسین علیهما السّلام و عمّار رضی اللّه عنه را واسطه قرار دادند امیر المؤمنین بحسن فرمود: فرزندم این مردم را مدّتی مقرّر شده است که بآن نخواهند رسید و این پرچم پرچمی است که پس از من کسی آن را بجز امام قائم نخواهد گشود.
(2) 2- (خبر داد ما را احمد بن محمّد بن سعید او گفت: حدیث کرد ما را ابو عبد اللّه یحیی بن زکریّا بن شیبان از یونس بن کلیب و او از حسن بن علیّ بن ابی حمزه و او از پدرش و او از ابی بصیر که گفت):
ابو عبد اللّه (امام صادق) علیه السّلام فرمود: قائم علیه السّلام خروج نکند تا آنگاه که حلقه کامل گردد. عرض کردم: حلقه [کامل‌شدنش] چقدر است؟ فرمود:
ده هزار که جبرئیل از سمت راستش و میکائیل از سمت چپش باشد، سپس پرچم را باهتزاز در آورد و با پرچم حرکت کند یک نفر در خاور و باختر نماند مگر آنکه
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:362
پرچم را لعنت کند و آن پرچم رسول خدا صلی اللَّه علیه و آله است که جبرئیل آن را روز بدر فرود آورد.
(1) سپس فرمود: ای ابا محمّد آن پرچم بخدا قسم نه از پنبه است و نه از کتان و نه از ابریشم و نه از حریر. عرض کردم: پس از چیست؟ فرمود: از ورق بهشتی است، رسول خدا آن را بروز بدر برگشود سپس باز درهم پیچید و بعلیّ علیه السّلام سپرد و همواره نزد علیّ علیه السّلام بود تا آنکه روز بصره فرا رسید پس امیر المؤمنین علیه السّلام آن را گشود و خداوند

فتح را نصیب علیّ کرد سپس آن را درهم پیچید و آن اینجا نزد ما است هیچ کس آن را باز نخواهد کرد تا آنکه قائم قیام کند و چون او قیام کرد آن پرچم را باز کند و کسی در خاور و باختر نماند مگر آنکه آن را لعنت کند و رعب آن حضرت یک ماهه راه از پیشاپیش و از پشت سر و از سمت راست و سمت چپ آن حضرت در حرکت باشد.
سپس فرمود: ای محمّد او خروج میکند در حالی که خون نیاکان خود را در گردن مردم دارد و خشمناک و متأسّف است بخاطر آنکه خداوند بر این خلق خشمناک خواهد بود، و بر تن او خواهد بود پیراهن رسول خدا صلی اللّه علیه و آله که روز احد بر تن داشت و عمامه سحاب و زره [زره رسول خدا (ص)] بلند او و شمشیر او [و شمشیر رسول خدا صلی اللّه علیه و آله] که ذو الفقار است هشت ماه شمشیر برهنه بر دوش دارد و بی‌محابا میکشد نخستین آغازش از بنی شیبه خواهد بود «1» که دستهای

_____

(1) بنی شیبه اولاد شیبة بن عثمان حجبی هستند که پرده‌داران کعبه در زمان جاهلیّت بودند و کلید خانه کعبه بدست آنان بود و بروز فتح مکّه پرده دار مکّه عثمان بن طلحة بود که رسول خدا کلید خانه را از او گرفت و در خود بروی آن حضرت باز شد و داخل شد دید کبوتری از چوب در میان کعبه است پس با دست خود آن را شکست و بدور انداخت سپس بر در کعبه ایستاد و فرمود:
لا اله الّا اللّه وحده وحده صدق وعده و نصر عبده
تا پایان خطبه‌ای که مشهور است پس فرمود: عثمان بن طلحه کجا است؟ او را صدا زدند پس حضرت فرمود: ای عثمان کلیدت را بگیر که امروز روز نیکو کاری و وفا است پس مقصود از بنی شیبه پرده داران کعبه است.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:363
آنان را میبرد و در کعبه می‌آویزد و سخنگویش اعلام میکند ایناننند دزدان خدا سپس بقریش میپردازد و بجز شمشیر ردّ و بدل نمیشود و قائم علیه السّلام خروج نمیکند تا آنکه دو نوشته (قطعنامه) بیزاری از علیّ علیه السّلام خوانده می‌شود یکی در بصره و دیگری در کوفه.
(1) 3- (خبر داد ما را عبد الواحد بن عبد اللّه بن یونس او گفت: حدیث کرد ما را محمّد بن جعفر قرشیّ او گفت: حدیث کرد ما را محمّد بن حسین بن ابی الخطّاب او گفت: حدیث کرد ما را محمّد بن سنان از حمّاد بن ابی طلحه و او از ابی حمزه ثمالیّ که گفت):
ابو جعفر (امام باقر) علیه السّلام مرا فرمود: ای ثابت گوئی قائم اهل بیتم را می‌بینم که روی باین نجف شما آورده- و با دست اشاره بسمت کوفه کرد- و همین که روی بنجف شما کند پرچم رسول خدا صلی اللّه علیه و آله را میگشاید و چون آن را باز کرد فرشتگان بدر بر او فرود می‌آیند.

عرض کردم: پرچم رسول خدا صلی اللّه علیه و آله چیست؟ فرمود: عمودش از عمودهای عرش خدا و از رحمت او است و بقیّه‌اش از نصرت خدا است بچیزی با آن پرچم فرود نمیآید مگر اینکه خداوند آن را هلاک میکند.
عرض کردم: پس در نزد شما پنهان است تا آنکه قائم قیام کند یا آنکه آن موقع برای او می‌آورند؟ فرمود: نه بلکه برایش می‌آوردند. عرض کردم: چه کسی برای او می‌آورد؟ فرمود: جبرئیل علیه السّلام.
[شرح: محتمل است که نفی آن حضرت از باب تقیّه باشد تا حکّام جور بجبر مطالبه‌اش نکنند و محتمل است تأویلی در پرچم باشد].
(2) 4- (خبر داد ما را احمد بن محمّد بن سعید او گفت: حدیث کرد ما را علیّ ابن حسن تیملی او گفت: حدیث کرد ما را حسن و محمّد فرزندان علیّ بن یوسف از سعدان بن مسلم و او از عمر بن ابان کلبیّ و او از ابان بن تغلب که گفت):
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:364
شنیدم ابا عبد اللّه (امام صادق) علیه السّلام میفرمود: گوئی می‌بینم قائم را بر نجف کوفه که جامه‌ای از استبرق (حریر بهشتی) بر تن دارد و زره رسول خدا را میپوشد همین که زره را پوشید آنقدر گشایش مییابد که قالب بدن آن حضرت می‌شود سپس اسبی سیاه و سفید که در میان دو چشمش سفیدی روشنی هست سوار می‌شود و پرچم رسول اللّه صلی اللّه علیه و آله را بهمراه دارد.
عرض کردم: پرچم هم اکنون هست و پنهان است یا آنکه پرچم را برایش می‌آورند؟ فرمود: بلکه جبرئیل آن پرچم را می‌آورد عمودش از عمودهای عرش خدا است و بقیّه‌اش از نصرت خدا است بچیزی با آن پرچم فرود نمیآید مگر آنکه خداوند آن را هلاک میسازد با آن پرچم نه هزار فرشته فرود می‌آیند و سیصد و سیزده فرشته.
عرض کردم: فدایت شوم همه این فرشتگان با اویند؟ فرمود: آری آنان همان فرشتگانند که با نوح در کشتی بودند و همانهائی که با ابراهیم بودند آنجا که بآتش انداخته شد همانهائی که با موسی بودند هنگامی که دریا برای او شکافته شد همانهائی که با عیسی بودند وقتی که خداوند او را بسوی خود بالا برد و چهار هزار فرشتگان نشانداری که با رسول خدا صلی اللّه علیه و آله بودند و سیصد و سیزده فرشته‌ای که با آن حضرت بروز بدر بودند و با آنانند آن چهار هزار فرشته‌ای که بآسمان بالا رفتند تا اجازه جنگ در رکاب حسین علیه السّلام را بگیرند ولی وقتی بزمین فرود آمدند آن حضرت کشته شده بود و آنان در نزد قبر او مو پریشان و غبار آلود هستند تا روز رستاخیز بر او میگریند و آنان منتظر خروج قائم هستند.
(1) 5- (خبر داد ما را عبد الواحد بن عبد اللّه بن یونس او گفت: حدیث کرد

ما را محمّد بن جعفر قرشیّ او گفت: حدیث کرد ما را ابو جعفر همدانیّ او گفت:
حدیث کرد ما را موسی بن سعدان از عبد اللَّه بن قاسم حضرمیّ و او از عمرو بن ابان کلبیّ و او از ابان بن تغلب که گفت):
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:365
ابو عبد اللَّه (امام صادق) علیه السّلام فرمود: گوئی قائم را می‌بینم که چون بر پشت نجف برسد زره سفید رسول خدا صلّی اللَّه علیه و آله را بپوشد بدن او بر آن زره قالب گردد بطوری که تمام بدن را فرا گیرد پس جامه‌ای از حریر بهشتی زره را میپوشاند و اسب سیاه و سپیدی که او را است و در میان دو چشمش سفیدی هست سوار شود و با آن اسب چنان گردشی کند که اهل هیچ شهری نمی‌ماند مگر آنکه می‌بینند که آن حضرت با آنها است و در شهر آنها است و پرچم رسول خدا (ص) میگشاید که عمودش از عمودهای «1» عرش خدا است و بقیّه‌اش از نصرت خدا است با آن بر چیزی سرازیر نگردد مگر آنکه خداوند آن را هلاک گرداند.
عرض کردم: آیا آن پرچم الآن پنهان شده است یا برایش می‌آورند؟ فرمود:
بلکه جبرئیل آن پرچم را می‌آورد و چون باهتزازش در آورد مؤمنی نمی‌ماند مگر آنکه دلش از پاره آهن سخت‌تر می‌شود و نیروی چهل مرد به او داده می‌شود و مؤمن مرده‌ای نمی‌ماند مگر آنکه آن سرور و شادی در قبرش داخل می‌شود و این بهنگامی است که آنان در قبرهایشان بزیارت یک دیگر می‌آیند و مژده قیام قائم علیه السّلام را بهمدیگر میدهند و سیزده هزار فرشته و سیصد و سیزده فرشته دیگر بر آن حضرت فرود می‌آیند.
گوید: عرض کردم: همه این فرشتگان با کسی پیش از او از انبیاء بوده‌اند؟ فرمود: آری، آنان همانها هستند که با نوح در کشتی بودند و کسانی هستند که با ابراهیم بودند آنجا که بآتش افکنده شد و همانا هستند که با موسی بودند هنگامی که دریا برای او شکافته شد و کسانی هستند که با عیسی بودند آن وقت که خداوند او را بسوی خود بالا برد و آن چهار هزارند که با پیغمبر صلی اللَّه علیه و آله صف بسته بودند و سیصد و سیزده فرشته‌ای که روز بدر بودند و چهار هزاری که فرود آمدند و میخواستند در رکاب حسین علیه السّلام بجنگند و اجازه نیافتند پس بازگشتند تا دستور بگیرند همین که دوباره فرود آمدند حسین علیه السّلام کشته شده بود پس

_____

(1) در بعضی از نسخه‌ها است که (چوبش از عمودهای عرش خدا است) و بنظر مترجم این صحیحتر است و کلمه (عود) به (عمود) تحریف شده است.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:366

آنان در کنار قبر او مو پریشان و غبار آلود تا روز رستاخیز میگریند و رئیسشان فرشته‌ای است که منصورش گویند.
(1) هیچ زائری بزیارتش نمیرود مگر اینکه آنان او را استقبال میکنند و هیچ وداع‌کننده‌ای با آن حضرت وداع نمیکند مگر آنکه آنان مشایعتش کنند و هیچ بیماری نیست مگر آنکه آنان بعیادتش روند و هیچ مرده‌ای نمی‌میرد مگر آنکه بر او نماز میگذارند و پس از مرگش برای او طلب آمرزش کنند و همه اینان بانتظار قیام قائم هستند.
پس درود خدا بر کسی که این چنین نزد خدای عزّ و جلّ منزلت و رتبه و مقام دارد و خداوند از رحمتش دور گرداند کسیرا که این مقام را برای دیگری که سزاوارش نیست و اهلیّت آن را ندارد و خداوند این کار را برای او نه پسندیده است ادّعا کند و خداوند با رحمت و منّتش ما را بدوستی آن حضرت سرافراز فرماید و ما را از یاران و شیعیان او قرار دهد.

(باب- 20) (آنچه در باره سپاه خشم که اصحاب قائم علیه السّلام‌اند و شماره‌شان) (و صفتشان و آنچه بآن گرفتار میشوند رسیده است)

(2) 1- (حدیث کرد ما را محمّد بن همّام او گفت: حدیث کرد ما را حمید بن زیاد کوفیّ او گفت: حدیث کرد ما را محمّد بن علیّ بن غالب از یحیی بن علیم و او از ابی جمیله مفضّل بن صالح و او از جابر که گفت):
حدیث کرد مرا کسی که مسیّب بن نجبه را دیده بود که گفت: مردی بهمراه مردی دیگر که او را ابن السّوداء میگفتند بنزد امیر المؤمنین علیه السّلام آمد، و عرض کرد: یا امیر المؤمنین این شخص بخدا و رسولش دروغ می‌بندد و شما را هم شاهد میگیرد. امیر المؤمنین علیه السّلام فرمود خیلی عریض و طویل سخن گفته چه میگوید؟
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:367
گفت: سخن از سپاه غضب میگوید. فرمود: دست از این مرد بردار آنان گروهی هستند که در آخر زمان می‌آیند.
و از هر قبیله‌ای یک مرد و دو مرد و سه مرد تا به نه میرسد بخدا قسم که من فرماندهشان را بنام میشناسم و جایی را که فرود می‌آیند سپس برخاست و میفرمود:
باقری، باقری، باقری سپس فرمود: آن مردی است از ذرّیّه من که حدیث را با ویژگی خاصّی خواهد شکافت.
(1) 2- (خبر داد ما را علیّ بن الحسین مسعودیّ او گفت: حدیث کرد ما را محمّد بن یحیی عطّار در قم او گفت: حدیث کرد ما را محمّد بن حسّان رازیّ او گفت:
حدیث کرد ما را محمّد بن علیّ کوفیّ از عبد الرّحمن بن ابی حمّاد و او از یعقوب ابن عبد اللّه اشعریّ «1» و او از عتیبة بن سعد [ان] بن یزید و او از احنف بن قیس که گفت):
بمنظور کاری که با علیّ علیه السّلام داشتم بخدمتش رسیدم که ابن کوّاء و شبث بن ربعی آمدند و اجازه ملاقات خواستند علیّ علیه السّلام مرا فرمود: اگر مایلی بآنان اجازه بده زیرا حقّ تقدّم با تو است.
گوید: عرض کردم: یا امیر المؤمنین اجازه‌شان بفرمائید چون داخل شدند فرمود: چه شما را وادار کرد که در حروراء بر من خروج کنید؟ گفتند: دوست داشتیم که ما از «2» [سپاه] غضب باشیم. فرمود: وای بر شما آیا در حکومت من

_____
(1) عبد الرّحمن بن ابی حمّاد کوفی بقمّ منتقل شد و آنجا سکونت گزید و هم او است صاحب خانه احمد بن محمّد بن خالد برقیّ و در حدیث ضعیف است و کتابی هم دارد و یعقوب ابن عبد اللّه بن سعد بن مالک بن هانی بن

عامر بن ابی عامر اشعریّ ابو الحسن قمّی در نزد طبرانیّ و ابن حیّان ثقه است و ابو نعیم اصفهانیّ گوید جریر بن عبد الحمید چون او را میدید میگفت: این مؤمن آل فرعون است (به تهذیب التهذیب مراجعه شود) و عنوان عتیبة بن سعد یا سعدان را جایی ندیدم و در بعضی از نسخه‌ها عیینة است که او را نیز جایی نیافتم.
(2) در بحار است (که ما دوست داشتیم که تو از غضب باشی) و در بعضی از نسخه‌ها کلمه (سپاه) پیش از (غضب) اضافه شده است.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:368
خشمی وجود دارد؟ آیا خشم بوجود می‌آید تا آنگاه که چنین و چنان گرفتاری پیش آید؟ سپس از قبیله‌ها همچون پاره‌های ابر پائیز که بهم میپیوندند گرد آیند ما بین یک و دو و سه و چهار و پنج و شش و هفت و هشت و نه و ده.
(1) 3- (خبر داد ما را احمد بن محمّد بن سعید بن عقده او گفت: حدیث کرد ما را علی بن حسن تیملیّ او گفت: حدیث کرد ما را حسن و محمّد فرزندان علی ابن یوسف و آنان از سعدان بن مسلم و او از مردی و او از مفضّل بن عمر که گفت):
ابو عبد اللَّه (امام صادق) علیه السّلام فرمود: هنگامی که امام اذن داده شد خدای را بنام عبرانی‌اش میخواند پس یارانش سیصد و سیزده نفر برای او آماده میشوند.
آنان پرچمدارانند بعضی از آنان شبانگاه از بسترش نیست می‌شود و بامداد در مکه است و بعضی از آنان که بنام خود و پدرش و خصوصیات و نسبش معروف است دیده می‌شود که روز روشن در میان ابر حرکت میکند.
عرض کردم: فدایت شوم کدامیک از اینان ایمانشان مهمتر است؟ فرمود: کسی که در میان ابر بروز حرکت میکند و همگی آنان یکباره- از میان مردم- گم میشوند و این آیه در باره آنان نازل شده است: أَیْنَ ما تَکُونُوا یَأْتِ بِکُمُ اللَّهُ جَمِیعاً البقره: 148 هر جا که باشید خداوند همگی شما را می‌آورد.
(2) 4- (خبر داد ما را عبد الواحد بن عبد اللَّه بن یونس او گفت: حدیث کرد ما را محمّد بن جعفر قرشیّ او گفت: حدیث کرد ما را محمّد بن حسین بن ابی الخطّاب از محمّد بن سنان و او از ضریس و او از ابی خالد کابلیّ و او از):
علیّ بن الحسین (امام چهارم) و یا از محمّد بن علی (امام باقر) علیهما السّلام که فرمود: گمشدگان گروهی هستند که از بسترهایشان گم میشوند و صبح در مکّه خواهند بود و آنست قول خدای عزّ و جلّ: أَیْنَ ما تَکُونُوا یَأْتِ بِکُمُ اللَّهُ جَمِیعاً و آنان یاران قائمند.

ترجمه الغيبةَ للنعمانى ،متن،ص:369
(1) 5- (حدیث کرد ما را ابو سلیمان احمد بن هوذه باهلیّ او گفت: حدیث کرد ما را ابراهیم بن اسحاق نهاوندیّ در نهاوند بسال دویست و هفتاد و سه او گفت:
حدیث کرد ما را عبد اللَّه بن حمّاد انصاریّ بسال دویست و بیست و نه از عبد اللَّه بن بکیر و او از ابان بن تغلب که گفت):
بهمراه جعفر بن محمّد علیهما السّلام در مکّه در مسجد بودم و آن حضرت دست مرا گرفته بود فرمود: ای ابان در آینده خداوند سیصد و سیزده نفر در این مسجد شما فرا خواهد آورد که اهل آن میدانند که هنوز پدرانشان و نه اجدادشان آفریده نشده‌اند همگی شمشیر بر کمر و بر هر شمشیر نام آن مرد و نام پدرش و خصوصیاتش و نسبش نوشته شده است سپس دستور میدهد تا کسی بآواز بلند اعلام کند که این همان مهدیّ است که مانند داود و سلیمان قضاوت میکند و گواهی برای قضاوت نمی‌طلبد.
(2) 6- (خبر داد ما را علیّ بن احمد از عبید اللَّه بن موسی علویّ و او از هارون ابن مسلم کاتب که در سرّ من رأی حدیث میگفت «1» از مسعدة بن صدقة و او از عبد الحمید طائیّ «2» و او از محمّد بن مسلم و او از):

---

(1) هارون بن مسلم بن سعدان اصلا کوفی بود و بعد منتقل ببصره شد و سپس ببغداد آمد و گاهی هم در سامرّا منزل میگرفت و خطیب در باره او باشتباه افتاده و در تاریخ بغداد ج 14 ص 23 گفته است که او اهل سامرا بود و سبب اشتباهش روایتی است که آن را مسندا روایت کرده از ابی الحسین عبرتائی که او گفت: حدیث کرد مرا هارون بن مسلم بن سعدان در سر من رای بسال دویست و چهل از مسعدة بن صدقه عبدی که او گفت شنیدم ابا عبد اللَّه جعفر بن محمّد علیه السّلام حدیث میکرد از پدرش و او از جدّش و او از پدرش و او از جدّش علی علیهم السّلام که فرمود رسول خدا صلی اللَّه علیه و آله و سلّم فرمود: (المجالس بالامانة- تا آخر حدیث).
و اما مسعدة بن صدقه مذهب سنیان دارد و بتری است و کتابهائی دارد و هارون بن مسلم از او روایت میکند.
(2) عبد الحمید بن عوّاض طائیّ از اهل کوفه است و از اصحاب صادقین علیهما السّلام است و اوثقه است رشید او را کشت و در بعضی از نسخه‌ها (عبد الحمید طویل) نوشته شده است که اشتباه است.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:370
ابی جعفر (امام باقر) علیه السّلام در بیان آیه شریفه أَمَّنْ یُجِیبُ الْمُضْطَرَّ إِذا دَعاهُ- النمل: 62 (آیا چه کسی پاسخگوی بیچاره است هنگامی که او را میخواند) فرمود: در باره قائم علیه السّلام نازل شده است و جبرئیل علیه

السّلام بصورت پرنده سفیدی بر ناودان کعبه نشسته باشد و نخستین نفر از خلق خدا است که او را بیعت میکند آنگاه آن سیصد و سیزده نفر بیعت میکنند پس هر کس که گرفتار راه‌پیمائی باشد در آن ساعت میرسد و هر کس [که گرفتار براه رفتن نباشد] از بسترش مفقود می‌شود و امیر المؤمنین بهمین اشاره میکند آنجا که میفرماید (آن گم‌شده‌گان از بسترهایشان) و خدای عزّ و جلّ همین را میفرماید فَاسْتَبِقُوا الْخَيْراتِ أَيْنَ ما تَكُونُوا يَأْتِ بِكُمُ اللَّهُ جَمِيعاً و فرمود: خیرات یعنی ولایت ما اهل بیت.
(1) 7- (خبر داد ما را علیّ بن الحسین او گفت: حدیث کرد ما را محمّد بن یحیی عطّار او گفت: حدیث کرد ما را محمّد بن حسّان رازیّ از محمّد بن علیّ کوفیّ و او از اسماعیل بن مهران و او از محمّد بن ابی حمزه و او از ابان بن تغلب و او از):
ابی عبد اللّه (امام صادق) علیه السّلام که آن حضرت فرمود: در آینده خداوند سیصد و سیزده [مرد] بمسجد [ی در] مکّه مبعوث خواهد کرد که اهل مکّه میدانند که آنان از پدرانشان و نیاکانشان متولّد نشده‌اند، بر آنان شمشیرهائی است که هزار کلمه بر آن نوشته شده و هر کلمه‌ای کلید هزار کلمه است و خداوند باد را مأمور میکند که از هر بیابانی بگوید: این همان مهدیّ است که بحکم داود حکم میکند و گواهی نمی‌طلبد.
(2) 8- (خبر داد ما را احمد بن هوذة ابو سلیمان او گفت: حدیث کرد مرا ابراهیم ابن اسحاق نهاوندیّ از عبد اللّه بن حمّاد انصاریّ و او از ابی الجارود و او از):
ابی جعفر امام باقر علیه السّلام که فرمود: یاران قائم سیصد و سیزده مرد از فرزندان عجم خواهند بود که بعضی از آنان بروز در میان ابر حمل می‌شود و بنام خود و بنام پدرش و نسبش و خصوصیاتش معروف است و بعضی از آنان در بسترش
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:371
بخواب باشد که بمکّه‌اش دیدار کند بدون قرار وقت قبلی. «1»
(1) 9- (حدیث کرد ما را علیّ بن الحسین او گفت: حدیث کرد ما را محمّد بن یحیی از محمّد بن حسّان رازی و او از محمّد بن علیّ کوفیّ و او از علیّ بن حکم و او از علیّ بن ابی حمزه و او از ابی بصیر و او از):
ابی جعفر امام باقر علیهما السّلام اینکه قائم علیه السّلام در میان گروهی بشماره اهل بدر سیصد و سیزده مرد از ثنیّه ذی طوی سرازیر می‌شود تا آنکه پشت خود را بحجر الاسود تکیه میدهد (و پرچم پیروز) را باهتزاز در می‌آورد.
علیّ بن ابی حمزه گوید: این را بابی الحسن موسی بن جعفر علیه السّلام نقل کردم فرمود: (کتاب منشور است) «2» (2) 10- (خبر داد ما را علیّ بن الحسین او گفت: حدیث کرد ما را محمّد بن یحیی عطّار از محمّد بن

حسّان رازیّ و او از محمّد بن علیّ صیرفیّ و او از عبد الرّحمن بن ابی هاشم و او از عمرو بن ابی المقدام و او از عمران [بن ظبیان] و او از ابی تحیی حکیم بن سعد «3» که او گفت):
شنیدم علیّ علیه السّلام میفرمود: یاران قائم همگی جوانند پیرمرد در میانشان نیست مگر باندازه سرمه در چشم یا بقدر نمک در میان توشه راه و در توشه راه کمتر از هر چیز نمک است.

_____

(1) در بعضی از نسخه‌ها است که (در بسترش بخواب باشد که در مکّه دیده می‌شود) و در بعضی از نسخه‌ها: (بدون قرار قبلی بمکه‌اش میرسانند).
(2) علّامه مجلسیّ گوید: یعنی این در کتاب منشور ثبت شده است و یا آنکه کتاب منشور با او است و یا آنکه پرچم کتاب منشور است.
(3) عمران بن ظبیان حنفی کوفی را ابن حبّان در ثقات آورده است او از ابی تحیی- با تاء- حکیم بن سعد- بضم حاء بصیغه تصغیر- حنفی کوفی- عجلی گوید: اوثقه است و ابن حیّان او را نیز از ثقات شمرده است (تهذیب التهذیب).
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:372
(1) 11- (خبر داد ما را ابو سلیمان احمد بن هوذه او گفت: حدیث کرد ما را ابراهیم بن اسحاق نهاوندیّ او گفت: حدیث کرد ما را عبد اللّه بن حمّاد انصاریّ از علیّ بن ابی حمزه که گفت):
ابو عبد اللّه جعفر بن محمّد علیه السّلام فرمود: در آن میان که جوانان شیعه بر پشت بامهای خودشان بخوابند در یک شب بدون قرار وقت قبلی [بصاحبشان] میرسند و صبح در مکّه خواهند بود.
(2) 12- (خبر داد ما را احمد بن محمّد بن سعید ابن عقده او گفت: حدیث کرد ما را علیّ بن حسن بن فضّال او گفت: حدیث کرد ما را محمّد بن حمزه و محمّد بن سعید و آن دو گفتند: حدیث کرد ما را حمّاد بن عثمان از سلیمان بن هارون عجلیّ که گفت):
شنیدم ابا عبد اللّه (امام صادق) علیه السّلام میفرمود: همانا صاحب این امر یارانش برای او نگهداری شده که اگر همه مردم از میان بروند خداوند یاران او را باو میرساند و آنانند کسانی که خدای عزّ و جلّ فرمود: فَإِنْ یَکْفُرْ بِها هؤُلاءِ فَقَدْ وَکَّلْنا بِها قَوْماً لَیْسُوا بِها بِکافِرِینَ- الانعام: 79 (اگر اینان بآن کافر بشوند پس بتحقیق که ما موکّل کرده‌ایم بآن گروهی را که بآن کافر نیستند) و آنانند کسانی که خدای در باره آنان میفرماید فَسَوْفَ یَأْتِی اللَّهُ بِقَوْمٍ یُحِبُّهُمْ وَ یُحِبُّونَهُ أَذِلَّةٍ عَلَی الْمُؤْمِنِینَ أَعِزَّةٍ عَلَی الْکافِرِینَ- المائده: 54 (خداوند گروهی را خواهد آورد که آنان را دوست میدارد و آنان خدا را دوست میدارند و در برابر مؤمنین ذلیل و فروتن‌اند ولی در مقابل کافرین

عزیز و سرافراز).
(3) 13- (حدیث کرد ما را علیّ بن الحسین او گفت: حدیث کرد ما را محمّد بن یحیی عطّار از محمّد بن حسّان رازیّ و او از محمّد بن علیّ کوفیّ که گفت: حدیث کرد ما را عبد الرحمن بن ابی هاشم از علیّ بن ابی حمزه و او از ابی بصیر و او از):
ابی عبد اللّه (امام صادق) علیه السّلام که فرمود: یاران طالوت به رودی آزمایش
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:373
شدند که خداوند فرمود: (بزودی شما را برودی مبتلا خواهیم کرد) «1» و یاران قائم علیه السّلام نیز بمانند آن آزمایش خواهند شد.

(باب- 21) (روایاتی که احوال شیعه را بهنگام خروج قائم علیه السّلام) (و پیش از آن و بعد از آن بیان میکند)

(1) 1- (حدیث کرد ما را احمد بن محمّد بن سعید ابن عقده او گفت: حدیث کرد ما را حمید بن زیاد از علیّ بن صباح او گفت: حدیث کرد ما را ابو علیّ حسن بن محمّد حضرمیّ او گفت: حدیث کرد مرا جعفر بن محمّد «2» از ابراهیم بن عبد الحمید که گفت: خبر داد مرا کسی که شنیده بود): ابا عبد اللّه (امام صادق) علیه السّلام میفرمود: هنگامی که قائم خروج میکند کسی که بنظر خویش از اهل این کار بود از این کار بیرون میرود و کسی که همانند پرستندگان آفتاب و ماه است در این کار داخل می‌شود «3» (2) 2- (حدیث کرد ما را احمد بن محمّد بن سعید او گفت: حدیث کرد ما را احمد بن یوسف بن یعقوب ابو الحسن جعفی او گفت: حدیث کرد ما را اسماعیل بن مهران از حسن بن علیّ بن ابی حمزه و او از مفضّل بن محمّد اشعریّ «4» و او از

_____

(1) مضمونی است که از آیه شریفه إِنَّ اللَّهَ مُبْتَلِيكُمْ بِنَهَرٍ اخذ شده است.
(2) ظاهرا او جعفر بن محمّد بن [ابی] الصباح کوفیّ است که از ابراهیم بن عبد الحمید فراوان روایت میکند.
(3) در بعضی از نسخه‌ها است که (و در روش پرستندگان آفتاب و ماه داخل می‌شود).
(4) در بعضی از نسخه‌ها است (از ابی الفضل بن محمّد اشعریّ) و من باین دو عنوان کسیرا در این طبقه نیافتم چرا، نجاشیّ در رجالش گفته است: فضل بن محمّد اشعریّ و او را کتابی است روایت میکند از او (حسن بن علیّ بن فضّال) و ظاهرا این غیر از آن است چون طبقه‌هاشان اختلاف دارد.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:374
حریز و او از):
ابی عبد اللّه (امام صادق) علیه السّلام و او از پدرش و او از علیّ بن الحسین (ع) که آن حضرت فرمود: هنگامی که قائم قیام کند خداوند از هر مؤمنی بیماری را بر- طرف میکند و نیرویش را باو باز میگرداند.
(1) 3- (خبر داد ما را احمد بن محمّد بن سعید او گفت: حدیث کرد ما را علیّ حسن تیملیّ او گفت: حدیث کرد ما را حسن و محمّد فرزندان علیّ بن یوسف از سعدان بن مسلم و او از صباح مزنیّ «1» از حارث بن حصیرة «2» و او از حبّه عرنی که گفت) امیر المؤمنین علیه السّلام فرمود: گوئی می‌بینم که شیعیان ما در مسجد کوفه خیمه‌ها زده‌اند و قرآن را بهمان طور که نازل شده بمردم می‌آموزند توجّه داشته باش که قائم ما

هنگامی که قیام کرد آن را میشکند و قبله‌اش را درست میکند.
[شرح: محتمل است که محراب مسجد در زمان ظهور ساختمانی و هیئتی داشته باشد غیر مناسب با شئون مسجد و عبادت و لذا آن حضرت آن ساختمان را خراب و با زمین مساوی میکند و مقصود از جمله
(و سوّی قبلته)
این باشد مانند روایتی که رسول خدا با امیر المؤمنین دستور فرمود:
(و لا قبرا الّا سویته)
]. (2) 4- (خبر داد ما را علیّ بن الحسین او گفت: حدیث کرد ما را محمّد بن یحیی عطّار او گفت: حدیث کرد ما را محمّد بن حسّان رازی او گفت: حدیث کرد ما را محمّد بن علیّ کوفیّ او گفت: حدیث کرد ما را عبد اللّه بن محمّد حجّال از علیّ بن عقبة بن

---

(1) او صباح بن یحیی مزنیّ است کنیه‌اش ابا محمّد و کوفیّ است و در نزد نجاشیّ ثقة است ولی در نزد استادش ابن غضائریّ ضعیف است چنانچه در جامع گفته است.
(2) حارث بن حصیره در اصحاب امام صادق معنون است و علّامه مامقانیّ گفته است که او امامی مجهولی است و حبة بن جوین عرنی از اصحاب امیر المؤمنین و حسن بن علیّ علیهما السّلام است و علّامه مامقانیّ گفته: حسن است.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:375
خالد «1» از):
ابی عبد اللّه (امام صادق) علیه السّلام که آن حضرت فرمود: گوئی می‌بینم شیعه علی را که مثانی بدست و بمردم [از سر نو] می‌آموزند.
[شرح: ظاهرا (مثانی) کنایه از قرآن است و اینکه حضرت بکنایه فرموده و صراحتا نفرموده قرآن را از سر نو می‌آموزند شاید بمنظور تقیّه باشد].
(1) 5- (حدیث کرد ما را ابو سلیمان احمد بن هوذه او گفت: حدیث کرد ما را ابراهیم بن اسحاق نهاوندیّ او گفت: حدیث کرد ما را عبد اللّه بن حمّاد انصاریّ از صباح مزنیّ و او از حارث بن حصیره و او از اصبغ بن نباته که گفت):
شنیدم علیّ علیه السّلام میفرمود: گوئی می‌بینم که عجم خیمه‌هایشان در مسجد کوفه است و قرآن را همان طور که نازل شده بمردم می‌آموزند.
عرض کردم: یا امیر المؤمنین مگر همان طور که نازل شده نیست؟
فرمود: نه هفتاد نفر از قریش بنام خودشان و نامهای پدرانشان از قرآن محو شده است و ابو لهب را جا نگذاشته‌اند مگر بمنظور سرزنش رسول خدا صلی اللّه علیه و آله چون عموی او بود.
[شرح: ظاهر این روایت تحریف قرآن است ولی آن بر خلاف مذهب اعلام

امامیّه است و چون در سند این روایت حارث بن حصیره است که مجهول است و صباح بن قیس است که نزد غضائری ضعیف است و زیدی مذهب لذا روایت قابل استناد نیست].
(2) 6- (خبر داد ما را علیّ بن احمد بندنیجیّ از عبید اللَّه بن موسی علویّ و او از کسی که روایت کرده و او از جعفر بن یحیی و او از پدرش و او از):

---

(1) علیّ بن عقبة بن خالد اسدی کنیه‌اش أبو الحسن و اهل کوفه و ثقة است کتابی دارد که جماعتی آن را نقل کرده‌اند از جمله عبد اللَّه بن محمّد حجّال اسدی است که او نیز ثقة و ثبت است و در بعضی از نسخه‌ها علیّ بن عقبة بن زید نوشته که غلط است.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:376
ابی [عبد اللَّه] جعفر [بن محمّد] علیهما السّلام که آن حضرت فرمود: چگونه خواهید بود هنگامی که یاران قائم علیه السلام خیمه‌ها در مسجد کوفان بر پا کنند سپس مثال تازه‌ای برای آنان بیرون آورده شود امر تازه‌ای که بر عرب سخت خواهد بود.
[شرح: ظاهرا مقصود از مثال تازه قرآن باشد].
(1) 7- (خبر داد ما را محمّد بن همّام او گفت: حدیث کرد مرا جعفر بن محمّد بن مالک او گفت: حدیث کرد ما را ابو طاهر ورّاق او گفت: حدیث کرد مرا عثمان بن عیسی از ابی الصبّاح کنانیّ که گفت):
در محضر ابی عبد اللَّه (امام صادق) علیه السّلام بودم که پیر مردی داخل شد و عرض کرد: فرزندانم مرا عاق کرده‌اند و [برادرانم] ستم بر من روا داشته‌اند ابو عبد اللَّه علیه السّلام فرمود: مگر ندانسته‌ای که حقّ را دولتی است و باطل را دولتی و هر دو دوران حکومت رفیقش ذلیل است (یعنی حقّ در دوران حکومت باطل و باطل در دوران حکومت حقّ) [پس هر آن کس که آسایش دوران باطل نصیبش گردد در دوران حکومت حقّ از او قصاص گرفته می‌شود].
(2) 8- (حدیث کرد ما را ابو سلیمان احمد بن هوذه او گفت: حدیث کرد ما را ابو اسحاق ابراهیم بن اسحاق نهاوندیّ او گفت: حدیث کرد مرا عبد اللَّه بن حمّاد انصاری از محمّد بن جعفر بن محمّد علیهما السّلام و او از):
پدرش علیه السّلام که فرمود: چون قائم قیام کند بکشورهای روی زمین هر کشوری کسی را میفرستد و میگوید فرمان تو در کف دست تو است «1» هنگامی که کاری پیش آمد کند که آن را نفهمی و ندانی چگونه در آن قضاوت کنی بکف دست خود نگاه کن و بآنچه در آنست عمل کن. فرمود: و سپاهی بقسطنطنیه میفرستد که چون

---

(1) در بعضی از نسخه‌ها در هر دو مورد روایت که کلمه (کف) است (کنف) نوشته شده است.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:377
بکنار خلیج برسند چیزی بر قدمهایشان مینویسند و بر روی آب راه میروند. رومیان که آنان را می‌بینند بروی آب راه میروند میگویند: اینان که یاران اویند بر روی آب راه میروند پس خود او چگونه است؟ این هنگام دروازه‌های شهر را بر روی آنان میگشایند و آنان داخل شهر میشوند و هر آنچه را که میخواهند در شهر دستور میدهند.
(1) 9- (خبر داد ما را عبد الواحد بن عبد اللّه بن یونس او گفت: حدیث کرد ما را محمّد بن جعفر قرشیّ او گفت: حدیث کرد مرا محمّد بن الحسین بن ابی الخطّاب از محمّد بن سنان و او از حریز و او از ابان بن تغلب که گفت):
شنیدم ابا عبد اللَّه جعفر بن محمّد علیهما السّلام میفرمود: دنیا پایان نپذیرد تا آنگاه که آواز دهنده‌ای از آسمان آواز دهد: (ای اهل حقّ گردهم آئید) پس همگی بر یک قطعه زمین گرد آیند سپس بار دیگر آواز دهد: (ای اهل باطل گردهم آئید) پس آنان همگی بر یک قطعه زمین گرد آیند.
گفتم: اینان میتوانند بمیان آنان در آیند؟ فرمود: نه بخدا قسم و این است قول خدای عزّ و جلّ ما کانَ اللَّهُ لِیَذَرَ الْمُؤْمِنِینَ عَلی ما أَنْتُمْ عَلَیْهِ حَتَّی یَمِیزَ الْخَبِیثَ مِنَ الطَّیِّبِ- آل عمران: 179 (خداوند مؤمنین را بر آنچه شما هستید رها نمیکند تا آنگاه که ناپاک را از پاک جدا سازد).
(2) 10- (حدیث کرد ما را احمد بن محمّد بن سعید او گفت: حدیث کرد ما را احمد بن یوسف بن یعقوب ابو الحسن جعفیّ او گفت: حدیث کرد ما را اسماعیل بن مهران او گفت: حدیث کرد ما را حسن بن علیّ بن ابی حمزه از پدرش و وهیب و آن دو از ابی بصیر که گفت):
ابو عبد اللّه (امام صادق) علیه السّلام فرمود: هر یک از شما برای خروج قائم آماده کند و لو یک تیر که چون خدای تعالی بداند که او چنین نیّتی دارد امیدوارم که عمرش را بتأخیر اندازد تا آنکه او را درک کند [و از اعوان و انصارش گردد].
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:378

(باب- 22) آنچه روایت شده در باره اینکه قائم علیه السّلام دعوت تازه‌ای را از سر میگیرد و اینکه اسلام غریبانه آغاز شد و سر انجام همچون آغازش غریب خواهد شد.

(1) 1- (حدیث کرد ما را احمد بن محمّد بن سعید ابن عقده او گفت: حدیث کرد مرا علیّ بن الحسن تیملیّ او گفت: حدیث کرد مرا دو برادرم محمّد و احمد فرزندان حسن از پدرشان و او از ثعلبة بن میمون و از جمیع کناسیّ «1» و آن دو از ابی بصیر و او از کامل و او از):
ابی جعفر (امام باقر) علیه السّلام که آن حضرت فرمود: همانا قائم ما چون قیام کند مردم را بامر نوینی دعوت کند همان طور که رسول خدا صلی اللّه علیه و آله دعوت فرمود و اسلام غریبانه آغاز شد و همچون آغازش بحال غربت باز خواهد گشت پس خوشا بحال غریبان.
[شرح: مقصود از غریبان کسانی هستند که در آغاز و انجام اسلام که حال غربت دارد باو بگروند و چون غربت اسلام بلحاظ کم بودن مسلمانان است از این رو آن مسلمانان نیز چون اندکند غریب خواهند بود].
(2) 2- (خبر داد ما را عبد الواحد بن عبد اللّه بن یونس او گفت: حدیث کرد ما را محمّد بن جعفر قرشیّ او گفت: حدیث کرد ما را محمّد بن الحسن بن ابی الخطّاب او گفت: حدیث کرد ما را محمّد بن سنان از ابن مسکان و او از ابی بصیر و او از):
ابی عبد اللّه (امام صادق) علیه السّلام که آن حضرت فرمود: اسلام غریبانه آغاز شد و بزودی همچون آغاز بحال غربت بازگشت خواهد کرد پس خوشا بحال

_____

(1) ظاهرا او جمیع بن عمیر (هر دو با وزن مصغّر) بن عبد الرّحمن عجلیّ کوفیّ است که در کتابهای عامّه و خاصّه عنوان شده است جز آنکه عامّه گویند او رافضی و ضعیف است.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:379
غریبان. عرض کردم: خداوند حال شما را اصلاح فرماید این را برای من شرح دهید فرمود: [از آن جهت که] دعوت‌کننده ما دعوت نوینی را از سر میگیرد همان طور که رسول اللّه صلی اللّه علیه و آله دعوت فرمود.
(و خبر داد ما را عبد الواحد بن عبد اللّه بهمین سند از محمّد بن سنان و او از حسین بن مختار و او از ابی بصیر و او از ابی عبد اللّه (امام صادق) علیه السّلام مانند همین حدیث را).
(1) 3- (و [بهمین سند] از ابن سنان و او از عبد اللّه بن مسکان و او از مالک جهنیّ که گفت):
به ابی جعفر (امام باقر) علیه السّلام عرض کردم: ما صاحب این امر را با صفتی توصیف میکنیم که هیچ کس از مردم آنچنان نیستند فرمود: نه بخدا

قسم این [هرگز] نمیشود تا آنجا که خود او علیه شما بهمین احتجاج کند و شما را بسوی آن دعوت کند.
[شرح: ظاهرا مقصود آنست که توصیف‌هائی که شما برای صاحب الامر کرده‌اید درست نیست و آن حضرت در آن اوصاف با بقیّه مردم شریک است حتّی موقعی که خود او ظاهر شود و مردم بواسطه آنکه او متّصف بآن اوصاف نیست بانکارش برخیزند خود حضرت بمقام دفاع بر آید و احتجاج کند و مردم را بخود و یا باوصافی که در اوست دعوت فرماید].
(2) 4- (خبر داد ما را احمد بن محمّد بن سعید او گفت: حدیث کرد ما را محمّد بن مفضّل بن ابراهیم او گفت: حدیث کرد ما را محمّد بن عبد اللّه بن زراره از سعد بن ابی عمر [و] جلّاب و او از):
جعفر بن محمّد علیه السّلام که آن حضرت فرمود: همانا اسلام غریبانه آغاز شد و بزودی بحال غربت همچون آغاز باز خواهد گشت پس خوشا بحال غریبان.
(3) 5- (حدیث کرد ما را عبد الواحد بن عبد اللَّه بن یونس او گفت: حدیث کرد ما را

احمد بن محمّد بن علیّ بن رباح زهریّ او گفت: حدیث کرد ما را محمّد بن عبّاس بن عیسی حسنیّ «1» از حسن بن علیّ بطائنیّ و او از شعیب حدّاد و او از ابی بصیر که گفت):
به ابی عبد اللّه (امام صادق) علیه السلام عرض کردم: مرا از معنای اینکه امیر المؤمنین علیه السّلام فرموده است: (که اسلام غریبانه آغاز شد و بزودی بحالت آغازش باز خواهد گشت پس خوشا بحال غریبان) آگاه فرما.
فرمود: ای ابا محمّد هنگامی که قائم علیه السّلام قیام میکند دعوت نوینی از سر گیرد همان طور که رسول خدا صلی اللّه علیه و آله دعوت فرمود، گوید برخاستم و سر مبارکش را بوسه زدم و عرض کردم: گواهی میدهم که تو امام منی در دنیا و آخرت، دوستت را دوست دارم و دشمنت را دشمن میدارم و گواهی میدهم بر اینکه تو ولیّ خدائی فرمود: خدا رحمتت کند.

(باب- 23) (آنچه در باره سنّ امام قائم علیه السّلام رسیده است و روایتی که راجع) (است بزمان امامت او)

(1) 1- خبر داد ما را علیّ بن احمد از عبد اللَّه بن موسی او گفت: حدیث کرد مرا محمّد بن الحسین بن ابی الخطّاب از محمّد بن سنان و او از ابی الجارود و او از):
ابی جعفر امام باقر علیه السّلام او شنیده که آن حضرت میفرمود امر- امامت- در کم‌سالترین ما است و گمنامترین ما.
(خبر داد ما را علیّ بن الحسین او گفت: حدیث کرد ما را محمّد بن یحیی او گفت: حدیث کرد ما را محمّد بن حسّان رازیّ از محمّد بن علیّ صیرفیّ و او از محمّد بن سنان و او از ابی الجارود و او از ابی جعفر باقر علیه السّلام و مانند این حدیث را).
(2) 2- (حدیث کرد ما را محمّد بن همّام او گفت: حدیث کرد ما را احمد بن

_____
(1) در بعضی از نسخه‌ها (حضینی) است.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:381
ما بنداذ او گفت: حدیث کرد ما را احمد بن هلال از ابی مالک حضرمیّ و او از ابی السفاتج و او از ابی بصیر که گفت):
بیکی از آن دو حضرت- ابی عبد اللَّه (امام صادق) یا ابی جعفر (امام باقر)- علیهما السّلام عرض کردم: آیا می‌شود که این امر بکسی که بحدّ بلوغ نرسیده است میرسد؟ فرمود: این کار خواهد شد. عرض کردم پس چه خواهد کرد؟ فرمود دانش و یا کتابهائی برای او بارث میگذارد و او را بخودش وانمی‌گذارد.
[شرح: توضیح روایت ظاهرا آنست که سائل پس از آنکه میشنود که پیش از بلوغ هم ممکن است کسی بامامت برسد متحیّر می‌شود که بچّه در حال طفولیّت با وظیفه سنگین امامت چه خواهد کرد؟
و امام علیه السّلام میفرماید که چنین نیست که او امام شود و او را بخودش واگذارند بلکه آن کسی که امامت را باو واگذار میکند- خدای متعال و یا امام قبلی- باو افاضه علم میکند و کتابهائی بارث باو میرسد که بوظایف خود در اثر آن علم و استفاده از کتابهای موروثی که از ودائع امامت است آشنا می‌شود].
(1) 3- (حدیث کرد ما را عبد الواحد بن عبد اللَّه بن یونس او گفت: حدیث کرد ما را محمّد بن جعفر قرشیّ او گفت: حدیث کرد ما را محمّد بن حسین بن ابی الخطّاب از محمّد بن سنان و او از ابی الجارود که گفت):
ابو جعفر (امام باقر) علیه السّلام بمن فرمود این امر نمیشود مگر در

گمنام‌ترین ما و کم‌سالترین ما.
(2) 4- (خبر داد ما را محمّد بن همّام او گفت: حدیث کرد ما را احمد بن ما بنداذ او گفت: حدیث کرد ما را احمد بن هلال از اسحاق بن صباح و او از):
ابی الحسن امام رضا علیه السّلام که آن حضرت فرمود: همانا که این- کار- بزودی بکسی خواهد رسید که دارای حمل است.
[شرح: محقّق معاصر آقای غفّاری احتمال داده است که بجای (حمل) کلمه
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:382
(خمول) باشد و تصحیف شده است مانند روایاتی که قبلا گذشت: (الأمر فی أصغرنا سنّا و أخملنا ذکرا) و گفته است که در بحار پس از نقل این خبر گفته است:
(بیان) شاید معنایش آنست که آن حضرت بواسطه کوچکی‌اش محتاج بحمل است و خودش نمیتواند راه برود- و احتمال میرود که با خاء نقطه دار باشد یعنی گمنام، پایان نقل.
مترجم گوید: احتمال اولی مرحوم مجلسیّ که بسیار بعید است و عبارت روایت اگر این چنین معنی شود از اسلوب گفتار عرب بکلّی خارج خواهد شد و عبارت روایت این است (ان هذا سیفضی الی من یکون له الحمل) «1» و احتمال دوّمی گرچه بعید نیست ولی اگر بدان معنی بگیریم احتمال آقای غفّاریّ اقرب است چون خمل مصدرش خمول است نه خمل.
و بنظر مترجم مناسبتر آنست که روایت بدون قول بتصحیف این چنین معنا شود: که این کار بزودی بکسی خواهد رسید که توانائی حمل آن را دارد و مقصود حضرت رضا نه تنها امر امامت باشد بلکه با زعامت و قیام بامر امّت و رتق و فتق امور و با توجّه باینکه حضرت رضا زیر بار خلافت ظاهری نرفت و بواسطه نبودن شرایط مساعد شاید در خود توانائی آن را ندید و لذا از پذیرفتن آن امتناع فرمود گوئی میخواهند بفرمایند که بار امامت و زعامت بزودی بکسی خواهد رسید که توانائی آن را دارد که اوضاع را مساعد کند و مخالفین را در هم بکوبد و زمین را پر از عدل و داد کند].
ای گروه شیعه «2» خداوند شما را رحمت کند بنگرید بآنچه از امامان راستگو علیهم السّلام در باره سنّ حضرت قائم علیه السّلام رسیده است و فرموده‌اند که هنگام رسیدن امر امامت بآن حضرت از همه امامان کم‌سالتر خواهد بود و بهیچ یک

---

(1) برای توجّه و استفاده بیشتر خواننده، عبارت روایت نقل شد.
(2) در بعضی از نسخه‌ها (ای گروه مؤمنین) است.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:383
از امامان پیش از او در این سنّ امامت نرسیده است و باینکه فرموده‌اند

از همه ما گمنامتر خواهد بود که گمنام بودنش اشاره بآنست که شخص او غایب می‌شود و از نظرها پنهان میگردد.
پس وقتی پیش از آنکه آن حضرت پا بعرصه وجود بگذارد روایات متواتر و متّصل مانند این گونه امور را خبر داده و این پیش آمدها را پیش بینی نموده و در خارج هم این چنین محقّق شده لازم است که شکّ‌ها از کسی که خداوند دل او را باز کرده و نورانی و هدایتش فرموده و دیده بصیرت او را روشن نموده زائل گردد.
و سپاس خدائی را که هر یک از بندگانش را که بخواهد برحمتش مخصوص میگرداند و آنان را بامر خود و اولیاءاش تسلیم میسازد و بحقیقت هر آنچه فرموده یقین دارشان میکند تا بحقّانیت همه گفتارهای امامان علیهم السّلام بدون هیچ شکّ و تردیدی اطمینان خاطر داشته باشند که خداوند عزّ و جلّ مقام حجّت‌های خود (ع) را بالا برده و مقام دیگران را پائین آورده است تا غیر آنان باشند و پاداش تسلیم شدن بگفته‌های آنان و بازگشت بسوی ایشان را هدایت و ثواب قرار داده و بر شکّ و تردید در گفته آنان کوری و شکنجه دردناک قرار داده است و ما از او مسألت داریم که بر آنچه منّت گذاشته پاداش نیک عطا فرماید و آنچه را که مرحمت فرموده بیشترش کند و در آنچه بسوی آن رهبری فرموده بصیرت نیکو بخشد که ما بواسطه او و برای او هستیم.

(باب- 24) (در باره اسماعیل بن ابی عبد اللَّه علیه السّلام و دلالت) (بر برادرش موسی بن جعفر علیهما السلام)

(1) 1- (حدیث کرد ما را ابو العبّاس احمد بن محمّد بن سعید ابن عقده او گفت حدیث کرد ما را ابو عبد اللّه جعفر بن عبد اللّه محمّدی از کتابش در رجب بسال دویست
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:384
و شصت و هشت او گفت: حدیث کرد مرا حسن بن علیّ بن فضّال او گفت: حدیث کرد ما را صفوان بن یحیی از اسحاق بن عمّار صیرفیّ که گفت):
برادرم اسماعیل بن عمّار برای ابی عبد اللَّه (امام صادق) علیه السّلام دین و اعتقادش را توصیف کرد و گفت: من گواهی میدهم که خدائی بجز «اللَّه» نیست و اینکه محمّد فرستاده اوست و اینکه شماها و امامان را یکی یکی توصیف کرد تا رسید بحضرت صادق علیه السّلام سپس گفت: و پس از شما اسماعیل حضرت فرمود: امّا اسماعیل، نه.
(1) 2- (حدیث کرد ما را محمّد بن همّام او گفت: حدیث کرد ما را حمید بن زیاد او گفت حدیث کرد مرا حسن بن محمّد بن سماعه از احمد بن حسن میثمیّ او گفت حدیث کرد ما را ابو نجیح مسمعی از فیض بن مختار که گفت):
به ابی عبد اللَّه (امام صادق) علیه السّلام عرض کردم: فدایت شوم چه میفرمائید در باره زمینی که من از حکومت وقت می‌پذیرم سپس آن را بمستأجر میدهم باین شرط که هر چه خداوند از آن بیرون آورد نصفش و یا یک سوّمش و کمتر از این و یا بیشتر مال من باشد آیا چنین شرطی روا است؟ فرمود: اشکالی ندارد.
فرزندش اسماعیل باو عرض کرد: پدر جان فراموش کردی فرمود: فرزندم مگر من خود با مستأجرم این چنین معامله نمیکنم؟ مگر نه این است که بهمین خاطر من فراوان بتو میگویم که همراه من باش و تو این کار را نمیکنی؟ پس اسماعیل برخاست و بیرون رفت.
من عرض کردم: فدایت شوم چرا اسماعیل ملازم خدمت شما نمیشود؟ تا هر وقت که شما از دنیا رفتید کارها باو برسد همان طور که پس از پدرتان کارها بشما رسید؟ فرمود: ای فیض، موقعیّت اسماعیل [از من] همچون من از پدرم نیست.
(2) عرض کردم: فدایت شوم من شکّی در این نداشتم که پس از شما مردم بسوی او روی خواهند آورد پس اگر چیزی که ما میترسیم- یعنی مرگ- اتّفاق افتاد و البته
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:385

از خدا عافیت میطلبیم در آن صورت بچه کس رو آوریم؟ حضرت از جواب من خودداری کرد من زانویش را بوسیدم و عرض کردم: به پیری من رحم کن که موضوع آتش دوزخ در میان است، من بخدا قسم اگر طمعی «1» داشتم که پیش از تو بمیرم اهمیّتی نمیدادم ولی میترسم که پس از تو زنده بمانم.
بمن فرمود: در جای خود باش سپس برخاست و پرده‌ای در اطاق بود بالا زد و داخل شد اندکی آنجا بماند سپس مرا صدا زد: ای فیض داخل شو، من داخل شدم دیدم در نمازگاهش نشسته و نمازش را گذاشته و از قبله منحرف شد، پس من در رویارویش نشستم که ابو الحسن موسی علیه السّلام داخل شد و او آن روز پسر بچه‌ای بود و بدستش تازیانه‌ای بود حضرت او را بر زانویش نشانید و باو فرمود پدر و مادرم بفدایت این تازیانه که بدست داری چیست؟ عرض کرد: ببرادرم علی گذر کردم این شلّاق بدست داشت و چهارپائی را با آن میزد من از دستش گرفتم.
پس ابو عبد اللّه علیه السّلام بمن فرمود: ای فیض همانا صحیفه‌های ابراهیم و موسی برسول خدا رسید و او علیّ را برای آنها امین دانست سپس علیّ (ع) حسن را امین آنها گرفت سپس حسن علیه السّلام حسین را بر آنها امین گرفت و حسین علیه السّلام علیّ بن الحسین را امین بر آنها گرفت، سپس علیّ بن الحسین علیهما السّلام محمّد بن علیّ را بر آنها امین گرفت و پدرم مرا بر آنها امین گرفت، و من این فرزندم را با اینکه کم سنّ است بر آنها امین دانستم و آنها نزد او است، من مقصود آن حضرت را درک کردم.
پس عرض کردم: فدایت شوم مرا بیش از این عنایت فرما. فرمود: ای فیض پدرم هر گاه میخواست دعایش بر نگردد مرا در طرف راستش مینشانید و دعا میکرد و من آمین میگفتم پس دعایش ردّ نمیشد من هم با این فرزندم همین کار میکنم و دیروز

---

(1) شاید در اصل بجای (لو طمعت) جمله (لو اطمأننت) بوده یعنی اگر مطمئن بودم، و تصحیف شده است.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:386
در همین موقف تو بیاد افتادی و من تو را به نیکی یاد کردم.
(1) فیض گفت: من از شادی بگریه افتادم سپس بآن حضرت عرض کردم: ای سیّد من زیادتر بفرما. فرمود: پدرم هر گاه بسفر میرفت و من بهمراهش بودم همین که خواب آلود میشد و بر شترش سوار بود من شتر سواری خود را بنزدیک او میبردم و بازوی خودم را بالش او میکردم و یک میل و دو میل بهمان حال بودم تا آنچه مایل بود از خواب بهره‌مند میشد این فرزندم نیز با من همین کار را میکند.

عرض کردم من بفدای تو زیادتر بفرما، فرمود: ای فیض آنچه را که یعقوب از یوسف می‌یافت من از این فرزندم مییابم.
عرض کردم: آقای من زیادتر فرما، فرمود: او همان صاحب تو است که دیروز از او پرسیدی برخیز و بحقّ او اقرار کن پس من برخاستم تا دست و سرش را بوسه زدم دعا برایش نمودم.
پس ابو عبد اللَّه علیه السّلام فرمود: دربار اوّل که تو پرسیدی بمن اجازه داده نشد.
عرض کردم: فدایت شوم این موضوع را از تو نقل کنم؟ فرمود: آری بعیال و اولاد و رفیقانت نقل کن و همراهم زن و فرزندانم بود و از دوستانم یونس بن ظبیان بهمراه من بود، چون خبر را بآنان رساندم همگی خدا را بر این (نعمت) سپاس گفتند، یونس گفت: نه بخدا قسم تا اینکه این خبر را از خود او بشنوم با شتاب بیرون رفت من هم بدنبالش رفتم همین که بدر خانه حضرت رسیدم شنیدم که ابی عبد اللَّه علیه السّلام بیونس که پیش از من رسیده بود میفرماید: یونس، مطلب همانست که فیض بتو گفته است ساکت باش و بپذیر. یونس عرض کرد: شنیدم و اطاعت کردم سپس من داخل شدم ابو عبد اللَّه علیه السّلام تا داخل شدم بمن فرمود: ای فیض او را با خود ببر [او را با خود ببر] عرض کردم: اطاعت میکنم.
(2) 3- (خبر داد ما را احمد بن محمّد بن سعید ابن عقده او گفت: حدیث کرد
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:387
ما را قاسم بن محمّد بن حسن بن حازم از کتابش او گفت: حدیث کرد ما را عبیس ابن هشام از درست بن ابی منصور و او از ولید بن صبیح که گفت: میان من و مردی که عبد الجلیلش میگفتند سخنی بود [از قدیم] او بمن گفت که):
ابا عبد اللَّه (امام صادق) علیه السّلام اسماعیل را وصیّ خود کرده است گوید: من این را به ابی عبد اللَّه علیه السّلام عرض کردم، و اینکه عبد الجلیل حدیث کرد بمن که شما اسماعیل را وقتی که زنده بود سه سال پیش از مرگش وصیّ خودتان کرده بودید فرمود: ای ولید نه بخدا قسم و اگر چنین کاری کرده‌ام فلانی بوده- یعنی ابو الحسن موسی علیه السّلام- و نامش را برد.
(1) 4- (خبر داد ما را عبد الواحد بن عبد اللَّه بن یونس او گفت: حدیث کرد ما را احمد بن محمّد بن رباح زهریّ کوفیّ او گفت: حدیث کرد ما را احمد بن علیّ حمیریّ او گفت: حدیث کرد مرا حسن بن ایّوب از عبد الکریم بن عمرو خثعمیّ و او از جماعه صائغ «1» که گفت):
شنیدم که مفضّل بن عمر از ابی عبد اللَّه (امام صادق) علیه السّلام می‌پرسید آیا خداوند فرمانبری از بنده‌ای را واجب گرداند و سپس خبرهای

آسمانی را از آن بنده پوشیده نگهدارد؟ ابو عبد اللّه علیه السّلام باو فرمود: اللّه بزرگوارتر و کریم‌تر و ببندگانش مهربانتر و دلسوزتر از آنست که اطاعت بنده‌ای را واجب گرداند و سپس هر بامداد و شام خبرهای آسمان را از آن بنده‌اش مکتوم بدارد.
راوی گوید: سپس ابو الحسن موسی علیه السّلام نمایان شد ابو عبد اللّه علیه- السّلام بمفضّل فرمود: خوش داری که صاحب کتاب علیّ را به‌بینی؟ مفضّل عرض کرد: چه چیزی بیش از این مرا میتواند مسرور کند، حضرت فرمود: او صاحب کتاب علیّ است همان کتاب مکنونی که خدای عزّ و جلّ فرموده است: جز پاکان آن را

---

(1) این نام مشترک است میان جماعة بن سعد جعفیّ صائغ و جماعة بن عبد الرّحمن صائغ کوفی مجهول، و در بحار (حمّاد الصائغ) است.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:388
مسّ نمیکنند.
[شرح: ظاهرا اشاره بقرآنی است که امیر المؤمنین علیه السّلام آن را جمع کرده و از ودائع امامت است].
(1) 5- (حدیث کرد ما را محمّد بن همّام او گفت: حدیث کرد ما را حمید بن زیاد او گفت: حدیث کرد ما را حسن بن محمّد بن سماعه او گفت: حدیث کرد ما را احمد بن حسن میثمیّ از محمّد بن اسحاق و او از پدرش که گفت):
بر ابی عبد اللّه علیه السّلام وارد شدم و پرسیدم که صاحب این امر پس از او کیست؟ بمن فرمود او همان صاحب بهمه است و موسی علیه السّلام بچّه‌ای بود که در یکطرف خانه به بزغاله ماده‌ای از بزغاله‌های مکّه میفرمود: بخدائی که تو را آفریده است سجده کن.
[شرح بهمه: بزغاله و یا بره را گویند] (2) 6- (حدیث کرد ما را ابو سلیمان احمد بن هوذه باهلیّ او گفت: حدیث کرد ما را ابراهیم بن اسحاق نهاوندیّ از عبد اللّه بن حمّاد انصاریّ و او از معاویة بن وهب که گفت).
بخدمت ابی عبد اللّه (امام صادق) علیه السّلام رسیدم ابا الحسن موسی علیه- السلام را دیدم که آن روز سه ساله بود و بزغاله ماده‌ای از این بزغاله‌های مکّه بهمراه داشت که طناب گردنش را گرفته و بآن میگفت بآن خدائی که تو را آفریده است سجده کن، آنهم سه بار این کار را کرد کودکی باو گفت: ای آقای من باو بگو بمیرد موسی علیه السّلام بکودک فرمود: وای بر تو من زنده کنم و بمیرانم؟ خداوند زنده میکند و میمیراند.
(3) 7- (از سخنان مشهور ابی عبد اللّه (امام صادق) علیه السّلام هنگامی که کنار قبر اسماعیل ایستاد: اندوه من بحال تو بیش از اندوه من بر جدائی تو است بار الها من همه آنچه را که اسماعیل از حقّ من که بر او

واجب کرده بودی کوتاهی نموده
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:389
است باو بخشیدم تو نیز هر حقّی را از خودت که باو واجب کرده‌ای و او در آن کوتاهی نموده است بمن ببخش.
(1) 8- (و از زرارة بن اعین روایت شده است که گفت):
بخدمت ابی عبد اللّه (امام صادق) علیه السّلام رسیدم و سرور فرزندانش موسی علیه السّلام در سمت راست او و در پیش رویش آرامگاهی بود که پوششی بر آن انداخته شده بود حضرت بمن فرمود: ای زراره، داود بن کثیر رقّی و حمران و ابی بصیر را نزد من بیار و مفضّل بن عمر نیز بمحضر آن حضرت وارد شد، من بیرون شدم و افرادی را که فرموده بودند حاضر کردم مردم نیز یکی پس از دیگری می‌آمدند تا آنکه در آن خانه سی نفر شدیم.
چون مجلس پر شد فرمود: ای داود صورت اسماعیل را برای من باز کن داود صورت او را باز کرد ابو عبد اللّه علیه السّلام فرمود: او زنده است یا مرده؟
داود عرض کرد: ای مولای من او مرده است، پس او را بیکایک اهل مجلس نشان میداد تا بآخرین کس که در مجلس بود رسید و همگی پایان یافت همه میگفتند:
ای مولای من او مرده است فرمود: بار الها گواه باش، سپس دستور فرمود تا غسلش دادند و حنوطش کردند و در کفن‌اش پیچیدند.
چون از کار تجهیز فارغ شد بمفضّل فرمود: ای مفضّل کفن را از صورت او بکناری زن مفضّل کفن را از صورت او بکنار زد، فرمود: آیا زنده است یا مرده؟
عرض کرد: مرده است. فرمود: بار الها بر آنان گواه باش.
سپس او را بسوی قبر برداشتند و چون در لحدش نهادند فرمود: ای مفضّل صورتش را باز کن و بجمعیّت فرمود: آیا او زنده است یا مرده؟ بآن حضرت عرض کردیم: مرده است. فرمود: بار الها گواه باش و شما نیز گواه باشید که همانا بزودی باطل گران بشکّ خواهند افتاد، میخواهند که نور خدا را با دهنهایشان خاموش کنند- سپس اشاره بموسی کرد- و خداوند نور خود را کامل خواهد کرد هر چند
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:390
مشرکان ناخوش داشته باشند.
(1) سپس ما خاک بر روی او ریختیم دوباره همان سخن را تکرار کرد و فرمود:
آن مرده‌ای که حنوط شده و کفن گشته و در این لحد بخاک سپرده شده کیست؟ عرض کردیم: اسماعیل است. فرمود: بار الها گواه باش.

سپس دست موسی علیه السّلام را گرفت و فرمود: او حقّ است و حقّ از او است تا آنکه خداوند زمین را و هر که را بر آنست وارث شود.
و من این حدیث را نزد بعضی از برادرانم یافتم و او گفت: که حدیث را از ابی المرجی بن محمّد غمر تغلبیّ استنساخ نموده و گفت که برای او شخصی که معروف بابی سهل است حدیث کرده و ابی سهل روایت میکند از ابی الفرج ورّاق بندار قمّی و او از بندار و او از محمّد بن صدقة «1» و محمّد بن عمرو و آن دو از زراره و ابی المرجی گفته که او این حدیث را به بعضی از برادرانش نشان داده او گفته که این حدیث را حسن بن منذر با سندی که داشته از زراره برای او روایت کرده است و در آن اضافه کرده که (ابا عبد اللَّه علیه السّلام فرمود: بخدا قسم حتما [بر شما] صاحب شما ظهور خواهد کرد در حالی که بیعت هیچ کس بر گردن او نباشد و فرمود: صاحب شما ظاهر نمیشود تا آنکه اهل یقین در باره او شکّ کنند (بگو که او خبر بزرگی است و شما از آن رو گردانید) «2».
(2) 9- (حدیث کرد ما را ابو سلیمان احمد بن هوذه باهلیّ او گفت: حدیث کرد ما را ابراهیم بن اسحاق نهاوندیّ او گفت: حدیث کرد ما را عبد اللَّه بن حماد انصاری از صفوان بن مهران جمال که گفت):

---

(1) و در بعضی از نسخه‌ها چنین است: که او استنساخ کرده از ابی المرجی محمّد بن معمر تغلبیّ و او گفته که حدیث کرده برای او کسی که معروف بابی سهل است و او روایت میکند از ابی الصلاح و روایت کرده آن را بندار قمّی از بندار بن محمّد بن صدقة.
(2) در نسخه‌ای چنین است: بگو او خبر بزرگی است و شما در آن اختلاف دارید.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:391
من حاضر بودم که منصور بن حازم و ابو ایّوب خزّاز از ابی عبد اللَّه (امام صادق) علیه السّلام پرسیدند و عرض کردند: خداوند ما را فدای شما گرداند این جانها است که صبح و شام از میان میرود پس از درگذشت تو امام ما کیست؟ فرمود:
هر وقت چنین اتّفاق افتاد پس این- و دست خود را بر بنده شایسته موسی علیه السّلام زد و او پسر بچّه‌ای بود پنجساله که دو جامه سفید بتن داشت و فرمود: این و عبد اللَّه بن جعفر آن روز در آن اطاق حاضر بود.

(باب- 25) (آنچه رسیده در باره اینکه کسی که امام خودش را بشناسد) (زیانی برایش نیست که این امر زود بشود یا دیر)

(1) 1- (خبر داد ما را محمّد بن یعقوب- رحمه اللَّه- او گفت: حدیث کرد ما را علیّ بن ابراهیم از پدرش و او از حمّاد بن عیسی و او از حریز و او از زراره که گفت):
ابو عبد اللَّه (امام صادق) علیه السّلام فرمود: امام خودت را بشناس که اگر شناختی زیانی بتو نخواهد رسید خواه این کار زود بشود یا دیر «1».
(2) 2- (خبر داد ما را محمّد بن یعقوب او گفت: حدیث کرد مرا حسین بن محمّد ابن عامر از معلّی بن محمّد و او از محمّد بن جمهور و او از صفوان بن یحیی و او از محمّد بن مروان و او از فضیل بن یسار که گفت):
از ابی عبد اللَّه (امام صادق) علیه السّلام معنی این آیه را پرسیدم یَوْمَ نَدْعُوا کُلَّ أُناسٍ بِإِمامِهِمْ- الاسراء: 71 (روزی که هر گروهی با پیشوایانشان میخوانیم)

_____

(1) مجلسیّ- رحمه اللَّه- فرموده مقصود حکم بمساوات میان دو کار است پس اشکال بر اینکه ضرر در صورت تقدم تصور ندارد،وارد نیاید یا اینکه تقدم را از راه تبعیّت و استطراد آورده مانند لا یَسْتَأْخِرُونَ ساعَةً وَ لا یَسْتَقْدِمُونَ و ممکن است مقصود مفهوم جمله باشد که اگر کسی امام را نشناسد از تقدّم هم زیان می‌بیند.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:392
فرمود: ای فضیل امام خودت را بشناس که چون امام خودت را شناختی زیانی بحال تو نخواهد داشت که این کار پیش یا پس بیفتد و کسی که امام خود را بشناسد سپس پیش از آنکه صاحب این امر قیام کند بمیرد بمنزله کسی است که در سپاه آن حضرت نشسته باشد نه بلکه بمنزله کسی است که زیر پرچم او نشسته باشد. محمّد بن یعقوب گفت: این قسمت روایت را بعضی از اصحاب ما چنین روایت کرده است (بمنزله کسی است که با رسول خدا بدرجه شهادت رسیده باشد) «1» (1) 3- (خبر داد ما را محمّد بن یعقوب از علیّ بن ابراهیم و او از صالح بن سندی و او از جعفر بن بشیر و او از اسماعیل بن محمّد خزاعیّ که گفت):
ابو بصیر از ابی عبد اللَّه (امام صادق) علیه السّلام پرسید و من می‌شنیدم عرض کرد: بنظر شما من قائم را درک میکنم؟ فرمود: ای ابا بصیر مگر امام خودت را نمیشناسی؟ عرض کرد: آری بخدا قسم و تو همان امام منی- و دست او را گرفت- حضرت فرمود: بخدا قسم برای تو مهمّ نیست ای ابو بصیر که شمشیر بکمر در سایه ایوان قائم علیه السّلام نباشی.
(2) 5- (خبر داد ما را محمّد بن یعقوب او گفت: حدیث کرد ما را عدّه‌ای از

اصحاب ما از احمد بن محمّد و او از علیّ بن نعمان و او از محمّد بن مروان و او از فضیل بن یسار که گفت):
شنیدم ابو جعفر (امام باقر) علیه السّلام میفرمود: هر کس بمیرد و امامی برای او نباشد مرگش مرگ جاهلیّت است و کسی که بمیرد در حالی که بامامش شناسا باشد

---

(1) پاداشی که باینان داده می‌شود از جهت نیّتی است که دارند چون تصمیم داشته‌اند که هر گاه امام حقّ ظهور کند او را یاری نموده و در راهش جهاد کنند و در زیر پرچمش شهید شوند هم چنان که اهل بهشت بواسطه نیّتی که در دنیا داشتند که هر چند بمانند مؤمن و صالح باشند در بهشت مخلّداند و هم چنین دوزخیان بواسطه نیّتی که داشتند که اگر در دنیا بمانند کافر و فاجر باشند در آتش مخلّداند.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:393
زیانی بحال او نخواهد داشت که این کار پیش بیفتد و یا پس و کسی که بمیرد و او عارف بامامش باشد مانند کسی است که در خدمت قائم علیه السّلام در خیمه او [ایستاده] باشد.
(1) 6- (خبر داد ما را محمّد بن یعقوب از علیّ بن محمّد و او از سهل بن زیاد و او از حسن بن سعید و او از فضاله بن ایّوب و او از عمر بن ابان که گفت):
شنیدم ابی عبد اللَّه (امام صادق) علیه السّلام میفرمود: نشانی را «1» بشناس که هر گاه آن را شناختی این کار پیش بیفتد و یا پس بحال تو زیانی نخواهد داشت که خدای تعالی میفرماید: روزی که هر گروهی را با پیشوایشان فرا میخوانیم پس هر کس که امام خود را بشناسد مانند کسی است که در خیمه امام منتظر علیه السّلام است.
(2) 7- (حدیث کرد ما را احمد بن محمّد بن سعید او گفت: حدیث کرد مرا یحیی ابن زکریّا بن شیبان او گفت: حدیث کرد ما را علیّ بن سیف بن عمیره از پدرش و او از حمران بن اعین و او از):
ابی عبد اللَّه (امام صادق) علیه السّلام که آن حضرت فرمود: امام خود را بشناس که چون او را شناختی زیانی بحال تو نخواهد داشت که این کار پیش بیفتد یا پس زیرا خدای عزّ و جلّ میفرماید: یَوْمَ نَدْعُوا کُلَّ أُناسٍ بِإِمامِهِمْ پس هر کس امام خود را شناخت مانند کسی است که در خیمه قائم علیه السّلام باشد.

(3) 1- (خبر داد ما را احمد بن محمّد بن سعید ابن عقده کوفی او گفت: حدیث کرد مرا علیّ بن حسن تیملیّ از حسن بن علیّ بن یوسف و او از پدرش و محمّد بن

_____

(1) در بعضی از نسخه‌ها است: (امامت را بشناس).
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:394
علیّ «1» و او از پدرش و او از احمد بن عمر حلبیّ و او از حمزة بن حمران و او از عبد اللَّه بن ابی یعفور و او از):
ابی عبد اللَّه (امام صادق) علیه السّلام که آن حضرت فرمود: حکومت قائم (ع) نوزده سال و چند ماه است [قائم علیه السّلام حکومت میکند ....]
(1) 2- (خبر داد ما را ابو سلیمان احمد بن هوذه باهلیّ او گفت: حدیث کرد ما را ابراهیم بن اسحاق نهاوندیّ بسال دویست و هفتاد و سه او گفت: حدیث کرد ما را ابو محمّد عبد اللَّه بن حمّاد انصاریّ بسال دویست و بیست و نه او گفت: حدیث کرد مرا عبد اللَّه بن ابی یعفور «2» او گفت):
ابو عبد اللَّه (امام صادق) علیه السّلام فرمود: حکومت قائم از ما نوزده سال و چند ماه خواهد بود.
(2) 3- (خبر داد ما را احمد بن محمّد بن سعید ابن عقده او گفت: حدیث کرد ما را محمّد بن مفضّل بن ابراهیم بن قیس بن رمانه اشعریّ و سعدان بن اسحاق بن سعید و احمد بن حسین بن عبد الملک [زیّات] و محمّد بن احمد بن حسن قطوانیّ از حسن بن محبوب و او از عمرو بن ثابت و او از جابر بن یزید جعفیّ که گفت):
شنیدم ابا جعفر محمّد بن علیّ (امام باقر) علیه السّلام میفرمود: بخدا قسم که حتما مردی از ما اهل بیت سیصد [و سیزده] سال باضافه نه حکومت میکند گوید:
بآن حضرت عرض کردم: این کی خواهد شد؟ فرمود پس از فوت قائم علیه السّلام.
بآن حضرت عرض کردم: قائم علیه السّلام در جهان خود چقدر بر پا است تا آنکه

_____

(1) مقصود، محمّد بن علیّ بن یوسف است زیرا تیملی از حسن و محمّد فرزندان علیّ ابن یوسف روایت میکند و آنان از پدرشان چنانچه مکرّر در پیش نقل شده است.
(2) سند سقط دارد زیرا عبد اللَّه بن ابی یعفور از اصحاب امام صادق

علیه السّلام است و در زمان حضرت صادق وفات کرده است و وفات امام صادق بسال یک صد و چهل و هشت بود و شاید آنکه سقط شده حمزة بن حمران و یا حسین بن ابی العلا باشد که از قلم مؤلّف افتاده است.
ترجمه الغیبة للنعمانی ،متن،ص:395
بمیرد؟ فرمود: نوزده سال از روز قیامش تا روز مرگش.
(1) 4- (خبر داد ما را علیّ بن احمد بندنیجیّ از عبید اللّه بن موسی علویّ و او از بعضی از رجالش و او از احمد بن حسن و او از اسحاق و او از احمد بن عمر بن ابی شعبه حلبیّ و او از حمزه بن حمران و او از عبد اللّه بن یعفور و او از):
ابی عبد اللّه علیه السّلام که فرمود: همانا قائم [علیه السّلام] نوزده سال و چند ماه حکومت خواهد کرد.
اکنون که غرضی که داشتیم بجا آوردیم و بآنچه میخواستیم رسیدیم و آن را که دلی باشد و یا گوش فرا دهد و هیچ فرو نگذارد در آنچه گفتیم کفایت است و بلاغ پس سپاس میکنیم خدای را بر اینکه بر ما انعام فرمود و شکرگزاریم بر اینکه بر ما احسان کرد سپاسی که او اهل آن است و شکری که استحقاقش را دارد و مسألت داریم که بر محمّد و آلش که برگزیدگان و نیکان و پاکانند درود بفرستد و ما را در گفتار ثابت بزندگی دنیا و در عالم آخرت پای بر جا کند و هدایت و دانش و بینائی و فهم ما را افزونتر گرداند و دلهای ما را پس از آنکه ما را هدایت کرد گمراه نفرماید و از جانب خود رحمتی را بر ما ارزانی دارد که او کریم است و بخشنده.
و سپاس خدای را که پروردگار عالمیان است و درود خدا و سلام مخصوصش که فراوان و مبارک و پاکیزه و افزاینده و پاک است بر محمّد و فرزندان پاکش باد.

درباره مرکز تحقیقات رایانه‌اي قائمیه اصفهان

بسم الله الرحمن الرحیم
جاهِدُوا بِأَمْوالِكُمْ وَ أَنْفُسِكُمْ في سَبيلِ اللَّهِ ذلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ (سوره توبه آیه 41)
با اموال و جانهای خود، در راه خدا جهاد نمایید؛ این برای شما بهتر است
اگر بدانید حضرت رضا (علیه السّلام): خدا رحم نماید بنده‌ای که امر ما را زنده (و برپا) دارد ... علوم و دانشهای ما را یاد گیرد و به مردم یاد دهد، زیرا مردم اگر سخنان نیکوی ما را (بی آنکه چیزی از آن کاسته و یا بر آن بیافزایند) بدانند هر آینه از ما پیروی (و طبق آن عمل) می کنند
بنادر البحار-ترجمه و شرح خلاصه دو جلد بحار الانوار ص 159
بنیانگذار مجتمع فرهنگی مذهبی قائمیه اصفهان شهید آیت الله شمس آبادی (ره) یکی از علمای برجسته شهر اصفهان بودند که در دلدادگی به اهلبیت (علیهم السلام) بخصوص حضرت علی بن موسی الرضا (علیه السلام) و امام عصر (عجل الله تعالی فرجه الشریف) شهره بوده و لذا با نظر و درایت خود در سال 1340 هجری شمسی بنیانگذار مرکز و راهی شد که هیچ وقت چراغ آن خاموش نشد و هر روز قوی تر و بهتر راهش را ادامه می دهند.
مرکز تحقیقات قائمیه اصفهان از سال 1385 هجری شمسی تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن امامی (قدس سره الشریف) و با فعالیت خالصانه و شبانه روزی تیمی مرکب از فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مختلف مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.
اهداف :دفاع از حریم شیعه و بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام) تقویت انگیزه جوانان و عامه مردم نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی، جایگزین کردن مطالب سودمند به جای بلوتوث های بی محتوا در تلفن های همراه و رایانه ها ایجاد بستر جامع مطالعاتی بر اساس معارف قرآن کریم و اهل بیت علیهم السّلام با انگیزه نشر معارف، سرویس دهی به محققین و طلاب، گسترش فرهنگ مطالعه و غنی کردن اوقات فراغت علاقمندان به نرم افزار های علوم اسلامی، در دسترس بودن منابع لازم جهت سهولت رفع ابهام و شبهات منتشره در جامعه عدالت اجتماعی: با استفاده از ابزار نو می توان بصورت تصاعدی در نشر و پخش آن همت گمارد و از طرفی عدالت اجتماعی در تزریق امکانات را در سطح کشور و باز از جهتی نشر فرهنگ اسلامی ایرانی را در سطح جهان سرعت بخشید.

از جمله فعالیتهای گسترده مرکز :
الف)چاپ و نشر ده ها عنوان کتاب، جزوه و ماهنامه همراه با برگزاری مسابقه کتابخوانی
ب)تولید صدها نرم افزار تحقیقاتی و کتابخانه ای قابل اجرا در رایانه و گوشی تلفن سهمراه
ج)تولید نمایشگاه های سه بعدی، پانوراما ، انیمیشن ، بازیهاي رایانه اي و ... اماکن مذهبی، گردشگری و...
د)ایجاد سایت اینترنتی قائمیه www.ghaemiyeh.com جهت دانلود رایگان نرم افزار هاي تلفن همراه و چندین سایت مذهبی دیگر
ه)تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و ... جهت نمایش در شبکه های ماهواره ای
و)راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی (خط 2350524)
ز)طراحی سیستم هاي حسابداري ، رسانه ساز ، موبایل ساز ، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک ، SMS و...
ح)همکاری افتخاری با دهها مرکز حقیقی و حقوقی از جمله بیوت آیات عظام، حوزه های علمیه، دانشگاهها، اماکن مذهبی مانند مسجد جمکران و ...
ط)برگزاری همایش ها، و اجرای طرح مهد، ویژه کودکان و نوجوانان شرکت کننده در جلسه
ی)برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم و دوره های تربیت مربی (حضوری و مجازی) در طول سال
دفتر مرکزی: اصفهان/خ مسجد سید/ حد فاصل خیابان پنج رمضان و چهارراه وفائی / مجتمع فرهنگي مذهبي قائميه اصفهان
تاریخ تأسیس: 1385 شماره ثبت : 2373 شناسه ملی : 10860152026
وب سایت: www.ghaemiyeh.com ایمیل: Info@ghaemiyeh.com
فروشگاه اینترنتی: www.eslamshop.com
تلفن 25-2357023- (0311) فکس 2357022 (0311) دفتر تهران 88318722 (021) بازرگانی و فروش 09132000109 امور کاربران 2333045(0311)
نکته قابل توجه اینکه بودجه این مرکز؛ مردمی ، غیر دولتی و غیر انتفاعی با همت عده ای خیر اندیش اداره و تامین گردیده و لی جوابگوی حجم رو به رشد و وسیع فعالیت مذهبی و علمی حاضر و طرح های توسعه ای فرهنگی نیست، از اینرو این مرکز به فضل و کرم صاحب اصلی این خانه (قائمیه) امید داشته و امیدواریم حضرت بقیه الله الاعظم عجل الله تعالی فرجه الشریف توفیق روزافزونی را شامل همگان بنماید تا در صورت

امکان در این امر مهم ما را یاری نمایندانشاالله.
شماره حساب 621060953 ، شماره کارت :6273-5331-3045-1973و شماره حساب شبا : IR90-0180-0000-0000-0621-0609-53به نام مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان نزد بانک تجارت شعبه اصفهان – خیابان مسجد سید
ارزش کار فکری و عقیدتی
الاحتجاج - به سندش، از امام حسین علیه السلام -: هر کس عهده دار یتیمی از ما شود که محنتِ غیبت ما، او را از ما جدا کرده است و از علوم ما که به دستش رسیده، به او سهمی دهد تا ارشاد و هدایتش کند، خداوند به او می‌فرماید: «ای بنده بزرگوار شریک کننده برادرش! من در کَرَم کردن، از تو سزاوارترم. فرشتگان من! برای او در بهشت، به عدد هر حرفی که یاد داده است، هزار هزار، کاخ قرار دهید و از دیگر نعمت‌ها، آنچه را که لایق اوست، به آنها ضمیمه کنید».
التفسیر المنسوب إلی الإمام العسکری علیه السلام: امام حسین علیه السلام به مردی فرمود: «کدام یک را دوست‌تر می‌داری: مردی اراده کشتن بینوایی ضعیف را دارد و تو او را از دستش می‌رَهانی، یا مردی ناصبی اراده گمراه کردن مؤمنی بینوا و ضعیف از پیروان ما را دارد، امّا تو دریچه‌ای [از علم] را بر او می‌گشایی که آن بینوا، خود را بِدان، نگاه می‌دارد و با حجّت‌های خدای متعال، خصم خویش را ساکت می‌سازد و او را می‌شکند؟».
[سپس] فرمود: «حتماً رهاندن این مؤمن بینوا از دست آن ناصبی. بی‌گمان، خدای متعال می‌فرماید: «و هر که او را زنده کند، گویی همه مردم را زنده کرده است»؛ یعنی هر که او را زنده کند و از کفر به ایمان، ارشاد کند، گویی همه مردم را زنده کرده است، پیش از آن که آنان را با شمشیرهای تیز بکشد».
مسند زید: امام حسین علیه السلام فرمود: «هر کس انسانی را از گمراهی به معرفت حق، فرا بخواند و او اجابت کند، اجری مانند آزاد کردن بنده دارد».

قائمیه
مرکز تحقیقات رایانه‌ای
اصفهان
WWW
برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی
www.Ghaemiyeh.com
www.Ghaemiyeh.net
www.Ghaemiyeh.org
www.Ghaemiyeh.ir
مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.
۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹